fondată în 1895
bpt
serie nouă

panciatantra

(cele cinci cărți ale înțelepciunii)

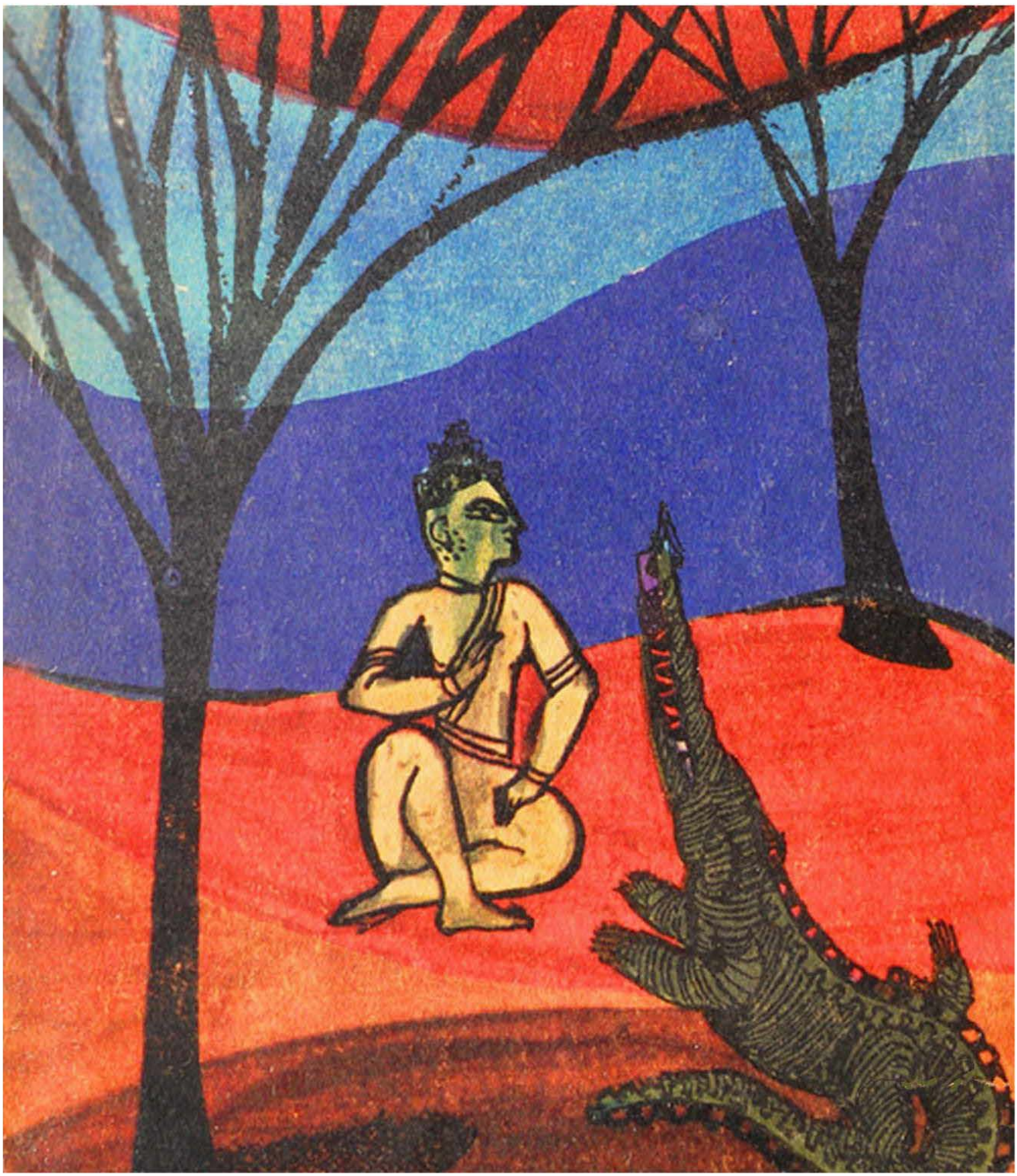

panciatantra

«*Panciatantra* este cea mai celebră carte de povești, fabule și cugetări din literatura sanscrită și în același timp cel mai simplu și cel mai atrăgător tratat de înțelepciune din cîte s-au scris vreodată.

Veacuri după veacuri *Panciatantra* s-a răspîndit tot mai departe și tot mai adînc în literatura cultă și în cea populară din Orient și din Occident. Azi nu mai e cu putință să se studieze folclorul vreunui popor european sau asiatic, fără a cunoaște mai întîi *Panciatantra*...

Panciatantra a fost de la început o operă care avea de scop să învețe arta de a cîrmui și înțelepciunea în purtare, sub forma de fabule, povești și cugetări. Ea trebuie să servească la educarea prinților, după cum o declară și introducerea. Mai tîrziu, ea a devenit din ce în ce mai mult o carte de educație pentru tineret în genere, nu numai pentru fiii de prinți...

Aproape toate cugetările din *Textus simplicior* sînt exprimate în strofe, la fel ca și în celelalte versiuni ale *Panciatantrei*. Aceste cugetări, pe care Schopenhauer nu ar fi ezitat să le adauge la celebrele sale aforisme *(Aphorismen zur Lebensweisheit)*, se deosebesc însă mult între ele, după caracterul personajului care le rostește și după natura învățăturii pe care urmărește s-o dea autorul operei. Unele din ele, puține ce-i drept, sînt profund imorale și l-ar fi rușinat pînă și pe Machiavel. Altele însă, din fericire cele mai numeroase, sînt de o frumusețe și o gîndire aleasă, pe cît de morale în fond, pe atît de admirabil exprimate ca formă...

Strofele din *Panciatantra* dovedesc că autorul acestei opere este un mare poet, artist desăvîrșit, care știe să exprime cugetări profunde sub o formă lapidară și frumoasă și în același timp ușor de înțeles de către oricine. Multe din ele sînt vrednice de cei mai mari cugetători antici și moderni.»

TH. SIMENSCHY

editura pentru literatură

panciatantra

(cele cinci cărți ale înțelepciunii)

TRADUCERE DIN LIMBA SANSCRITĂ
ȘI INTRODUCERE DE
TH. SIMENSCHY

1964

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

În absența regretatului profesor emerit, Th. Simenschy, decedat înaintea apariției acestei cărți (15 decembrie 1968), lectura textului și verificarea grafiei numelor sanscrite a fost făcută de fostul său elev, Cicerone Poghirc, profesor la Universitatea din București, căruia editura ține să-i mulțumească și pe această cale.

„BIBLIOTECA PENTRU TOȚI"

INTRODUCERE*

Panciatantra este cea mai celebră carte de poveşti, fabule şi cugetări din literatura sanscrită şi în acelaşi timp cel mai simplu şi cel mai atrăgător tratat de înţelepciune din cîte s-au scris vreodată.

Veacuri după veacuri *Panciatantra* s-a răspîndit tot mai departe şi tot mai adînc în literatura cultă şi în cea populară din Orient şi din Occident. Azi nu mai e cu putinţă să se studieze folclorul vreunui popor european sau asiatic, fără a cunoaşte mai întîi *Panciatantra*.

Textul original al *Paciatantrei* s-a pierdut. În schimb s-au păstrat numeroase variante, din care se vede că ea cuprindea o scurtă introducere şi cinci cărţi, de unde şi numele ei**.

Panciatantra a fost de la început o operă care avea de scop să înveţe arta de a cîrmui şi înţelepciunea în purtare, sub formă de fabule, poveşti şi cugetări. Ea trebuia să servească la educarea prinţilor, după cum o declară şi introducerea. Mai tîrziu, ea a devenit din ce în ce mai mult o carte de educaţie pentru tineret în genere, nu numai pentru fiii de prinţi.

---

* Vezi M. Winternitz, *Geschichte der indischen Litteratur*, III, (1922), pp. 272—311.

** În scr. *Pañcatantra* înseamnă: (opera alcătuită din) „*cinci cărţi*“, de la *pañca* (cinci) şi *tantra* (carte).

În introducere, un brahman înțelept, Vișnușarman, își ia sarcina de a instrui trei fii de rege din cale afară de proști Pentru aceasta brahmanul le povestește una după alta cele cinci cărți ale *Panciatantrei*. Fiecare din ele cuprinde o poveste fundamentală și una sau mai multe povești intercalate în ea. Uneori avem o serie de trei povești intercalate una în alta (vezi de ex. cartea întîi, povestea a șasea: *Cioara și șarpele;* sau povestea a douăsprezecea: *Pescărușul și marea)*.

Cele mai multe din povestiri sînt fabule, în care actorii principali sînt animale, cărora li se dau însușiri omenești. Însă unele povești au numai personaje omenești, altele iarăși au și oameni, și animale; numai rar găsim zei și alte ființe supranaturale.

Strofele, foarte numeroase, mai ales în *Textus simplicior**, sînt de două feluri: 1) Strofe care servesc ca introducere și ca încheiere la o povestire, cuprinzînd învățătura și arătînd în același timp și conținutul povestirii în cîteva vorbe (asemenea strofe le numește M. Winternitz** „*Erzählungsstrophen*"). 2) Strofe care conțin precepte politice și morale. Aceste strofe, cu mult mai numeroase, sînt foarte bine formulate, stau afară din textul povestirilor și alternează cu acestea. Uneori însă ele se găsesc și-n mijlocul povestirii și atunci seamănă cu versurile intercalate în basmele noastre (de ex. *Harap Alb)*, în pasajele mai importante, spre a însufleți povestirea.

Nu se știe cine a alcătuit *Panciatantra*. Numele de Vișnușarman, pe care-l poartă în povestea introductivă brahmanul înțelept care spune prinților poveștile, e probabil imaginar. În orice caz însă *Panciatantra* originală, așa cum se oglindește mai cu seamă în *Tantrākhyāyika* (vezi mai jos) trebuie să fi fost alcătuită de un poet de mare talent și cu mult spirit.

---

* Vezi p. VIII.

** *Op. cit.*, p. 284 și urm.

Cu privire la data *Panciatantrei*, singurul lucru care se poate spune e că *Tantrākhyāyika*, care-i cea mai veche variantă a *Panciatantrei*, nu poate fi anterioară anului 300 î.e.n. Deocamdată se poate spune numai că încă în secolul al VI-lea e.n. *Panciatantra* era o operă atît de celebră, încît regele Chosru Anōshirwan (531—579) a pus s-o traducă în limba pehlvi şi că deja în anul 570 e.n. s-a făcut o traducere siriană din pehlvi (v.p.IX). Cel mai aproape de adevăr sîntem probabil cînd punem timpul în care a luat naştere opera între 300 şi 500 e.n.

Versiunile Panciatantrei

Cel mai vechi text al *Panciatantrei* este *Tantrākhyāyika*, originară din Kaşmir.

Versiunea *Panciatantra sudică* provine din sudul Indiei. Ea este un rezumat foarte prescurtat şi-i destinată „*pentru priceperea copiilor cu minte încă puţină*". Pasajele grele, mai ales strofele mai dificile, sînt omise.

Panciatantra nepaleză, foarte apropiată de *Panciatantra sudică*, este un rezumat în strofe.

Dintre toate prelucrările mai noi ale *Panciatantrei*, cea mai însemnată e *Hitopadeśa (Învăţătură folositoare)*, care-i cea mai cunoscută, atît în India cît şi în Europa. Autorul ei este *Nārāyana*, care spune că-n alcătuirea *Hitopadeśei* s-a folosit de *Panciatantra* şi încă de altă operă. În ceea ce priveşte data, se poate spune doar atît, că *Hitopadeśa* a fost alcătuită între secolul al IX-lea şi al XIV-lea.

Un rezumat din *Panciatantra* se află cuprins în imensa colecţie de poveşti *Bṛhatkathā (Povestea cea mare)*, din Kaşmir, care este o operă în versuri prakrite, atribuită lui Guṇāḍhya şi care s-a pierdut. Este cunoscută însă prin două prelucrări în versuri, de mai tîrziu, şi anume: *Bṛhatkathāmañjarī*, de *Kṣemendra*, şi *Kathāsaritsāgara*, de *Somadeva*. Ambele opere sînt în versuri sanscrite şi au fost alcătuite în Kaşmir, probabil în secolul al XI-lea e.n.

Bṛhatkathāmañjarī (Marea colivie de povești) cuprinde și un rezumat al *Panciatantrei*, care-i cel mai prescurtat text dintre toate versiunile.

În *Kathāsaritsāgara (Oceanul de povești)*, cele cinci cărți ale *Panciatantrei* sînt separate între ele prin material străin.

Nici una din variantele vechi ale *Panciatantrei* n-a devenit atît de populară și nu s-a răspîndit atît de mult în India, ca așa-numitul *Textus simplicior*. Această redacțiune a *Panciatantrei* este cea mai veche și cea mai bine cunoscută în Europa și pînă la descoperirea *Tantrākhyāyikei* a fost socotită drept adevărata *Panciatantra*.

Pe *Textus simplicior* și pe *Tantrākhyāyika* se bazează așa-anumitul *Textus ornatior*, pe care l-a alcătuit, probabil în 1199, călugărul jainist *Pūrṇabhadra*.

P a n c i a t a n t r a în literatura universală

Panciatantra este cea mai celebră operă din întreaga literatură indiană. Așa se explică rolul covîrșitor pe care l-a jucat în literatura universală. Nici o carte, afară de *Biblie*, nu s-a răspîndit atîta în lume. Hertel* enumeră peste două sute de versiuni diferite, în peste cincizeci de limbi, din care trei pătrimi nu sînt indiene. În secolul al XI-lea opera aceasta ajunse în Europa și încă înainte de 1600 ea exista în grecește, latinește, spaniolă, italiană, germană, engleză, paleoslavă și cehă. În cîteva din limbile acestea exista la acea dată un număr de versiuni diferite.

În vestita sa introducere la traducerea *Panciatantrei*, Th. Benfey a arătat cum această străveche carte indiană a fertilizat timp de multe secole literatura a trei continente**

---

* *Das P a ñ c a t a n t r a , seine Geschichte und seine Verbreitung*, Leipzig u. Berlin, 1914.

** S-au găsit subiecte luate din povestirile indiene chiar la suahili din Africa răsăriteană, de ex.: fabula măgarului fără inimă și fără urechi; Maimuța și animalul de mare; Corbii și bufnițele etc.

şi cum a influenţat într-o măsură covîrşitoare mai ales literatura europeană a poveştilor din întreg Evul Mediu. El a izbutit să urmărească firul a numeroase poveşti şi subiecte din India prin literatura universală, punînd astfel bazele literaturii comparate.

După cum s-a spus mai sus (p.VII), faima acestei opere pătrunsese pînă în Persia încă în secolul al VI-lea e.n. Într-adevăr la acea dată o variantă din nord-vestul Indiei a fost tradusă, împreună cu încă vreo cîteva texte indiene, în pehlvi, vechea limbă literară persană, după porunca regelui persan Chosru Anōshirwan (531—579 e.n.), de către medicul Burzoe. Se pare că titlul dat acestei traduceri, care cuprindea şi alte poveşti indiene, era: *Karaţaka şi Damanaka*, după numele celor doi şacali care joacă un rol de frunte în cartea întîi a *Panciatantrei*.

Traducerea pehlvi are o foarte mare însemnătate pentru istoricul textului *Panciatantrei*. Valoarea ei stă mai ales în aceea că traducerea aceasta a fost punctul de plecare pentru răspîndirea *Panciatantrei* în Occident.

Traducerile din pehlvi. Traducerea făcută în limba pehlvi s-a pierdut, împreună cu originalul sanscrit. Totuşi ne putem face o idee despre ele, căci traducerea pehlvi a fost la rîndul ei tradusă în limba siriană veche şi în cea arabă veche.

Traducerea siriană făcută de clericul Būd pe la 570 e.n. sub titlul *Kalilag şi Dimnag* s-a păstrat, dar necompletă şi cu lacune; lipseşte mai ales începutul.

Traducerea arabă cu acelaşi titlu *(Kalīla şi Dimna)*, făcută pe la 750 e.n. de către Abdallah ibn al-Moqaffa, e mai aproape de originalul pehlvi decît cea siriană. Ea ni s-a păstrat completă şi mai cuprinde şi adăugiri din partea traducătorului.

Traducerile din arabă. Textul sirian tradus din pehlvi n-a lăsat descendenţi. În schimb traducerea arabă a devenit izvorul din care au pornit nenumărate traduceri şi prelucrări în limbile europene şi asiatice, astfel încît Ph. Wolff a spus despre această carte că, după *Biblie*, ea este aceea care a fost

tradusă în cele mai multe limbi ale lumii*. După Hertel** există traduceri din *Panciatantra* şi din *Kalīla şi Dimna* în 15 limbi indiene, 15 limbi asiatice, 2 limbi africane şi 22 de limbi europene***.

Cea mai veche pare a fi o retraducere în limba siriană, făcută în sec. X sau XI****.

La sfîrşitul secolului al XI-lea s-a făcut o traducere în greceşte de un oarecare *Symeon, fiul lui Seth*, sub titlul: Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης (care se datoreşte unei interpretări greşite a numelor arabe Kalila şi Dimna)*****.

În secolul al XII-lea, textul arab este tradus în limba persană de către Abu'l-Moāli-Naşrallāh ibn Muhammed ibn' 'Abdal-Hamīd, sub titlul *Kitāb Kalīla wa Dimna.*

Pe această traducere se bazează mai multe traduceri şi prelucrări, mai ales prelucrarea persană a lui Husain ibn' 'Alī-Wā-'iz, cunoscută sub numele *Anwāri Suhaili*, care înseamnă *Luminile Canopului.******* Această operă vestită în literatura persană cultă a fost la rîndul ei tradusă de repetate ori în multe limbi europene şi asiatice. Cartea *Anwāri Suhaili* căpătă o răspîndire şi mai mare prin traducerea turcească făcută de'Alī-bin Sālih sub titlul: *Humāyūn Nāmeh (Cartea împăraţilor)* şi dedicată sultanului Suleyman I (1512-1520).

---

* Bibliografia imensă a traducerilor şi a traducerilor de pe traducerile cărţii *Kalīla şi Dimna* a alcătuit-o V. Chauvin, în vol. II al operei sale: *Bibliographie des ouvrages arabes*, Liège et Leipzig, 1897. Se află acolo o listă de 40 de limbi în care a fost tradusă această carte.

** *Pañcatantra*, p. 451 şi urm.

*** Winternitz, *op. cit.*, p. 297 şi urm.

**** Această traducere a fost şi ea tradusă în englezeşte de Keith-Falconer sub titlul *Kalīlah and Dimnah, or the Fables of Bidpai*, Cambridge, 1885.

***** Această traducere a fost, la rîndul ei, tradusă în limbile latină, germană şi slavonă.

****** A fost tradusă în limba engleză de E. B. Eastwick, la 1854.

Cea mai însemnată dintre traducerile făcute din limba arabă este acea a rabinului Joël, pe la începutul sec. al XII-lea*. Textul lui Joël s-a păstrat într-un singur manuscris şi-i necomplet, căci s-a pierdut toată cartea I-a. După textul acesta ebraic s-a făcut între 1263 şi 1278 o traducere în latineşte de către Ioan din Capua. Traducerea poartă titlul: *Liber Kalilae et Dimnae, Directorium vitae humanae.*

Traducerea latinească a lui Ioan din Capua deveni celebră în Evul Mediu şi fu la rîndul ei tradusă în limba germană de Anton von Pforr**. Această traducere vestită a fost retipărită de mai multe ori în Germania de la 1483 înainte şi timp îndelungat ea a contribuit cel mai mult la cunoaşterea *Panciatantrei* în întreaga Europă.

Dintr-o redacţiune necunoscută a lui *Kalīla şi Dimna*, provin şi cele mai multe fabule în *Novus Aesopus* a italianului Baldo, care a scris în prima jumătate a secolului al XII-lea.

Parte pe *Kalīla şi Dimna* şi parte pe prelucrări din India de Sud ale *Panciatantrei* se bazează în fine şi două cărţi de fabule malaeze. Alte prelucrări din Indo-China şi din Indonezia provin direct din *Panciatantra.*

Cînd vedem cum şi-a croit *Panciatantra* drum spre Occident prin mijlocirea lui *Kalīla şi Dimna*, nu-i de mirare că găsim urme de fabule şi basme indiene în cărţile de poveşti cele mai preferate ale Evului Mediu, ca în *Gesta Romanorum*, în *Fabliaux* la francezi, la maeştrii artei de a povesti, ca Boccaccio şi Straparola, Chaucer şi La Fontaine*** şi chiar şi-n *Kinder und Hausmärchen* ale fraţilor Grimm.

Atît în India cît şi în afară de India, aceste poveşti ale *Panciatantrei*, şi împreună cu ele şi altele, au pătruns în

---

* A fost editată şi însoţită de o traducere franceză în 1881 de J. Derenbourg.

** *Das Buch der Beispiele der alten Weisen.*

*** În precuvîntarea sa la ediţia a doua a fabulelor sale, care a apărut în anul 1678, La Fontaine spune că el datoreşte cea mai mare parte din fabulele noi adăugate în această ediţie „*înţeleptului indian Pilpay*".

repetate rînduri din literatură în popor şi iarăşi din tradiţia populară în literatură, fireşte cu diferite modificări.

Alături de tradiţia literară a jucat aici un rol important şi tradiţia orală. Aici trebuie de luat în considerare relaţiile dintre creştinii din Occident şi mahomedani precum şi cu tovarăşii de credinţă din Orient în timpul cruciatelor şi iarăşi în timpul lungii stăpîniri a arabilor în Spania; de asemenea şi rolul de mijlocitori pe care l-au avut evreii între arabi şi popoarele occidentale.

CUGETĂRILE DIN Panciatantra

Aproape toate cugetările şi preceptele din *Textus simplicior* sînt exprimate în strofe, la fel ca şi în celelalte versiuni ale *Panciatantrei*. Aceste cugetări pe care Schopenhauer nu ar fi ezitat să le adauge la celebrele sale aforisme *(Aphorismen zur Lebensweisheit)*, se deosebesc însă mult între ele, după caracterul personajului care le rosteşte şi după natura învăţăturii pe care urmăreşte s-o dea autorul operei. Unele din ele, puţine ce-i drept, sînt profund imorale şi l-ar fi ruşinat pînă şi pe Machiavel (Cartea întîi, 355, 356, 423). Altele însă, din fericire cele mai numeroase, sînt de o frumuseţe şi de o gîndire aleasă, pe cît de morale în fond, pe atît de admirabil exprimate ca formă. Citãm la întîmplare cîteva:

„Dacă nestemata, obişnuită să fie prinsă în aur spre a-l împodobi, este pusă pe o bucată de tablă, ea nu strigă şi totuşi străluceşte; ocara însă este de partea aceluia care a pus-o“ (Cartea întîi, 75).

„După cum tulpina plăpîndă, abia ieşită din pămînt, dacă-i bine îngrijită, dă roade atunci cînd îi vine timpul, tot astfel şi poporul, dacă-i bine ocrotit“ (Cartea întîi, 223).

„După cum umbra şi lumina sînt veşnic strîns legate una de alta, astfel fapta şi făptaşul sînt prinşi unul de altul“, (Cartea a doua, 127).

„Acela în a cărui casă nu se află o mamă sau o soţie care să-i vorbească cu iubire, să se ducă în pustietate; casa lui este asemenea unui pustiu“ (Cartea a patra, 83).

„Celui care îmbătrînește, îi îmbătrînește părul; celui care îmbătrînește, îi îmbătrînesc dinții; ochii și urechile îi îmbătrînesc; numai dorința rămîne veșnic tînără" (Cartea a cincea, 16).

„Cine privește femeia altuia ca pe mama sa, averea altuia ca pe un bulgăre de pămînt, pe toate ființele ca pe sine însuși: acela este înțelept" (Cartea întîi, 402).

„Ce folos poate să aducă învățătura, cînd e pusă acolo unde nu trebuie? Ea e ca o lampă așezată într-o oală acoperită de întuneric" (Cartea întîi, 394).

„Ce merit are bunătatea celui bun față de cei care fac bine? Cine-i bun față de cei care fac rău, acela-i numit bun de către cei virtuoși" (Cartea întîi, 247).

„Răsplata, pe care și-o iau cei bogați prin pomeni multe, o dobîndește cel sărac cu un bănuț. Acestea sînt învățăturile noastre sfinte" (Cartea a doua, 67).

Strofele din *Panciatantra* dovedesc că autorul acestei opere este un mare poet (scr. *mahākaviḥ*), artist desăvîrșit care știe să exprime cugetări profunde sub o formă lapidară și frumoasă și-n același timp ușor de înțeles de către oricine. Multe din ele sînt vrednice de cei mai mari cugetători antici și moderni.

TH. SIMENSCHY

CUVÎNT ÎNAINTE

Ediția a II-a a Panciatantrei *vine după 37 de ani de la publicarea celei dintîi. De data aceasta însă ea apare în întregime (adică toate cele „cinci cărți") și nu fragmentar*.*

Traducerea se bazează pe versiunea cea mai răspîndită a Panciatantrei, *cunoscută sub numele de* Textus simplicior.**

Fiecare strofă, tradusă în proză, este numerotată ca în original. Literele care au semne diacritice speciale pentru limba sanscrită se citesc aproximativ ca în românește.

Sperăm că noua ediție a Panciatantrei *va fi citită de toată lumea, indiferent de vîrstă sau de cultură, la fel cum a fost citită și povestită în India timp de aproape două mii de ani, pînă în ziua de azi.*

Iași, 1 august 1968

TH. SIMENSCHY

---

* Primele două cărți au apărut în editura „Cartea românească" (1932) sub titlul: *Panciatantra, Cele cinci cărți ale înțelepciunii*, traducere din limba sanscrită de Th. Simenschy, vol. I.

Cartea a treia a fost publicată în revista *Convorbiri literare*, 1933 (și în extras).

Cartea a patra și a cincea au fost publicate în revista *Viața Basarabiei*, 1936 (și în extras).

** Editat de *F. Kielhorn* (Cartea întîi, ed. a II-a, 1879, Bombay) și de *G. Bühler* (Cartea a doua — a cincea, ed. a II-a, 1881, Bombay).

PANCIATANTRA

(CELE CINCI CĂRȚI ALE ÎNȚELEPCIUNII)

POVESTE INTRODUCTIVĂ

Om! Închinare slăvitei Śāradā şi lui Ganapati, învăţătorilor închinare! Închinare lui Manu, lui Bṛhaspati, lui Vyāsa, lui Vālmīki şi celorlalţi! Marilor poeţi închinare!***

Cunoscînd chintesenţa tuturor cărţilor despre purtare din lumea aceasta, Viṣṇuśarman a alcătuit această operă foarte plăcută, în cinci cărţi. (1)

*Se spune că era odată în Ţara dinspre miazăzi un oraş cu numele Mahilāropya. Acolo trăia un rege pe care-l chema Amaraśakti***, un pom al dorinţelor**** pentru mulţimea tuturor celor ne-*

---

* *Om* este o silabă sacră, care se rostea înaintea numelui divinităţii invocate.

** *Śāradā* este numele zeiţei elocvenţei, care se mai chema şi *Sarasvatī — Gaṇapati* sau *Ganeśa*, fiul lui Śiva, este cel ce înlătură piedicile. De aceea, pentru a izbuti trebuie să fie adorat înainte de-a începe ceva. *Manu*, fiul lui Brahma, este socotit ca autorul celebrului cod de legi indian numit *Manusmrti*. *Bṛhaspati* este preotul şi învăţătorul zeilor. *Vyāsa* este autorul legendar al *Vedelor* şi al *Mahābhāratei*. *Vālmīki* este numele unui înţelept antic, care a alcătuit *Rāmāyana*. Poeţi mari, ca de ex. *Kālidāsa*, autorul dramei *Śakuntalā*.

*** *Amaraśakti*: „*Putere divină*".

**** *Pomul dorinţelor* este un pom mitologic din cerul lui Indra, care împlineşte toate dorinţele.

voiași, cu picioarele acoperite de snopii de raze (care țîșneau) din coroanele regilor celor mai de seamă și trecut pe celălalt țărm al tuturor științelor**.*

*Acesta însă avea trei feciori din cale afară de proști, care se numeau: Vasuśakti, Ugraśakti și Anekaśakti***. Văzîndu-i fără tragere de inimă pentru învățătură, regele chemă pe sfetnicii săi și le zise: — Știți că acești feciori ai mei nu se dau la învățătură și-s lipsiți de judecată. De aceea, cînd mă uit la dînșii, împărăția mea nu-mi aduce nici o bucurie, măcar că-i mare. Cu drept cuvînt se spune:*

Mai bine să moară copilul ori să nu se nască de loc, decît să fie tîmpit; căci aceia pricinuiesc o durere de tot mică, pe cînd cel tîmpit amărăște o viață întreagă. (2)

*Mai bine să avorteze; mai bine să nu se împreuneze la timpul potrivit; mai bine să moară copilul cînd vine pe lume; mai bine chiar să se nască o fată; mai bine o femeie stearpă; mai bine să renască mereu****, decît un fecior fără învățătură, chiar de-i înzestrat cu frumusețe, avere și alte însușiri. (3)*

Ce folos aduce vaca ce nu fată nici nu dă lapte? Ce folos că ți s-a născut un fecior, dacă nu-i învățat și plin de dragoste? (4)

De aceea găsiți-mi un mijloc de-a le lumina mintea. Sînt aici cinci sute de învățați, care mănîncă pîinea mea. Faceți așa ca să mi se împlinească dorința.

---

* Adică: „*Regii cei puternici se plecau la picioarele lui*“ (Cf. cartea a treia, str. 150).

** Adică: „*Cunoscător desăvîrșit al tuturor științelor*“ care, din cauza numărului lor imens, sînt închipuite ca un ocean.

*** *Vasuśakti*: „*Bogat în putere*“; *Ugraśakti*: „*Cumplit în putere*“ și *Anekaśakti*: „*Feluriț în putere*“.

**** Cf. Cartea întîi, str. 168, n.***.

Atunci unul din ei grăi: — Măria-ta, gramatica se învaţă doisprezece ani de zile. După aceea vin cărţile de legi ale lui Manu şi ale celorlalţi; cărţile despre purtarea omului în lume ale lui Cāṇakya şi ale celorlalţi şi cele despre dragoste ale lui Vātsyāyana şi ale celorlalţi. Astfel se cunosc în cele din urmă cărţile de legi, cele despre purtare şi cele privitoare la dragoste. Atunci se luminează mintea**.*

*După aceea luă cuvîntul altul din mijlocul lor, cu numele Sumati***: — Durata acestei vieţi nu e veşnică. Gramatica trebuie mult timp ca s-o înveţi. De aceea gîndiţi-vă la vreo carte care să cuprindă numai o prescurtare a acelor învăţături, pentru luminarea minţii acestora. Că doar se spune:*

*Gramatica, se ştie, nu-i mai dai de capăt şi viaţa-i scurtă de tot****, iar piedicile multe. De aceea trebuie ales ce-i mai bun, lăsînd ceea ce n-are însemnătate, aşa cum aleg lebedele laptele din apă*****. (5)*

*Este aici un brahman, cu numele Viṣnuśarman******, cunoscător desăvîrşit al tuturor învăţăturilor, cu faimă mare printre toţi discipolii lui.*

---

* *Vātsyāyana* este autorul unei opere intitulate *Kāmasūtra—Preceptele iubirii*. Cf. *Ars amandi* a lui Ovidiu.

** Predarea tuturor ştiinţelor se face în India oral. Şcolarul învaţă întreaga ştiinţă cuvînt cu cuvînt, pe de rost, aşa cum i-o recită învăţătorul; tot astfel o transmite şi el mai tîrziu elevilor săi.

*** Cuvîntul acesta înseamnă: „*Înţeleptul*".

**** Cf. *Ars longa vita brevis* (Hippocrat).

***** După credinţa indienilor există două specii de lebede: una este cea comună, cealaltă, superioară, trăieşte în rai şi se iveşte rar pe pămînt. Pentru a şti cărei specii aparţine o lebădă, i se pune dinainte o strachină care cuprinde lapte amestecat cu apă. Dacă lebăda este din specia superioară, se crede că e în stare să aleagă laptele de apă şi să bea numai laptele.

****** Numele acesta înseamnă: „*Cel ocrotit de Viṣnu*". Vezi p. 43, n.**.

Încredințează-i acestuia pe feciorii tăi. Sînt sigur că-n scurt timp îi va face deștepți.

Auzind aceasta, regele chemă pe Vișnușarman și-i zise: — Sfinte, fă cît mai curînd ca feciorii mei să n-aibă seamăn pe lume dinspre partea științei purtării. Îți voi da atunci o sută de favoruri.

Atunci Vișnușarman grăi către rege: — Măria-ta, ascultă făgăduiala mea. Eu știința nu mi-o vînd, nici chiar pentru o sută de favoruri. Dacă însă pînă-n șase luni nu-i voi face pe feciorii tăi să cunoască știința purtării, mă lepăd de numele meu.

Atunci regele, împreună cu curtenii săi, auzind făgăduiala de necrezut a brahmanului, îi încredință cu mare cinste pe feciorii săi; și era plin de bucurie și de uimire și fericirea sa nu cunoștea margini. Iar Vișnușarman îi luă la el și alcătui pentru ei cinci cărți numite: Dezbinarea prietenilor, Dobîndirea prietenilor, Povestea corbilor și a bufnițelor, Pierderea agonisitei *și* Fapta nechibzuită. *Cu ajutorul lor îi învățâ pe feciorii regelui. Aceștia le învățară în șase luni și deveniră așa cum spusese brahmanul. De atunci opera aceasta despre purtare, numită* Panciatantra, *a servit la învățarea copiilor pe pămîntul acesta. În scurt:*

Cine învață mereu opera aceasta despre purtare sau cine o ascultă, acela niciodată nu suferă vreo înfrîngere, nici chiar din partea lui Śakra.(6)*

Aceasta-i povestea introductivă.

---

* *Śakra* este numele lui Indra, zeul suprem în panteonul vedic.

Cartea întîi

DEZBINAREA PRIETENILOR

Acum începe cartea întîia, numită *Dezbinarea prietenilor*, din care prima strofă e următoarea:

Dragostea mare și crescîndă dintre leu și taur în pădure a fost distrusă de șacalul cel bîrfitor și peste măsură de lacom. (1)

Iată ce se povestește:

Este în Ţara de la miazăzi un oraș cu numele Mahilāropya. Acolo trăia fiul unui negustător, cu numele Chiaburu*. Acesta avea o avere mare, pe care o cîștigase cinstit. Odată îi trecu prin minte că chiar și atunci cînd are cineva o avere mare, el tot trebuie să se gîndească la vreun mijloc de-a cîștiga bani și să-i întrebuințeze. Căci se spune:

Nu e nimic care să nu se înfăptuiască prin bani. De aceea înțeleptul să-și dea silință să dobîndească avere și iar avere. (2)

Cine are avere, acela are prieteni; cine are avere, acela are rude; cine are avere, acela-i om pe lumea aceasta; cine are avere, acela-i învățat. (3)

Nu e destoinicie, nu e dărnicie, nu e pricepere, nu e artă, nu e tărie de caracter, care să nu fie lăudată la cei bogați de către cei lipsiți de avere. (4)

---

* În scr. *Vardhamānaka*: „*căruia îi merge bine*".

Pe lumea aceasta și un străin, dacă-i bogat, e socotit ca din familie; pe cînd cel sărac, chiar dacă e rudă, e privit ca un netrebnic. (5)

Din averea îngrămădită de pretutindeni izvorăsc toate înfăptuirile, cum izvorăsc rîurile din munți. (6)

E respectat și cel care nu e vrednic de respect; se străbate și ceea ce nu poate fi străbătut; e lăudat și cel care nu merită laudă: aceasta-i puterea minunată a banilor. (7)

După cum simțurile sînt întregi datorită hranei, tot astfel și faptele atîrnă de avere. De aceea se spune că averea poate să facă orice. (8)

Dorîtor de avere, omul din lumea aceasta a celor vii stă și într-un cimitir*; își părăsește pe cel care i-a dat viață, fiindcă-i sărac, și pornește în lumea largă. (9)

Chiar și cei ajunși în pragul bătrîneții sînt tineri, dacă au avere; pe cînd cei fără avere, chiar dacă se află în floarea tinereții, sînt totuși bătrîni. (10)

Iar averea se dobîndește prin șase mijloace: cerșind, servind pe-un rege, lucrînd pămîntul, căpătînd învățătură și făcînd afaceri sau negoț. Însă dintre toate acestea cea mai de căpetenie este agonisirea averii prin negoț.

Căci se spune:

De pomană cer numai cei de pe ultima treaptă; regii, din nefericire, nu sînt darnici, se știe bine; munca cîmpului suferă din pricina secetei; în calea celui care servește pe-un învățător** stau nenu-

---

* Adică: „*Oamenii sînt în stare să sufere grozăviile cele mai neînchipuite, numai ca să-și satisfacă lăcomia lor*".

** Servirea învățătorului *(guru)* are de scop dobîndirea învățăturii de la el; a servi pe-un învățător nu era un lucru tocmai ușor, din pricina asprimii și rigidității cu care erau tratați discipolii.

mărate piedici; din camătă se naște sărăcie, căci banii ținuți în nodul de la haină trec în mîna altuia, o dată cu desfacerea lui. De aceea nu cred să fie pe pămînt vreo îndeletnicire mai presus de negoț. (11)

Dintre toate mijloacele, cel mai bun pentru a dobîndi avere se spune că-i negoțul; oricare altul afară de acesta e îndoielnic. (12)

Sînt șapte feluri de negoț, prin care se poate cîștiga avere, și anume: comerțul cu miresme, intrarea în stăpînirea unui amanet, afaceri în numele unei tovărășii, venirea mușteriilor cunoscuți, arătarea unui preț mincinos, cîntar și greutăți false și aducerea de mărfuri din altă țară. Doar se spune:

Dintre toate mărfurile, cea mai de seamă e mireasma; ce sînt aurul și celelalte pe lîngă ea, cînd se vinde pe-un preț de-o sută de ori mai mare decît acela cu care a fost cumpărată? (13)

Cînd o casă este pusă amanet, starostele negustorilor își slăvește zeitatea care-l ocrotește: „Dacă moare cel care a amanetat-o, îți voi aduce rugăciuni de mulțumire". (14)

Cel din fruntea unei tovărășii, cînd e însărcinat cu o afacere în numele ei, cugetă vesel în inima sa: „Azi am pus mîna pe întreg pămîntul plin de bogății; ce-mi mai trebuie altceva?" (15)

Cînd vede pe mușteriul cunoscut și așteptat cu nerăbdare că vine la el, negustorul lacom de banii aceluia se bucură ca și cum i s-ar fi născut un băiat* (16)

De asemenea:

Măsura cînd plină, cînd neplină, înșelarea continuă a mușteriilor, spunerea unui preț mincinos: acesta-i felul negustorului. (17)

---

* Cf. Povestea introductivă, str. 3, de unde se vede că nașterea unei fete nu aduce bucurie la indieni.

De asemenea:

Oamenii se duc departe în țară străină pentru a cîștiga cu trudă îndoit și întreit, cumpărînd mărfuri. (18)

După ce se gîndi astfel, într-o zi prielnică își luă rămas bun de la părinți, își așeză marfa într-o căruță bună, se sui în ea și plecă spre orașul Mathura. La car avea înjugați doi tauri cu semne bune*, care se numeau Saṃjīvaka și Nandaka**, și care crescuseră pe lîngă casa sa. Unul din ei, acela pe care-l chema Saṃjīvaka, pe cînd scobora malul rîului Yamunā***, dete peste o băltoacă plină de noroi și în cădere își scrînti un picior și rupse jugul. Cînd îl văzu în starea aceasta, Vardhamāna fu cuprins de-o adîncă deznădejde. Cu inima înduioșată de dragoste pentru el, negustorul își întrerupse trei zile călătoria din pricina lui. Văzîndu-l abătut, cei din caravană îi ziseră:

— Stăpîne, de ce-ți primejduiești în felul acesta întreaga caravană pentru un taur, în pădurea asta plină de lei și de tigri? Doar se spune:

Cel cuminte să nu piardă mult pentru foarte puțin; căci adevărata învățătură este aceea care cu foarte puțin scapă mult. (19)

Auzind acestea, negustorul puse niște oameni să păzească pe Saṃjīvaka, iar el împreună cu restul caravanei plecă mai departe. Însă păzitorii, văzînd că pădurea e plină de prijmedii, lăsară pe Saṃjīvaka și, mergînd pe urmele caravanei, o ajunseră în ziua următoare și-l minținră pe conducător spunînd: „Stăpîne, Saṃjīvaka a murit iar noi ne-am gîndit

---

* *Semnele bune* sînt semne speciale pe frunte și pe piept sau o coadă lungă pînă sub genunchi etc.

** *Saṃjīvaka*: „Cel ce trăiește împreună"; *Nandaka*: „Cel ce bucură".

*** Afluent al Gangelui.

că ţi-a fost drag şi l-am ars"*. Auzind aceasta, stăpînul caravanei, plin de recunoştinţă şi cu inima înduioşată de iubire, îi îndeplini toate datinile de înmormîntare, slobozind un taur** şi celelalte. Samjîvaka însă, înviorat de boarea răcoroasă şi umedă ce bătea dinspre Yamunā, îşi adună ultimele puteri şi, izbutind să se scoale, ajunse la malul rîului. Acolo păscînd firele de iarbă fragedă şi verde ca smaraldul, se făcu în cîteva zile gras, mare şi voinic ca taurul lui Hara***; şi în fiecare zi răscolea cu coarnele muşuroaiele de furnici, mugind într-una. Căci bine se spune:

Şi fără pază stă cel ce-i păzit de soartă; şi cel bine păzit piere, dacă-l loveşte soarta; trăieşte şi cel neocrotit şi părăsit într-o pădure şi piere în casă chiar cel bine ferit. (20)

Într-una din zile un leu cu numele Piṅgalaka, înconjurat de toate sălbăticiunile pădurii, fiind chinuit de sete, se cobora pe malul rîului Yamunā ca să se adape, cînd auzi în depărtare mugetul adînc al lui Samjîvaka. Atunci, foarte turburat în inima sa, îşi ascunse înfăţişarea spăimîntată şi se opri sub un smochin, în locul de şedere al celor patru cercuri. Locul de şedere al celor patru cercuri este acesta: Leul, însoţitorii leului, Kākarava şi Kimvṛtta****. Se aflau însă doi şacali, cu numele Karaţaka

---

* Arderea ţinea loc de înmormîntare. Acelaşi obicei era la greci şi la romani.

** La moartea unui om rudele sale dădeau drumul unui taur să cutreiere în libertate pînă ce murea. Spre a fi recunoscut, i se făcea pe spate un semn şi nimeni nu se atingea de taur.

*** Un taur îl poartă pe *Hara* (=Śiva); vezi. p. 33, n.**

**** *Cercul* (scr. *maṇḍala)* înseamnă în scrierile politice ale indienilor ţara unui prinţ şi anume: cercul I este ţara stăpînitorului, iar cercul II şi cele următoare arată ţările prinţilor înconjurători, precum şi cele mai îndepărtate încă.

şi Damanaka, fii de sfetnici, fără slujbă, care îl însoţeau totdeauna. Aceştia se sfătuiră între ei. Damanaka zise: — Dragă Karaţaka, stăpînul nostru Piṅgalaka se coborîse pe malul rîului Yamunā pentru a bea apă. Oare din ce pricină s-a oprit, cu toate că era însetat, şi de ce, luînd o înfăţişare războinică, deşi e plin de teamă, s-a oprit aici sub smochin? — Ce ne priveşte pe noi aceasta?, răspunse Karaţaka.

Cel care caută să-şi facă o îndeletnicire cu treburi care nu-l privesc, acela merge spre pierzare, ca maimuţa care s-a apucat să smulgă pana de lemn. (21)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea întîi

MAIMUŢA ŞI PANA DE LEMN

Odată un fiu de negustor se apucă să clădească un templu în mijlocul unei păduri din apropierea unui oraş. Lucrătorii împreună cu arhitectul se duceau să mănînce la amiază în oraş. Într-o zi, o ceată de maimuţe, după ce cutreierase peste tot, sosi şi în locul acela. Acolo se afla un trunchi de lemn de *añjana*, pe jumătate despicat de-o pană de lemn de *khadira*, bătută în mijlocul lui de unul din meşteri. Între acestea maimuţele începură a se juca în voie printre vîrfurile copacilor şi ale turnurilor

---

În *Panciatantra* însă cuvîntul „cerc" înseamnă: cercul I: regele; cercul II: miniştrii; iar cercurile III şi IV (*Kākarava* şi *Kiṃvṛtta*) supuşii.

şi pe marginea stivelor de lemne. Una din ele, al cărei sfîrşit era aproape, din neastîmpăr se aşează pe trunchiul cel pe jumătate despicat şi apucă cu mîinile pana de lemn; tot căutînd s-o smulgă, pana ieşi din loc. Ce i s-a întîmplat atunci maimuţei, care avea testiculele vîrîte în mijlocul trunchiului, se poate şti de mai înainte.

De aceea eu spun: — Cel care caută ş.a.m.d. Hrana noastră îs resturile de mîncare; deci ce avem să ne amestecăm în treaba aceasta? Damanaka zise: — Dar de ce te gîndeşti numai la mîncare? Aceasta nu se cade. Doar se spune:

Înţelepţii caută favoarea regelui, spre a putea face bine la prieteni şi rău la duşmani; căci în ceea ce priveşte pîntecele, cine nu-i în stare să şi-l hrănească? (22)

Şi la fel:

Numai acela trăieşte cu adevărat pe lumea aceasta, de a cărui viaţă atîrnă viaţa multora. Oare ciorile nu-şi umplu şi ele stomacul cu pliscul lor? (23)

Cine trăieşte măcar o clipă slăvit de oameni, înzestrat cu învăţătură, vitejie, bogăţie, însuşiri alese — aceasta înseamnă pentru cei cunoscători a trăi pe pămîntul acesta. Şi cioara trăieşte mult, hrănindu-se cu ce i se aruncă. (24)

Uşor se umple un biet pîrîiaş; uşor se umplu mîinile întinse rugător ale unui şoarece*; uşor se mulţumeşte un om de nimic; măcar cît de puţin tot îi ajunge.(25)

De asemenea:

La ce foloseşte naşterea aceluia care numai răpeşte tinereţea mamei sale, dacă nu se ridică în culmea familiei, ca un steag? (26)

---

* Vezi p. 98, n. *.

Tot așa:

În lanțul veșnic reînnoit al existenței pămîntești cine moare fără a se renaște?* Dar numai acela e socotit că într-adevăr s-a născut aici pe pămînt, care strălucește cel mai tare între ai săi. (27)

De asemenea:

Pînă și iarba care crește pe malul unui rîu e de folos prin existența ei; căci ea dă putința de-a se agăța cu mîinile de ea celui înfrozit că se înecă. (28)

Tot așa:

Oamenii aleși, cu mersul liniștit și falnic, care alină suferințele semenilor lor, se ivesc rar pe lume, ca și norii dătători de ploaie. (29)

Înțelepții spun că de aceea i se dă mamei o cinste atît de mare, pentru că ea poate să poarte un făt menit să fie respectat odată și de către cei mari. (30)

Omului care nu-și arată puterea, chiar dacă-i tare, nu i se dă cinstea cuvenită. Focul care stă ascuns în lemn nu e băgat în seamă; nu tot astfel și cel izbucnit. (31)

Karațaka zise: — Noi sîntem fără trecere; deci ce ne privește lucrul acesta? Doar se spune:

Cînd cel fără trecere e lipsit de minte și vorbește neîntrebat înaintea regelui, oare nu se alege el numai cu dispreț și cu ocară? (32)

De asemenea:

Vorba trebuie întrebuințată acolo unde rostirea ei aduce folos și se întipărește pentru totdeauna, ca o culoare pe o stofă albă. (33)

— Nu, nu vorbi așa, zise Damanaka.

---

* Cf. Eminescu, *Luceafărul*: „*Căci toți se nasc spre a muri / Și mor spre a se naște*".

Cel de rînd poate deveni un om de frunte, dacă servește pe-un rege; iar cel de frunte poate să ajungă un om de rînd, dacă nu vrea să servească. (34)

De aceea se spune:

Regele ține mai mult la acela care se află în preajma sa, chiar dacă-i lipsit de cultură, de neam prost și fără evlavie. Regii, femeile frumoase și lianele îmbrățișează de obicei ceea ce le stă alături. (35)

De asemenea:

Servitorii care știu să deosebească pricinile de supărare și de mulțumire ale regelui i se suie pe nesimțite în spinare, chiar cînd li se împotrivește. (36)

Cei învățați, cei cu năzuințl mari, cei înzestrați cu talent și cu energie și care cunosc îndatoririle slujbei, nu găsesc alt sprijin decît numai la rege. (37)

Celor care nu se îndreaptă spre regi nobili și întreprinzători, le este sortită pînă la moarte ca ispășire o viață de cerșetor. (38)

Cei care spun că regii sînt cruzi și anevoie de servit, aceia își dau de gol propria lor nepăsare, lene și prostie. (39)

Cînd văd șerpii, tigrii, elefanții, leii îmblînziți prin mijloace iscusite, ce însemnătate are un rege pentru cei înțelepți și prevăzători?* (40)

Înțeleptul care caută favoarea regelui ajunge la o situație înaltă. Santalul nu crește decît pe Malaya**. (41)

Umbréle albe*** strălucitoare, cai frumoși, elefanți impunători și înfocați: acestea sînt darurile neîncetate ale unui rege binevoitor. (42)

---

* Adică: „*Ce greutate e pentru cei înțelepți și prevăzători de-a pune stăpînire pe-un rege?*“

** *Malaya* este numele unui șir de munți pe coasta de vest a Indiei; acolo crește cel mai bun santal.

*** Umbrelele albe sînt date în semn de cinste.

Karaţaka întrebă: — Atunci ce ai de gînd să faci? Celălalt răspunse: — Stăpînul nostru, Piṅgalaka, este spăimîntat acum şi spăimîntaţi sînt şi curtenii lui. De aceea voi merge la el şi, după ce voi afla pricina fricii sale, voi întrebuinţa unul din următoarele mijloace: pace, război, plecare, rămînere, alianţă sau perfidie. — De unde ştii că stăpînul nostru e cuprins de teamă? întrebă Karaţaka. Celălalt răspunse: — Parcă e greu de ştiut aceasta? Doar se spune:

Şi un animal înţelege ce i se vorbeşte; şi caii şi elefanţii merg cînd sînt îmboldiţi (cu vorba). Omul învăţat pricepe şi fără să i se spună; căci roadele inteligenţei se află în recunoaşterea semnelor făcute de alţii. (43)

Tot astfel spune şi Manu*:

După înfăţişare, semne, mers, gesturi, după vorbă şi după mişcarea ochilor şi a feţei se cunoaşte gîndul ascuns. (44)

De aceea, fiindcă acuma l-am găsit înspăimîntat, îl voi face prin puterea iscusinţii mele să n-aibă teamă şi, punînd stăpînire pe el, voi apuca pe calea care duce la slujba de sfetnic.

Karaţaka zise: — Dar tu nu cunoşti îndatoririle acestei slujbe; atunci cum ai să pui stăpînire pe el? Damanaka răspunse: — Cunosc toate îndatoririle celor care servesc, aşa cum au fost povestite pāṇḍavaşilor de către marele profet Dhaumya, atunci cînd intrau în oraşul lui Virāţa**.

---

* Vezi p. 3 n.**

** În al treisprezecelea an al exilului lor, *Pāṇḍavaş-ii* (fiii lui *Pāṇḍu*) se hotărîră să meargă în oraşul regelui *Virāţa* şi să intre în slujba lui. Cu acest prilej preotul lor, *Dhaumya*, îi învăţă cum trebuie să se poarte nişte servitori. Povestea lor se găseşte în *Mahābhārata*.

Florile de aur ale pămîntului le culeg trei oameni: cel viteaz, cel învățat și cel care știe să servească. (45)

După cum sună un proverb, numai acea slujbă trebuie socotită astfel, care are în vedere binele stăpînului. Pe această ușă să intre înțeleptul în slujba regelui și nu într-alt chip. (46)

Cel înțelept să nu slujească aceluia care nu vrea să știe de merite. Căci de la acela folosul e tot atît de mic ca și de la un pămînt sterp, oricît de bine ar fi arat. (47)

Cel înzestrat cu virtuți merită să fie servit, chiar dacă-i lipsit de țară și de supuși. Căci de la el folosul durează toată viața, chiar dacă vine ceva mai tîrziu. (48)

Înțeleptul să nu caute să-și cîștige pîinea de la unul care-i robit de patimi; zadarnică i-ar fi silința, chiar de-ar sta neclintit ca un stîlp și s-ar usca de foame. (49)

Servitorul urăște pe stăpînul zgîrcit și aspru la vorbă. Cel care nu știe dacă cineva merită să i se slujească sau nu, oare nu se urăște acela pe sine însuși? (50)

Dacă servitorii chinuiți de foame nu și-o potolesc atunci cînd intră în slujba cuiva, atunci acesta trebuie ocolit ca o plantă veninoasă, chiar dacă e veșnic plină de fructe și de flori. (51)

Cu mama regelui, cu soția lui, cu prințul moștenitor, cu sfetnicul cel mai de seamă, cu preotul casei și cu ușierul trebuie să se poarte cineva la fel ca și cu regele însuși. (52)

Cine strigă: „Da, să trăiți", atunci cînd i se vorbește și, cunoscîndu-și datoria, și-o îndeplinește fără șovăire, acela este iubit de rege. (53)

Cel care împarte la oameni vrednici averea cîștigată prin bunătatea stăpînului său, acela își dă

el singur îmbrăcăminte și hrană; acela este iubit de rege. (54)

Cine nu se sfătuiește împreună cu servitorii din harem nici cu nevestele domnitorului, acela este iubit de rege. (55)

Cine nu calcă legile moralei, nici chiar atunci cînd se află la strîmtoare, gîndindu-se: „Stăpînul m-a cinstit totdeauna", acela este iubit de rege. (56)

Cine urăște din suflet pe dușmanii domnitorului, iar prietenilor acestuia le face bine, acela este iubit de rege. (57)

Cine privește jocul de zaruri ca pe-un sol al morții, băutura ca pe-o otravă, femeia ca pe-o apariție înșelătoare, acela este iubit de rege. (58)

Cine merge totdeauna în frunte la luptă și la urmă prin oraș, cine stă mereu la ușa stăpînului său în palat, acela este iubit de rege. (59)

Karaṭaka întrebă: — Spune-mi ce vei vorbi cînd vei ajunge acolo? Damanaka răspunse:

— Cînd vorbesc mai mulți, răspunsul se naște din răspuns, după cum dintr-o sămînță bună, peste care plouă din belșug, răsare alta. (60)

Înțelepții arată de mai înainte neizbînda care provine din întrebuințarea unor mijloace nepotrivite, și izbînda care urmează după întrebuințarea unor mijloace potrivite, fiindcă amîndouă sînt în legătură cu învățăturile științei purtării* și li se arată de mai înainte. (61)

Superioritatea unora stă în voce, ca la papagali; a altora în inimă**, ca la muți; a altora iarăși în

---

* În scr. *nīti* înseamnă „*purtare*", apoi: „*știința purtării în lume, arta de a domni, diplomație, înțelepciune*". *Cel* mai vestit autor care a scris despre această știință este *Cāṇṇakya*, Machiavel al indienilor. Vezi Cartea a cincea, str. 47, n.*, și Cartea a doua, str. 41, n. *.

** Adică „*Știu să tacă*".

inimă și în voce; oricum ar fi, vorbele înțelepte duc la izbîndă. (62)

Eu însă nu voi vorbi la timp nepotrivit. Odinioară, pe cînd stăteam încă pe genunchii tatălui meu, am auzit de la el tot ce-i mai de seamă din știința înțelepciunii lumești.

Dacă însuși Brhaspati* ar spune o vorbă nelatimpul ei, inteligența i-ar fi disprețuită și el ar suferi o mare ocară. (63)

Karațaka zise:

— E greu să te apropii de regi, ca și de munții totdeauna plini de fiare, foarte primejdioși și de piatră, unde șederea este anevoioasă. (64)

Și regii pot fi stăpîniți prin cuvinte vrăjite; căci sînt la fel ca și șerpii, încolăciți, acoperiți cu solzi, întortocheați, grozavi prin felul cum se poartă și foarte răi. (65)

Rangul regesc, greu de ajuns și venerat de o lume întreagă, se pătează și de-o greșeală cu totul neînsemnată, ca și rangul de brahman. (66)

Majestatea regească, greu de servit, greu de cîștigat și greu de păstrat, stă mult timp închisă în ea însăși ca apa într-o fîntînă. (67)

— Aceasta-i adevărat, zise Damanaka; totuși:

Omul înțelept pătrunde în felul de-a fi al fiecăruia și repede pune stăpînire pe el. (68)

Îndeplinirea dorinței stăpînului: aceasta este buna purtare a servitorilor. Și diavolii se lasă îmblînziți de aceia care totdeauna le intră în voie. (69)

Slăvirea regelui cînd e mînios, iubirea pentru cel care-i e drag, ura pentru dușmanul lui și preamărirea dărniciei sale: aceasta îl subjugă fără descîntec și fără vrajă. (70)

---

* Vezi p. 3, n. **.

Karaţaka zise: — Dacă aşa ţi-i gîndul, atunci cărările tale să-ţi fie cu noroc! Fă cum doreşti. Iar Damanaka, salutînd pe Karaţaka, porni înspre Piṅgalaka. Văzîndu-l pe Damanaka apropiindu-se, Piṅgalaka zise uşierului: — Lasă la o parte bastonul. Cel care soseşte este fiul unui vechi sfetnic al nostru. Să intre dar, căci face parte din ceata prietenilor mei şi e cumpănit la vorbă. Atunci, la un semn, Damanaka se închină în faţa lui Piṅgalaka şi, după ce i se dădu voie, se aşeză. Iar leul, punînd pe el laba sa dreaptă cu unghiile ca secera, îi vorbi cu cinste: — Bine ai venit! De ce te arăţi aşa de rar? Damanaka răspunse: — Fiindcă Măria-ta n-aveai trebuinţă de mine. Totuşi trebuie de vorbit atunci cînd vine timpul pentru aceasta, fiindcă toţi pot fi de folos regilor, de la cel mai de sus pînă la cel mai de jos. Doar se spune:

Şi un pai poate servi regilor ca să-şi scobească dinţii sau ca să-şi gîdile urechile; d-apoi încă un om înzestrat cu voce şi cu mîini. (71)

De aceea şi noi, servitorii ereditari ai Măriei-tale, care te urmăm şi în răstrişte, dacă nu căpătăm rangul ce ni se cuvine, aceasta nu stă bine Măriei-tale. Doar se spune:

Servitorii, ca şi podoabele, trebuie puşi la locul ce li se cuvine. Căci piatra nestemată, al cărei loc e pe frunte, n-o aşază cineva la picior, gîndind: „Sînt stăpîn să fac ce vreau“. (72)

Fiindcă:

Domnitorul care nu-i urmat de servitori nu-i cunoscător al virtuţilor, chiar dacă-i bogat şi de familie nobilă şi veche. (73)

Doar se spune:

Cînd e tratat deopotrivă cu cei mai prejos de el, cînd e onorat de rege mai puţin decît egalii lui, cînd nu e aşezat la loc de cinste: pentru aceste

trei pricini își părăsește servitorul pe stăpînul său. (74)

Iar dacă regele, din lipsă de judecată, îi pune pe servitorii vrednici de rangul cel mai înalt într-o slujbă mai mică sau cu totul neînsemnată, atunci, dacă ei nu vor să rămînă acolo, vina nu-i a lor, ci a domnitorului. Doar se spune:

Dacă nestemata, obișnuită să fie prinsă în aur spre a-l împodobi, este pusă pe o bucată de tablă, ea nu strigă și totuși strălucește; ocara însă este de partea aceluia care a pus-o. (75)

Cît despre faptul că spui, stăpîne, că nu m-ai văzut de mult, ascultă și aceasta:

Unde nu se face deosebire între mîna stîngă și cea dreaptă, care om nobil rămîne acolo măcar o clipă cînd are la îndemînă alte mijloace de trai? (76)

Cei care iau sticla drept perlă și perla drept sticlă, la aceia nu stă un servitor nici măcar cu numele. (77)

Unde stăpînul se poartă cu servitorii săi deopotrivă, fără vreo deosebire, acolo cei capabili de sforțare nu-și mai dau nici o silință. (78)

Nici regele nu poate fără servitori, nici servitorii fără rege; aceasta-i viața care-i leagă între ei. (79)

Cum nu strălucește soarele fără raze, cu toată strălucirea sa, așa nu strălucește regele fără servitori, chiar dacă lucrează pentru binele poporului său. (80)

Butucul roții e ținut de spițe și spițele sînt înfipte în butuc. Așa merge roata vieții stăpînului și a servitorilor. (81)

Și părul de pe cap se menține dacă-i îngrijit cu alifii, dar își pierde strălucirea dacă nu mai e

uns; cu atît mai mult servitorii devin nepăsători, dacă nu li se arată dragoste.* (82)

Cînd e mulțumit, regele dă servitorilor săi bogății; însă aceștia în schimbul onorurilor ce primesc își dau viața. (83)

Cunoscînd aceste lucruri, regele trebuie să-și aleagă servitori deștepți, de neam bun, viteji, destoinici, devotați și ereditari. (84)

Servitorul care, o dată ce s-a apucat de-o treabă, se ține de ea cu inima neînfricoșată, acela prețuiește cît o soție. (85)

Cel care face regelui un bine de mare însemnătate și greu de îndeplinit, fără ca să-i spună nimic, din modestie, în acela regele are un adevărat tovarăș. (86)

Cel care însoțește fără a fi chemat, care veșnic stă la ușă, care vorbește sincer și cu măsură atunci cînd îl întreabă, acela-i vrednic să servească pe regi. (87)

Cei care, fără să i se poruncească, se silește să înlăture primejdia pe care o vede la regele său, acela-i vrednic să servească pe regi. (88)

Cine nu are gînduri rele, chiar cînd e bătut, ocărît și pedepsit de rege, acela-i vrednic să servească pe regi. (89)

Cine nu se dă învins niciodată de foame, de somn, de frig, de arșiță și de altele, acela-i vrednic să servească pe regi. (90)

Cel care rămîne liniștit atunci cînd aude zvonindu-se despre un război apropiat împotriva stăpînului său, acela-i vrednic să servească pe regi. (91)

Acela sub a cărui dregătorie hotarul satului crește ca regina stelelor în jumătatea luminoasă a lunii**, acela-i vrednic se servească pe regi. (92)

---

* În textul sanscrit e un joc de cuvinte, bazat pe faptul că cuvîntul *sneha* înseamnă: „*unsoare*“ și „*dragoste*“.

** *Regina stelelor* e luna; *jumătatea luminoasă a lunii:* cele două săptămîni cînd luna e în creștere.

Însă slujbașul sub a cărui dregătorie hotarul satului se strînge ca o piele pusă pe foc, de acela trebuie să se ferească regele care dorește să-și păstreze domnia. (93)

Așadar, stăpîne, dacă mă disprețuiești, socotind că-s numai un șacal, apoi nu faci bine. Doar se spune:

Mătasea ia naștere dintr-un vierme, aurul din piatră, *durvā** din păr de vacă, lotusul de zi din glod, luna din mare, lotusul albastru din bălegar, focul din lemn, gema din creasta șarpelui, piatra fierei din fiere de bou. Cei care au merite se fac cunoscuți prin ieșirea la iveală a meritelor lor. Ce însemnătate are nașterea? (94)

Șoarecele, deși născut în casă, trebuie ucis, pentru că-i vătămător; pe cînd pisica, fiindcă-i folositoare, e cerută cu daruri. (95)

După cum papura și trestia, chiar în grămezi mari, nu pot fi întrebuințate ca lemn, tot astfel și cei nepricepuți nu sînt buni de nimic. (96)

Ce folos de cel devotat, dacă nu-i destoinic? Ce folos de cel destoinic, dacă face rău? Află că eu sînt și devotat și destoinic; de aceea să nu mă disprețuiești. (97)

Piṅgalaka zise: — Într-adevăr, așa-i. Destoinic sau nu, tu ești fiul unui vechi sfetnic al nostru; spune, așadar, fără sfială tot ce ai de spus. Damanaka zise: — Trebuie să-ți aduc la cunoștință ceva. Piṅgalaka zise: — Haide, spune ce ai pe inimă. Acela zise:

— Nu trebuie să se vorbească în plină adunare de un lucru care-l privește pe rege, oricît de neînsemnat ar fi. Așa a spus Bṛhaspati**. (98).

---

* Un fel de mei.

** Vezi p. 3, n. **.

De aceea numai Măria-ta trebuie să audă ceea ce-i voi aduce la cunoștință. Căci:

Un plan între șase urechi e dat pe față; pe cînd între patru urechi nu; de aceea cine-i prudent să se ferească cu tot dinadinsul de planul între șase urechi. (99)

Atunci, la porunca lui Piṅgalaka, toate animalele, în frunte cu tigrii, panterele și lupii, ieșiră îndată din adunare. După aceea Damanaka grăi: — Ce înseamnă oprirea și rămînerea în așteptare aici a stăpînului meu, care era gata să bea apă? Piṅgalaka zise cu un zîmbet silit: — Ba, cîtuși de puțin! — Măria-ta, zise Damanaka, dacă asta nu se poate spune, atunci s-o lăsăm. Doar se zice:

Ceva trebuie ținut ascuns față de soție, ceva față de rude, ceva față de prieteni și de copii. Numai după o lungă chibzuință, după ce va fi socotit că lucrul e nimerit sau nu, poate să-l spună cel înțelept. (100)

Auzind aceasta, Piṅgalaka se gîndi: „Acesta pare a fi cumsecade. Să-i spun atunci gîndul meu. Doar se zice:

Cine își destăinuiește păsul unui stăpîn care știe ce-i virtutea unui servitor credincios, unei soții ascultătoare, unui prieten dezinteresat, acela își ușurează inima". (101)

— Damanaka, auzi tu un glas puternic care vine din depărtare? — Aud, stăpîne, răspunse el, ce-i cu asta? Piṅgalaka zise: — Dragul meu, vreau să plec din această pădure. — De ce? întrebă Damanaka. Piṅgalaka răspunse: — Pentru că acuma a intrat în pădurea noastră un animal cum nu s-a mai pomenit, al cărui glas puternic este acesta care se aude. Și după cum e glasul său, tot astfel trebuie să-i fie și puterea. Damanaka zise: — Rău faci, stăpîne, că te sperii din pricina unui sunet. Doar se spune:

Apa distruge zăgazul; tot astfel e distrus planul care nu-i ținut ascuns; clevetirea distruge dragostea; vorba distruge pe cel fricos. (102)

De aceea nu se cade ca stăpînul meu să părăsească pădurea pe care a cucerit-o odinioară. Căci se nasc fel de fel de sunete din fluiere, lăute, scoici și tot felul de tobe mari și mici, așa încît nu trebuie să se teamă cineva numai din pricina unui sunet. Doar se spune:

Cine nu-și pierde cumpătul în fața unui rege dușman, peste măsură de puternic și cumplit, acela nu suferă înfrîngere. (103)

Cei viteji nu-și pierd curajul chiar cînd soarta se arată înfricoșătoare, după cum oceanul nu poate fi sleit, oricît de grozavă ar fi arșița care seacă lacurile. (104)

De asemenea:

Cel care nu e abătut în răstriște, cel care nu se veselește la izbîndă, cel care nu se teme în luptă: — rar naște o mamă un astfel de copil, menit să fie o podoabă a celor trei lumi*. (105)

Tot astfel:

Soarta omului umil din pricina neputinței sale, nebăgat în seamă din pricina neînsemnătății și lipsit de considerație este aceeași ca a unui fir de iarbă. (106)

De asemenea:

Ce prețuiește înfățișarea aceluia care, dînd peste altul mai puternic, nu se arată dîrz? Ea e la fel ca și o jucărie de lac. (107)

De aceea, stăpîne, gîndindu-te la aceste lucruri, fă-ți curaj. Nu trebuie să te temi numai din pricina unui sunet. Doar se spune:

---

* *Cele trei lumi* sînt: pămîntul, cerul și infernul.

La început credeam că-i plină cu grăsime; dar acum, cînd am pătruns în ea, văd că nu-i decît piele și lemn. (108)

Piñgalaka întrebă: — Cum așța? Celălalț povesti:

Povestea a doua

ȘACALUL ȘI TOBA

Un șacal cu gîtul uscat de foame, cutreierînd încoace și încolo, văzu un cîmp unde se loviseră două oștiri. În același timp auzi un sunet; era al unei tobe care căzuse acolo și pe care o atingeau vîrfurile crengilor unei liane bătute de vînt. Atunci, cu inima cît un purice de frică, se gîndi: „Vai de mine, sînt pierdut! Ia să plec pînă nu mă aude cel care scoate sunetele acestea. Totuși nu se cade să părăsesc așa deodată pădurea strămoșilor mei. Doar se spune:

Cine stă și judecă, atunci cînd dă peste el o frică sau o bucurie, și nu lucrează pripit, acela nu se căiește. (109)

De aceea vreau să văd mai întîi de unde vine acest sunet.“ Tot chibzuindu-se astfel, își luă inima în dinți și, apropiindu-se tiptil, zări toba. Cînd o recunoscu, se apropie de ea și o lovi și el din curiozitate. Apoi se gîndi din nou cu bucurie: „De mult nu mi-a mai picat în labă atîta belșug de mîncare. Fără doar și poate că trebuie să fie plină de o grămadă de carne, de grăsime și de sînge.“

După aceea, cu multă greutate sfîșie pielea cea groasă cu care era acoperită toba și, făcînd o gaură, pătrunse plin de bucurie înăuntrul ei. Dar în timp ce sfîșia pielea, își rupse dinții. Atunci, dezamăgit,

cînd văzu că nu rămăsese din ea decît lemnul, recită în gînd strofa: „La început credeam“ etc.

De aceea nu trebuie ca cineva să se teamă numai din pricina unui sunet. Pińgalaka zise: — Privește, toți supușii mei, cu inima turburată de frică, vor să fugă. Cum vrei dar să am curaj?

— Stăpîne, zise șacalul, nu e vina lor; pentru că, după cum e stăpînul, la fel sînt și servitorii. Doar se spune:

Calul, învățătura, arma, lăuta, muzica, bărbatul și femeia sînt de folos sau nu, după cum e și felul oamenilor peste care dau. (110)

De aceea fă-ți curaj și așteaptă-mă aici pînă ce mă întorc, după ce voi fi aflat ce fel de sunet e acesta. După aceea vei face cum va fi mai nimerit. Pińgalaka îl întrebă: — Dar ești tu în stare să te duci acolo? Acela răspunse: — Oare pentru servitorul vrednic, cînd primește o poruncă de la stăpînul său, se mai pune întrebarea dacă trebuie s-o îndeplinească sau nu? Doar se spune:

Servitorul niciodată nu se înfricoșează, cînd primește o poruncă de la stăpînul său; el e în stare să intre și în gaură de șarpe și să străbată oceanul. (111)

De asemenea:

Servitorul care, primind o poruncă de la stăpînul său, se gîndește dacă-i ușoară sau grea, nu trebuie să fie hrănit de regele care-și dorește binele. (112)

Pińgalaka zise:

— Dragul meu, dacă-i așa, du-te; cărările tale să-ți fie cu noroc. Iar Damanaka închinîndu-se porni la drum și se luă după glasul lui Saṃjîvaka. Însă, după ce plecă Damanaka, Pińgalaka cu inima turburată de teamă se gîndi: „Ah, rău am făcut că m-am încrezut în el și i-am dat pe față gîndul meu. Poate că Damanaka acesta servește pe doi stăpîni

și are gînduri rele față de mine, din pricină că și-a pierdut slujba? Doar se spune:

Cei care sînt disprețuiți de regele lor, după ce au fost mai întîi onorați, aceia se silesc totdeauna să-l piardă, chiar dacă sînt nobili. (113)

De aceea să merg deocamdată să-l aștept într-alt loc, ca să știu ce plănuiește. Poate că Damanaka vrea să mă omoare cu ajutorul celuilalt. Doar se spune:

Cei ce nu se încred cu ușurință, chiar dacă-s slabi, nu sînt biruiți de cei tari; pe cînd cei ce se încred lesne, aceia, chiar puternici fiind, sînt învinși și de cei slabi. (114)

Înțeleptul, oricît ar fi de iscusit, să nu se încreadă în dușman. Doar din pricina încrederii lor au fost nimiciți urmașii Ditiei* de către Indra." (115).

Frămîntat de aceste gînduri, se duse într-alt loc, unde stătu singur pîndind pe Damanaka. Iar acesta merse pînă aproape de Samjîvaka și, văzînd că-i un taur, se gîndi cu bucurie: „Ah, ce întîmplare fericită! Datorită ei am să-l împrietenesc cu Piṅgalaka, pe urmă am să-l dezbin și astfel îl voi face pe acesta să asculte de mine. Doar se spune:

Nici nobleța, nici prietenia sfetnicilor săi nu-l fac pe rege să asculte de vorbele lor, pînă ce nu dă peste el vreo nenorocire sau supărare. (116)

Totdeauna cînd regele se află într-o restriște, el e bun de exploatat de către sfetnicii săi. De aceea sfetnicii doresc ca regele lor să fie nenorocit. (117)

După cum cei sănătoși nu se gîndesc niciodată la vreun medic priceput, tot astfel un rege ferit de nenorociri nu simte nevoia unui sfetnic." (118)

---

* *Diti* este mama demonilor *Daityas*, pe care i-a ucis Indra.

Cugetînd așa, plecă înspre Piṅgalaka. Acesta, văzîndu-l că vine, își ascunse înfățișarea și se duse să stea la locul de mai înainte. Damanaka ajungînd la Piṅgalaka se plecă înaintea lui; apoi se așeză. — Ai văzut animalul acela? întrebă Piṅgalaka. — L-am văzut, cu voia Măriei-tale, răspunse Damanaka. — L-ai văzut cu adevărat? întreabă Piṅgalaka. — Cum aș putea să mint în fața Măriei-tale? răspunse Damanaka. Doar se zice:

Cine spune un neadevăr cît de mic înaintea regilor și a zeilor, acela piere curînd, oricît de puternic ar fi. (119)

De asemenea:

Regele e numit de Manu un reprezentant al tuturor zeilor. De aceea niciodată nu trebuie să i se servească cu viclenie. (120)

Deosebirea dintre rege și zeii pe care îi reprezintă este aceasta: Faptele bune sau rele își primesc răsplata de la rege îndată, pe cînd de la zei într-altă existență. (121)

Piṅgalaka zise: — Se poate să-l fi văzut cu adevărat. El s-o fi gîndit că cei mari nu-și pun mintea cu niște bicisnici; de aceea nu te-a omorît. Căci:

Furtuna nu dezrădăcinează iarba cea moale, care se apleacă în toate părțile. Firea celor mari la suflet este aceasta: cel tare își măsoară puterea numai cu cel tare. (122)

De asemenea:

Elefantul, cu toată puterea lui covîrșitoare, nu se înfurie cînd e lovit de picioarele albinelor, care, aţiţate și pline de poftă, umblă pe obrajii săi acoperiți de sudoarea tîmplelor. Cel puternic se înfurie grozav numai cînd dă peste unul cu o putere la fel. (123)

Damanaka zise: — Așa-i; el e puternic, pe cînd eu sînt un bicisnic. Totuși, dacă-mi poruncești, stăpîne, am să-l fac să ți se închine. Piṅgalaka zise cu un oftat de ușurare: — Ești tu în stare să faci așa ceva? — Ce nu este cu putință minții? zise Damanaka. Doar se spune:

Nici prin sabie, nici prin elefanți, nici prin cai, nici prin oșteni nu se îndeplinește o faptă așa cum e înfăptuită cu ajutorul minții. (124)

Piṅgalaka zise: — Dacă-i așa, atunci să știi că te-am ridicat la rangul de sfetnic. De azi înainte vei putea să tai și să spînzuri; aceasta-i porunca mea. Atunci Damanaka porni în grabă spre Saṃjīvaka și-i zise cu dispreț: — Haide, vino, taur păcătos ce ești. Te cheamă stăpînul meu, Piṅgalaka. Ce tot mugești într-una fără rost și fără teamă? Auzind aceasta, Saṃjīvaka întrebă: — Prietene, dar cine-i acest Piṅgalaka? Damanaka răspunse: — Cum? nici măcar nu știi cine-i stăpînul meu Piṅgalaka? Așteaptă puțin. Ai să vezi cine e. Stăpînul meu e leul Piṅgalaka; el stă sub smochinul acela, înconjurat de toate sălbătăciunile. Auzind aceasta, Saṃjīvaka se socoti pierdut și cuprins de-o adîncă desperare zise: — Prietene, pari a fi bun la inimă și meșter la vorbă. De aceea, dacă vrei cu orice preț să mă duci acolo, trebuie ca stăpînul tău să-mi chezășuiască viața. — Ai vorbit bine, zise Damanaka. Aceasta-i adevărata diplomație. Căci:

Se poate cunoaște marginea pămîntului, a oceanului, a unui șir de munți; dar marginea gîndului unui rege nu poate fi cunoscută în nici un chip, de nici un om, în nici o împrejurare. (125)

Stai dar aici pînă-l voi vedea într-un moment prielnic; atunci te voi lua. Apoi Damanaka se duse la Piṅgalaka și-i zise: — Stăpîne, acela nu-i un animal de rînd; el e taurul care-l poartă pe

venerabilul Šiva*. Cînd l-am întrebat, mi-a spus următoarele: „Venerabilul Śiva fiind foarte mulțumit de mine, mi-a îngăduit să pasc iarba din apropierea rîului Yamunā. În scurt mi-a dat această pădure, să mă joc în ea.“ Piṅgalaka zise cu teamă: — Abia acum am înțeles că nu fără a fi ocrotite de un zeu se plimbă în felul acesta animalele mîncătoare de iarbă prin pădurea plină de fiare, mugind fără să le pese. Și atunci tu ce-ai spus? Damanaka zise: — Stăpîne, am spus și eu că „Pădurea aceasta se află în stăpînirea lui Piṅgalaka, leul care o poartă pe Durgā**. Așa că ești un oaspe scump și bine venit aici. Du-te dar la el și petreceți timpul amîndoi împreună în iubire frățească, mîncînd, bînd, plimbîndu-vă și lucrînd“. Iar el a primit toate acestea și mi-a zis cu bucurie: „Să-mi dea stăpînul tău asigurarea că nu mi se va întîmpla nimic“. Așa că acuma rămîne la hotărîrea ta, stăpîne.

Auzind aceasta, Piṅgalaka zise: — Bravo, deșteptule, bravo sfetnicule care cunoști învățătura sfîntă, bravo! Ai vorbit ca și cum ai fi citit în inima mea. Iată, îi făgăduiesc că nu i se va întîmpla nici un rău. Acum, după ce ai căpătat de la mine această asigurare, adă-l numaidecît. Bine se supune că:

Domnia se sprijină pe sfetnici de valoare, drepți, fără cusur și bine încercați, ca un palat pe stîlpi puternici. (126)

De asemenea:

---

* Vezi p. 13, n. ***.

** În textul scr. stă *Caṇḍikā*, alt nume al acestei zeițe. Durgā este soția lui Śiva și e purtată de un leu; vezi Cartea întîi, str. 159, n.* (Cf. Cybele la greci). Despre Śiva vezi Cartea întîi, str. 167, n. **.

Priceperea se arată în faptă: a sfetnicilor cînd împacă pe cei dezbinaţi, a medicilor cînd se iveşte o boală; căci atunci cînd lucrurile merg bine, cine nu-i învăţat? (127)

După aceea Damanaka se închină în faţa lui şi se duse la Saṃjīvaka, gîndindu-se plin de bucurie: „Stăpînul meu are de gînd să-mi acorde favoarea sa şi ascultă de vorbele mele; aşa că nu e altul mai fericit decît mine. Doar se spune:

Ambrozie este focul cînd e frig; ambrozie este vederea celui drag; ambrozie — cinstea pe care o dă regele; ambrozie — băutura laptelui.“ (128)

Ajungînd la Saṃjīvaka, îi zise cu respect:

— Prietene, l-am rugat pe stăpînul meu pentru tine ca să-ţi dea chezăşie că nu ţi se va întîmpla nici un rău. Vino deci cu încredere. Însă după ce vei fi cîştigat favoarea regelui, va trebui să îndeplineşti o îndatorire faţă de mine. Nu te vei purta trufaş datorită puterii tale. La rîndul meu, cînd voi ajunge sfetnic, voi purta în înţelegere cu tine toate sarcinele domniei. În felul acesta ne vom bucura amîndoi de fericirea domniei. Pentru că:

Puterea ajunge în mîna oamenilor ca la o vînătoare. Pe lumea aceasta fiii oamenilor se alungă şi se omoară unii pe alţii ca pe vînat. (129)

De asemenea:

Cine din trufie nu dă cinstea cuvenită tuturor celor din preajma regelui, de la cei mai de sus pînă la cei mai de jos, acela, chiar de-ar fi vrednic de stimă, se prăbuşeşte ca Dantila. (130)

— Cum asta? întreabă Saṃjīvaka. Celălalt povesti:

Povestea a treia

MÎNDRIA PEDEPSITĂ

Este pe pămîntul acesta un oraş numit Vardhamāna*. Acolo stătea odată un negustor, cu numele Dantila, care vindea tot felul de mărfuri şi care era cel mai de frunte din întregul oraş. De el erau mulţumiţi şi orăşenii şi regele, pentru că conducea deopotrivă trebile oraşului şi pe acele ale domnitorului. Ce să-ţi mai spun? Nu s-a mai văzut nici nu s-a mai auzit de vreunul atît de priceput. Pe drept se spune că:

Cine lucrează pentru binele regelui, acela-i urît de popor; iar cine lucrează pentru binele ţării, acela-i părăsit de rege. Aşa că în ambele împrejurări primejdia fiind deopotrivă, e greu să se găsească cineva care să servească şi regele, şi poporul. (131)

Trecu astfel cîtva timp, pînă ce odată avu loc nunta lui Dantila. Toţi locuitorii oraşului precum şi cei de la curtea regească fură poftiţi cu cinste şi ospătaţi, primind haine şi fel de fel de daruri. După nuntă, regele împreună cu nevestele sale fu condus acasă cu cinstea cuvenită. Însă un servitor al regelui, cu numele Gorambha, care-i curăţa prin casă, venind şi el la nunta negustorului şi fiind văzut de acesta că şedea unde nu i se cădea să şadă**, fu apucat de gît şi dat afară. De atunci, din cauza ruşinii ce păţise, nu mai putea să doarmă noaptea, ci numai ofta într-una. Mereu se gîndea: „Cum să fac ca negustorul acesta să-şi piardă trecerea de care se bucură la rege? Dar în zadar mă silesc, căci nu-i pot face nici un rău. Bine a zis cine a zis:

---

*Azi acest oraş se numeşte *Burdvan*.

** *Gorambha* se aşezase pe scaunul regelui.

Cine se mînie fără a fi în stare să se răzbune, cum de nu-i e ruşine acelui om? Bobul de nohot cînd sare în sus, este el în stare să spargă tigaia?"* (132)

Odată, pe cînd regele aţipise în zorii zilei, Gorambha, în timp ce ştergea marginea patului, zise: — Ah, ce îndrăzneală din partea lui Dantila! Să îmbrăţişeze el pe soţia regelui. Auzind aceste vorbe regele tresări şi zise: — Gorambha, este adevărat aceasta, că regina a fost îmbrăţişată de Dantila? — Măria-ta, răspunse Gorambha, din pricina patimei jocului cu zaruri n-am dormit noaptea trecută şi de aceea m-a furat fără voia mea somnul; aşa că nu-mi dau seama ce-am vorbit. Însă regele muşcat de gelozie îşi zise: „Ăsta are intrarea liberă în casă la mine; tot astfel şi Dantila. De aceea se prea poate ca regina să fi fost văzută de el pe cînd era îmbrăţişată. De aceea a vorbit acestea. Doar se spune:

Ceea ce doreşte sau vede sau săvîrşeşte muritorul ziua, aceea o spune sau o face în somn, fiindcă îl preocupă. (133)

De asemenea:

Gîndul bun sau rău care stă în inima oamenilor, oricît ar fi de bine ascuns, tot se poate cunoaşte din vorbele spuse în somn şi la beţie. (134)

Cît despre femei, apoi nu mai începe nici o îndoială:

Vorbesc cu unul, se uită cochet la altul şi se gîndesc iarăşi la altul care se află în inima lor; pe care atunci îl iubesc ele într-adevăr? (135)

Cu unul vorbesc nesfîrşit de mult frumoasele cu buze roze şi zîmbitoare, la altul de colo se uită cu ochii lor scînteietori, larg deschişi ca lotusul de noapte, iar în inima lor se gîndesc la altul străin

---

* Compară cu str. 324, Cartea întîi.

de-o purtare frumoasă, dar putred de bogat; atunci pe cine oare iubesc în adevăratul înțeles al cuvîntului femeile cu ochi frumoși? (136)

De asemenea:

Nici focul nu se satură de lemne, nici oceanul de ape curgătoare, nici moartea de toate ființele, nici femeile cu ochi frumoși de bărbați. (137)

În nici un ungher cît de retras, în nici o clipă, prin nici un bărbat, fie el cît de îndrăgit, nu încolțește credința în femei, o Nārada*. (138)

Nebunul care se gîndește în prostia lui : «Femeia aceasta mă iubește», acela e pentru totdeauna în puterea ei, ca o pasăre cu care se joacă. (139)

Cine se potrivește la vorbele lor și îndeplinește faptele pe care le cer ele, fie cît de ușoare sau cît de grele, acela prin îndeplinirea lor se face sigur de rîsul lumii. (140)

Cine le face curte și stă pe lîngă ele și le servește cît de puțin, pe acela îl doresc femeile. (141)

Ori de cîte ori femeile stau în limitele moralei, pe care nu le cunosc, ele o fac sau fiindcă nu sînt curtate de bărbați sau de frica servitoarelor. (142)

Nu se află bărbat nepotrivit pentru ele, nici nu se uită dacă-i tînăr; oricum ar fi, urît sau frumos, ele i se dau, numai să fie bărbat. (143)

Femeile se servesc de cel îndrăgostit de ele ca de o zdreanță pusă la spate, care se roade tîrîndu-se pe jos. (144)

Cum e stors lacul roș, așa e strivit cu putere sub călcîiul celor slabe bărbatul îndrăgostit." (145)

Astfel se tînguia în fel și chip regele; și de atunci îndepărtă de la Dantila favoarea sa. Ba încă îl opri de-a mai călca în casa sa. Dantila, văzînd că regele nu-i mai arată favoarea sa, se gîndi:

---

* Numele unui înțelept divin.

„Cine nu e mîndru, cînd se îmbogățește? La care muritor apun vreodată nenorocirile? Inima cărui bărbat n-a fost sfîșiată de femei pe lumea aceasta? Cine oare este iubit de regi? Asupra cui nu stă pironit ochiul Morții? Care sărac ajunge la un rang înalt? Sau care scapă ușor, cînd s-a prins în mrejele celor ticăloși? (146).

Cine a văzut sau a auzit de corb curat, de jucător cinstit, de șarpe blînd, de femei potolite în dragoste, de eunuci viteji, de beți cu judecată sau de un rege prieten? (147)

Totuși, eu n-am făcut vreun rău nici măcar prin vis, fie regelui, fie vreunuia din preajma sa. Atunci ce să fie asta?“ Văzîndu-l pe Dantila stînd la ușa regelui, dat afară, curățitorul Gorambha începu să rîdă și zise către ușieri: — Măi ușieri, ăsta-i Dantila cel cu trecere la rege, care taie și spînzură după pofta inimii. Și voi o să fiți apucați de gît și dați afară, ca și mine, de ăsta care stă acuma la ușă. Auzind aceasta, Dantila se gîndi: „Nu mai încape îndoială că asta a fost pusă la cale de Gorambha. Bine se spune că:

Pe lumea aceasta, chiar un om de rînd și prost, dacă servește pe-un rege, este totdeauna onorat, chiar dacă nu merită nici o considerație. (148)

Folosul pe care-l are de la lume servitorul regelui, fie el și un netrebnic și laș, nu-l are nici măcar în parte cel vrednic.“ (149)

Tot jelindu-se așa în fel și chip, se duse acasă rușinat și turburat din pricina umilirii sale; iar spre seară îl chemă pe Gorambha și, dăruindu-i două rînduri de haine, îi zise: — Dragul meu, atunci cînd te-ai așezat nelalocul tău, pe scaunul regelui, ai fost ocărît, insultat și dat afară într-un chip neprietenesc. Cînd Gorambha primi cele două rînduri de haine, i se păru că-i în al noulea cer și,

mulțumit la culme, zise negustorului: — Te-am iertat pentru asta. Fiindcă m-ai onorat, ai să vezi puterea iscusinței mele și favoarea regelui. Zicînd așa, ieși satisfăcut. Cu drept cuvînt se spune:

Cu puțin se înalță și cu puțin se coboară. Ah! ce bine seamănă balanța cu purtarea celui ticălos! (150)

După ce se întoarse, Gorambha se apucă să șteargă prin casă și în timp ce regele era ațipit, zise acestea: — Ah, ce nechibzuință din partea regelui meu! Să mănînce castraveți în clipa în care își deșartă stomahul! Cînd auzi una ca asta, regele strigă plin de mirare: — Hei, ticălosule, ce îndrugi tu acolo lucruri cu neputință? Numai fiindcă-mi ești servitor, nu te ucid. M-ai văzut tu vreodată săvîrșind o astfel de faptă? — Măria-ta, zise Gorambha, din pricina patimei jocului n-am dormit noaptea și de aceea m-a cuprins pe nevrute somnul, în timp ce făceam curățenie. Și fiind copleșit de el, am spus ceva. Ce anume, nu știu. Iartă-mă dar, stăpîne, căci mă aflam în puterea somnului! Auzind aceasta, regele sê gîndi: „De cînd m-am născut, n-am mîncat castraveți în timp ce-mi deșertam stomahul. Și atunci, după cum acesta a vorbit pe socoteala mea despre o faptă urîtă care n-a avut loc, tot așa trebuie să fi făcut și cu Dantila. Asta-i sigur. Rău am făcut că l-am umilit pe bietul om. Oameni de felul lui nu săvîrșesc astfel de fapte. Pe lîngă aceasta, datorită dizgrației în care se află, toate treburile domniei au rămas baltă.“ După ce se chibzui așa, cînd într-un fel cînd într-altul, chemă pe Dantila și, dîndu-i în dar straie*, podoabe și altele, chiar dintr-ale lui, îl puse din nou în slujba pe care o avuse mai înainte.

---

* Obicei des întîlnit la vechii indieni.

De aceea eu spun: „Cine din trufie nu dă cinstea cuvenită“ ș.a.m.d.

Samjīvaka zise: — Dragul meu, așa-i. Voi face așa, cum mi-ai spus. După aceste cuvinte, Damanaka se duse împreună cu el la Piṅgalaka și-i zise: — Iată, l-am adus pe Samjīvaka. Acuma rămîne să hotărască Măria-ta! Iar Samjīvaka se închină cu respect și se opri cu modestie în fața lui. Piṅgalaka puse laba sa dreaptă cu ghearele ca secera pe trupul gras și mare al lui Samjīvaka și-i zise cu cinste: — Să ai parte de noroc! De unde ai venit în pădurea asta nelocuită de oameni? Atunci acela îi spuse întîmplarea sa, povestindu-i cu de-amănuntul cum s-a despărțit de Vardhamāna. După ce isprăvi de povestit, Piṅgalaka îi spuse cu mare cinste: — Să nu-ți fie teamă, prietene. Ocrotit de brațul și de corpul meu, vei trăi de-acuma după cum vei dori. Pe lîngă aceasta, vei sta mereu aproape de mine, pentru că pădurea, fiind plină de primejdii și locuită de fiare grozave, nu e de locuit nici pentru animale mari, necum pentru acele care se hrănesc cu iarbă. Zicînd acestea, se coborî pe malul rîului Yamunā, înconjurat de toate sălbătăciunile, și după ce bău apă cît poftі, se afundă în pădure. Apoi încredință trebile domniei lui Karaṭaka și lui Damanaka, iar el împreună cu Samjīvaka își petrecea timpul vorbind despre lucruri pline de înțelepciune. Bine se spune că:

Prietenia, o dată ce s-a legat între oameni de treabă, fie și din întîmplare, nu așteaptă mersul treptat al deprinderii; ea n-are bătrînețe, nici sfîrșit. (151)

În puține zile Piṅgalaka, din neînvățat cum era mai înainte, fu atît de bine instruit de către Samjīvaka, care era plin de încredere în știința sa, datorită adîncirii în tot felul de cărți, încît fu scos din

starea de sălbătăcie și adus în starea de civilizație. Toate celelalte animale stăteau deoparte. Nici chiar Karaṭaka și Damanaka nu erau primiți. Pe lîngă aceasta, animalele, lipsite de puterea leului, fură cuprinse de foame și începură a fugi care încotro. Doar se spune:

Servitorii părăsesc pe regele de la care n-au nici un folos, chiar dacă-i din neam nobil și măreț, și se îndreaptă în altă parte, ca păsările cînd copacul e uscat. (152)

De asemenea:

Chiar servitorii credincioși, acoperiți de onoruri, din familie nobilă și plini de devotament, îl părăsesc pe rege și se duc, dacă n-au ce mînca la el. (153)

De asemenea:

Pe regele care nu le dă hrana cu întîrziere niciodată nu-l părăsesc servitorii, chiar cînd sînt ocărîți. (154)

Și nu numai servitorii sînt așa, dar de la facerea lumii toate ființele își duc viața întrebuințînd pentru a se hrăni mijloacele* obișnuite, începînd cu blîndețea.

Într-adevăr:

Regii trăiesc pe socoteala țărilor, medicii pe aceea a bolnavilor, negustorii pe a clienților, învățații pe a proștilor, (155)

hoții pe a celor neprevăzători, cerșetorii pe a gospodarilor, amantele pe a celor îndrăgostiți de ele, meșterii pe socoteala tuturor; (156)

---

* *Mijloacele* (în scr. *upāyās*) sînt stratagemele pe care trebuie să le întrebuințeze un om de stat și ceilalți care năzuiesc la succes. De obicei sînt menționate patru mijloace și anume: *bheda* — „dezbinare", *daṇḍa* — „forța", *sāman* „vorbe bune" și *dāna* — „corupție".

toți se pîndesc zi și noapte cu mrejele pregătite, începînd cu blîndețea, și se mănîncă unii pe alții pe cît pot, ca peștii pe pești. (157)

Bine se spune că:

Gîndurile șerpilor, ale ticăloșilor și ale acelora care fură avutul altuia nu se împlinesc totdeauna; așa se face că mai dăinuiește lumea aceasta. (158)

Șarpele lui Śambhu caută să-l mănînce pe șoarecele lui Gaṇapati; pe acela păunul dușmanului lui Krauńca; iar pe mîncătorul de șerpi leul fiicei muntelui*. Așadar, cînd se dă luptă pentru stăpînire pînă și în lăcașul lui Śambhu, cum să nu se dea într-al altuia, de vreme ce acesta-i mersul lumii? (159)

Atunci Karaṭaka și cu Damanaka, cu gîtlejul uscat de foame, se sfătuiră între ei:— Prietene, zise Damanaka, noi ne-am pierdut rangul, asta-i sigur. Piṅgalaka e plin de simpatie pentru Saṃjīvaka și a devenit nepăsător față de treburile sale. De aceea toți curtenii săi au plecat. Ce-i de făcut acum? Karaṭaka zise: — Chiar dacă stăpînul nostru nu-ți va urma sfatul, tu tot trebuie să-i vorbești, ca să înlături orice vină din partea ta. Doar se spune:

Regele trebuie prevenit de sfetnicii săi, chiar dacă nu ascultă de ei, cum a fost prevenit fiul Ambicā-ei de către Vidura**, spre a înlătura vreo vină din partea sa. (160)

---

* *Śambhu* e numele lui Śiva. Soția sa, *Durgā*, e fiica muntelui *Himavat*. *Gaṇapati*, zeul înțelepciunii și *Kārttikeya*, zeul războiului, care a rupt în două muntele *Krauńca*, sînt fiii lui Śiva. Șarpele este consacrat lui Śiva, leul zeiței Durgā, șoarecele lui Garapati, iar păunul lui Kārttikeya (Cf. în mitologia greacă animalele sacre: păunul Iunonei, leul Cybelei, șarpele lui Esculap etc.).

** Fiul *Ambicā*-ei este *Dhṛtarāṣṭra*. Acesta și *Vidura* sînt doi eroi despre care se vorbește în *Mahābhārata*.

De asemenea:

Cînd regele sau elefantul apucă trufaşi pe-un drum greşit, ocara cade asupra conducătorilor care merg alături de ei. (161)

Însă tu eşti acela care l-ai adus pe acest ierbivor la stăpînul nostru. Aşa că ai adus cărbuni cu propria ta mînă*.

— Aşa-i, zise Damanaka, greşeala este a mea, nu-i a stăpînului. Doar se spune:

Şacalul din pricina luptei dintre berbeci, eu din pricina lui *Aşāḍhabhūti*, femeia bărbierului din pricina amestecului în treaba altuia — trei nenorociri pe care ni le-am atras singuri. (162)

— Cum asta? întrebă Karaţaka. Celălalt povesti:

Povestea a patra

CĂLUGĂRUL ŞI HOŢUL

Era odată într-un loc retras o sihăstrie. Acolo îşi ducea viaţa un călugăr cerşetor, pe care-l chema Devaśarman**.

Acesta vindea hainele bune pe care i le dăruiau diferiţi oameni de treabă şi astfel adună cu timpul o mare sumă de bani. Din pricina aceasta nu avea încredere în nimeni, iar banii îi păstra zi şi noapte în cingătoare. Bine a zis cine a zis:

---

* Vezi *Povestea corbilor şi a bufniţelor* (Cartea a treia, str. 1), unde e vorba de incendierea cuibului bufniţelor cu cărbunii aduşi de corbi.

** *Devaśarman* înseamnă: „*Cel ocrotit de zei*". Terminaţia „*śarman*" = „ocrotire" este frecventă la numele proprii de brahmani; Cf *Viṣṇuśarman*, p.5, n. ******.

Necaz e în dobîndirea averii și necaz în păstrarea ei; necaz e la venirea ei și necaz la plecare; o, avere, izvor de rele! (163)

Un pungaș, cu numele Āṣāḍhabhūti, observînd banii din cingătoarea călugărului, se gîndi: „Cum să-i fur oare banii? Să sparg peretele chiliei nu se poate, căci e făcut din pietre tari; pe fereastră iarăși nu se poate intra, fiindcă-i sus de tot. De aceea am să caut să mă fac discipolul lui și să-i cîștig încrederea cu vorbe prefăcute. Doar se spune:

Cine-i nepriceput, acela nu spune lucruri plăcute; cine vorbește limpede, acela nu înșală; cine-i lipsit de dorinți, acela nu se pune în slujba nimănui; cine nu-i îndrăgostit, acela nu-i un prieten al gătelii". (164)

După ce se chibzui astfel, se înfățișă înaintea călugărului și rosti: — Om,* închinare ție, noroc! și plecîndu-se pînă la pămînt, îi zise cu respect: Părinte, existența aceasta pămîntească e fără putere, tinerețea e ca năvala unui șuvoi de munte, viața ca un foc de paie, plăcerile ca umbra unui nor de toamnă, iar legătura cu prietenii, copiii, soția și servitorii noștri asemenea unui vis. La aceasta m-am gîndit adînc. Ce trebuie să fac, deci, ca să străbat oceanul de neîncetate renașteri? Auzind aceasta, călugărul îi zise cu bunătate: — Ferice de tine, fiule că, aflîndu-te în floarea vîrstei, ești atît de liberat de dorinți. Doar se spune:

Cine-i calm în floarea vîrstei, acela într-adevăr e calm; aceasta-i părerea mea. Cînd seva trupului se trece, cine nu devine calm? (165)

La cei înțelepți bătrînețea se ivește mai întîi la minte, apoi în corp; pe cînd la cei neînțelepți ea se ivește în corp, dar niciodată la minte. (166)

---

* Vezi str.1, n. *, de la Povestea introductivă.

Şi fiindcă mă întrebi cum ai putea străbate oceanul de renaşteri neîncetate, ascultă acestea:

Oricine, fie el chiar un *Śūdra* sau un *Caṇḍāla*,* dacă poartă părul împletit, dacă-i consacrat printr-un vers al lui Śiva** şi dacă-şi acoperă trupul cu cenuşă, poate să devină fericit. (167)

Cine pune cu mîna sa o floare pe capul statuiei lui Śiva, rostind un vers de şase silabe, acela nu mai renaşte***. (168)

Auzind aceasta, Āṣāḍhabhūti îi cuprinse picioarele şi zise cu respect: — Părinte, fă-mi favoarea de-a mă iniţia. Atunci Devaśarman zise: — Fiule, îţi voi face această favoare; însă noaptea n-ai voie să intri în chilie, fiindcă asceţii, şi tu, şi eu, trebuie să fie lipsiţi de dorinţi. Doar se spune:

Regele piere din pricina sfaturilor rele, ascetul din pricina dorinţelor, copilul din pricina alintării, preotul din pricina necitirii cărţilor sfinte****, familia din pricina fiilor răi, iubirea din pricina lipsei de acasă, prietenia din pricina indiferenţei, averea din pricina relei conduceri, caracterul din pricina contactului cu cei ticăloşi, femeia din pricina mîndriei şi a nepăsării, ogorul din pricina părăsirii, banii din pricina neglijenţei. (169)

Aşadar, după ce vei face juruinţa religioasă, vei dormi afară din chilie, într-o colibă de frunze. Āṣāḍhabhūti răspunse: — Părinte, voi face cum îmi

---

* Aceştia sînt oamenii din clasa cea mai de jos a societăţii, dispreţuiţi şi ocoliţi de toată lumea.

** *Śiva*, *Brahma* şi *Viṣṇu* formează trinitatea divină din epoca clasică a literaturii sanscrite.

*** Aceasta-i favoarea supremă pe care o capătă un muritor virtuos. Vezi sfîrşitul *Śakuntalei* de Kālidāsa. Cele şase silabe sacre sînt: „*om, namaḥ Śivāya*“ (= „om, închinare lui Śiva“).

**** Cărţile sfinte ale brahmanilor sînt *Vedele;* cea mai celebră este *Rig-Veda*.

porunceşti; pe lumea cealaltă are să-mi prindă bine. În urma acestei învoieli în privinţa dormitului, Devaśarman îi făcu favoarea de a-l primi ca discipol, urmînd regulile prescrise de cărţile sfinte. Iar Āṣāḍhabhūti, tocindu-şi mîinile şi picioarele în serviciul lui, îl făcu să fie cît se poate de mulţumit de el. Dar cu toate acestea călugărul nu-şi scotea banii din cingătoare. După ce trecu astfel cîtva timp, Āṣāḍhabhūti se gîndi: „Ah! ăsta n-are de fel încredere în mine. Ce să fac? Să-l înjunghii cu cuţitul ziua în amiaza mare, ori să-i dau otravă, ori să-l ucid ca pe-o vită?“ Pe cînd se chibzuia în felul acesta, sosi la Devaśarman un discipol al acestuia, care-l pofti la el zicînd: — Părinte, vino acasă la mine, ca să-ţi pui pe degete inele de iarbă purificatoare*. Auzind aceasta, Devaśarman, plin de bucurie porni împreună cu Āṣāḍhabhūti. Pe cînd mergeau astfel, dădură peste un pîrîu. Atunci Devaśarman îşi scoase banii din cingătoare, îi ascunse bine într-o haină din zdrenţe,** se spălă şi se închină zeilor; iar după aceea zise către Āṣāḍhabhūti: — Ascultă Āṣāḍhabhuūti, păzeşte cu luare-aminte haina asta zdrenţuită a lui Yogeśvara, pînă îmi fac nevoile şi mă întorc. Zicînd acestea, se îndepărtă. Cînd nu se mai văzu, Āṣāḍhabhūti puse mîna pe bani şi-şi luă tălpăşiţa. Între acestea, Devaśarman, pe cînd se gîndea încîntat la virtuţile discipolului său, în care avea acum deplină încredere, zări o

---

* Punerea ierbei purificatoare este o ceremonie religioasă care se săvîrşeşte într-o anumită zi a anului. Atunci membrii unei familii sau discipolii unui învăţător etc. se reunesc şi, după ce invocă divinitatea lor specială (de pildă pe Śiva etc.), îşi pun pe degete inele de iarbă numită *dūrvā*, ca mijloc de purificare *(pavitra)*.

** Haina zdrenţuită *(kanthā)* e purtată de *yogini*; de aceea se spune că ea aparţine lui *Yogeśvara*, stăpînul *yoginilor* (un fel de asceţi vrăjitori).

luptă între doi berbeci, în mijlocul unei turme de oi cu corpul acoperit de-o lînă frumoasă. Cei doi berbeci înfuriaţi se îndepărtau unul de altul şi apoi se repezeau din nou ciocnindu-se cu frunţile, din care curgeau şiroaie de sînge. Pe acesta îl lingea un şacal, care, împins de lăcomie, intrase în cîmpul de bătaie. Văzînd aceasta, D aśarman se gîndi: „Ti, da prost mai e şacalul ăsta. Dacă cumva nimereşte între ei în clipa în care se ciocnesc, atunci s-a isprăvit cu el; aşa socot.“ Aşa se şi întîmplă. Într-adevăr, şacalul, din pricina lăcomiei sale de sînge, se vîrî între ei şi, nimerind între capetele lor tocmai cînd se ciocneau, îşi găsi moartea. Iar Devaśarman, căinîndu-l, porni agale spre locul unde îşi lăsase banii; cum însă nu-l vedea pe Āṣāḍhabhūti, se spălă mai întîi cu nerăbdare şi apoi cercetă haina zdrenţuită; dar nu mai găsi banii. Atunci începu să se vaite: — Vai de mine, am fost prădat, şi căzu la pămînt. După o clipă, venindu-şi în fire, se ridică din nou şi începu să strige: Āṣāḍhabhūti, unde te-ai dus, după ce m-ai înşelat? Răspunde-mi! După ce se văicără în felul acesta mult timp, porni încet-încet, luîndu-se după urmele aceluia. Mergînd aşa, ajunse spre seară într-un sat. Tocmai atunci ieşea din acel sat un ţesător împreună cu femeia sa; se duceau în oraşul din apropiere să bea vin. Văzîndu-l, Devaśarman îi spuse: — Hei, prietene, sosesc la tine ca oaspe la apusul soarelui*. Nu cunosc pe nimeni aici în sat. De aceea găzduieşte-mă. Căci se spune:

Stăpînii casei, care primesc cu cinste pe străinul sosit la ei după apusul soarelui, ajung asemenea zeilor. (170)

---

* După ce apune soarele nu trebuie să se continue călătoria.

De asemenea:

Fîn, un ungher, apă și-n al patrulea rînd o vorbă bună: acestea nu lipsesc niciodată în casa celor buni. (171)

Cu urarea de bun sosit făcută oaspelui e mulțumit Agniḥ, cu scaunul ce i se dă, Indra; cu apa de spălat pe picioare, Viṣṇu; cu apa de spălat pe față, Śiva.* (172)

Auzind acestea, țesătorul zise către soția sa: — Nevastă, du-te tu acasă, împreună cu oaspele. Primește-l cu cinste și dă-i apă pentru picioare, mîncare și pat și așteaptă-mă acolo, că am să-ți aduc rachiu din belșug. Zicînd acestea, plecă. Nevasta aceluia, care era o desfrînată, se îndreptă spre casă urmată de străin și se gîndea cu fața zîmbitoare la Cutare.** Doar nu degeaba se spune:

Cînd bărbatul le e plecat departe și cînd ziua e urîtă, noaptea fără lună, și ulițile tîrgului greu de străbătut, atunci e bucuria cea mare pentru femeile ușuratice. (173)

De asemenea:

Cuverturile de pe paturi, un bărbat bine dispus, un pat frumos nu prețuiesc nimic în ochii femeilor cînd sînt îndrăgostite și doritoare de întîlniri ascunse. (174)

---

* Zeul focului (scr. *Agniḥ*, cf. lat. *ignis*) are un rol covîrșitor în cultul brahmanic. Primul cînt din *Rig-Veda* începe astfel: *Agnim īḍe* „*Slăvesc pe Agni*". *Indra* este zeul suprem în mitologia vedică. *Viṣṇu* e personificarea soarelui și tovarășul lui Indra. În sanscrita clasică el este soțul zeiței *Lakṣmī* (sau Śri), care personifică fericirea și e purtat de pasărea divină *Garuḍa* (cf. p. 59, n.*). Se pogoară pe pămînt în diferite încarnări *(avatar)*.

** *Cutare* (scr. *Devadatta)* poate sta în locul oricărui nume, atunci cînd acesta nu e cunoscut sau e fără importanță.

De asemenea:

Femeii adultere glumele bărbatului ei îi ard măduva, îmbrăţişarea lui oasele, vorbele sale drăgăstoase o împung; căci nu se poate să fie mulţumire între doi soţi care nu se iubesc. (175)

Din clipa în care o femeie se îndrăgosteşte de alt bărbat, ea îşi ia pe dată asupră-şi înjosirea familiei, ocara lumii, închisoarea şi primejduirea veţii. (176)

Ajungînd acasă, ea îi dădu lui Devaśarman un pat stricat, fără aşternut, zicîndu-i: — Părinte, rămîi, te rog, de păzeşte casa, că eu mă întorc îndată; trebuie să-mi văd o prietenă, care mi-a venit din satul ei. Zicînd acestea, îşi puse rochia de sărbătoare. Dar pe cînd se ducea la ibovnic, iată că-i iese în cale bărbatul ei, beat turtă, cu părul zburlit, împleticindu-se la fiecare pas şi ţinînd în mînă o oală cu vin. Cum îl zări, ea se întoarse repede din drum şi, intrînd în casă, îşi scoase rochia de sărbătoare, rămînînd aşa cum fusese mai înainte. Dar ţesătorul o văzuse cum fugea gătită cu rochia de sărbătoare; şi de mult îi era inima plină de bănuială, căci auzise de la unul şi de la altul bîrfeli pe socoteala ei. Se prefăcea însă mereu că nu ştie nimic. Cînd însă o văzu el însuşi cum se poartă, fu încredinţat pe deplin şi cuprins de mînie intră în casă şi-i zise: — Unde te duceai, destrăbălato?. Ea îi răspunse: — După ce m-am întors de la tine, n-am mai ieşit nicăieri. Se vede că eşti beat, de vreme ce mă învinovăţeşti de un lucru pe care nu l-am făptuit. Bine a zis cine a zis:

Slăbiciunea, căderea la pămînt, vorbele necuviincioase, sînt semnele turburării din corp, pe care le dă la iveală vinul. (177)

Tremurul mîinilor, căderea îmbrăcămintei, pierderea puterii, mînia: iată starea ce provine din patima beţiei*. (178)

Însă bărbatul ei, auzind aceste cuvinte neprietenoase şi văzînd că-şi schimbase rochia, îi zise: — Desfrînato, de mult auzeam eu lumea clevetind pe socoteala ta. Acum, după ce m-am încredinţat eu singur, am să te pedepsesc după cum meriţi. Zicînd acestea, o snopi în bătăi, lovind-o cu bîta; apoi o legă cu o frînghie puternică de un stîlp şi, ameţit cum era de băutură, adormi. Între acestea o prietenă de-a ei, nevasta bărbierului din sat, ştiind că ţesătorul doarme, se duse la ea şi-i spuse: — Draga mea, te aşteaptă iubitul tău în locul ştiut; du-te repede. Aceea răspunse: — Priveşte în ce hal sînt. Cum să mă duc? Du-te tu la el şi spune-i că de data asta nu mă pot întîlni cu dînsul! Nevasta bărbierului zise: — Dragă prietenă, nu vorbi aşa. Femeile care iubesc nu se poartă astfel. Doar se spune:

Viaţa celor ferm hotărîţi să culeagă roadele dulci dintr-un loc primejdios este, cred, lăudată ca şi aceea a cămilelor**. (179)

Tot astfel:

Cînd lumea cealaltă este nesigură, şi cînd lumea aceasta este plină de tot felul de bîrfeli, ferice de acelea care gustă din fructul tinereţii, atunci cînd au un iubit. (180)

---

* *Karaspando'mbaratyagas tejohānih sarāgatā vāruṇī saṅgajāvasthā bhānunā py anubhūyate.*

Versurile acestea au două înţelesuri şi se aplică atît la beţie cît şi la soare. În cazul dintîi traducerea e cea de mai sus; iar în cazul al doilea ele înseamnă: „Tremurul razelor, părăsirea cerului, slăbirea strălucirii, roşeaţa: aceasta-i starea în care se află soarele, atunci cînd e gata de-a apune".

** Despre acestea spune naturalistul Brehm în *Viaţa animalelor*: *„Spinii şi ghimpii cei mai ascuţiţi nu rănesc gura cea tare a cămilelor"*.

De asemenea:

Chiar dacă soarta l-a făcut pe-un bărbat urît, femeia adulteră tot îl va iubi pe ascuns; în schimb nu-l va iubi pe soţul ei, oricît ar fi de frumos şi chiar de s-ar pune în primejdie prin aceasta. (181)

Atunci nevasta ţesătorului zise: — Bine, dar cum să mă duc acolo, cînd sînt legată cu funia asta groasă? Unde mai pui că se află lîngă mine ticălosul ăsta de bărbatu-meu! — Draga mea, zise bărbieriţa, el e ameţit de băutură. O să se trezească abia atunci, cînd îl vor atinge razele soarelui. Am să te dezleg dar. Leagă-mă pe mine în loc, du-te de te întîlneşte cu iubitul tău şi vino repede înapoi. — Bine, zise ea. Apoi bărbieriţa îşi dezlegă prietena, o puse s-o lege în locul ei şi o trimise la iubitul ei, unde-i dăduse întîlnire. După ce se isprăvi aceasta, ţesătorul se sculă la un moment dat şi, fiindcă îi trecuse puţin beţia şi supărarea, zise: — Hei, muiere arţăgoasă, dacă nu mai ieşi din casă de astăzi înainte şi nu mă mai ocărăşti, atunci te dezleg. Deoarece bărbieriţa nu crîcnea nimic, de frică să n-o dea de gol glasul ei, ţesătorul îi mai repetă de cîteva ori aceleaşi vorbe. În cele din urmă, înfuriat că nu-i dă nici un răspuns, puse mîna pe-un cuţit tăios şi-i tăie nasul zicînd: — A, desfrînato, de acum poţi să stai aşa, că n-o să mai caut să te împac! După ce bolborosi aceste vorbe, adormi din nou. Devaśarman, care nu putea să doarmă de inimă rea că-şi pierduse averea şi din pricina foamei care-i chinuia gîtlejul, văzu întreaga păţanie a femeii. Nevasta ţesătorului, după ce gustă cît îi pofti inima din plăcerile dragostei împreună cu iubitul ei, se întoarse acasă şi zise bărbieriţei: — Hei, noroc! Nu s-a trezit ticălosul acela, după ce-am plecat eu? — Ce fel de noroc, cînd am rămas fără nas? răspunse bărbieriţa. — Mai bine dezleagă-mă repede, pînă nu ne vede ăsta, ca să plec acasă. Abia

făcu aceasta și țesătorul, trezindu-se din somn, zise: — Ticăloaso, nici acum n-ai să vorbești? Vrei să te pedepsesc din nou și mai tare și să-ți tai și urechile? Atunci ea îi zise mînioasă și cu dispreț: — Să-ți fie rușine, tontule. Cine-i în stare să pună mîna pe mine, care sînt o femeie de-o virtute rară, și să mă sluțească? Auziți-mă, voi toți păzitori ai lumii:

Soarele și luna, vîntul și focul, cerul, pămîntul și apele, inima și Moartea, ziua și noaptea, zorile și amurgul, Dreptatea*: aceștia cunosc purtarea omului. (182)

De aceea, dacă este în mine virtute, dacă nici măcar în gînd n-am iubit pe vreun alt bărbat, atunci zeii să-mi facă nasul teafăr, așa cum era mai înainte. Dacă însă îmi rătăcește prin minte măcar chipul vreunui alt bărbat, atunci să mă prefacă în praf și pulbere. După ce rosti aceste cuvinte, grăi din nou către el: — Uită-te, ticălosule, la nasul meu; și-a recăpătat înfățișarea de mai înainte, prin puterea virtuții mele. Atunci țesătorul, luînd un tăciune aprins, se uită la ea și-i văzu fața și nasul teafăr, iar pe jos o baltă de sînge. Cuprins de uimire o dezlegă și, suind-o în pat, o îmbună cu tot felul de vorbe drăgăstoase. Devaśarman, care văzuse toată întîmplarea, zise cu mirare:

„Toată vicleșia lui Śambara, a lui Namuci, a lui Bali și a lui Kumbhînasi** este cunoscută de femei. (183)

Ele rîd cu cel ce rîde și plîng cu cel ce plînge; pe cel care le e dușmănos îl prind cu vorbe prietenoase, după împrejurări. (184)

---

* *Dreptatea* personificată și identică cu Moartea.

** Acestea sînt numele a diferiți demoni vicleni.

Învăţătura lui Uśanas şi aceea a lui Bṛhaspati* nu întrece iscusinţa femeilor. Cum să te păzeşti dar de ele? (185)

Ele numesc minciuna adevăr şi adevărul minciună; cînd acesta-i felul lor de a fi, cum să se ferească de ele pe lumea aceasta chiar cei înţelepţi? (186)

Iar în altă parte se spune:

Nu trebuie să se îndrăgostească cineva prea tare de femei nici să dorească creşterea puterii lor; căci ele se joacă cu bărbaţii din cale afară de îndrăgostiţi de ele ca şi cu nişte ciori cu aripile tăiate. (187)

Ele vorbesc cu gura lor frumoasă şi drăgălaşă, dar în acelaşi timp rănesc cu mintea lor ascuţită; vorbele femeilor picură miere, însă în inima lor se ascunde cumplită otravă. (188)

De aceea, în timp ce buzele lor sînt sărutate cu patimă, pieptul le e apăsat cu pumnii** de bărbaţii amăgiţi cu o picătură de voluptate, ca floarea de lotus de albinele lacome de miere. (189)

Pieptul lor e tare, dar dur, privirile scînteietoare, dar piezişe, gura mică, dar perfidă, părul încreţit, dar fals, vorbirea mîndră, dar înceată, şoldurile pline, dar greoaie, inima sfioasă, dar laşă, iubirea nestatornică. Cînd însuşirile lor sînt amestecate cu atîtea cusururi, cum pot oare femeile cu ochi de gazelă să mai fie iubite de bărbaţi? (190)

De asemenea:

Vîrtej de primejdii, lăcaş al purtării rele, cetate a faptelor îndrăzneţe, depozit de păcate, izvor al neîncrederii, cuprinzînd o sută de feluri de înşelă-

---

* *Bṛhaspati* este autorul celebru al unei opere despre *nīti* („ştiinţa purtării"), care purta titlul: *Avišvāsa* („*Neîncrederea*"). *Uśanas*, *Bṛhaspati* şi *Cāṇakya* au fost cei mai vestiţi scriitori despre *nīti*.

** Pieptul le e apăsat cu mîinile, ca pentru a pedepsi inima pentru răutatea şi veninul ei.

ciuni, coş plin de toate vicleniile, păpuşa cu numele de «femeie» greu de înţeles chiar pentru oamenii mari, aleşi între aleşi — cine oare a creat-o pe lume, otrava aceasta plină de nectar, spre pierzarea virtuţii? (191)

Pentru a-şi ajunge scopul ele rîd şi plîng şi caută să inspire încredere, fără însă a se încrede şi ele. De aceea bărbatul de neam nobil şi cu suflet ales să se ferească de femei ca de nişte vase funerare. (192)

La început, e drept, ele se poartă drăguţ, cît timp încă nu simt că sînt iubite de-un bărbat; însă cum îl văd prins în mrejele amorului, îl trag ca pe-un peşte care a înghiţit nada. (193)

De asemenea:

Nestatornice din fire ca valurile mării, dragostea femeilor ţine numai o clipă, atît cît durează dunga de roşeaţă pe marginea unui nor, cînd apune soarele. O dată ce şi-au atins ţinta, ele îl părăsesc pe bărbat despoiat, ca lacul roşu după ce a fost stors. (194)

Minciuna, îndrăzneala, viclenia, prostia, pofta nesăţioasă, necurăţia şi cruzimea sînt păcatele înnăscute ale femeilor. (195)

Pline de otravă pe dinăuntru iar pe dinafară drăgălaşe, semănînd cu fructele de guñjā* — cine oare le-a creat pe femei"? (196)

Pe cînd călugărul se gîndea astfel la o mulţime de cugetări înţelepte, cu chiu cu vai trecu şi noaptea aceea. Între acestea mijlocitoarea, cu vîrful nasului tăiat în mînă, ajungînd acasă se gîndi: „Acu-i acu; ce mă fac? Cum să ascund gaura asta mare?"

* Un arbust.

Pe cînd se chibzuia astfel, bărbatul ei, care rămăsese peste noapte la curtea regelui avînd de lucru acolo, se întoarse dimineaţa şi, cum era grăbit, fiindcă avea treabă în oraş, strigă femeii încă de la poartă: — Hei, adă mai iute cutia cu brice, că mă duc să rad! Dar femeia cu nasul tăiat, care stătea în casă şi urmărea un scop anumit, scoase un brici din cutie şi i-l aruncă. Atunci bărbierul nerăbdător, văzînd briciul fără cutie, îl azvîrli spre ea. În aceeaşi clipă, netrebnica femeie ieşi din casă cu mîinile ridicate în sus şi ţipînd: — Priviţi, oameni buni, cum mi-a tăiat nasul ticălosul acela, mie, care sînt o femeie cinstită. Săriţi, ajutor! Atunci alergară oamenii stăpînirii, stîlciră în ciomege pe bărbier şi, legîndu-l burduf, îl duseră la judecată împreună cu femeia ciuntită la nas şi ziseră judecătorilor: — Ascultaţi, judecători! Bărbierul ăsta a sluţit pe mărgăritarul acesta de femeie fără a fi vinovată cu nimic. Pentru asta daţi-i ce i se cuvine! Atunci judecătorii ziseră: — Bărbier ticălos, cum de-ai sluţit pe femeia asta? Iubeşte ea oare pe vreun alt bărbat ori a căutat să te omoare ori a săvîrşit vreun furt? Spune, care-i vina ei? Văzîndu-l pe bărbier că tace, judecătorii ziseră din nou: — Aha, va să zică e adevărat ce spun oamenii stăpînirii. Ăsta-i un ticălos. A sluţit fără nici o vină pe sărmana femeie. Doar se spune:

Omul care a făcut un rău este îngrozit de fapta sa; glasul i se schimbă şi culoarea feţei la fel; privirile îi sînt speriate şi roşeaţa dogoritoare i se urcă în obraz. (197)

Tot astfel:

Se apropie cu paşi şovăielnici, palid la faţă, cu broboane de sudoare pe frunte, bolborosind cuvinte fără înţeles. (198)

Omul care a săvîrşit o faptă rea intră în sala judecătorilor cu ochii plecaţi în jos. De aceea cunoscătorii trebuie să-şi dea silinţa să-l descopere după semnele acestea. (199)

De asemenea:

Cel nevinovat vorbeşte înaintea judecătorilor cu faţa senină, dezgheţat, răspicat, cu privirile semeţe, dîrz şi plin de încredere. (200)

La el se văd deci semnele faptei rele. Fiindcă şi-a schingiuit femeia, merită moartea. Să fie tras în ţeapă. Văzîndu-l dus la locul de osîndă, Devaśarman merse la judecători şi zise: — Judecători, acest sărman bărbier e omorît pe nedrept, căci are o purtare bună. Ascultaţi vorba mea: „Şacalul din pricina luptei dintre berbeci“ etc. Atunci judecătorii întrebară: — Cum e asta, părinte? Iar Devaśarman le povesti cu de-amănuntul păţania celor doi şi a sa. Auzind-o, judecătorii plini de mirare dădură drumul bărbierului şi ziseră unul către altul: — Ah!

Nu trebuie omorîţi brahmanul, copilul, femeia, ascetul şi bolnavul; oricît ar fi de mare vina lor, pentru ei e orînduită sluţirea. (201)

De aceea să i se taie acestei femei şi urechile.

După ce i se făcu aceleia astfel, Devaśarman, căruia îi trecuse supărarea pricinuită de pierderea banilor, se întoarse iarăşi la chilia sa.

De aceea eu zic: „Şacalul din pricina luptei dintre berbeci“ etc.

Karaţaka zise: — Cum de-a putut fi păcălit de Āśādhabhūti un om atît de şiret ca Devaśarman? Damanaka răspunse:

— Vicleşugul bine pus la cale nu-l descoperă nici Brahma*. Ţesătorul cu înfăţişarea lui Vişnu** a iubit pe fata regelui. (202)

— Cum asta, frate? întrebă Karaţaka. Celălalt povesti:

Povestea a cincea

ŢESĂTORUL ŞI FATA REGELUI

Într-un oraş trăiau odată un ţesător şi un rotar. Aceştia erau tovarăşi nedespărţiţi încă din copilărie. Plini de dragoste unul pentru altul, îşi petreceau timpul cutreierînd neîncetat prin toate părţile. Odată avu loc în oraşul acela o mare sărbătoare, cu pelerinaj*** la templul unei divinităţi. Pe cînd se plimbau prin locul acela plin de artişti, de dansatori şi de actori ambulanţi, înţesat de mulţimea care venise din diferite ţinuturi, cei doi zăriră pe fata unui rege, care stătea pe-un elefant şi purta pe ea toate semnele frumuseţei şi venise să se închine la divinitate. Cum o văzu, ţesătorul, ca şi cum l-ar fi chinuit o otravă sau l-ar fi apucat vreun demon rău, căzu

---

* Cuvîntul *brahman* înseamnă în limba sanscrită: „om evlavios, cel care se roagă, *preot*, cel care cunoaşte scrierile sfinte *(Vedele)*, sufletul suprem al universului, zeul cel mai mare în panteonul vedic, *Creatorul*". Ultimul înţeles este acela din text.

** Vezi Cartea întîi, str. 172, n. * şi p. 59, n. **.

*** Pelerinajul acesta (scr. *yātrā)* se face la raclele anumitor divinităţi. El are loc la zile fixe în fiecare an sau la doi ani o dată sau la intervale şi mai lungi. Numărul credincioşilor care iau parte la aceste pelerinaje este foarte mare, urcîndu-se uneori la peste o sută de mii. Pelerinii aduc darurile lor la racla zeului şi, după ce merg de cîteva ori împrejurul ei, pleacă.

deodată la pămînt, lovit de săgeţile Amorului. Văzîndu-l în starea aceasta, rotarul, mîhnit de suferinţa lui, îl ridică cu ajutorul unor prieteni şi-l aduse acasă la el. Acolo, după ce i se puseră tot felul de comprese reci, după sfatul doctorilor, şi după ce fu descîntat multă vreme, cu mare grutate îşi veni în fire. Atunci rotarul îl întrebă:— Prietene, de ce ţi-ai pierdut cunoştinţa aşa deodată? Spune-mi, ce ţi s-a întîmplat? — Dragul meu, răspunse ţesătorul, dacă-i aşa, atunci află taina mea. Îţi voi povesti toată durerea mea. Dacă însă mă mai socoţi prietenul tău, atunci fă-mi un bine şi înalţă-mi un rug. Iartă-mă pentru tot răul pe care poate ţi l-am pricinuit din prea mare dragoste pentru tine. Auzind aceasta, rotarul, cu ochii plini de lacrimi, îi zise cu voce întretăiată: —Dragul meu, care-i pricina acestei mîhniri? Spune-mi-o, ca să-i găsim leacul, dacă se poate. Doar se spune:

Pe lumea aceasta nimic din ceea ce se află în oul lui Brahma* nu e cu neputinţă pentru cei cu suflet mare, prin doctorii, bani, descîntece şi pricepere. (203)

Aşadar, dacă durerea ta poate fi înlăturată prin vreunul din aceste patru mijloace, o voi înlătura. — Prietene, zise ţesătorul, chiar şi cu o mie de mijloace în afară de acestea, încă nu se poate alina durerea mea. De aceea nu pune zăbavă morţii mele. Rotarul răspunse: — Dragul meu, chiar dacă nu poate fi alinată, spune-mi-o, pentru ca în caz că voi vedea şi eu că nu-i de alinat, să mă arunc în foc o dată cu tine**. Nu voi răbda nici o clipă să fiu despărţit de tine. Asta-i hotărîrea mea. — Prietene, zise ţesătorul, ai văzut la sărbătoarea aceea pe fata regelui stînd

---

* *Oul lui Brahma* = întreg universul.

** În semn de devotament suprem. Văduvele şi servitorii erau adesea arşi pe rug împreună cu soţul sau stăpînul lor (vezi p. 92, n.*).

pe-un elefant; îndată ce am zărit-o, Amorul m-a dus în această stare, astfel încît nu mai pot suferi această durere. Atunci rotarul zise zîmbind: — Prietene, dacă-i aşa, atunci slavă Domnului, scopul nostru este atins. Chiar azi te poţi întîlni cu ea! — Prietene, zise ţesătorul, cum o să mă întîlnesc cu ea, cînd în odaia fetei nu pătrunde decît doar vîntul, înconjurată cum e de străji? De ce dar cauţi să mă înşeli cu vorbe mincinoase? Rotarul răspunse: — Prietene, ai să vezi puterea iscusinţei mele! Zicînd aşa, pe dată se şi apucă de făcut din lemn vechi de arjuna un Garūḍa* cu două braţe, ce se mişca cu ajutorul unor cuie de lemn, şi mai făcu şi o scoică, un disc, un buzdugan, o floare de lotus, o diademă**, şi un giuvaer la fel cu acela de pe pieptul lui Viṣṇu. După aceea, punîndu-l pe ţesător deasupra, îi dădu insigniile lui Viṣṇu, îl învăţă cum să pună pe Garūḍa în mişcare cu ajutorul cuielor de lemn şi-i zise: — Prietene, du-te la noapte cu înfăţişarea aceasta a lui Viṣṇu în odaia domniţei; ai s-o găseşti stînd singură pe marginea terasei palatului cu şapte caturi. Neştiutoare cum e, va crede că eşti Vāsudeva***. Atunci tu o vei ademeni cu vorbe viclene şi meşteşugite şi te vei drăgosti cu ea în felul arătat de Vātsyāyana****. Auzind aceasta, ţesătorul cu înfăţişarea lui Vāsudeva se duse acolo noaptea în taină, şi-i zise fetei: — Domniţă, dormi sau eşti trează? Am venit plin de dorul tău din ocean, unde am lăsat-o

---

* *Garūḍa* este pasărea pe care călăreşte *Viṣṇu*. Se mai numeşte şi *Vainateya* şi este regele păsărilor.

** *Viṣṇu* e înfăţişat cu patru braţe. Armele şi semnele sale sînt: scoica, discul, buzduganul, lotusul, diadema şi un giuvaer pe piept.

*** Alt nume al lui Viṣṇu.

**** Autorul unei opere intitulată *Kāmasūtra (Preceptele iubirii)*, un fel de *Ars amandi*, ca a lui Ovidiu.

pe Lakşmî*. Hai să ne iubim deci! Văzîndu-l călare pe Garūḍa, cu patru braţe, înarmat şi împodobit pe piept cu giuvaerul lui Viṣṇu, fata se ridică din pat plină de uimire şi zise: — Sfinte, eu sînt o muritoare, un vierme impur, pe cînd tu eşti purificatorul celor trei lumi** şi venerat de ele. Cum e cu putinţă dar una ca asta? — Frumoaso, zise ţesătorul, ai grăit adevărul; dar odinioară am avut de soţie pe Rādhā***, născută dintr-o familie de păstori. Aceasta-i acuma întrupată în tine. Iată de ce am venit. Auzind aceste cuvinte, fata zise: — Sfinte, dacă-i aşa, atunci cere-mă de la tata. El mă va înzestra şi mă va da de soţie. Ţesătorul răspunse: — Frumoaso, eu nu mă arăt în calea oamenilor; cu atît mai puţin intru în vorbă cu ei. Tu însă dă-mi-te după ritul Gāndharva****. Dacă nu, voi arunca blestemul asupra tatălui tău şi-l voi preface în cenuşă cu toată familia sa! Zicînd aşa se coborî de pe Garūḍa, apucă de mîna stîngă pe fata care tremura de teamă şi de ruşine şi o conduse pînă la pat. După aceea o iubi toată noaptea în felul arătat de Vātsyāyana, iar în zorii zilei ieşi neobservat. Iubind-o el astfel mereu, trecu o bucată de timp. Într-una din zile, camerierii fetei observară că buzele îi sînt muşcate şi atunci ziseră unul către altul: — Ia uitaţi-vă la trupul şi la membrele domniţei: parc-ar fi posedat-o un bărbat. Cum de s-a întîmplat aşa ceva? Că doar palatul acesta e foarte

---

* *Lakşmī*, zeiţa norocului, este soţia lui Viṣṇu.

** Cele trei lumi sînt: cerul, pămîntul şi infernul.

*** *Rādhā* a fost iubita lui Viṣṇu, atunci cînd trăia printre păstori.

**** Căsătoria după ritul *Gāndharva* constă în consimţămîntul reciproc al mirelui şi al miresei, fără îndeplinirea vreunei ceremonii religioase şi fără consultarea rudelor celor două părţi.

bine păzit. Să-l înștiințăm pe rege! În urma acestei hotărîri se duseră cu toții la rege și-i ziseră: — Măria-ta, nu știm cum se face, însă măcar că iatacul fetei e bine păzit, intră cineva la ea; hotărăște dar cele ce vei crede de cuviință. Auzind aceasta, regele se turbură foarte și luînd pe regină de-o parte îi zise: — Află, doamnă, ce spun camerierii aceștia. E înfuriată Moartea pe acela care face asta! Cînd auzi regina una ca asta, alergă într-un suflet la fata ei și o văzu într-adevăr cu buzele mușcate și cu membrele zgîriate de unghii. Atunci ea îi zise: — Ah, ticăloaso! rușinea familiei, cum de ți-ai pîngărit astfel onoarea? Cine-i acela asupra căruia și-a pironit ochii Moartea, de vine la tine? Spune-mi adevărul, chiar dacă lucrul ar sta astfel! Atunci fata, cu fața plecată în jos de rușine, îi povesti toată întîmplarea țesătorului cu înfățișarea lui Vișnu. Auzind aceasta, regina, veselă la față și cu fiori de plăcere prin tot corpul, se întoarse în grabă la rege și-i zise: — Rege, slavă Celui de sus, te înalți. În fiecare noapte sfîntul Nārāyana* vine la fiica noastră. El a luat-o de soție după ritul Gāndharva. Să mergem dar amîndoi în noaptea aceasta și să-l privim prin fereastră, căci el nu vorbește cu oamenii. La auzul acestor vorbe, regele plin de bucurie credea că nu se mai isprăvește ziua aceea, care i se păru lungă cît o sută de ani. Cînd se ivi noaptea, în timp ce regele și regina stăteau ascunși după fereastră cu privirile ațintite spre cer, îl zăriră pe țesător cum se cobora din văzduh, ținînd în mînă scoica, discul, buzduganul și floarea de lotus, insigniile arătate mai sus. Atunci regelui i se păru că trupul îi e scăldat în unde de nectar și zise reginei: — Nu e nimeni mai fericit decît noi amîndoi, căci pe fata noastră o iu-

* Alt nume al lui Vișnu.

beşte Nārāyana. De acum toate dorinţele ni se vor împlini şi întreg pămîntul va intra în stăpînirea mea prin puterea ginerelui nostru! Luînd această hotărîre, călcă hotarele tuturor domnitorilor vecini. Aceia, văzînd că le cotropeşte ţara, se uniră cu toţii şi porniră cu război împotriva lui. Atunci regele trimise vorbă fiicei sale prin regină: — Copila mea, cum se poate că toţi domnitorii să poarte război cu mine, cînd tu eşti fiica mea? Roagă-l chiar azi pe soţul tău să nimicească pe duşmanii mei! În noaptea următoare ea grăi smerită către ţesător: — Sfinte, nu se cade ca tatăl meu să fie biruit de duşmani, cînd tu eşti ginerele lui. De aceea arată-i bunăvoinţa ta şi omoară-i pe toţi. Ţesătorul zise: — Frumoasa mea, ce însemnătate au aceşti duşmani ai tatălui tău? Fii liniştită, că într-o clipă am să-i fac mici fărîme cu discul meu Sudarśana! După cîtva timp toată ţara fu cuprinsă de duşmani. Nu-i mai rămăseseră regelui decît zidurile cetăţii. Totuşi, neştiind nici acum că cel ce purta înfăţişarea lui Vāsudeva era ţesătorul, regele îi trimise în dar felurite parfumuri alese: camfor, aloe, mosc şi altele precum şi tot felul de stofe, mîncăruri şi băuturi; totodată îi spuse prin fiica sa următoarele: — Sfinte, cetatea va cădea sigur mîine dimineaţă, deoarece iarba şi lemnele de foc s-au isprăvit; iar oamenii sînt toţi acoperiţi de răni şi incapabili de-a mai lupta; mulţi din ei au şi murit. Acum cînd cunoşti aceasta, fă ce trebuie de făcut într-o asemenea împrejurare. Auzind aceasta, ţesătorul se gîndi: — Dacă va cădea cetatea, nu voi mai fi împreună cu fata; de aceea mă voi sui pe Garūḍa şi mă voi arăta înarmat în văzduh. Poate că duşmanii, crezînd că sînt Vāsudeva, vor fi cuprinşi de frică şi astfel vor fi ucişi de oştenii regelui. Doar se spune:

Şi şarpele care nu-i veninos trebuie să-şi ridice creasta; veninos sau nu, creasta-i ridicată insuflă groază. (204)

Dacă însă voi muri silindu-mă să scap cetatea, şi aşa va fi mai bine. Doar se spune:

Cine îşi dă viaţa pentru o vacă, pentru un brahman, pentru stăpîn, pentru o femeie sau pentru o cetate, aceluia îi sînt asigurate pe vecie cele trei lumi. (205)

În urma acestei hotărîri, în zorii zilei îşi spălă dinţii* şi zise către fata regelui: — Iubito, nu voi bea şi nu voi mînca, decît după ce toţi duşmanii vor fi măcelăriţi. Ba nici la tine nu voi mai veni decît după aceea. Să-i spui însă tatălui tău ca mîine dimineaţă să iasă din oraş cu întreaga oştire şi să dea lupta; iar eu voi sta în văzduh şi le voi lua duşmanilor puterea; pe urmă uşor vor fi ucişi de el. Dacă i-aş omorî eu însumi, ticăloşii aceia ar intra în raiul lui Vişnu**. De aceea trebuie de făcut aşa ca ei să fie ucişi în timpul fugii, pentru ca astfel să nu poată intra în cer! Auzind aceasta, fata se duse la tatăl ei şi-i povesti totul. Regele dete crezare vorbelor lui, se sculă în zori şi ieşi cu oştirea sa înarmată pînă-n dinţi, pentru a se lupta. Iar ţesătorul, ţinînd în mînă arcul, se înălţă în slava cerului călare pe Garūḍa şi hotărît să moară porni la luptă. În acest timp sfîntul Nārāyana, care cunoaşte toate cele trecute, prezente şi viitoare, numai cît se gîndi la Vainateya*** şi acesta îndată şi fu lîngă el. — Garutman****, zise el rîzînd, ai tu cunoştinţă că ţesătorul

---

* Aceasta face parte din practicile obligatorii ale unui ascet.

** Războinicii căzuţi în luptă (nu în fugă) intră în rai.

*** Vezi p. 59, n.*.

**** Alt nume al lui Garuḍa.

acela a luat înfățișarea mea și, călărind pe-un Garuḍa de lemn, se află în dragoste cu fata regelui? —Doamne, răspunse acela, știu toată purtarea lui. Ce să facem acum? Zeul zise: —Ţesătorul e hotărît să moară azi; după ce a făcut un jurămînt, a ieșit pentru a se lupta. Mai mult ca sigur că va pieri, nimerit de săgeata vreunui luptător de frunte. Dacă însă va fi omorît, toată lumea va spune că Vāsudeva și Garūḍa au fost uciși, împreună cu o mulţime de oșteni. Și atunci oamenii n-au să se mai închine la noi. De aceea intră îndată în Garūḍa cel de lemn; iar eu voi intra în corpul ţesătorului, pentru ca să poată omorî pe dușmani. Pe urmă, după uciderea dușmanilor, slava noastră va crește. După ce se învoiră astfel, sfîntul Nārāyana intră în corpul ţesătorului. Iar acesta, stînd în văzduh prin puterea zeului și purtînd insignile lui: scoica, discul, buzduganul și arcul, într-o clipă și ca și cum s-ar fi jucat luă puterea celor mai de seamă dintre războinici. Apoi toţi dușmanii fură biruiţi și uciși de către rege împreună cu oastea sa.

Atunci se născu prin mulţime zvonul că toţi dușmanii au fost nimiciţi prin puterea lui Vișnu, ginerele regelui. Cînd îi văzu omorîţi, ţesătorul plin de bucurie se coborî din văzduh. Atunci regele, împreună cu sfetnicii săi și cu locuitorii orașului, văzură că nu era altul decît ţesătorul, care era concetăţeanul lor, și-l întrebară: —Ce înseamnă asta? Acela le povesti de la început toată întîmplarea de mai sus. Regele, încîntat de îndrăzneala ţesătorului datorită căruia își dobîndise glorie prin distrugerea dușmanilor săi, îi dădu pe fiica sa în căsătorie de față cu toată lumea și-i dărui un ţinut. Iar ţesătorul își petrecu restul zilelor gustînd împreună cu ea prin cele cinci simţuri cele mai alese plăceri din lumea celor vii.

De aceea se spune: „Vicleşugul bine pus la cale“ etc.

Karaţaka zise: — Atunci ce trebuie să facem într-o astfel de nenorocire? Damanaka răspunse: — Şi în această împrejurare se va vedea iscusinţa mea, datorită căreia am să-l învrăjbesc pe Saṃjîvaka cu stăpînul nostru. Doar se spune:

Săgeata slobozită de arcaş poate să omoare numai pe unul sau nu-l omoară nici pe acela; pe cînd iscusinţa slobozită de cel iscusit poate omorî un regat cu rege cu tot. (206)

Karaţaka zise: — Oricît de mult te-ai bizui pe inteligenţa ta, nu vei putea să-l desparţi de Piṅgalaka! — Frate, zise Damanaka, chiar şi cel slab are putere. Doar se spune:

Ceea ce se poate face prin vicleşug, nu se poate face prin putere. Şarpele a fost omorît de cioară cu ajutorul unui lanţ de aur. (207)

— Cum asta? întebă Karaţaka. Celălalt povesti:

Povestea a şasea

CIOARA ŞI ŞARPELE

Într-un loc trăia odată într-un copac mare o pereche de ciori. Ori de cîte ori scoteau pui, ieşea un şarpe dintr-o scorbură a copacului şi-i mînca. Atunci în deznădejdea lor se duseră la un şacal, bun prieten cu ele, care locuia la rădăcina altui copac, şi-i ziseră: —Prietene, ce să ne facem cu pacostea care a dat peste noi? Un ticălos de şarpe iese din scorbură şi ne mănîncă puii. Spune-ne vreun mijloc, cum să ne ferim de el? .

Cum poate avea liniște acela, al cărui lan e pe malul unui rîu, a cărui soție se întîlnește cu altul, sau a cărui locuință e într-o casă cu șerpi? (208)

Pe lîngă aceasta și nouă ne este viața zilnic în primejdie, de vreme ce stăm acolo. Șacalul spuse:

— Nu trebuie să fiți mîhniți pentru asta. Negreșit că lacomul acela nu poate fi omorît decît prin viclesug.

Cel care trebuie biruit prin viclesug, nu poate fi biruit de armele dușmanului. Cel viclean, chiar dacă-i mic la trup, nu e întrecut de viteji. (209)

De asemenea:

După ce a mîncat o mulțime de pești, și mari, și mici, și mijlocii, un bîtlan a murit de strînsoarea unui rac, din pricina prea marei sale lăcomii. (210)

— Cum asta? întrebară cele două ciori. Șacalul povesti:

Povestea a șaptea

BÎTLANUL ȘI RACUL

Într-un ținut era odată un lac plin cu tot soiul de viețăți. Acolo se aciuase un bîtlan bătrîn, care nu mai era în stare să omoare pești. De aceea, lihnit de foame ședea pe malul lacului și plîngea, udînd pămîntul cu șiroaie de lacrimi cît boabele de mărgăritar. Un rac, urmat de tot felul de vietăți de apă, se apropie de el și, mîhnit de mîhnirea lui, îi zise cu respect: — Scumpe prietene, de ce nu mănînci azi, ci numai stai cu ochii înlăcrămați și oftezi? — Ai observat bine, zise bîtlanul. Într-adevăr, fiindcă m-am dezgustat cu totul de-a mă mai hrăni cu pește

m-am hotărît să mă las să mor de foame. De aceea nu mănînc nici chiar peştii care se apropie de mine. Auzind aceasta, racul întrebă: — Dar care-i cauza acestui dezgust? — Fiule, răspunse bîtlanul, eu m-am născut şi am crescut în preajma acestui lac. Acum însă am auzit că în curînd se va ivi o secetă, care va ţine doisprezece ani. Racul întrebă: — De la cine ai aflat aceasta? Bîtlanul răspunse: — Din gura unui cititor în stele. Căci Saturn, Marte şi Venus vor trece prin Carul Rohinî-ei*. Şi Varāhamihira** a spus:

Cînd Fiul Soarelui***, în drumul său ceresc, va trece prin Carul Rohinî-ei, atunci Indra nu va lăsa să cadă ploaie pe pămînt timp de doisprezece ani. (211)

De asemenea:

Cînd Carul lui Prajāpati va fi străbătut de vreo planetă, atunci pămîntul plin de păcate le va ispăşi la fel ca cei ce se închină lui Śiva, acoperindu-se cu cenuşă şi frînturi de oase****. (212)

---

* *Carul Rohinī-ei* este numele unei constelaţii (Cf. Carul-mare şi Carul-mic în româneşte). Zeitatea acestei constelaţii e *Prajāpati*, din care cauză ea se mai numeşte şi *Carul lui Prajāpati* (vezi str. 212). Trecerea lui Saturn şi a altor planete prin această constelaţie prevesteşte nenorociri (vezi strofele urm.).

** *Varāhamihira* este cel mai vestit astronom indian; a trăit în sec. VI, e.n.

*** Fiul Soarelui = planeta Saturn.

**** Cînd o planetă trece prin *Carul Rohinī-ei*, pămîntul începe a suferi din pricina lipsei de ploaie; el devine ars şi sterp şi-i acoperit cu cenuşa şi cu oasele provenite de la rugurile pe care au fost arşi oamenii care au pierit în urma secetei. În această stare pămîntul e comparat aici cu asceţii religioşi care, pentru a-şi ispăşi păcatele, socotesc că trebuie să umble goi, acoperiţi cu cenuşă pe membrele lor, şi că trebuie să mănînce mîncarea pe care o capătă de pomană din tidve omeneşti, pe care le poartă în mînă. Despre Śiva vezi mai înainte str. 167, n. **.

De asemenea: Cînd va trece prin Carul Rohinî-ei Fiul Soarelui sau Marte sau Luna, s-o mai spun oare? Lumea întreagă se va prăpădi într-un ocean de calamităţi. (213)

De aceea, fiindcă lacul acesta are apă puţină, va seca repede. Şi atunci toţi acei cu care am crescut împreună şi cu care m-am jucat întotdeauna, vor pieri din pricina lipsei de apă. Eu nu pot să privesc cu ochii mei această despărţire de ei. De aceea m-am hotărît să mă las să mor de foame. Acuma vieţuitoarele din toate lacurile cu apă scăzută sînt duse de rudele lor în lacuri mai adînci; altele în frunte cu crocodilii, se duc singure. Numai animalelor din lacul acesta nu le pasă de nimic. De aceea plîng cu atît mai mult, cu cît nu va rămîne în el nici măcar sămînţa lor. Auzind aceasta, racul povesti şi celorlalte animale din lac ceea ce aflase de la bîtlan. Atunci toate, în frunte cu peştii şi cu broaştele ţestoase, merseră îngrozite la bîtlan şi-l întrebară: —Scumpe prietene, este oare vreun mijloc de scăpare pentru noi? Bîtlanul răspunse: —Nu departe de lacul acesta se află altul împodobit cu grupuri de lotuşi, foarte bogat în apă, care nu va seca nici după douăzeci şi cinci de ani de secetă. De aceea, pe cel care se va urca în spatele meu, îl voi duce acolo. Atunci peştii încrezîndu-se în el, îl înconjurară din toate părţile, strigînd care mai de care: — Tăticule, unchiule, bădie*, eu mai întîi, eu mai întîi! Acela însă le pusese gînd rău; îi lua în spate pe rînd, unul cîte unul, şi după ce ajungea la o lespede de piatră, nu departe de lac, îi lăsa să cadă pe ea, se ospăta în voie cu ei şi apoi se întorcea din nou la lac. Aici le înveselea inimile cu ştiri mincinoase şi-n

* Acest cuvînt e un termen de respect care se întîlneşte des în *Panciatantra*.

felul acesta îşi ducea traiul. Într-una din zile racul îi zise: — Dragul meu, cele dintîi cuvinte de prietenie s-au spus între noi; de ce dar pe mine mă laşi deoparte şi duci pe alţii? Scapă-mă cel puţin acuma! Auzind aceasta, bîtlanul îi puse gînd rău şi-şi zise: „M-am săturat să tot mănînc carne de peşte. Racul acesta are să-mi servească acuma să mai schimb hrana.“ Gîndindu-se aşa, îl luă în spate şi porni spre lespedea morţii. Însă racul, cînd zări de departe movila de oase de pe lespede, înţelese că sînt de peşte şi zise: — Prietene, cît mai e pînă la lacul acela? Spune-mi, căci trebuie să fii tare ostenit, din pricină că sînt greu. Atunci bîtlanul socoti în prostia lui: „Acesta-i un animal de apă; n-are putere pe uscat“; şi zise rîzînd: — Unde vrei să fie alt lac racule? Asta-i hrana mea. Fă-ţi rugăciunea din urmă. Am să te arunc şi pe tine pe lespedea ceea şi am să te mănînc! Abia rosti aceste cuvinte că fu apucat de gîtu-i moale şi alb ca lotusul de cele două cleşti de la gura racului şi omorît. Apoi racul luă gîtul bîtlanului şi încet încet ajunse la lac. Atunci toate vieţuitoarele din el îl întrebară: — De ce te-ai înapoiat, racule? Este vreo pricină care priveşte mîntuirea noastră sau a ta? Unchiul încă n-a sosit; de ce zăboveşti? Noi toţi stăm ca pe jăratec şi n-avem timp de pierdut! La aceste cuvinte racul începu a rîde şi zise: — Peştii aceia au fost cu toţii înşelaţi ca nişte proşti de mincinosul acesta, care i-a aruncat pe-o lespede, nu departe de aici, şi i-a mîncat. Eu de-abia am scăpat cu viaţă căci am prins de veste ce plănuieşte perfidul acela şi aici i-am adus gîtul. Deci nu mai fiţi turburaţi. De acum toate vieţuitoarele de apă vor trăi în tihnă!

Iată de ce eu zic: „După ce a mîncat o mulţime de peşti“ etc.

— Prietene, întrebă cioara, spune-mi în ce chip ar putea fi omorît şarpele acela ticălos? Şacalul o sfătui: —Du-te într-un oraş în care să locuiască vreun rege. Ajungînd acolo, înşfacă un lanţ de aur sau vreun şirag de mărgăritare al vreunui bogătaş sau sfetnic al regelui sau a altui careva, cînd nu va băga de seamă, şi du-l în scorbura asta, pentru ca o dată cu găsirea lui să fie omorît şi şarpele. Auzind aceasta, perechea de ciori se înălţă pe dată în văzduh şi porni la întîmplare. Ajungînd la un lac, cioara îşi roti privirile împrejur şi văzu pe nevestele unui rege jucîndu-se în apă, iar pe ţărm lepădate lanţuri de aur, şiraguri de mărgăritare, haine şi podoabe. Atunci cioara apucă un lanţ de aur şi se îndreptă spre cuib. Zărind-o cum duce lanţul, camerierii şi eunucii puseră mîna pe ciomege şi se luară îndată după ea. Cioara lăsă să cadă lanţul de aur în scorbura şarpelui şi se opri ceva mai încolo. Cînd servitorii regelui se urcară în copac şi cercetară scorbura, găsiră în ea şarpele, care stătea încolăcit. Atunci îl omorîră cu o lovitură de măciucă şi luînd lanţul de aur îşi văzură de drum. De atunci încolo cele două ciori trăiră în linişte.

De aceea eu zic: „Ceea ce se poate face prin viclenie“ etc. Nimic nu este cu neputinţă pe lumea aceasta pentru cei care au minte. Doar se spune:

Cine are minte, acela are putere; dar cel fără minte de unde să aibă putere? Leul cel trufaş a fost omorît de iepure în pădure. (214)

— Cum asta? întrebă Karaţaka. Celălalt povesti:

Povestea a opta

LEUL ŞI IEPURELE

Într-o pădure locuia odată un leu, pe care-l chema Bhāsuraka. Acesta fiind foarte puternic omora fără încetare o mulţime de cerbi, iepuri ş.a. Într-una din zile se adunară toate animalele din pădurea aceea: căprioare, mistreţi, bivoli, iepuri şi altele şi mergînd la leu ziseră: — Stăpîne, ce înseamnă această neîncetată ucidere a tuturor animalelor, cînd tu te saturi cu unul singur? Mai bine să facem o învoială: începînd de azi are să-ţi vină zilnic cîte un animal, după rîndul speciei fiecăruia,ca să fie mîncat de tine fără să te mişti de aici. În felul acesta vei avea hrana fără nici o osteneală, iar noi nu vom fi stîrpiţi cu totul. Adă deci la îndeplinire această lege regească. Doar se spune:

Înţeleptul care se foloseşte pe încetul şi potrivit cu puterile de bunurile domniei, ca de un elixir de viaţă, acela ajunge la cea mai înaltă propăşire. (215)

Chiar un pămînt uscat dă roade, dacă-i întors cum trebuie şi cu pricepere, ca şi lemnele uscate, prin învîrtirea cărora se aprinde focul*. (216)

Ocrotirea poporului este un seceriş, o sporire a comorii din cer; pe cînd asuprirea lui duce la ruina virtuţii, la viţiu şi la infamie. (217)

După cum păstorul îşi duce traiul luînd puţin cîte puţin laptele vacilor, însă hrănindu-le; tot aşa şi domnitorul să-şi dobîndească atît cît îi trebuie pentru a trăi, luînd puţin cîte puţin din avutul supuşilor săi, însă ocrotindu-i. (218)

---

* Indienii aprindeau focuri prin frecarea a două beţe uscate.

Regele care în orbirea lui își omoară supușii ca un păstor capra, acela se satură o singură dată, nu însă și a doua oară. (219)

Regele care dorește să tragă foloase de la supușii săi, trebuie să se îngrijească îndeaproape de ei, dîndu-le daruri, onoruri și altele, cum face grădinarul care udă tulpinele. (220)

După cum lampa suge uleiul prin fitilul* ei, tot astfel regele prin frumoasele sale însușiri lăuntrice nu e văzut de nimeni cum strînge avere de la supușii săi. (221)

După cum vaca e mulsă la timpul potrivit, în schimb însă e îngrijită: tot așa și poporul. Liana dătătoare de flori și de fructe e mai întîi udată și pe urmă culeasă. (222)

După cum tulpina plăpîndă, abia ieșită din sămînță, dacă-i bine îngrijită dă roade atunci cînd îi vine timpul: tot astfel și poporul, dacă-i bine ocrotit. (223)

Aurul, grînele, pietrele scumpe, trăsurile de tot felul și orice alt lucru al supușilor, aparțin regelui.(224)

Principii care-și acoperă supușii cu favoruri, prosperează; pe cînd prin ruina supușilor merg și ei sigur la pieire. (225)

Auzind aceasta de la ei, Bhāsuraka grăi: — Aveți dreptate; dacă însă nu-mi va veni regulat cîte un animal în locul unde stau să știți că vă mănînc pe toți! Animalele făgăduiră că vor face întocmai; apoi se plimbară liniștite și fără nici o teamă prin pădure. În fiecare zi se ducea cîte unul la leu, care cum îi venea rîndul. Toți care erau bătrîni, sau sătui de viață, sau amărîți, sau abătuți din pricina că-și pierduseră copiii sau nevasta, i se înfățișau la amiază spre a fi mîncați. O dată veni și rîndul

---

* Joc de cuvinte: *guṇa* înseamnă și „*fitil*“ și „*însușire*“.

speciei din care făcea parte iepurele. Acesta fu trimis de toate animalele pădurii împotriva voinței sale. De aceea porni încet de tot, chibzuindu-se cum să facă să-l omoare. Pe cînd mergea așa, turburat în inima sa și zăbovind înadins văzu în drum o fîntînă. Se duse pînă la marginea ei și zări înăuntru chipul său. Atunci el se gîndi: „Iată un mijloc cît se poate de bun. Am să-l întărît pe Bhāsuraka și prin iscusința mea am să-l fac să se arunce în fîntînă.“ Într-un tîrziu, cînd ziua era acum pe sfîrșite, iepurele ajunse la Bhāsuraka. Între acestea leul, cu gîtlejul uscat de foame și înfuriat din pricina întîrzierii, își lingea mereu colțurile gurii și se gîndea: „Ah, mîine am să curăț pădurea de jivine; pe toate am să le mănînc!“ Pe cînd cugeta astfel, iepurele se apropie încetișor și, după ce se închină, se opri în fața lui. Atunci Bhāsuraka aprins de mînie răgi la el: —Hei, iepure mizerabil, nu-i de-ajuns că ești o stîrpitură, îmi mai vii și tîrziu. Pentru această vină a ta am să te omor deocamdată pe tine, iar mîine am să stîrpesc toate soiurile de sălbătăciuni cîte sînt! Atunci iepurele zise smerit: — Stăpîne, vina nu-i a mea, nici a animalelor. Află pricina. — Spune repede, zise leul, cît nu te afli între dinții mei! Iepurele zise: — Stăpîne, azi toate animalele, văzînd că-i rîndul meu, dar că sînt prea mic, au mai trimis patru iepuri împreună cu mine. Însă pe drum, pe cînd veneam într-acoace, ieși dintr-o peșteră un leu mare și zise: „Încotro vă duceți măi? Faceți-vă rugăciunea din urmă!“ Atunci eu îi zisei: „Noi ne ducem ca să fim mîncați de stăpînul nostru, Bhāsuraka, potrivit învoielii ce-o avem cu el.“ Atunci acela zise: „Dacă-i așa, apoi aflați că pădurea asta este a mea și toate sălbătăciunile trebuie să se supună hotărîrilor mele. Bhāsuraka acela e un tîlhar. De aceea, dacă pretinde că el e rege

aici, eu am să reţin ca ostateci pe aceşti patru iepuri; iar tu cheamă-l încoace şi întoarce-te îndată. Acela dintre noi amîndoi care va deveni rege prin puterea sa, îi va mînca pe toţi." Şi astfel, în urma poruncii ce am primit de la el, m-am înfăţişat înaintea ta. Aceasta-i pricina întîrzierii mele. Acum fă cum vrei, stăpîne. La aceste cuvinte Bhāsuraka zise: —Prietene, dacă-i aşa, să mi-l arăţi îndată pe tîlharul acela de leu, ca să-mi vărs asupra lui mînia ce-o am împotriva animalelor şi astfel să mă potolesc. Doar se spune:

Pămîntul, prietenii şi aurul sînt cele trei foloase ale luptei; fără ea nici unul din ele nu se poate dobîndi în nici un chip. (226)

Unde nu-i folos mare, ci dimpotrivă înfrîngere, acolo să nu dea lupta cel care-i prudent, nici să n-o stîrnească. (227)

— Aşa-i, stăpîne, zise iepurele. Războinicii se luptă pentru pămîntul lor sau din pricina vreunei jigniri. Însă leul acela avea o cetate. Noi am fost fugăriţi de el pe cînd ieşea din cetate. Şi un duşman care se află în cetate e greu de biruit. Pentru că se spune:

În război, ceea ce nu pot face regii cu o mie de elefanţi şi cu o sută de mii de cai, aceea o fac cu o singură cetate. (228)

Un singur arcaş ţine piept la o sută, cînd stă pe meterez; de aceea cei pricepuţi în ştiinţa politică laudă cetatea. (229)

Odinioară, din îndemnul Învăţătorului, Śakra, de frica lui Hiranyakşipu, a zidit o cetate ajutat de Viśvakarman*. (230)

---

* *Învăţătorul* — e vorba de învăţătorul zeilor, *Bṛhaspati*; *Śakra* — alt nume al lui *Indra*; *Hiranyakşipu* — demon ucis de *Viṣṇu*; *Viśvakarman* — arhitectul divin al zeilor. Cuvîntul acesta înseamnă: „*Cel care zideşte toate*" *(Atoatefăcătorul)*.

şi a dăruit-o (lui Viṣṇu). Regele care are o cetate este biruitor; de aceea se află pe pămînt cetăţi cu miile. (231)

După cum şarpele lipsit de dinţi şi elefantul domolit pot fi stăpîniţi de toată lumea, la fel şi regele fără cetate. (232)

Auzind aceasta, Bhāsuraka zise: —Prietene, chiar dacă stă în cetate, arată-mi pe tîlharul acela de leu, ca să-l ucid. Doar se spune:

Cine nu înlătură duşmanul şi boala, de îndată ce se ivesc, acela, chiar puternic fiind, este omorît de ei, de cum se întăresc. (233)

De asemenea:

Duşmanul care se ridică nu trebuie trecut cu vederea de cel ce-şi doreşte binele; căci el seamănă cu boala: cu cît e mai nebăgat în seamă, cu atît creşte mai mult. (234)

Tot astfel:

Duşmanul, chiar slab, dacă nu-i luat în seamă din pricina nepăsării de către cei orbiţi de mîndrie, deşi ar fi putut să fie învins la început, cu greu poate fi biruit mai tîrziu, ca şi boala. (235)

De asemenea:

Cine îşi cunoaşte puterea şi are încredere în curajul său acela doboară pe duşmani chiar singur, ca Bhārgava pe Kşatriyaşi*. (236)

— Aşa-i, grăi iepurele: totuşi nu trebuie să te duci fără să-i cunoşti puterea. Doar se spune:

Cine porneşte nerăbdător împotriva duşmanului, fără să cunoască nici puterea aceluia, nici pe-a sa proprie, acela se duce la pieire, ca fluturele în foc. (237)

---

* *Bhārgava*, urmaşul lui *Bhṛgu*, adică *Paraśurāma* despre care se spune că a exterminat întreaga castă a *Kşatriyaşilor* (războinicilor).

Şi un duşman puternic, dacă porneşte să omoare pe altul mai tare, fuge pierindu-i semeţia, ca un elefant cu dinţii rupţi. (238)

Bhāsuraka zise: — Chiar dacă-i aşa, arătă-mi totuşi pe tîlharul acela de leu, ca să-l omor! Iepurele zise: — Dacă-i aşa, atunci haide, stăpîne! Zicînd acestea, o luă înainte. Cînd ajunse la fîntîna pe care o văzuse cînd venea într-acoace, iepurele grăi către Bhāsuraka: —Stăpîne, cine-i în stare să înfrunte puterea ta? Numai cît te-a zărit din depărtare tîlharul acela de leu şi s-a retras în cetatea sa. Vino să ţi-o arăt! — Arătă-mi cetatea, zise Bhāsuraka. Atunci iepurele îi arătă fîntîna. Leul tîmp, zărindu-şi chipul în apa din fîntînă, scoase un răget. Atunci, datorită ecoului, porni din fîntînă un răget de două ori mai puternic. Crezînd că-i duşmanul său, leul se aruncă asupra lui şi astfel îşi pierdu viaţa. Iar toate animalele pline de bucurie îl ridicară în slavă pe iepure, care trăi vesel şi fericit împreună cu ele în pădurea aceea.

De aceea eu zic: „Cine are minte, acela are putere“ etc.

Aşadar, dacă eşti şi tu de părere, mă voi duce acolo şi prin iscusinţa mea voi desface prietenia lor. Karaţaka zise: — Prietene, dacă-i aşa, du-te. Cărările tale să-ţi fie cu noroc! Fă cum ai de gînd. Pe urmă Damanaka, văzîndu-l pe Piṅgalaka singur fără Saṃjîvaka, se închină înaintea lui, apoi se aşeză. — De ce te arăţi aşa de rar? îl întrebă Piṅgalaka. Damanaka răspunse: — Măria-ta n-are nevoie de mine; de aceea n-am venit. Totuşi, văzînd că interesele regelui meu sînt primejduite, turburat şi cu inima mîhnită am venit singur ca să-i vorbesc. Doar se spune:

Omul e dator să vorbească chiar şi neîntrebat celui căruia nu-i doreşte răul din partea duşmanului,

fie că are să-i spună un lucru bun, fie rău, fie nesuferit, fie plăcut. (239)

Auzind aceste cuvinte spuse înadins de către șacal, Pińgalaka îl întrebă: — Ce vrei să-mi spui? Vorbește ce ai de vorbit! — Măria-ta, zise acela, Saṃjīvaka îți poartă sîmbetele. Fiindcă i-am cîștigat încrederea, mi-a spus în taină următoarele: „Damanaka, am văzut partea tare și partea slabă a lui Pińgalaka. De aceea am să-l omor și am să te pun sfetnic al împărăției mele peste toate animalele.“ Cînd auzi Pińgalaka vorbele aceluia, grozave și tari ca diamantul, fu atît de uluit, încît nu scoase nici un cuvînt. Văzîndu-i înfățișarea, Damanaka se gîndi: „Acesta-i într-adevăr legat de Saṃjīvaka cu cătușele iubirii; nu mai încape îndoială că din pricina acelui sfetnic regele își va găsi pieirea. Doar se spune:

Cînd regele dă unui singur sfetnic putere deplină în regatul său, atunci pe acela îl orbește mîndria și datorită acesteia îi e silă de slujbă; în inima celui căruia îi e silă de slujbă se înrădăcinează dorința neatîrnării; și din pricina acestei dorințe el caută să ia regelui domnia sau chiar și viața. (240)

Ce-i de făcut acum?“ Între acestea Pińgalaka cu multă greutate venindu-și în fire, zise: — Damanaka, servitorul meu Saṃjīvaka mi-e scump ca viața; cum se poate dar ca tocmai el să aibă gînduri rele față de mine? Damanaka zise: — Măria-ta, servitor sau nu, aceasta n-are a face. Doar se spune:

Nu e om care să nu rîvnească la fericirea regilor; numai cei incapabili stau totdeauna în jurul domnitorului. (241)

Pińgalaka zise: — Cu toate acestea, sentimentele mele față de el nu se pot schimba. Doar nu degeaba se spune:

Cine nu-și iubește corpul, chiar dacă-i pătat de o mulțime de cusururi? Chiar cînd săvîrșește un rău, cine-i iubit rămîne iubit. (242)

— Tocmai aici stă răul, zise Damanaka. Doar se spune:

Acela este favoritul norocului, asupra căruia regele își îndreaptă îndeosebi privirea, fie că-i din neam de rînd, fie că-i nobil. (243)

Pe lîngă aceasta, datorită căror însușiri deosebite suferă stăpînul meu ca să stea alături de el Samjîvaka, lipsit de orice merit? Iar dacă poate te gîndești: „El e mare la corp; cu ajutorul său voi omorî pe dușmanii mei", apoi folosul acesta n-ai să-l tragi de la dînsul; pentru că el se hrănește cu iarbă, pe cînd dușmanii Măriei-tale mănîncă carne. De aceea, dacă te bizui pe el, n-ai să învingi pe dușmani. Caută-i dar pricină și omoară-l! Pińgalaka zise:

Cel care se teme să se dezmintă nu trebuie să vorbească de rău despre acela pe care odată l-a numit virtuos în plină adunare. (244)

Dar nu e numai atît. În urma stăruinței tale eu i-am chezășuit viața. Atunci cum să-l omor tocmai eu? Oricum ar fi, Samjîvaka e prietenul meu și n-am împotriva sa nici o ură. Doar se spune:

De aici a căpătat Daitya* fericirea; nu trebuie ca tot de aici să-i vină și pieirea. Nu se cade să taie copacul tocmai acela care l-a îngrijit, chiar dacă-i otrăvitor. (245)

Sau nu trebuie din capul locului să se arate iubire față de cei iubiți; sau, o dată ce li s-a arătat, să fie cultivată zi cu zi. E o rușine să dobori ceea ce-ai înălțat. Cel care stă la pămînt nu se mai teme că va cădea. (246)

**Daitya*, adică *Tāraka*. Strofa aceasta e luată din *Kumārasambhava*, II, 55, unde se găsește în răspunsul pe care-l dă Brahma la cererea zeilor de-a omorî pe demonul Tāraka.

Ce merit are bunătatea celui bun față de cei care fac bine? Cine-i bun față de cei care fac rău, acela-i numit bun de către cei virtuoși. (247)

De aceea, chiar dacă-i perfid, eu n-am să-i fac nici un rău. Damanaka zise: — Stăpîne, nu e obiceiul să se cruțe cel care-i perfid. Doar se spune:

Cine nu omoară pe servitorul care prin faptul că e deopotrivă de bogat, deopotrivă de puternic, cunoscător al părții vulnerabile și energic, îi răpește jumătate din domnie, acela-i omorît el însuși de către servitorul său. (248)

Afară de aceasta, din pricina prieteniei cu el ai lăsat în părăsire toate îndatoririle tale de rege și de aceea curtenii tăi au devenit și ei nepăsători; căci Saṃjīvaka se hrănește cu iarbă, pe cînd Măria-ta și supușii tăi mănîncă carne. Și cum pot ei să mănînce carne, cînd aceasta e împotriva hotărîrii tale de-a nu mai ucide? De aceea, fiind lipsiți de ea, te vor părăsi și vor pleca. Și în cazul acesta ești pierdut. Iar în tovărășia aceluia n-ai să te gîndești niciodată la vînătoare. Doar se spune:

Nu încape nici o îndoială că, după cum sînt cei de care-i servit și după cum sînt cei pe care-i servește, tot așa devine și omul. (249)

Tot astfel:

Cînd apa stă în oala fierbinte de fier, nici măcar numele nu i se știe; dar cînd stă pe-o frunză de lotus, atunci ea strălucește și are înfățișarea de mărgăritare; iar cînd în ziua a treisprezecea a lunii ajunge înlăuntrul capacelor scoicii de mare, ea se preface în mărgăritare*. De obicei însușirile, de la cele mai de jos pînă la cele mai înalte, se nasc din convietuire. (250)

---

* În India e răspîndită și azi credința că picăturile de ploaie care cad în scoici în zodia *Svāti* se prefac în boabe de mărgăritar.

De asemenea:

Din pricina întovărășirii cu cei răi se strică și cei buni. Fiindcă s-a însoțit cu Duryodhana, Bhîșma a ajuns să fure vaci*. (251)

De aceea cei buni se feresc de tovarășia celor josnici. Doar se spune:

Nu trebuie dată găzduire unuia al cărui caracter e necunoscut. Din pricina puricelui a fost omorît Mișcă-Încet. (252)

— Cum asta? întrebă Pińgalaka. Celălalt povesti:

Povestea a noua

PĂDUCHELE ȘI PURICELE

Un rege oarecare avea un pat frumos. Acolo stătea între două pături foarte albe un păduch numit Mișcă-încet. Acesta trăia în tihnă sugînd sîngele regelui. Într-o zi, rătăcind încoace și încolo, se abătu pe patul acela un purice, pe care-l chema Gură-de-foc. Cînd îl văzu, păduchele îi zise speriat:

— Hei, Gură-de-foc, de unde ai venit aici? Locul acesta nu-i pentru tine. Fă bine și te cară îndată, pînă nu află careva! — Domnule**, răspunse acela, nu se cade să se vorbească în felul acesta nici chiar unui om rău, atunci cînd sosește ca oaspe la casa cuiva. Doar se spune:

„Vino, apropie-te, odihnește-te, poftim un scaun, de ce te arăți așa de rar? Ce mai veste? Ești tare slă-

---

* Furtul unei vaci e considerat de brahmani ca unul din cele mai mari păcate.

** Vezi p. 98, n. *

bit. Ce mai faci? Mă bucur că te văd." Așa trebuie să se poarte totdeauna cei buni chiar și față de cei josnici, atunci cînd vin la casa lor. Aceasta-i datoria stăpînilor casei; cei care cunosc datinile spun despre ea că-i ușoară și că duce la cer. (253)

Pe lîngă aceasta eu am supt fel de fel de sînge de la tot soiul de oameni; dar din pricina hranei proaste era sau înțepător, sau amar, sau iute, sau acru la gust; niciodată n-am avut parte să gust un sînge dulce. De aceea, dacă vrei să-mi faci un hatîr, aș dori să am fericirea de-a gusta cu limba mea sîngele din corpul acestui rege. Trebuie să fie delicios, datorită hranei dulci formată din băuturi și din sosuri și bucate supte și linse. Doar se spune:

Plăcerea pe care o dă limba este aceeași la cerșetor ca și la rege. Numai ea este socotită ca tot ce poate fi mai bun; pentru ea își dau osteneală oamenii. (254)

Dacă n-ar fi pe lume nici un lucru care să dea plăcere limbii, nimeni nu s-ar mai face servitorul nimănui nici n-ar mai atîrna de cineva. (255)

Dacă muritorul spune minciuni, dacă servește pe unul care nu merită să fie servit, dacă pleacă în țară străină: toate acestea le face pentru pîntece. (256)

De aceea se cuvine să mă ospătezi, pentru că am sosit ca oaspe la casa ta și mă chinuie foamea. Nu se cade ca numai tu să te hrănești cu sîngele regelui. Auzind aceasta, Mișcă-încet zise: — Purice, eu sug sîngele regelui cînd e cuprins de somn; tu însă ești Gură-de-foc, cum bine te-au poreclit, și neastîmpărat. De aceea, dacă vrei să bei sînge o dată cu mine, poți să rămîi și să guști un sînge delicios. — Domnule, răspunse puricele, așa voi face. Nu voi suge pînă nu vei gusta mai întîi dumneata din sîngele regelui; dacă cumva voi gusta eu mai înainte, atunci să cadă asupra capului meu

blestemul Învățătorului zeilor*. Pe cînd vorbeau așa între ei, regele se sui în pat și se culcă. Atunci puricele, nerăbdător și împins de lăcomie, îl mușcă înainte de-a fi adormit. Bine a zis cine a zis:

Caracterul nu se schimbă prin povață; apa cît de încălzită, tot se răcește din nou. (257)

Chiar dacă focul ar fi rece și luna arzătoare, tot n-ar putea să se schimbe caracterul muritorilor pe lumea aceasta. (258)

Atunci regele o dată sări ars din pat, ca împuns de-un vîrf de ac. — Hei, strigă el, aici în cuvertură trebuie să fie vreun purice sau vreun păduche, care m-a mușcat! Atunci camerierii care se aflau acolo luară îndată cuvertura și o cercetară cu de-amănuntul. Între acestea puricele, sprinten cum e, își făcu vînt pe marginea patului; însă Mișcă-încet, care stătea ascuns într-o încrețitură a stofei, fu descoperit și omorît.

De aceea eu spun: „Nu trebuie dată găzduire" ș.a.m.d. Înțelegînd aceasta, trebuie să-l ucizi. Altfel te va omorî el pe tine. Doar se spune:

Cel care își lasă pe-ai săi și-și face prieteni printre străini, acela își atrage moartea, ca regele Kakuddruma. (259)

— Cum asta? întrebă Piṅgalaka. Celălalt povesti:

Povestea a zecea

ȘACALUL ALBASTRU

Era odată într-un ținut păduros un șacal, pe care-l chema Lătrat-groaznic. Acesta cuprins de foame și împins de lăcomie intră odată într-un tîrg.

*Bṛhaspati; vezi p.3, n.**.

Cîinii însă, cînd îl zăriră, îl înconjurară din toate părţile lătrînd şi începură să-l muşte cu dinţii lor ascuţiţi. Atunci acela, fiind muşcat de ei şi de frică să nu-şi piardă viaţa, intră în casa unui văpsitor. Acolo se afla un vas mare plin cu boia albastră. Încolţit de cîini, şacalul căzu în vasul acela. Cînd ieşi din el, devenise albastru. Atunci cîinii nu-l mai recunoscură pe şacal şi se împrăştiară care încotro. După ce se îndepărtă bine, Lătrat-groaznic se îndreptă spre o pădure. Şi cine are culoarea albastră, acela nu şi-o mai pierde niciodată. Doar se spune:

Cimentul de diamant*, prostul, femeile şi racul apucă o dată şi bine; la fel peştii, vopseaua albastră şi beţivul. (260)

Cînd văzură dihania aceea nemaipomenită, de culoarea otrăvii de la gîtul lui Śiva, întunecată ca tamalul**, toate animalele care locuiau în acea pădure: lei, tigri, pantere, lupi, fugiră spăimîntate în toate părţile, zicînd: — Nu-i cunoaştem nici purtarea, nici puterea; să plecăm dar cît mai departe. Doar se spune:

Cine nu cunoaşte purtarea, familia şi puterea cuiva, e prudent să nu se încreadă în el, dacă-şi voieşte binele. (261)

Cînd Lătrat-groaznic le văzu înspăimîntate, le zise: — Hei, animale, ce fugiţi aşa speriate, de cum mă zăriţi? Nu trebuie să vă fie frică. Pe mine m-a

---

* Cimentul de diamant *(vajralepa)* este o pastă preparată dintr-un număr mare de fructe, seminţe, coji, flori şi rădăcini. Cînd e întrebuinţată în construcţii, pasta aceasta trebuie să fie încălzită. Se spune că palate, case, idoli, ziduri, fîntîni etc. zidite sau întărite cu ajutorul acestei paste, durează un milion de ani. În limba Marăthi modernă *vajralepa* se spune în mod proverbial despre ceva care nu se mai poate şterge, de pildă o inscripţie pe-o piatră, o pată de cerneală pe-o bucată de stofă, un păcat ce nu mai poate fi ispăşit etc.

** Un arbore de culoare închisă.

creat chiar azi însuşi Brahma*, care mi-a zis: „Fiindcă nu e nici un rege care să domnească asupra animalelor, te voi pune acuma domn peste ele; te vei duce apoi să le ocroteşti pe toate". Şi astfel am venit aici. De-acum toate animalele vor trăi la umbra baldachinului** meu. Eu sînt Kakuddruma, regele celor trei lumi***. Auzind aceasta leul, tigrul şi toate celelalte animale îl înconjurară, spunînd care mai de care: —Stăpîne, Doamne, porunceşte-ne! După aceea el dădu leului dregătoria de sfetnic, tigrului postul de camerier, panterei însărcinarea de-a păstra betelul****, lupului slujba de uşier. Cît despre şacali, care doar erau din neamul lui, cu aceia nici măcar nu stătu de vorbă; ba încă puse să-i alunge pe toţi. În timp ce era ocupat astfel cu trebile domniei, leul şi celelalte animale îi aduceau dinainte vînatul ucis de ele. Iar şacalul, în puterea dreptului său de rege, îl împărţea şi-l dădea la toţi. Trecu aşa o bucată de timp, pînă ce într-o zi se auziră în depărtare nişte şacali lătrînd. Auzind lătratul lor, şacalul plin de bucurie şi cu lacrimi în ochi începu a lătra ascuţit. Cînd auziră lătrăturile sale ascuţite, leul şi celelalte animale îşi dădură seama că-i un şacal şi după ce stătură o clipă cu botul în jos de ruşine, ziseră: —Ia te uită cum am fost păcăliţi. Ăsta-i un păcătos de şacal. Să-l omorîm! Auzind aceasta şacalul dădu să fugă,

---

* *Brahma*: zeul suprem al panteonului indian. Brahma este Creatorul, *Vişnu* — Conservatorul, iar *Şiva* — Distrugătorul.

** *Baldachinul* e o umbrelă mare, de-o formă specială, ţinută deasupra unui prinţ în semn de distincţie.

*** Cerul, pămîntul şi infernul.

**** Prinţii indieni au şi acum un servitor special, care are în păstrarea sa frunzele şi nucile de betel şi le dă stăpînului său, atunci cînd îi cere. Odinioară slujba aceasta era încredinţată numai la servitori foarte credincioşi.

dar fu sfîşiat în bucăţi de către leu şi de celelalte animale.

De aceea eu spun: „Cel care îşi lasă pe-ai săi" ş.a.m.d. Atunci Piṅgalaka întrebă: — Damanaka, ce dovadă ai despre aceea cum că el are gînduri rele faţă de mine? Acela răspunse: —Dovada iat-o: chiar azi el mi-a spus hotărîrea sa: „Mîine îl voi omorî pe Piṅgalaka". Mîine nu va mai sta în locul său obişnuit ci, cînd va vedea prilejul, îţi va arunca nişte priviri fioroase, ochii îi vor fi roşii, buzele îi vor tremura şi se va uita în toate părţile. Acum, cînd ştii aceasta, fă cum crezi că-i nimerit. Zicînd aşa, plecă la Saṃjîvaka şi, după ce se închină înaintea lui, se aşeză. Văzîndu-l turburat la faţă şi că se apropie cu paşi înceţi, Saṃjîvaka îi zise cu deosebită cinste: — Bine ai venit, prietene! De mult nu te-am văzut. Noroc! Spune-mi pentru ce-ai venit la casa mea, ca să-ţi dau, chiar de n-ar fi cu putinţă de dat. Doar se spune:

Aceia-s fericiţi, aceia-s înţelepţi, aceia-s vrednici de laudă aici pe pămînt, în a căror casă vin prietenii pentru interesele lor. (262)

Damanaka zise: —Cum pot fi fericiţi cei care servesc?

Fericirea celor care stau în slujba regilor atîrnă de alţii, sufletul le e veşnic nemulţumit, ba nici viaţa nu li-i sigură. (263)

De asemenea:

Priveşte ce fac servitorii care caută să dobîndească avere prin slujbă; nebunii, ei îşi răpesc singuri neatîrnarea persoanei lor. (264)

Mai întîi naşterea aduce mari suferinţi; după aceea mizeria e continuă; şi pe lîngă aceasta omul trebuie să-şi ducă viaţa servind; ah, ce lanţ de suferinţi. (265)

În *Mahābhārata* e vorba, după cum se știe, de cinci feluri de morți vii: cel sărac, cel bolnav, cel prost, cel pribeag și cel care veșnic servește. (266)

Nu mănîncă fiindcă nu-i dă răgaz slujba; nu se scoală sătul de somn; nu rostește un cuvînt fără frică: căci el trăiește pe lumea aceasta ca servitor. (267)

Cei care au numit viața servitorului o viață de cîine, aceia n-au spus bine: cîinele se plimbă în voie aici pe pămînt, pe cînd servitorul merge după porunca altuia. (268)

Servitorul, ca și ascetul, doarme pe pămînt, se chinuiește, e slab, mănîncă puțin; însă deosebirea dintre ei este că unul o face din virtute, pe cînd celălalt din păcat*. (269).

Nici frigul, nici căldura, nici celelalte suferințe, pe care le îndură servitorul, nu sînt de-ajuns ca să-i dobîndească avere, dacă aceasta nu purcede din virtute. (270)

Ce folos de prăjitura moale, frumos rotunjită, gustoasă și ispititoare, dacă-i dobîndită prin servire! (271)

Saṃjīvaka întrebă: —Ce-ai de gînd să-mi spui? Damanaka răspunse: — Prietene, nu se cuvine ca sfetnicii să dea pe față gîndul stăpînilor lor. Doar se spune:

Cine trădează gîndul stăpînului în a cărui slujbă se află, acela merge în iad, fiindcă vatămă interesele regelui. (272)

Sfetnicul care-și trădează regele îl ucide fără cuțit; așa a vorbit Nārada**. (273).

Totuși, deoarce mă leagă de tine legăturile dragostei, îți voi destăinui gîndul său; căci tu te-ai

---

* Adică: „*din pricina păcatelor pe care le săvîrșește ca servitor*".

** Vezi mai înainte, str. 138, n. *.

încrezut în vorbele mele și datorită lor ai venit aici la curtea domnească. Doar se spune:

Dacă vreunul își găsește moartea din pricina încrederii în cineva, omorîrea lui se datorește acestuia. Aceasta a spus-o Manu. (274)

Află dar că Piṅgalaka are gînduri rele față de tine. Chiar azi mi-a spus în taină: „Mîine am să-l omor pe Saṃjīvaka și am să satur în sfîrșit toate animalele din suita mea!“ Atunci eu i-am spus: „Stăpîne, nu se cuvine să-ți cîștigi hrana trădîndu-ți prietenul. Doar se spune:

Chiar cînd cineva omoară pe-un brahman, el tot se mai poate curăța de păcat printr-o ispășire egală cu aceasta; niciodată însă cei ce-și trădează prietenii.“ (275)

Atunci el mi-a vorbit cu mînie: „Hei, neghiobule, Saṃjīvaka se hrănește doar cu iarbă, pe cînd eu mănînc carne; de aceea între noi este o dușmănie înnăscută. Cum se poate să fie neglijat un dușman? De aceea trebuie omorît, fie prin vorbe blînde, fie prin alte mijloace*. Nu-i nici un păcat să fie omorît. Doar se spune:

Cel prudent să-și ucidă dușmanul, chiar de-ar fi să-i dea în căsătorie pe fiica sa, dacă nu poate fi omorît în alt chip. Omorîrea lui nu-i un păcat. (276)

Războinicul cuminte nu se gîndește dacă lucrul trebuie făcut sau nu. Odinioară Dhṛṣṭadyumna a fost ucis în somn de fiul lui Droṇa.“ (277)

Astfel, după ce i-am aflat gîndul, am venit la tine. Acum nu mai pot fi învinuit de perfidie. Fă dar cum crezi că-i mai bine. Cînd auzi cuvintele aceluia, grozave ca trăsnetul, Saṃjīvaka rămase

---

* Vezi p. 41, n. *.

ameţit. Apoi, venindu-şi în fire, spuse cu amărăciune: — Ah, bine a zis cine a zis:

De femei se apropie uşor oamenii răi, regele de obicei nu-i iubitor, averea îl urmează pe cel zgîrcit, norul revarsă ploaie asupra locurilor neumblate ale munţilor. (278)

Prostul care-şi spune în gînd: „Regele mă onorează", trebuie socotit ca un taur fără coarne.* (279)

Mai bine e pentru oameni să trăiască în pădure, mai bine să cerşească, mai bine să-şi ducă viaţa cărînd poveri, mai bine să fie bolnavi, decît să agonisească avere servind. (280)

Rău am făcut că am legat prietenie cu el. Doar se spune:

Prietenia şi căsătoria sînt cu putinţă numai între doi care au aceeaşi avere sau care sînt de acelaşi neam; nu însă între un bogat şi un sărac. (281)

De asemenea:

Cerbii se însoţesc cu cerbi, boii cu boi, caii cu cai, proştii cu proşti, deştepţii cu deştepţi. Prietenia există numai între cei care au acelaşi caracter sau care se află în aceeaşi nenorocire. (282)

De aceea, chiar de mă voi duce să-l înduplec, n-are să se îmblînzească. Doar se spune:

Cine se mînie din vreo pricină, acela sigur se îmblînzeşte după ce trece pricina. Însă cine e plin de ură fără pricină, cum ar putea să fie împăcat acela? (283)

Ah! Cu drept cuvînt se spune:

Ruina chiar a celor credincioşi, binefăcători, devotaţi din suflet binelui şi intereselor altuia, care cunosc în mod desăvîrşit îndatoririle serviciului lor şi care sînt departe de perdiţie, atîrnă de-un singur

---

* Adică: „*un om de nimic*".

pas greşit; în schimb izbînda poate să aibă loc sau nu. De aceea a servi pe un rege e un lucru totdeauna nesigur, ca şi a-l servi pe Varuṇa*. (284)

De asemenea:

Chiar şi un bine făcut de nişte oameni plini de iubire poate să ducă la ură; după cum o faptă rea săvîrşită cu perfidie de către alţii poate să găsească favoare. Deoarece gîndul regilor e greu de înţeles iar firea lor nestatornică, arta de a-i servi e o taină nepătrunsă, inaccesibilă pînă şi yoginilor**. (285)

Aşa că eu am înţeles tare bine că acest Piṅgalaka a fost aţiţat împotriva mea de către cei din jurul lui, care nu puteau să sufere trecerea de care mă bucuram la el. De aceea vorbeşte el aşa despre mine, fără să fiu vinovat. Doar se spune:

Aici pe pămînt servitorii nu rabdă ca favoarea stăpînului lor s-o aibă altul, ca şi soţiile rivale înfuriate pe tovarăşa lor frumoasă. (286)

Şi aceasta se întîmplă de aceea, fiindcă atunci cînd se află alături un om virtuos, din pricina virtuţilor lui ceilalţi nu se mai bucură de favoare. Doar se spune:

Virtuţile celor virtuoşi sînt umbrite de acele ale unui sfetnic şi mai virtuos; flacăra lămpii străluceşte noaptea, nu după ce a răsărit soarele. (287)

— Prietene, zise Damanaka, dacă-i aşa, atunci n-ai de ce să te temi. Chiar aşa întărîtat cum este din pricina unor ticăloşi, el se va potoli în urma vorbelor tale. Saṃjîvaka zise: — N-ai grăit bine. Nu se poate sta în mijlocul unor ticăloşi, oricît ar

---

* *Varuṇa*, numit în acest vers *Ambupati* („*Stăpînul apelor*"), e unul din zeii principali ai mitologiei vedice; corespunde lui *Poseidon* din mitologia greacă. „*A-l servi pe Varuṇa*" înseamnă: „*a se aventura pe ocean*".

** Vezi mai departe, str. 300, n.*.

fi de neînsemnaţi; pentru că ei se folosesc de vicleşug şi omoară sigur. Doar se spune:

Cînd îs mulţi ticăloşi iscusiţi şi cînd toţi trăiesc din vicleşug, puţin le pasă dacă ceea ce fac e bun sau rău; cum au făcut corbul şi ceilalţi cu cămila. (288)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti.

Povestea a unsprezecea

LEUL, PANTERA, CORBUL, ŞACALUL ŞI CĂMILA*

Într-o pădure trăia odată un leu, pe care-l chema Semeţu. Acesta avea ca însoţitori o panteră, un corb şi un şacal. Umblînd în dreapta şi-n stînga ei zăriră odată o cămilă, pe care o chema Kathanaka şi care se rătăcise de caravană. Atunci leul zise: — Ce animal ciudat! Ia vedeţi dacă-i sălbatic sau de casă. Auzind aceasta, corbul grăi: — Stăpîne, acesta-i un animal de casă, numit cămilă; are un fel de viaţă deosebit şi-l poţi mînca. Ucide-l deci. Leul răspunse: —Eu nu ucid pe cel care vine la casa mea. Doar se spune:

Cine omoară pe cel care vine în casă la el plin de încredere şi fără teamă de nicăieri, chiar de-ar fi un duşman, acela săvîrşeşte un păcat tot atît de mare ca şi cînd ar ucide o sută de brahmani. (289)

De aceea spuneţi-i că nu i se va întîmpla nimic şi aduceţi-o înaintea mea, ca s-o întreb de ce a venit. Atunci toate animalele, după ce o îmbărbătară şi o

---

* Povestea aceasta e foarte asemănătoare cu povestea a şaisprezecea (vezi p. 113 şi urm.).

asigurară că nu va păți nici un rău, o aduseră în fața Semețului, căruia i se închină; apoi se așeză. La întrebarea lui, ea îi povesti întîmplarea ei, cum s-a rătăcit de caravană. Atunci leul zise: — Kathanaka, nu te mai întoarce în sat, ca să înduri din nou mizerii purtînd poveri. Rămîi cu mine pentru totdeauna în pădurea aceasta, unde vei putea paște fără teamă firele de iarbă verde ca smaraldul. Cămila primi și petrecu în tihnă în mijlocul lor, gîndindu-se că n-avea să se teamă din partea nimănui. Într-o zi se încinse o luptă între Semețu și un elefant uriaș, care cutreiera prin pădurea aceea. Atunci el fu rănit de loviturile ca de măciucă pe care i le dădu elefantul cu dinții; și din pricina rănilor, era cît pe ce să-și piardă viața. Corpul îi slăbise pînă-ntr-atît, încît nu mai putea să miște nici măcar un picior. Corbul și celelalte animale, chinuite de foame, fiindcă le lipsea sprijinul stăpînului lor, fură cuprinse de-o mare mîhnire. Atunci leul le zise: — Căutați pe undeva vreun animal, ca să-l ucid, măcar că mă aflu în această stare, și să vă dau hrană! Atunci tuspatru începură să cutreiere pădurea. Nezărind nici o vietate, doi din ei, corbul și șacalul, se sfătuiră între ei. Șacalul zise: — Corbule, ce să mai umblăm atîta? Uite îl avem pe Kathanaka ăsta, care s-a încrezut în stăpînul nostru. Să-l omorîm, ca să avem ce mînca. — Bine ai vorbit, zise corbul; dar stăpînul a făgăduit că nu i se va face nici un rău, spunînd: „Să nu fie ucis". Șacalul răspunse: — Corbule, am să-l rog pe stăpînul nostru așa fel, încît îl va omorî. Stai aici, pînă mă duc acasă și mă întorc cu porunca stăpînului. Zicînd așa, porni fără zăbavă spre leu. Ajungînd la el zise: — Stăpîne, iată am sosit, după ce am cutreierat toată pădurea. N-am găsit nici o viețuitoare. Ce ne facem dar? De foame

nu mai putem nici să ne mişcăm picioarele. Şi Măria-ta are nevoie de hrană întremătoare. De aceea, dacă ne poruncești, o să-ți pregătim chiar acum o hrană bună din carnea cămilei. Auzind aceste cuvinte de la el, leul grăi cu mînie: — Ruşine, ultimul dintre mişei ce eşti! Dacă mai vorbeşti o dată aşa, te omor pe loc. Eu însumi m-am pus chezaş pentru viaţa ei. Cum pot s-o ucid deci? Doar se spune:

Nici vaca, nici pămîntul şi nici chiar hrana nu sînt un dar atît de însemnat, ca darul siguranţei, despre care înţelepţii acestei lumi cred că-i cel mai preţios dintre toate darurile. (290)

Auzind aceasta, şacalul zise: — Stăpîne, dacă ea ar fi omorîtă, după ce i s-a asigurat viaţa, firește c-ar fi un păcat. Dacă însă ea singură îşi oferă viaţa din devotament faţă de Măria-ta, atunci nu mai e păcat. De aceea, dacă ea se jertfeşte de bună voie, o putem omorî. Altfel va trebui omorît unul dintre noi, deoarece Măria-ta are trebuinţă de hrană întăritoare şi din cauza istovirii pricinuite de foame va ajunge în ultimul hal. Pe lîngă aceasta, dacă s-ar întîmpla Măriei-tale vreo nenorocire, tot va trebui după aceea să ne aruncăm în foc*. Doar se spune:

Bărbatul care-i cel mai de seamă într-o familie trebuie apărat din toate puterile. O dată cu pieirea lui piere şi familia, căci spiţele nu mai merg după ce s-a rupt butucul roţii. (291)

Auzind aceasta, Semeţu zise: — Dacă-i aşa fă cum vrei! Atunci şacalul merse îndată la tovarăşii săi şi le spuse: — Stăpînul nostru e greu bolnav; de aceea la ce să mai umblăm degeaba? Dacă nu va fi el, cine are să ne mai ocrotească aici? Să mergem

---

* La moartea regelui trebuiau să fie arşi pe rug şi servitorii săi cei mai apropiaţi.

dar la stăpînul nostru, care stă să plece pe lumea cealaltă din pricina foamei şi să-i oferim corpul nostru, ca să ne plătim recunoştinţa faţă de el pentru favoarea ce ne-a arătat. Doar se spune:

Servitorul, care încă mai trăieşte cînd stăpînul său dă peste o nenorocire, merge în iad. (292)

La aceste cuvinte, toţi cu ochii în lacrimi se închinară înaintea lui Semeţu; apoi se aşezară. Văzîndu-i, Semeţu întrebă: — Aţi întîlnit sau aţi zărit vreun animal? Atunci din mijlocul lor luă cuvîntul corbul: — Stăpîne, noi de umblat am umblat ce-i drept peste tot locul, dar n-am dat de nici un animal, nici n-am zărit măcar. De aceea mănîncă-mă acuma şi scapă-ţi viaţa, pentru ca, săturîndu-te Măria-ta, să ajung la rîndul meu în cer. Doar se spune:

Servitorul credincios, care-şi dă viaţa pentru stăpînul său, dobîndeşte fericirea supremă, fără bătrîneţe şi fără moarte. (293)

Auzind aceasta, şacalul zise: — Tu eşti prea mic la trup. Stăpînul nostru n-are să se sature mîncîndu-te, şi pe deasupra îşi va mai atrage şi un păcat. Fiindcă se spune:

De carnea de corb nici cîinii nu se ating; pe lîngă că-i puţină de tot, dar şi aceea e tare slabă. Ce folos s-o mănînci, dacă nu te satură? (294)

Aşadar, ţi-ai arătat credinţa faţă de stăpînul tău, ţi-ai plătit datoria ta pentru hrana ce ţi-a dat şi ţi-ai dobîndit slavă în cele două lumi*. De aceea poţi să te duci. Am să-l rog eu pe stăpînul nostru. Apoi şacalul se închină cu respect şi, aşezîndu-se, zise: — Stăpîne, mănîncă-mă pe mine şi satură-te şi astfel fă ca să dobîndesc cele două lumi. Doar se spune:

---

* Pămîntul şi cerul.

Viața servitorilor atîrnă totdeauna de stăpîn, căci e cumpărată cu averea sa; de aceea nu-i păcat dacă li-o ia. (295)

Auzind aceasta, pantera zise: — Ai grăit bine; dar și tu ai trupul tare mic și pe lîngă asta mai ești și înrudit cu el, căci ai gheare. Doar se spune:

Înțeleptul să nu mănînce ceea ce nu-i de mîncat, chiar de i-ar sta sufletul la gură, mai ales cînd e și puțin și l-ar face să piardă cele două lumi. (296)

Așadar, ți-ai arătat noblețea ta sufletească. Bine se spune:

De aceea ocrotesc regii pe cei cu suflet nobil, pentru că de la început pînă la sfîrșit ei nu se schimbă. (297)

Du-te dar de aici, că am să-l rog eu pe stăpînul nostru. Apoi pantera se închină înaintea lui Semețu și-i zise. — Stăpîne, mănîncă-mă azi pe mine și dă-mi șederea veșnică în cer; fă ca să se împrăștie peste întreg pămîntul gloria mea cea mare. Nu trebuie să te miri de aceasta. Doar se spune:

Servitorii supuși, care mor pentru stăpînul lor, dobîndesc locuință veșnică în cer și slavă pe pămînt. (298)

Auzind aceasta, Kathanaka se gîndi: „Toți aceștia au rostit cuvinte frumoase și nici unul n-a fost omorît de stăpîn. De aceea e prilejul nimerit ca să vorbesc și eu către panteră, pentru ca aceștia trei să afle și ei părere mea.“ Luînd această hotărîre zise: — Ai grăit bine, dar și tu ești înarmat cu gheare. Atunci cum are să te mănînce stăpînul? Doar se spune:

Cine numai se gîndește la lucruri rele împotriva celor din neamul său, acela le suferă el însuși atît pe lumea aceasta, cît și pe cealaltă. (299)

De aceea du-te şi lasă-mă să-l rog eu pe stăpînul nostru. Apoi Kathanaka păşi înainte şi, închinîndu-se, zise: — Stăpîne, aceştia nu trebuie să fie mîncaţi de tine; potoleşte-ţi foamea cu corpul meu, ca să dobîndesc cele două lumi. Doar se spune:

Nici credincioşii, nici chiar yoginii* nu ajung la fericirea pe care o dobîndesc acei servitori aleşi, care-şi jertfesc viaţa pentru stăpînul lor. (300)

Abia rosti aceste cuvinte şi Kathanaka cu pîntecele sfîşiat de şacal şi de panteră îşi dădu sfîrşitul. Apoi fu mîncată de toţi acei ticăloşi iscusiţi.

De aceea eu spun: „Cînd îs mulţi ticăloşi iscusiţi“ etc.

De aceea, prietene, m-am încredinţat că regele acesta e înconjurat de mişei. Doar se spune:

Poporul nu iubeşte pe regele ai cărui sfetnici sînt pătaţi, pentru că atunci el se poartă ca o lebădă înconjurată de vulturi. (301)

Tot astfel:

Un rege, chiar cu înfăţişare de vultur, merită să fie servit, dacă-i înconjurat de sfetnici cu înfăţişare de lebădă; în schimb un rege chiar cu înfăţişare de lebădă trebuie părăsit, dacă sfetnicii săi au înfăţişare de vultur. (302)

Aşadar, e sigur că el a fost aţîţat împotriva mea de vreun ticălos. De aceea vorbeşte el aşa. Se întîmplă asta. Doar se spune:

Ce nu-i în stare să facă lumea aceasta neghioabă, cînd e pătrunsă de otrava ce se strecoară prin urechi? Ea se poartă ca un cerşetor budist şi bea rachiu din ţeastă de om**. (303)

---

* *Yoginul* este un vrăjitor sau unul care practică *yoga* (concentrarea spiritului pentru a se contopi cu natura).

** Adică: „*Virtutea şi pocăinţa lumii sînt numai o făţărnicie*“.

Nu degeaba se spune:

Chiar cînd e călcat de picior, chiar cînd e doborît cu o măciucă puternică, șarpele omoară sigur pe acela pe care-l atinge cu dintele său. Dar ce putere posedă oare clevetirea cea grozavă a oamenilor, că în timp ce pe unul îl atinge la ureche, pe altul îl distruge cu desăvîrșire? (304)

De asemenea:

Ah, cîtă deosebire este între felul cum ucide șarpele și cel ticălos! Acesta numai cît atinge urechea unuia, și altul își pierde viața. (305)

Așa stînd lucrurile, ce-i de făcut? Te întreb, căci îmi ești prieten. Damanaka zise: — Decît să servești pe un stăpîn așa de rău, mai bine pleacă în altă țară. Doar se spune:

Chiar și învățătorul* este părăsit, dacă-i trufaș și nu deosebește binele de rău și dacă a apucat pe un drum greșit. (306)

Samjivaka zise: — Așa-i, însă cînd stăpînul e mîniat, nu poate cineva să plece; și chiar acei care pleacă aiurea, încă n-au liniște. Doar se spune:

Cel care jignește pe cei mari să nu răsufle ușurat, gîndindu-se: „mă aflu departe". Brațele celui iscusit sînt lungi; cu ele omoară cînd i se pricinuiește vreun rău. (307)

De aceea pentru mine nu-i altă scăpare decît lupta. Doar se spune:

Cei ce doresc cerul nu ajung nici prin călătorii la locurile sfinte de scăldat, nici prin chinuri și prin sute de daruri bogate la lumile** acelea, la care ajung într-o clipă cei viteji și cu suflet ales, care-și dau viața în luptă. (308).

---

* În scr. *guru*, care înseamnă și „*părinți*".

** Sînt șapte lumi; aici expresia este echivalentă cu „*cerul*".

Morți, ei ajung la cer; vii, ei dobîndesc gloria supremă; aceste două foloase mari nu sînt greu de căpătat pentru eroi. (309)

Tot astfel:

Folosul care se dobîndește prin jertfe de unt topit, făcute cu multă pricepere și băgare de seamă și însoțite de tot felul de daruri și de rugăciunile a nenumărați preoți, ca și folosul care se dobîndește călătorind la locurile sfinte de scăldat, locuind în sihăstrie, trăind ca un ascet, postind după mersul lunii* și altele, îl capătă într-o clipă cei care cad în luptă. (310)

Auzind aceasta, Damanaka se gîndi: „Mizerabilul acesta pare hotărît să se lupte. Însă în caz că l-ar lovi pe stăpînul meu cu coarnele-i ascuțite, s-ar ivi o mare nenorocire. De aceea, prin sfaturile mele viclene voi face așa fel, încît să plece într-altă țară". După aceea zise: — Ai dreptate, prietene; însă ce fel de luptă e aceea dintre stăpîn și servitor? Doar se spune:

Cine vede că dușmanul său e puternic, e firesc să se ascundă; numai cei tari să-și arate strălucirea, asemenea lunii în serile de toamnă. (311)

Tot astfel:

Cine începe lupta cu dușmanul fără să-i cunoască puterea, acela iese înfrînt, cum a pățit marea cu pescărușul. (312)

— Cum asta? întrebă Samjivaka. Celălalt povesti:

---

* Postul acesta e în legătură cu creșterea și descreșterea lunii. În fiecare zi numărul îmbucăturilor scade cu cîte una, de la cincisprezece, cînd e luna plină, la nici una cînd e lună nouă; după aceea crește la fel. Postul poate să înceapă sau cînd e lună nouă sau cînd e lună plină.

Povestea a douăsprezecea

PESCĂRUȘUL ȘI MAREA

Într-un loc de pe țărmul mării trăia odată o pereche de pescărușI. După cîtva timp femeia pescărușului deveni îngreunată și, fiind aproape de-a se oua, zise către pescăruș: — Dragă bărbate*,sînt pe cale de-a oua; de aceea caută-mi, te rog, un loc ferit de primejdii, unde să pot depune ouăle. Pescărușul zise: — Scumpa mea, partea asta a mării este fermecătoare. Depune-ți ouăle aici. Ea îi zise: — Aici are loc, cînd e lună plină, fluxul mării. Acesta tîrăște cu el pînă și pe elefanții îndîrjiți. De aceea să căutăm aiurea alt loc. La aceste cuvinte pescărușul începu să rîdă și zise: — N-ai dreptate, draga mea. Cine-i marea ca să-mi poată ea distruge puii? Depune-ți ouăle aici fără grijă. Doar se spune:

Cînd un bărbat își părăsește locul, fiindcă a fost învins de altul, se mai poate spune despre mama aceluia că are un fiu? (313)

Auzind aceasta, marea se gîndi: „Ia te uită la îngîmfarea acestei stîrpituri de pasăre! Bine a zis cine a zis:

Pescărușul stă pe spate cu picioarele în sus, ca și cum s-ar teme să nu cadă cerul peste el**. Cine oare nu are gînduri trufașe pe lumea aceasta? (314)

De aceea vreau să-l pun la încercare, de curiozitate. Să văd ce are să-mi facă, dacă-i voi răpi ouăle.“

---

* Animalele în fabulele și povestirile indiene se poartă și vorbesc întocmai ca oamenii.

** Am tradus prin „*pescăruș*“ o pasăre indiană numită „*titțibha*“. În sudul Indiei se povestește despre ea că doarme pe spate, cu picioarele în sus. Proverbul „*Pescărușul susține cerul*“ se aplică la acela care ia asupra sa o sarcină care întrece cu mult puterile sale.

Gîndindu-se astfel, își opri valurile. Însă, după ouare, pe cînd femeia pescărușului era plecată ca să-și caute de mîncare, marea îi răpi ouăle, făcînd ca și cum fluxul ar fi fost pricina. La reîntoarcere văzînd cuibul gol, femeia zise bocindu-se către pescăruș: — Ah, netotule, ți-am spus că au să dispară ouăle din pricina fluxului mării și că trebuia să mergem mai departe; dar tu, îngîmfat din cauza prostiei tale, n-ai dat ascultare vorbelor mele. Apoi bine a zis cine a zis:

Cel care nu ascultă de povața prietenilor care-i voiesc binele, piere ca broasca țestoasă cea fără minte, care a căzut de pe băț. (315)

— Cum asta? întrebă pescărușul. Atunci ea povesti:

Povestea a treisprezecea

GÎȘTELE SĂLBATICE ȘI BROASCA ȚESTOASĂ*

Într-un loc trăia odată o broască țestoasă cu numele Gît-solzos. Aceasta avea două prietene din neamul gîștelor, care se numeau una Slăbănoaga și cealaltă Uriașa** și care țineau foarte mult la ea. Aceste gîște se duceau la țărmul lacului și acolo împreună cu broasca țestoasă își spuneau o mulțime de povești despre marii înțelepți din cer și de pe pămînt; iar cînd asfințea soarele, se întorceau la cuiburile lor. De la un timp lacul începu să scadă puțin cîte puțin din pricina secetei. Atunci gîștele,

---

* Vezi fabula lui *La Fontaine: La tortue et les deux canards.*

** Acesta-i înțelesul cuvintelor: *Saṃkaṭa* și *Vikaṭa* din textul sanscrit.

cuprinse de milă pentru broasca țestoasă, îi ziseră: — Prietenă, lacul acesta a ajuns numai mîl; ce-ai să te faci? Gîndul acesta ne umple sufletul de neliniște. Auzind aceste cuvinte, Gît-solzos zise: — Acuma nu mai e de trăit aici, din lipsă de apă. Totuși, trebuie să ne gîndim la vreun mijloc. Doar se spune:

Nu trebuie ca omul să-și piardă cumpătul nici chiar în răstriște. Prin statornicie el poate să ajungă la fericire. Și cel care călătorește pe mare vrea s-o străbată din nou, după ce i-a pierit corabia în valuri. (316)

Pe lîngă aceasta:

Înțeleptul se străduiește mereu și din toate puterile pentru binele prietenilor și al rudelor sale, atunci cînd îi lovește vreo nenorocire. Aceste vorbe le-a spus Manu. (317)

Aduceți dar o frînghie tare sau vreun băț ușor și căutați un lac cu apă multă. Eu voi ține cu dinții de mijloc, iar voi veți apuca bățul de amîndouă capetele și mă veți duce la lacul acela. — Bine, prietenă, ziseră gîștele, așa vom face dar va trebui să taci chitic; altminteri vei cădea de pe băț. Zis și făcut. Pe cînd Gît-solzos trecea astfel deasupra unui oraș, locuitorii acestuia ziseră cu mirare: — Hei, veniți de vă uitați: două păsări poartă ceva ca o roată! Auzind strigătele lor, Gît-solzos voi să spună: „Ce sînt strigătele astea?“ dar n-apucă să sfîrșească de vorbit, căci căzu și fu tăiat în bucăți de către locuitori. De aceea eu spun: „Cel care nu ascultă de povața prietenilor care-i voiesc binele“ etc.

De asemenea:

Cei doi, Prevăzătorul și Minte-ageră, o duc bine; însă Fie-ce-o-fi piere.(318)

— Cum asta? întrebă pescărușul. Femeia sa povesti:

Povestea a paisprezecea

CEI TREI PEŞTI

Într-un lac erau odată trei peşti, pe care-i chema: Prevăzătorul, Minte-ageră şi Fie-ce-o-fi. Odată trecură pe acolo nişte pescari şi, văzînd lacul, ziseră: — Lacul acesta are mult peşte şi pînă acum nu l-am cercetat. Însă fiindcă avem ce mînca pe azi şi-i înspre seară, să ne hotărîm să venim aici mîine dimineaţă. Auzind aceste cuvinte asemenea unei lovituri de trăsnet, Prevăzătorul chemă pe toţi peştii şi le zise: — Aţi auzit ce-au spus pescarii? Să plecăm chiar în noaptea asta spre alt lac din apropiere. Doar se spune:

Cei slabi trebuie să fugă dinaintea unui duşman cu mult mai puternic sau să se închidă într-o cetate. Altă scăpare nu-i pentru ei. (319)

Aşadar, e sigur că mîine dimineaţă pescarii vor veni aici şi vor face prăpăd printre peşti. Aceasta-i convingerea mea. De aceea nu trebuie să stăm aici nici o clipă. Doar se spune:

Înţelepţii care şi-au asigurat în altă parte un trai tihnit, nu văd ruina ţării lor nici pieirea familiei. (320)

Auzind aceasta, Minte-ageră zise: — Ai dreptate; şi eu găsesc că-i bine aşa. Să mergem dar aiurea. Doar se spune:

Numai eunucii cei vicleni, corbii, oamenii de nimic şi gazelele se tem să meargă în altă parte şi mor în ţara lor. (321)

Cine poate trăi oriunde, acela cum de se prăpădeşte de dorul ţării sale? Numai oamenii de nimic beau apă sălcie şi spun: „Asta-i fîntîna tatii!“ (322)

La aceste cuvinte Fie-ce-o-fi izbucni într-un hohot de rîs și strigă: — Nu v-ați chibzuit bine; cum e cu putință ca ei să-și părăsească lacul lor strămoșesc? Dacă-i vorba de moarte, apoi ea poate să-i găsească și după ce vor pleca aiurea. Doar se spune:

Și fără pază stă cel care-i păzit de soartă. Și cel bine păzit piere, dacă-l lovește soarta. Trăiește și cel neocrotit și părăsit într-o pădure și piere în casă chiar cel bine ferit.(323)

De aceea eu nu plec. Voi faceți cum vreți! Văzînd încăpățînarea lui, Prevăzătorul și Minte-ageră ieșiră din lac împreună cu ai lor. A doua zi pescarii vînturară lacul cu mrejele și-l goliră de pești, prinzînd și pe Fie-ce-o-fi. Iată de ce eu zic: „Prevăzătorul" etc.

Auzind aceasta, pescărușul zise: — Draga mea, de ce ce mă iei drept Fie-ce-o-fi? Ai să vezi puterea iscusinții mele cînd voi seca ticăloasa cea de mare! Femeia pescărușului zise: — Vai, dar cum ai să te lupți cu marea? Nu trebuie să te mînii pe ea. Doar se spune:

Mînia oamenilor neputincioși e spre paguba lor. Oala care fierbe prea tare se opărește singură pe margini*. (324)

Tot astfel:

Cine pornește nerăbdător împotriva dușmanului, înainte de-a cunoaște atît puterea aceluia cît și pe a sa proprie, acela merge la pieire, ca fluturele în foc. (325)

Pescărușul zise: — Draga mea, nu vorbi așa. Cei care sînt capabili de-o sforțare, aceia, oricît ar fi de mici, biruie și pe cei mari. Doar se spune:

---

* Compară cu str. 132, p. 36.

Cel înflăcărat pornește asupra dușmanului tocmai cînd se află în deplinătatea strălucirii, cum face acuma Rāhu cu luna*. (326)

Tot astfel:

Leul pune piciorul pe capul elefantului cînd acesta e mai întărîtat și excesiv de puternic și cînd îi picură de pe obraji sudoarea cea brună. (327)

Tot astfel:

Razele soarelui abia răsărit cad asupra stăpînitorilor pămîntului**. Deși s-au născut puternici la ce le folosește aici puterea lor? (328)

Așadar eu, cu ciocul acesta al meu, am să scot apă pînă voi da de uscat! — Dragul meu, zise femeia pescărușului, Gangele curge necontenit în mare, după ce ia cu el nouă sute de rîuri; la fel și Indul. Atunci cum ai s-o seci tu, umplută cum e de optsprezece sute de rîuri, cu ciocul tău care abia poate căra o picătură? De ce vorbești dar lucruri de necrezut? — Draga mea, răspunse pescărușul:

Stăruința este temelia izbînzii; ciocul meu e ca fierul; n-are să sece el marea după un lung șir de zile și de nopți? (329)

Fericirea supremă e anevoie de dobîndit, atîta timp cît omul nu face o sforțare eroică. Și soarele învinge grămezile de nori abia după ce intră în zodia balanței***. (330)

---

* Indienii cred că demonul *Rāhu* pricinuiește eclipsele lunii, înghițind-o. O eclipsă de lună poate avea loc numai cînd e lună plină. Cf. credințele noastre populare.

** În această strofă avem un joc de cuvinte; în scr. cuv. *pāda* înseamnă: „*rază*“ și „*picior*“. Înțelesul strofei e următorul: „Soarele scoboară *asupra stăpînitorilor pămîntului razele sale, așa cum învingătorul pune piciorul pe grumazul celui învins*“.

*** Soarele intră în zodia balanței la sfîrșitul musonului (vînt periodic, care bate șase luni dintr-o parte și șase luni din partea opusă a mării Indiei); compară cu

Femeia pescărușului zise: — Dacă vrei numaidecît să te războiești cu marea, cheamă în ajutor și pe celelalte păsări care-ți sînt prietene și, împreună cu ele, fă așa cum ai de gînd. Doar se spune:

Unirea multora, chiar cînd îs slabi, e greu de biruit; doar din ierburi se împletește frînghia cu care se leagă elefantul. (331).

Tot astfel:

În luptă cu vrabia și cu ciocănitoarea, cu musca și cu broaștele — cu toată această mulțime — și-a găsit elefantul pieirea. (332).

— Cum asta? întrebă pescărușul. Aceea povesti:

Povestea a cincisprezecea

VRABIA, ELEFANTUL, CIOCĂNITOAREA, MUSCA ȘI BROASCA

Într-o pădure locuia odată o pereche de vrăbii, care-și avea cuibul pe un tamal*. După cîtva timp se ouară. Într-o zi un elefant, chinuit de arșiță și doritor de umbră, se așeză sub copac. Apoi, fiindcă n-avea astîmpăr, trase cu vîrful trompei craca pe care ședeau vrăbiile și o rupse. Cînd se rupse aceasta, se sparseră toate ouăle vrăbiilor. Ba cît pe ce era să-și piardă viața și vrabia care le clocea. Atunci aceasta, copleșită de mîhnire că i s-au sfărîmat ouăle, nu mai contenea cu tînguirile. Pe cînd se jelea astfel, o auzi o ciocănitoare cu numele *Kāṣṭhakūṭa***,

---

str. 34, cartea a cincea. Strofa mai poate însemna: „*Soarele învinge norii abia cînd puterea sa ajunge deopotrivă cu a lor* (prin silință încordată)".

* *Tamalul*: un copac.

** Însuși cuvîntul *Kāṣṭhakūṭa* înseamnă ciocănitoare.

foarte bună prietenă cu ea şi, apropiindu-se, îi zise cu compătimire: — De ce te boceşti în van? Doar se spune:

Înţelepţii nu deplîng ceea ce s-a pierdut, ceea ce a murit şi ceea ce a trecut; căci aceasta este, după cît se spune, deosebirea dintre înţelepţi şi nebuni. (333)

Tot astfel:

Prostul care plînge pentru lucruri care nu sînt de plîns pe lumea aceasta, adaugă o nouă suferinţă peste suferinţa sa şi îndură două rele. (334)

De asemenea:

Fiindcă mortul e silit să înghită lacrimile vărsate de rude, de aceea ele nu trebuie să plîngă, ci să îndeplinească cu sfinţenie datinile de înmormîntare. (335)

— Fie aşa, zise vrabia, însă ticălosul cel de elefant mi-a nimicit în trufia lui puii. De aceea, dacă într-adevăr îmi eşti prietenă, născoceşte vreun mijloc de a-i veni de hac blestematului de elefant, pentru ca astfel să-mi treacă supărarea ce mi-a pricinuit pierderea puilor. Doar se spune:

Cel care ajută la nenorocire şi care rîde cînd situaţia-i desperată, fie el bun sau rău, pe acela îl socot un om superior. (336)

— Ai dreptate, zise ciocănitoarea. Doar se spune:

Acela-i prieten, care-i prieten la nevoie; acela-i fiu, care-i iubitor; acela-i servitor, care-şi cunoaşte datoria; aceia-i soţie, la care-i fericire. (337)

Află acum puterea iscusinţei mele. Am şi eu ca prietenă o muscă, pe care o cheamă Zbîrnîit-de-cobză. Mă duc s-o chem, ca să ucidem pe elefantul acela ticălos şi rău. Apoi merse împreună cu vrabia la muscă şi-i zise: — Draga mea, prietena asta scumpă a mea, vrabia, a fost jignită de-un ticălos de elefant, care i-a spart ouăle. Te rog dar să mă ajuţi

să găsesc un mijloc de a-l omorî. Atunci musca grăi: — Draga mea, nu-i nevoie aici de multă vorbă. Doar se spune:

Facem bine prietenilor, pentru ca şi ei la rîndul lor să ne ajute. Iar dacă trebuie ajutat prietenul prietenului, oare n-au s-o facă nişte prieteni? (338)

Asta aşa-i. Însă şi eu am o prietenă, o broască cu numele Bubuie-nor. S-o chemăm şi pe ea, ca să facem cum trebuie. Doar se spune:

Purtarea chibzuită a celor înţelepţi, binevoitori, virtuoşi, învăţaţi şi cu judecată niciodată nu este îndoielnică. (339)

Apoi tustrei se duseră la Bubuie-nor şi-i povestiră cele întîmplate mai sus. Broasca zise: — Ce-i un păcătos de elefant pe lîngă o mulţime înfuriată? Faceţi întocmai după sfatul meu. Tu, muscă, du-te la elefant pe la amiază, cînd e mai aprins, şi bîzîie-i în ureche ca o cobză, pentru ca să închidă ochii cufundat în plăcerea de-a asculta. După aceea ciocănitoarea îi va scoate ochii cu ciocul. Devenit orb şi chinuit de sete, el va auzi orăcăitul meu şi al tovarăşelor mele, care vom sta pe marginea unei groape. El va crede că-i vreo apă şi se va îndrepta într-acolo. Atunci va ajunge la groapă, va cădea în ea şi va pieri. Aşa trebuie să ne unim, ca să putem birui pe duşman! Aşa şi făcură. Desfătat de bîzîitul muştei, elefantul închise ochii; pe urmă ciocănitoarea îi luă vederea; iar el rătăcind în miezul zilei şi luîndu-se după murmurul broaştelor, ajunse la o groapă adîncă, unde căzu şi muri. De aceea eu spun: „În luptă cu vrabia şi cu ciocănitoarea“ etc.

Pescăruşul zise: — Draga mea, aşa voi face. Voi seca marea în unire cu prietenii mei! Luînd această hotărîre, chemă pe bîtlan, pe cocostîrc, pe păun şi pe celelalte păsări şi le zise: — Am fost jignit de mare, care mi-a răpit ouăle. De aceea să ne chib-

zuim cum s-o secăm! Păsările, după ce se sfătuiră, ziseră: — Noi nu putem seca marea; ce să ne mai trudim degeaba? Doar se spune:

Cel care, deşi-i slab, totuşi orbit de trufie porneşte la luptă împotriva unui duşman mai puternic, se întoarce umilit, ca un elefant cu dinţii rupţi. (340)

Dar noi îl avem pe Vainateya*, stăpînul nostru. Să-i povestim toată întîmplarea, cum ai fost umilit, pentru ca, înfuriat de jignirea adusă celor din neamul său, să-i răzbune. Iar dacă ne va dispreţui, cel puţin ne vom fi uşurat inima. Doar se spune:

Cine-şi spune necazul unui prieten sincer, unui servitor credincios, unei soţii ascultătoare sau unui stăpîn puternic, acela se simte uşurat. (341)

Să mergem dar la Vainateya, căci el e stăpînul nostru. Zis şi făcut. Toate păsările, palide la faţă şi cu ochii plini de lacrimi, se duseră la Vainateya şi începură să strige jalnic: — Ajutor, ajutor! Marea a răpit ouăle nevinovatului pescăruş, cu toate că eşti ocrotitorul nostru. S-a isprăvit de acum cu neamul păsăresc. Şi pe celelalte are să le omoare în voie marea. Doar se spune:

Cînd cineva vede cum săvîrşeşte altul o faptă neîngăduită, o face şi el. Lumea se ia după ceilalţi, căci nu judecă lucrurile aşa cum sînt într-adevăr. (342)

De asemenea:

Supuşii trebuiesc apăraţi de cei care-i asupresc, de pungaşi, de hoţi, de oameni răi, de bandiţi, de escroci ş.a.m.d. (343)

Darea şesimii o capătă pe drept regele care-şi ocroteşte supuşii; însă şesimea este o nedreptate atunci cînd regele nu-i ocroteşte. (344)

---

* Vainateya = Garūḍa; vezi p. 59, n. *.

Focul care izbucneşte din căldura apăsării poporului nu se stinge fără ca să ardă mai întîi fericirea, neamul şi viaţa regelui. (345)

Regele este ruda celor fără rude, regele este ochiul celor fără ochi, regele este tatăl şi mama tuturor celor care se poartă bine. (346)

Regele care doreşte să aibă foloase, trebuie să se îngrijească îndeaproape de supuşi, dîndu-le daruri, onoruri ş.a., cum face grădinarul care udă tulpinile. (347)

După cum tulpina plăpîndă, abia ieşită din sămînţă, dacă-i bine îngrijită, dă roade atunci cînd îi vine timpul, tot astfel şi poporul, dacă-i bine ocrotit. (348)

Aurul, grînele, pietrele scumpe, trăsurile de tot felul şi orice alt lucru al supuşilor aparţin regelui. (349)

Auzind aceasta Garūḍa, cuprins de milă şi de mînie în acelaşi timp, se gîndi: „Păsările acestea au dreptate. Am să mă duc chiar acum la mare s-o sec.“ Pe cînd se gîndea astfel, veni la el solul lui Viṣṇu şi-i zise: — Garutman*, venerabilul Nārāyaṇa** m-a trimis la tine. El vrea să meargă la Amarāvatī***, avînd ceva treabă cu zeii. De aceea vino îndată! Atunci Garūḍa zise cu demnitate: — Solule, ce are să facă Venerabilul c-un servitor prost ca mine? Du-te la el şi spune-i să-şi ia alt servitor, care să-l ducă în locul meu. Şi prezintă-i omagiile mele respectuoase. Doar se spune:

Cel înţelept să nu slujească aceluia care nu vrea să ştie de merite; căci de la acela folosul e tot atît de puţin ca şi de la un pămînt sterp, oricît de bine ar fi arat. (350)

---

* Alt nume al lui Garūḍa.

** Alt nume al lui Viṣṇu.

*** Cetatea zeilor, locuinţa lui Indra.

— Vainateya, zise solul, niciodată n-ai vorbit așa cu privire la Sfîntul. Spune-mi ce ți-a făcut Sfîntul, că te simți jignit? Garūḍa zise: — Marea, fiindcă-i reședința zeului, s-a încumetat să răpească ouăle pescărușului meu. De aceea, dacă n-o pedepsește, nu mai sînt servitorul lui. Du-te îndată la Sfîntul și spune-i că aceasta-i hotărîrea mea! Cînd află din gura solului că Vainateya este supărat din pricina iubirii sale pentru pescăruș, Sfîntul se gîndi: „Supărarea lui Vainateya e la locul ei. De aceea voi merge eu singur să-l aduc cu cinstea cuvenită. Doar se spune:

Cine își dorește binele, să nu disprețuiască pe servitorul devotat, destoinic și de familie bună, ci să-l alinte ca pe-un copil. (351)

De asemenea:

Cînd e mulțumit, regele dă servitorilor săi bogății; însă aceștia, în schimbul onorurilor ce primesc, își dau viața. (352)

Luînd această hotărîre, plecă în grabă la Vainateya în Rukmapura*. Cînd Vainateya îl văzu pe zeu intrînd în casa sa, i se închină și-i zise cu fața plecată în jos de rușine: — Sfinte, marea plină de trufie pentru că-ți servește de reședință, m-a jignit, răpind ouăle pescărușului meu. Numai din respect pentru tine, stăpîne, n-am prefăcut-o în uscat; căci nici într-un cîine nu se dă cu piciorul, de frica stăpînului. Doar se spune:

Fapta, prin care s-ar aduce o desconsiderare sau o ofensă stăpînului, nu trebuie să fie săvîrșită de-un servitor de familie bună, chiar cînd i-ar fi în joc viața. (353)

Auzind aceasta, Sfîntul zise: — Ai dreptate, Vainateya. Doar se spune:

---

* *Cetatea-de-aur*, numele orașului lui Garūḍa.

Fiindcă pentru ofensa adusă de către servitor se pedepsește stăpînul, de aceea și rușinea care provine de acolo pentru stăpîn nu-i nici pe departe la fel cu a servitorului. (354)

Vino dar să luăm ouăle înapoi de la mare și să mergem la pescăruș și apoi la Amarāvatī. După aceea Sfîntul mustră cu asprime marea și, punînd pe arc o săgeată de foc, zise: — Ticăloaso, înapoiază-i pescărușului ouăle, că de unde nu, te prefac în uscat! Atunci marea speriată dădu pescărușului ouăle, iar acela le încredință femeii sale.

De aceea eu spun: „Cine începe lupta cu dușmanul, fără să-i cunoască puterea“ etc.

De aceea omul nu trebuie să înceteze de a-și da silință. Auzind aceasta, Saṃjīvaka îl întrebă din nou: — Prietene, cum pot să știu că acela mi-a pus gînd rău? De atîta timp de cînd mă privește leul cu o dragoste și cu o bunătate din ce în ce mai mare, niciodată n-am văzut vreo schimbare la el. Spune-mi, ca să caut să mă apăr și să-l omor. Damanaka răspunse: — Parcă-i mare lucru de știut asta? Iată cum te poți încredința: Dacă, de cum te va zări, i se vor umple ochii de sînge, i se vor așterne pe frunte trei cute și își va linge colțurile gurii, să știi că are gînduri rele; iar de va fi altfel, înseamnă că-i bine dispus față de tine. Ascultă acum ce-ți spun: Eu mă duc acasă. Tu însă ai grijă ca să nu se afle această taină. Dacă poți pleca la noapte, ar fi bine să părăsești acest ținut. Pentru că:

Omul să sacrifice pe unul pentru familie, familia s-o sacrifice pentru sat, satul să-l sacrifice pentru țară și pămîntul întreg pentru sine însuși.* (355)

Omul să-și păstreze averea pentru vreo nenorocire, nevasta să și-o păstreze cu ajutorul averii, iar

---

* Versurile acestea sînt atribuite lui *Vyāsa*.

pe sine să se păstreze sacrificînd şi nevastă şi avere.* (356)

Celui învins de altul mai puternic nu-i rămîne decît sau să plece în altă ţară, sau să i se supună. Deci trebuie să pleci în surghiun sau să te aperi, fie prin vorbe împăciuitoare, fie prin celelalte mijloace**. Doar se spune:

Înţeleptul să-şi apere viaţa chiar cu preţul copiilor şi al femeii sale. Căci muritorii pot să redobîndească totul, o dată ce viaţa li-i asigurată. (357)

De asemenea:

Omul care se află într-o condiţie mizerabilă, trebuie să se ridice deasupra ei prin orice mijloc, bun sau rău; virtuos să fie cine poate***. (358)

Nebunul care recurge la viclenie, ca să-şi pună la adăpost averea şi celelalte, atunci cînd viaţa îi e în primejdie, îşi pierde în acelaşi timp şi viaţa, şi averea. (359)

Zicînd acestea, Damanaka se duse la Karaţaka. Acesta, văzîndu-l că vine, îi zise: — Prietene, ce-ai făcut acolo?

Damanaka răspunse: — Deocamdată am aruncat sămînţa diplomaţiei; restul atîrnă de voia soartei. Doar se spune:

Chiar cînd soarta e potrivnică, înţeleptul trebuie să-şi facă datoria pe pămînt, ca să înlăture propria sa vină şi să-şi oţelească voinţa. (360)

De asemenea:

Izbînda vine la omul energic şi cu suflet de leu; numai oamenii nevrednici spun mereu: „Destinul e destin". Biruie destinul şi fă o faptă eroică după

---

* Versuri atribuite lui Manu.

** Vezi p. 41, n. *.

*** Aceste principii profund imorale şi demne de Machiavel sînt cu totul potrivite în gura sfetnicului Damanaka, lipsit de orice scrupul.

puterile tale. Dacă cu toată sforţarea ta nu izbuteşti, ai oare vreo vină în aceasta? (361)

Karaţaka zise: — Spune-mi ce fel de sămînţă a diplomaţiei ai aruncat? Celălalt răspunse: — Prin cuvinte mincinoase am pricinuit o aşa dezbinare între ei amîndoi, încît n-ai să-i mai vezi stînd împreună la sfat! Karaţaka zise: — Ah, rău ai făcut că ai aruncat într-un ocean de ură pe cei doi, care aveau inima pătrunsă de iubire unul pentru altul şi care erau atît de fericiţi. Doar se spune:

Cine aruncă în calea suferinţii pe cel paşnic şi fericit, acela, nu mai încape îndoială, va fi nefericit în toate vieţile ce vor veni*. (362)

Pe lîngă aceasta, faptul că te mulţumeşti numai să dezbini încă nu e potrivit, căci fiecare se pricepe să facă rău, nu însă şi bine. Doar se spune:

Cel netrebnic se pricepe să strice treaba altuia, nu s-o aducă la îndeplinire. Şoarecele are puterea de-a răsturna coşuleţul cu mîncare, nu însă de a-l ridica. (363)

Damanaka zise: — Tu nu cunoşti ştiinţa diplomaţiei; de aceea vorbeşti aşa. Doar se spune:

Cine nu înlătură duşmanul şi boala de-ndată ce se iveşte, acela, chiar puternic fiind, este omorît de ei de cum se întăreşte. (364)

Şi el a devenit duşmanul nostru tocmai pentru că ne-a răpit rangul de sfetnic. Doar se spune:

Cine năzuieşte să capete el dregătoria ereditară** a altuia, acela este duşmanul lui de moarte şi deci trebuie nimicit, chiar dacă-i un prieten. (365)

Şi tocmai eu care l-am adus într-un mod dezinteresat, asigurîndu-i deplina libertate, am fost scos de el din rangul de sfetnic. Bine a zis cine a zis:

---

* Adică: „*În toate reîncarnările sale*".

** Demnitatea de sfetnic al tronului este de obicei ereditară la indieni; vezi şi str. 84, p. 24.

Cînd un om de treabă lasă ca să-i ocupe locul un om rău, acesta poate să ajungă el stăpîn şi să-l piardă, dacă vrea. De aceea cei cu minte multă să nu facă loc celor ticăloşi. „Adevăratul stăpîn în casă este amantul.“ Aşa spune proverbul. (366)

De aceea am născocit acest mijloc, pentru a-l omorî. Poate că-l va face să părăsească ţinutul. Aceasta n-o va şti nimeni altul afară de tine. Am făcut bine aşa, căci am făcut-o în interesul meu. Doar se spune:

Pe cel care ne-a făcut vreun rău trebuie să-l omorîm cu neîndurarea în inimă şi cu dulceaţa trestiei de zahăr în voce; făcînd aşa, nu trebuie să ne întristăm. (367)

Pe lîngă aceasta, cînd va fi mort, îl vom putea mînca. Aceasta-i încă o pricină pentru care-i sîntem duşmani. Pe de altă parte voi fi în acelaşi timp şi sfetnic, şi sătul. Deci, cînd avem aceste trei foloase, de ce mă ocărăşti, numindu-mă neghiob? Doar se spune:

Cînd poate să pricinuiască suferinţă vrăjmaşului şi totodată să-şi satisfacă prin aceasta interesele sale proprii, ca un înţelept, cel care nu mănîncă, aşa cum a mîncat Vicleanul în pădure, acela este un prost. (368)

— Cum asta? întrebă Karaţaka. Celălalt povesti:

Povestea a şaisprezecea

LEUL, ŞACALUL, LUPUL ŞI CĂMILA*

Era odată într-o pădure un leu, cu numele Colţi-de-fier. Tot acolo locuiau un şacal, ce se numea Vi-

* Vezi povestea a unsprezecea, nota de la titlu.

cleanul, și un lup, pe care-l chema Bot-însîngerat. Aceștia îl însoțeau veșnic. Într-o zi leul dădu într-o parte a pădurii peste o cămilă, care se rătăcise de caravană și care se culcase, apucată de durerile facerii. O omorî și, pe cînd îi sfîșia pîntecele, ieși din el teafăr un mic pui de cămilă. Atunci leul, care se săturase bine cu carnea cămilei împreună cu însoțitorii lui, prinse simpatie pentru puiul de cămilă și, luîndu-l acasă, îi zise: — Dragul meu, să nu-ți fie frică de moarte, nici din partea mea, nici din partea altuia. Poți să te plimbi nesupărat prin pădure. Și fiindcă urechile îți seamănă cu niște suliți, vei purta numele de Urechiatu. După aceea tuspatru trăiră laolaltă vorbind cu plăcere despre tot felul de lucruri. Urechiatu se făcea tot mai mare și nu se despărțea o clipă de leu. Într-o zi se încinse o luptă între Colți-de-fier și un elefant furios. Datorită puterii pe care i-o dădea furia, elefantul răni atît de tare pe leu prin loviturile date cu dinții, încît nu mai putea să se miște. Chinuit de foame, leul chemă pe tovarășii săi și le zise: — Ascultați, căutați un animal, pentru ca, așa cum mă aflu, să-l omor și astfel să-mi astîmpăr foamea atît mie cît și vouă. Auzind aceasta cei trei cutreierară pădurea pînă-n seară, dar nu găsiră nici un animal. Atunci Vicleanul se gîndi: „Dacă Urechiatu ar fi ucis, toți am fi sătui pentru cîteva zile; dar stăpînul n-are să-l omoare, din pricina prieteniei ce-o are pentru el și fiindcă l-a luat sub scutul său. Totuși, prin iscusința mea am să-l învăț pe stăpînul meu cum să-l omoare. Doar se spune:

Nu se află nimic pe lume, care să nu poată fi omorît, dobîndit sau făcut cu ajutorul inteligenței celor inteligenți. De aceea să fie întrebuințată.“(369)

Gîndindu-se așa, zise către Urechiatu: — Hei, Urechiatule, stăpînul nostru n-are hrană întăritoare

și suferă de foame. Fără el și pieirea noastră este sigură. De aceea vreau să-ți spun ceva pentru binele stăpînului nostru. Ascultă-mă! Urechiatu răspunse: — Spune îndată, ca să îndeplinesc spusele tale repede și fără șovăire. Pe lîngă aceasta, dacă voi lucra pentru binele stăpînului, binefacerea mea va fi răsplătită însutit! Atunci Vicleanul zise: — Prietene, dă-ți trupul tău, ca să capeți îndoit pe-atîta cît vei da din el, iar stăpînul nostru să aibă ce mînca. Auzind aceasta, Urechiatu zise: — Prietene, dacă-i așa, spune-i stăpînului nostru că se poate folosi de mine. Dar, fiindcă se gîndeau că: „aici stă chezășie legea", se duseră cu toții la leu. Vicleanul luă cuvîntul: — Măria-ta, n-am găsit nici un animal; și acum soarele a apus. Însă Urechiatu, care-i aici de față, își oferă trupul, dacă i se dă chezășie prin lege că va primi în schimb de două ori pe-atîta.— Dacă-i așa, foarte bine, răspunse leul. Învoiala aceasta să fie chezășuită de lege! Îndată ce leul rosti aceste vorbe, lupul și șacalul sfîșiară pîntecele Urechiatului, care-și găsi în felul acesta moartea. Atunci Colți-de-fier vorbi către Viclean: — Viclene, eu mă duc la rîu să mă scald și să mă închin la zei*; pînă mă-ntorc, stai tu aici și bagă de seamă. Zicînd acestea, se duse la rîu. După ce plecă leul, Vicleanul se gîndi: „Cum să fac, să mănînc numai eu cămila?" După ce se chibzui astfel, grăi către Bot-însîngerat: — Bot-însîngerat, tu ești flămînd. Mănîncă dar din carnea acestei cămile, pînă nu se-ntoarce stăpînul. Am să-i spun stăpînului că n-ai nici o vină. Lupul se potrivi; dar abia apucă să îmbuce ceva din carne și Vicleanul îi zise: — Bot-însîngerat, uite că vine stăpînul. Lasă cămila și stai de-o parte, ca să nu aibă prepus c-ai mîncat din ea. Lupul făcu așa.

---

* Vezi p. 98, n. *.

Cînd veni leul şi se uită, văzu cămila fără inimă*. Atunci, posomorîndu-se, zise cu mare asprime: — Cine mi-a mîncat din cămilă, ca să-l omor şi pe dînsul? La aceste cuvinte, Bot-însîngerat privi înspre Viclean, ca şi cum ar fi vrut să-i spună: „Dar vorbeşte ceva, ca să am linişte". Însă Vicleanul izbucnind în rîs zise: — Ce te uiţi la gura mea, după ce-ai mîncat din carne, fără a ţine socoteală de vorbele mele? Gustă acum din fructul nesocotinţei tale! Atunci Bot-însîngerat, temîndu-se să nu-şi piardă viaţa, se făcu nevăzut. Între acestea venea într-acolo pe acelaşi drum o caravană de cămile încărcate cu poveri. De gîtul cămilei care mergea în frunte era legată o talangă mare. Auzind de departe dangătul acesteia, leul întrebă pe şacal: — Ce sunet înfiorător şi nemaiauzit pînă acum e acesta care se aude? Atunci Vicleanul, după ce se afundă puţin în pădure, se-ntoarse îndată şi zise: — Stăpîne, du-te cît mai iute, dacă eşti în stare să te duci! Leul întrebă: — De ce pari aşa de turburat, prietene? Spune-mi, ce este asta? — Stăpîne, răspunse Vicleanul, moartea e mîniată pe tine fiindcă i-ai omorît înainte de vreme cămila aceasta, care-i aparţine. De aceea şi-a pus în gînd să ia de la tine o cîtime înmiită de cămilă; a luat o greutate mare de tot, a legat-o de gîtul cămilei care merge în frunte şi acum vine însoţită de părinţii şi de strămoşii cămilei ucise, ca s-o răzbune. Auzind aceasta, leul îşi roti ochii în toate părţile şi, lăsînd cămila ucisă, dispăru, de frică să nu-şi piardă viaţa. Iar Vicleanul mîncă pe îndelete toată carnea cămilei**.

---

* Vezi un pasaj identic în Cartea a patra, povestea a doua.

** Tot astfel e păcălit leul de şacal şi în povestea a doua din Cartea a patra.

De aceea eu spun: „Cînd poate să pricinuiască suferinţă vrăjmaşului“ ş.a.m.d.

După plecarea lui Damanaka, Saṃjîvaka se gîndi: „Vai, ce-am făcut? Eu care mă hrănesc cu iarbă m-am făcut însoţitorul acestui mîncător de carne. Bine se spune că:

Omul care merge la aceia la care nu trebuie să meargă şi care serveşte pe aceia care nu trebuie să fie serviţi, îşi găseşte moartea, ca şi catîriţa îngreunată.* (370)

Ce să fac acum? Unde să plec? Cum să-mi redobîndesc liniştea? Să mă duc la Piṅgalaka. Poate că, văzînd că mă pun sub ocrotirea lui, mă va cruţa şi nu-mi va lua viaţa. Căci se spune:

Dacă înţelepţilor, ale căror năzuinţi pe lumea aceasta se îndreaptă spre virtute, li se întîmplă cumva nenorociri din partea destinului, ei trebuie să se poarte cu şi mai mare înţelepciune încă, pentru a le face să înceteze. Căci în întreaga lume şi-a dobîndit renume zicătoarea: «Stropirea cu foc este binefăcătoare pentru locurile peste care a trecut focul». (371)

Tot astfel:

În lumea celor purtători de trup, care-şi primesc totdeauna răsplata pentru faptele bune săvîrşite odinioară**, ceea ce trebuie să se întîmple, fie bun fie rău, se întîmplă negreşit şi cu prisosinţă, potrivit cu purtarea fiecăruia. (372)

---

* Aceasta-i o credinţă a indienilor.

** Strofa aceasta arată credinţa că tot ce se întîmplă unui om este urmarea firească a faptelor săvîrşite de el într-o viaţă anterioară. De aceea Saṃjîvaka socoate că fie îndrăzneala de-a se apropia de leu, pe care-l crede că-i e duşman, fie rezultatul faptelor bune săvîrşite de el într-o altă existenţă, i-ar putea scăpa viaţa. Vezi Cartea a doua, str. 125—127.

Pe lîngă aceasta, chiar de mă voi duce aiurea, tot mi se va trage moartea din partea vreunei fiare care se hrăneşte cu carne. Atunci mai bine să mă omoare leul. Doar se spune:

Şi înfrîngerea e lăudabilă, atunci cînd cineva se luptă cu unul mare. Elefanţii care caută să sfarme stîncile cu dinţii merită laudă, chiar cînd şi-i rup. (373)

De asemenea:

Şi cel umil dobîndeşte glorie, cînd îşi găseşte pieirea din partea unuia mare, ca albina lacomă de sucul tîmplelor elefantului, care-i ucisă de urechile acestuia." (374)

Hotărîndu-se astfel, pe cînd se apropia de locuinţa leului încet-încet, cu paşi şovăitori, recită în gînd: „Ah, bine a zis cine a zis:

Ca de-o casă în care stă ascuns un şarpe, ca de-o pădure plină de fiare, ca de-un lac acoperit de umbra florilor încîntătoare de lotus, dar plin de crocodili, ca de valurile oceanului: aşa se apropie lumea cu spaimă şi cu mari primejdii de palatul regilor, plin de fel de fel de oameni răi, iubitori de vorbe mincinoase şi nedemni." (375)

Pe cînd recita astfel, îl văzu pe Piṅgalaka cu înfăţişarea de care-i vorbise Damanaka şi speriat, cu corpul pitit, se opri la o mare depărtare de el, fără ca măcar să se închine înaintea lui. Văzîndu-l că se poartă aşa, Piṅgalaka dădu crezare vorbelor lui Damanaka şi înfuriat sări asupra lui. Atunci Saṃjîvaka, cu spinarea sfîşiată de ghearele ascuţite ale leului, îi spintecă pîntecele cu coarnele şi cu mare greutate liberîndu-se de el, se opri gata de luptă, căutînd să-l omoare cu coarnele. Cînd îi văzu

pe cei doi semănînd cu florile de palāśa* şi dorind să se ucidă unul pe altul, Karaţaka zise către Damanaka: — Ah, neghiobule, rău ai făcut că ai stîrnit această duşmănie între amîndoi. Nu cunoşti principiile fundamentale ale diplomaţiei. Cei care cunosc diplomaţia spun:

Cei pricepuţi în diplomaţie, care prin iscusinţă şi vorbe blînde duc la capăt lucruri pentru care trebuie violenţă şi care numai cu multă greutate pot fi aduse la îndeplinire, aceia sînt adevăraţii sfetnici. Însă tronul regelui se clatină datorită faptelor nechibzuite ale acelora care caută să aducă la îndeplinire într-un mod nepotrivit, prin violenţă, lucruri al căror folos e cu totul mic şi neînsemnat. (376)

De aceea, dacă stăpînul nostru va fi rănit, ce se va face cu priceperea ta în a da sfaturi? Cît despre Saṃjīvaka, e cu neputinţă să nu fie omorît, pentru că altfel e în primejdie viaţa stăpînului. Cum poţi dar, nebunule, să mai rîvneşti la rangul de sfetnic? Căci tu nu ştii cum se ajunge la ţintă prin blîndeţe. De aceea zadarnică ţi-i năzuinţa spre strălucirea bastonului de sfetnic. Doar se spune:

Cel-de-sine-stătător** a spus că diplomaţia începe cu blîndeţea şi sfîrşeşte cu violenţa. Dintre acestea, violenţa e cea mai rea; de aceea să fie întrebuinţată cea din urmă. (377)

De asemenea:

Cel înţelept să folosească violenţa numai acolo unde nu izbuteşte cu blîndeţa. Cînd gălbinarea

---

* Semănînd cu florile de *palāśa*, fiindcă erau acoperiţi cu pete de sînge, care aveau înfăţişarea florilor roşii ale arborelui *palāśa*.

** În scr.: *Svayaṃbhu*, alt nume al lui Brahma.

dispare cu praf de zahăr, ce nevoie e de *paţola?** (378)

De asemenea:

Cel ce are judecată să întrebuinţeze mai întîi blîndeţea. Treburile ce se pot îndeplini prin blîndeţe niciodată nu dau greş. (379)

Întunericul care provine de la duşmani nu-l poate alunga nici luna, nici buruienile vrăjite, nici soarele, nici focul, ci numai blîndeţea. (380)

Aşa că pe nedrept rîvneşti la rangul de sfetnic, pentru că nu ştii ce-i aceea un plan. Căci planul este alcătuit din cinci părţi şi anume: mijlocul de-a începe acţiunea, banii şi oamenii de care se dispune, cunoaşterea timpului şi a locului potrivit, preîntîmpinarea nenorocirii şi izbînda acţiunii. Acum însă e pe cale de-a se ivi nenorocirea unuia din doi, a stăpînului sau a sfetnicului, sau poate chiar a amîndurora. Doar se spune:

Priceperea se arată în faptă: a sfetnicilor cînd împacă pe cei dezbinaţi, a medicilor cînd se iveşte o boală; căci atunci cînd lucrurile merg bine, cine nu-i învăţat? (381)

De aceea, nătărăule, tu nu eşti în stare să faci aşa ceva. Doar se spune:

Cel netrebnic se pricepe să strice treaba altuia, nu s-o aducă la îndeplinire. Şoarecele are puterea de-a răsturna coşuleţul cu mîncare, nu însă de a-l ridica. (382)

Însă aici nu e atît vina ta, cît mai ales a stăpînului, care dă crezare vorbelor tale. Doar se spune:

---

* Medicii indieni vindecă cazuri uşoare de gălbinare cu zahăr, pe care bolnavul îl ia în lapte sau cu unt topit. În cazuri grave, ei prescriu zeamă fiartă de *paţola*, un fel de castraveţe foarte amar. Aceeaşi strofă se repetă sub altă formă şi în Cartea a treia, str. 131.

Regii care ascultă de oameni josnici și nu merg pe calea ce le-o arată cei înțelepți, intră într-o cușcă a nenorocirilor plină de piedici, din care cu greu mai pot ieși. (383)

De aceea, dacă vei deveni sfetnicul lui, nici un om de treabă nu se va mai apropia de el. Doar se spune:

Chiar dacă regele e un lăcaș al virtuților, dacă însă e înconjurat de sfetnici răi, nimeni nu se duce la el; pentru că este ca un lac cu apă limpede și dulce, dar plin de crocodili primejdioși. (384)

Astfel, părăsit de toți, va pieri și stăpînul. Doar se spune:

Cînd regii găsesc plăcere în servitorii care știu numai să spună tot felul de povești plăcute, dar care nu mînuiesc arcul, atunci dușmanii acelora pun mîna pe tronul lor*. (385)

Dar ce ajută să dai sfaturi unui neghiob? E numai un cusur și nu un merit. Doar se spune:

Nu se-ndoaie lemnul ce nu se poate îndoi, nici din piatră nu se poate face brici. Află, Cioc-de-ac, că nu se dă povață celui care nu poate fi povățuit. (386)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a șaptesprezecea

MAIMUȚELE ȘI CIOC-DE-AC

Într-o pădure se afla o ceată de maimuțe. Odată, în timpul iernii, maimuțele nu se puteau ogoi, tremurînd din tot corpul din pricina crivățului și

* În scr.: „*se desfată cu Fericirea lor*". Fericirea regilor e personificată în zeița *Śrī*.

biciuite de revărsarea în torente a ploii din nori. Atunci cîteva maimuțe se apucară să adune boabe de *guñjā** semănînd cu niște scîntei și de dorul focului se așezară roată și începură a sufla. O pasăre, cu numele Cioc-de-ac, văzînd truda lor zadarnică, le strigă: — Hei, da neghioabe mai sînteți toate! Acestea nu-s scîntei, ci boabe de *guñjā*, care doar seamănă cu niște scîntei. De ce dar vă trudiți degeaba? Nu vă puteți apăra în felul acesta împotriva frigului. Căutați-vă mai bine un loc în pădure ferit de vînt sau vreo vizuină sau peșteră; căci norii încă se aud bubuind. Atunci una mai bătrînă dintre maimuțe îi zise: — Hei, ce te privește treaba asta? Caută-ți de drum! Bine a zis cine a zis:

Cine are minte și-și dorește binele, să nu vorbească cu acela a cărui treabă întîmpină multe piedici, nici cu cel ce joacă în zaruri, nici cu cel care a fost învins de potrivnicul său. (387)

De asemenea:

Cine intră în vorbă cu un vînător, cu cel ce se muncește în zadar, cu un neghiob sau cu cel care se află într-o nenorocire, acela o pățește. (388)

Acela însă n-o ascultă, ci începu din nou să vorbească într-una către maimuțe: — Hei, ce înseamnă truda asta zadarnică? Atunci, în timp ce pasărea nu mai înceta cu flecăreala, una din maimuțe, înfuriată de silința ei fără folos, o înșfăcă de aripi și, izbind-o de-o lespede, îi puse capăt.

Iată de ce eu spun: „Nu se-ndoaie lemnul ce nu se poate îndoi“ ș.a.m.d.

De asemenea:

Sfatul dat unor nebuni îi înfurie, nu-i liniștește. Laptele este pentru șerpi o băutură care numai le sporește veninul. (389)

---

* Un arbust.

Nu trebuie să se dea sfaturi orișicui. Privește cum i-a fost distrusă de-o maimuță idioată casa aceleia care avea o casă frumoasă. (390)

— Cum așa? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a optsprezecea

MAIMUȚA ȘI VRABIA

Într-o pădure trăia odată o pereche de vrăbii, care-și agățaseră cuibul de craca unui sami*. Odată, pe cînd stăteau în tihnă împreună, se iviră niște nori negri și începu să plouă din ce în ce mai tare. În acest timp o maimuță, biciuită de vînt și udată de ploaia care se revărsa în șiroaie, cu părul zbîrlit pe corp, clănțănind din dinți și tremurînd, se duse de se așeză la rădăcina acelui copac. Văzînd-o în halul acesta, vrabia îi zise:

— Hei, prietenă, ești rebegită de frig; proasto, de ce nu-ți faci o casă? Doar ai mîini și picioare și chip de om! (391)

Auzind aceasta, maimuța zise mîniată: — De ce nu-ți ții pliscul? Ia te uită ce îndrăzneală din partea ei! Să-și bată joc acuma de mine!

Hei, Cioc-de-ac, ticăloaso care faci pe învățata, nu ți-i teamă să vorbești așa-n neștire? Acuși te omor! (392)

După ce se răsti astfel, continuă — Proasto, ce-ți pasă ție de mine? Doar se spune:

Trebuie să vorbim numai aceluia care are încredere în noi și mai ales aceluia care ne-ntreabă.

---

* Un copac.

Vorbele spuse celui care nu le crede sînt ca plînsul în pustiu*. (393)

Ce să mai lungesc povestea? În timp ce vrabia îi vorbea de pe cuib, maimuța se cățără pe creangă și prefăcu cuibul într-o sută de bucăți. De aceea eu spun:

„Nu trebuie de dat sfaturi" ș.a.m.d.

Așa că, nebunule, cu toate sfaturile ce ți s-au dat, tu tot n-ai prins minte. Dar aceasta nu e vina ta; căci învățătura folosește celui bun, nu celui rău. Doar se spune:

Ce folos poate să aducă învățătura, cînd e pusă acolo unde nu trebuie? Ea e ca o lampă așezată într-o oală acoperită de întuneric. (394)

Iată dar că ai dobîndit o învățătură care nu folosește la nimic. N-ai dat ascultare vorbelor mele și de aceea nu-ți găsești tu însuți liniște. Doar se spune:

Nemernicul nu ține socoteală nici chiar de pieirea sa, bucurîndu-se numai de nenorocirea altuia. De obicei Kavandha**, joacă de bucurie cînd se dă o luptă, cu toate că-și riscă capul. (395)

Nu degeaba se spune:

Am cunoscut pe cei doi: pe Cuget-drept și pe Cuget-strîmb. Din pricina iscusinței dăunătoare a fiului, tatăl a fost înăbușit prin fum de către acela. (396)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

---

* Cf. „*Vox clamantis in deserto*".

** Demon, căruia Indra îi vîrî capul în corp.

Povestea a nouăsprezecea

CUGET-DREPT ŞI CUGET-STRÎMB

Într-o ţară trăiau odată doi prieteni: Cuget-drept şi Cuget-strîmb. Odată Cuget-strîmb se gîndi: „Eu sînt prost şi sărac. De aceea vreau să merg împreună cu Cuget-drept în altă ţară şi, după ce voi cîştiga avere cu ajutorul lui, am să-l înşel şi am să trăiesc în pace.“ A doua zi Cuget-strîmb vorbi către Cuget-drept: — Prietene, care-ţi sînt faptele de care-ţi vei aminti la bătrîneţe?Dacă nu vei fi văzut locuri străine, ce noutăţi ai să povesteşti, aflate de la oameni învăţaţi? Doar se spune:

Cine n-a călătorit de-a lungul pămîntului şi nu cunoaşte feluritele graiuri, porturi şi celelalte din ţări străine, acela în zadar s-a mai născut. (397)

Tot astfel:

Atîta timp cît omul nu cutreieră voios pămîntul dintr-o ţară în alta, el nu dobîndeşte temeinic nici învăţătură, nici avere, nici vreo meserie. (398)

Auzind aceste cuvinte, Cuget-drept plin de bucurie îşi luă rămas bun de la părinţii săi şi într-o zi prielnică* plecă împreună cu tovarăşul său în altă ţară. Umblînd pe-acolo, Cuget-strîmb dobîndi cu ajutorul lui Cuget-drept o avere foarte mare. După ce se îmbogăţiră astfel amîndoi, se îndreptară veseli şi plini de dor spre patrie. Doar se spune:

Celor ce trăiesc în ţară străină, după ce s-au ales cu învăţătură, cu avere sau cu vreo meserie, li se pare calea nesfîrşită pînă la căminul lor, chiar dacă ajunge pînă acolo strigătul unui om. (399)

---

* Cf. credinţa populară de la noi de-a nu porni la drum într-o marţi sau în ziua de treisprezece, căci nu sînt prielnice.

Cînd ajunse aproape de locul unde ședea, Cuget-strîmb zise către Cuget-drept: — Dragul meu, nu-i bine să luăm acasă toți banii aceștia, pentru că are să ne ceară familia și rudele. De aceea să-i îngropăm undeva în pămînt, în vreun desiș de pădure, și să luăm cu noi acasă numai o parte din bani. Cînd vom mai avea nevoie, vom veni din nou în locul acesta și vom lua cît ne va trebui. Doar se spune:

Înțeleptul să nu arate nimănui averea sa, fie și pentru o clipă; căci și un pustnic își pierde mințile cînd o vede. (400)

Tot astfel:

După cum carnea e mîncată în apă de pești, pe pămînt de fiare și în văzduh de păsări, tot așa e pretutindeni și cu cel ce are avere. (401)

Auzind aceasta, Cuget-drept zise: — Bine, prietene, să facem așa! Pe urmă cei doi îngropară banii și, ducîndu-se acasă, trăiră fără grijă. Într-o noapte însă Cuget-strîmb se duse la locul știut și, după ce scoase toți banii, astupă groapa din nou și se întoarse acasă. A doua zi se duse la Cuget-drept și-i zise: — Prietene, noi sîntem împovărați de-o familie numeroasă și ne apasă sărăcia. Să mergem dar să scoatem ceva bani din locul acela. Cuget-drept răspunse: — Să facem așa, prietene! După aceea se duseră amîndoi; dar cînd săpară în locul știu, găsiră oala deșartă. Atunci Cuget-strîmb dîndu-și cu pumnii în cap strigă: — Ah, Cuget-drept, nimeni altul nu mi-a furat banii afară de tine, căci groapa a fost astupată la loc. Dă-mi dar jumătate din ei; dacă nu, te voi pîrî la judecători! Celălalt răspunse: — Ah, ticălosule, nu vorbi așa! Doar eu sînt Cuget-drept. N-am săvîrșit eu furtul acesta. Căci se spune:

Cine privește femeia altuia ca pe mama sa, averea altuia ca pe-un bulgăre de pămînt, pe toate ființele ca pe sine însuși: acela este înțelept. (402)

Tot certîndu-se astfel, cei doi merseră la judecători și acolo începură a se învinovăți unul pe altul. Atunci judecătorii îi puseră să jure. Dar Cuget-strîmb se împotrivi, zicînd: — N-ați judecat bine pricina. Doar se spune:

La judecată se cercetează hîrtiile, în lipsa lor martorii; iar cînd lipsesc și aceștia , atunci învățații indică jurămîntul. (403)

În această pricină îmi sînt martore zînele pădurii. Acestea vor arăta care din noi doi este hoț și care-i de treabă. Atunci cu toții ziseră:— Bine ai vorbit. Doar se spune:

Cînd la un proces se ivește un martor, chiar dacă-i din casta cea mai de jos, atunci nu mai are rost acolo jurămîntul; cu atît mai mult cînd martorii sînt zei. (404)

Pe lîngă aceasta sîntem și noi tare curioși cu privire la acest proces. De aceea veniți amîndoi mîine dimineață, împreună cu noi, la locul acela din pădure. Atunci Cuget-strîmb se duse la tatăl său și-i zise: — Tată, averea aceasta mare a mea e furată de mine de la Cuget-drept. Însă nu mă voi putea folosi de ea pe deplin decît numai prin mărturia ta. Altminteri se va duce o dată cu ea și viața mea! — Fiule, zise acela, spune iute ce trebuie să vorbesc, ca să rămîi stăpîn pe avere? Cuget-strîmb zise: — Tată, este în locul acela un arbore înalt. Acesta are o scorbură mare. Intră în ea chiar acuma. Mîine dimineață, cînd voi rosti jurămîntul solemn, tu să spui așa: „Cuget-drept este hoțul!“ Zis și făcut. A doua zi dimineața Cuget-strîmb se spălă și însoțit de Cuget-drept se îndreptă împreună cu judecătorii spre copac. Ajuns acolo, strigă cu voce tare:

Soarele şi luna, vîntul şi focul, cerul, pămîntul şi apele, Moartea şi inima, ziua şi noaptea, zorile şi amurgul, Dreptatea: aceştia cunosc purtarea omului*. (405)

Spuneţi dar, zîne ale pădurii, care din noi doi e hoţul? Atunci tatăl lui Cuget-strîmb vorbi din scorbura în care stătea: —Banii au fost furaţi de Cuget-drept! Auzind aceasta, toţi judecătorii rămaseră cu ochii holbaţi de mirare; dar pe cînd se chibzuiau ce pedeapsă se cuvine după lege ca să i se dea lui Cuget-drept pentru furtul banilor, acesta astupă scorbura copacului cu vreascuri şi le dădu foc. Atunci scorbura se aprinse şi tatăl lui Cuget-strîmb ieşi din ea cu corpul pe jumătate ars, cu ochii ieşiţi din cap şi văietîndu-se jalnic. La întrebările celor de faţă el povesti tot ce pusese la cale Cuget-strîmb. Atunci oamenii stăpînirii îl spînzurară pe Cuget-strîmb de-o creangă a copacului şi lăudînd pe Cuget-drept ziseră: — Ah, bine se spune:

Înţeleptul să se gîndească ce mijloc să întrebuinţeze, dar să se gîndească şi dacă nu cumva mijlocul e primejdios. Bîtlanii au fost mîncaţi de ihneumon** sub ochii bîtlanului celui neghiob. (406)

— Cum asta? întrebă Cuget-drept. Aceia povestiră:

Povestea a douăzecea

BÎTLANUL ŞI IHNEUMONUL

Într-o pădure se afla un smochin, plin de-o mulţime de bîtlani. În scorbura lui trăia un şarpe.

* Vezi str. 182, identică, şi n * de la p. 52.

** Animal domestic întrebuinţat de indieni ca să stîrpească şerpii.

Acesta mînca totdeauna puii de bîtlan, înainte de-a le fi crescut aripile. Atunci un bîtlan, deznădăjduit că-i fuseseră mîncaţi puii, se duse la ţărmul unui lac şi stătea acolo abătut şi cu ochii scăldaţi în lacrimi. Un rac, văzîndu-l în starea aceasta, îl întrebă: — Scumpe prietene, ce ai azi de plîngi aşa? Acela răspunse: — Ce să fac, prietene? Un şarpe care trăieşte în scorbură mi-a mîncat, nenorocitul de mine, puii. Din cauza aceasta sînt mîhnit. De aceea spune-mi dacă este vreun mijloc de a-l omorî! Auzind aceasta, racul se gîndi: „Acesta e duşmanul meu din naştere. Am să-i dau un astfel de sfat, pe jumătate bun şi pe jumătate rău, încît să piară toţi bîtlanii. Doar se spune:

Să ne facem glasul asemenea untului proaspăt, dar inima fără îndurare şi să-l sfătuim aşa fel pe duşman, încît să moară împreună cu tot neamul lui.“ (407)

Apoi zise: — Scumpe prietene, dacă-i aşa, înşiră nişte bucăţi de carne de peşte de la gaura unui ihneumon pînă la scorbura şarpelui, pentru ca ihneumonul, mergînd pe drumul acesta, să-l ucidă pe ticălosul cel de şarpe! Aşa se şi întîmplă. Ihneumonul se luă după bucăţile de carne de peşte şi omorî şarpele; dar după aceea mîncă treptat treptat pe toţi bîtlanii, cîţi se aflau în copac. De aceea noi spunem: „Înţeleptul să se gîndească ce mijloc să întrebuinţeze“ ş.a.m.d.

Aşa şi Cuget-strîmb s-a gîndit ce mijloc să întrebuinţeze, nu însă şi la primejdie. Şi a cules roadele acestui lucru. Tot astfel şi tu, nebunule, te-ai gîndit numai ce mijloc să întrebuinţezi, nu însă şi la primejdie, ca şi Cuget-strîmb. De aceea eu am văzut că nu eşti de treabă, ci ai cuget strîmb, căci ai pus viaţa stăpînului nostru în primejdie. Ţi-ai dat sin-

gur pe față răutatea și viclenia ta. Nu degeaba se spune:

Cine ar putea să vadă, oricît s-ar sili, locul pe unde iese mîncarea la păuni, dacă n-ar juca nebunește, înveseliți de tunetul norilor?* (408)

Apoi dacă pe stăpînul nostru l-ai adus într-un așa hal, atunci cum are să-ți pese de unii ca noi? De aceea să nu mai stai pe lîngă mine. Doar se spune:

O, rege, acolo unde șoarecii mănîncă un cîntar de fier de o mie de kilograme, poate și uliul să răpească un băiat; nu mai începe îndoială. (409)

— Cum așa? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a douăzeci și una

CÎNTARUL MÎNCAT DE ȘOARECI

Într-un oraș era odată un fiu de negustor cu numele Scăpătatul. Acesta, fiindcă i se împuținase averea, se gîndi să plece în alt ținut, zicîndu-și:

Cel care a gustat, pe cît i-a fost cu putință, din toate plăcerile într-o țară sau într-un loc și care rămîne acolo și după ce și-a pierdut averea, acela este cel din urmă dintre oameni. (410)

Tot astfel:

Cel care se jelește în locul unde odinioară a trăit mult timp mîndru și în desfătare, acela devine ocara celorlalți. (411)

În casa aceluia se afla un cîntar de fier, greu de o mie de kilograme, adus încă de strămoșii lui. Pe acesta îl încredință spre păstrare în casa unui alt

* Despre acest pretins obicei al păunilor se vorbește adesea în poezia indiană.

negustor, iar el plecă în țară străină. După ce umblă multă vreme prin străinătate, se întoarse iarăși în orașul său și zise negustorului: — Dă-mi cîntarul pe care ți l-am dat în păstrare! Acela răspunse: — Cîntarul tău nu mai este. L-au mîncat șoarecii. Scăpătatul zise: — Dacă l-au mîncat șoarecii, atunci nu e vina ta. Așa-i viața. Nimic nu e veșnic aici pe pămînt. Acum însă vreau să mă duc la rîu să mă scald. Trimite împreună cu mine pe băiatul tău, ca să-mi ducă lucrurile trebuitoare pentru baie. Acela, temîndu-se de el din pricina hoției, zise către băiat: — Fiule, unchiul* acesta al tău se duce la rîu să se scalde. Mergi împreună cu el și du-i cele trebuitoare pentru baie! Ah, bine a zis cine a zis:

Nimeni nu face un bine cuiva din dragoste pentru el, ci sau de frică, sau din vreo dorință, sau dintr-un anumit motiv. (412)

De asemenea:

Acolo unde e prea multă considerație, fără vreun motiv lămurit, trebuie să avem bănuială, care în cele din urmă ne va prinde bine. (413)

După aceea fiul negustorului luă cele trebuitoare pentru baie și plecă plin de bucurie împreună cu noul sosit. Negustorul, după ce se scăldă, duse pe băiat într-o peșteră a rîului și astupă intrarea cu o lespede mare de piatră. După aceea se întoarse în grabă înapoi. Cînd negustorul îl întrebă: — Spune-mi, unde-i băiatul meu, care s-a dus cu tine la rîu?, acela răspunse: — L-a răpit un uliu, chiar pe malul rîului! — Mincinosule, strigă negustorul, este un uliu în stare să răpească un băiat? Dă-mi pe fiul meu, că de nu, te voi pîrî la curtea regelui! Acela zise: — Ascultă, tu care spui adevărul: după cum un uliu nu poate să ducă un băiat, tot

---

* Termen de respect.

așa și niște șoareci nu pot să mănînce un cîntar de fier de-o mie de kilograme. De aceea, dac-ți trebuie băiatul, dă-mi cîntarul. Tot certîndu-se așa, cei doi se dusera la curtea regelui. Acolo negustorul strigă cît îl ținea gura: — Ajutor, ajutor! Tîlharul acesta mi-a răpit băiatul! Atunci judecătorii ziseră: — Dă biatul înapoi negustorului! Scăpătatul răspunse: — Ce să fac? Băiatul a fost răpit de-un uliu chiar sub ochii mei, pe malul rîului. — Minți, strigară judecătorii, cum poate un uliu să răpească un băiat? — Ascultați ce vă spun, zise acela:

O, rege, acolo unde șoarecii mănîncă un cîntar de fier, de-o mie de kilograme, poate și uliul să răpească un băiat; nu mai încape îndoială. (414)

— Cum asta? întrebară aceia. Atunci Scăpătatul le povesti judecătorilor toată întîmplarea, de la început. Aceia începură să rîdă; apoi sfătuindu-i cu binișorul pe amîndoi, îi împăcară și-i făcură să-și dea înapoi unul altuia cîntarul și băiatul.

De aceea eu spun: „Acolo unde șoarecii", ș.a.m.d.

Așadar, nebunule, tu ai făcut aceasta fiindcă nu puteai suferi trecerea de care se bucura Samjīvaka. Bine se spune că:

De obicei pe lumea aceasta cel de neam prost defăimează pe cel de neam bun, cel nefericit pe cel răsfățat de noroc, cei zgîrciți pe cei darnici, cei nedrepți pe cei drepți, cei săraci pe cei bogați, cei urîți pe cei frumoși, cei răi pe cei virtuoși, cei neghiobi pe cel plin de tot felul de învățături. (415)

De asemenea:

Cei proști urăsc pe cei învățați, cei săraci pe cei bogați, cei răi pe cei evlavioși, femeile stricate pe cele cinstite. (416)

Așadar , neghiobule, tu ai stricat ceea ce era bun. Doar se spune:

Mai bine un dușman învățat, decît un prieten neghiob. Pe rege l-a omorît o maimuță, iar pe preoți i-a scăpat un hoț. (417)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a douăzeci și doua

REGELE ȘI MAIMUȚA. DEVOTAMENTUL HOȚULUI

Un rege avea o maimuță foarte credincioasă, care era servitoarea lui personală și se bucura de-o mare încredere, astfel încît nu-i era oprită intrarea în harem. Odată, pe cînd regele dormea și maimuța îi făcea vînt cu un evantaliu, o muscă se așeză pe pieptul lui. Deși era necontenit alungată cu apărătoarea, ea se așeza mereu în același loc. Atunci maimuța, proastă și neastîmpărată din fire, se înfurie și, luînd o sabie tăioasă, dădu cu ea o lovitură asupra mușteî. Aceasta își luă zborul și dispăru, iar pieptul regelui fu tăiat în două de sabia cu o sută de tăișuri*, astfel încît acela muri. De aceea regele care vrea să aibă parte de-o viață lungă să nu țină pe lîngă el un servitor neghiob. Acum cealaltă:

Într-un oraș trăia un preot foarte învățat, care mai pe urmă se făcu hoț, din pricina vieții sale de odinioară**. Văzînd în orașul acela pe niște preoți veniți din altă parte, care-și vindeau o mulțime de lucruri, el se gîndi: „Cum să fac să pun mîna pe banii lor?“ După ce se chibzui bine, le cîștigă încrederea spunîndu-le o mulțime de vorbe învățate și înțelepte,

---

* Expresia aceasta înseamnă în scr.: „*foarte ascuțită*“.

** Binele sau răul, pe care l-a făptuit în timpul existenței sale anterioare, determină soarta bună sau rea a cuiva în viața următoare. Vezi și Cartea a doua, str. 125—127.

foarte prietenoase și dulci. După aceea se apucă să-i servească. Bine a zis cine a zis:

Femeia necinstită se face rușinoasă, apa-i răcoritoare cînd e sărată, înșelătorul se poartă cu băgare de seamă, pungașul spune vorbe prietenoase. (418)

Acum, în timp ce se afla în serviciul lor, preoții își vîndură toate lucrurile și-și cumpărară pietre scumpe de mare preț. Pe acestea le puseră în fața lui într-un loc tăinuit al corpului și se pregătiră să plece în țara lor. Atunci preotul pungaș, văzîndu-i gata de plecare, fu cuprins de neliniște. „Ah! n-am putut cu nici un chip să mă fac stăpîn pe averea lor. De aceea voi pleca împreună cu ei. Am să-i ucid undeva, pe drum, dîndu-le otravă. În felul acesta voi pune mîna pe toate pietrele prețioase". După ce se chibzui astfel, începu a se tîngui jalnic înaintea lor, spunînd: — Prieteni, voi sînteți gata de plecare și pe mine mă lăsați singur. Sufletul meu, legat de voi cu legăturile dragostei, se turbură numai la gîndul că mă despart de voi, așa că nu-și poate găsi liniștea cu nici un chip. De aceea faceți-mi un hatîr și luați-mă împreună cu voi, ca tovarăș! Auzind aceste cuvinte de la el, li se făcu milă și plecară împreună cu el spre țara lor. Pe cînd cei cinci treceau prin orașul Pallīpura, niște ciori începură să strige: — Hei, kiraţi*, veniți iute. Trec niște oameni putred de bogați. Omorîți-i și luați-le banii! Kiraţii, auzind vorbele ciorilor, alergară într-acolo, stîlciră cu ciomegele pe preoți, îi dezbrăcară de haine și le cercetară, dar nu găsiră nimic. Atunci kiraţii ziseră: — Drumeți, pînă acum niciodată ciorile n-au mințit. Trebuie să aveți banii undeva la voi: dați-i

* Acesta-i numele unui trib barbar de vînători. De altfel și numele *Pallīpura* — *„orașul tribului sălbatic"* indică acest lucru.

încoace; altfel vă ucidem pe toţi, vă jupuim pielea şi cercetînd-o cu de-amănuntul vă luăm banii. Auzind această ameninţare din partea lor, preotul hoţ se gîndi: „Dacă vor omorî pe preoţii aceştia şi cercetîndu-le corpul le vor lua pietrele preţioase, atunci mă vor ucide şi pe mine. De aceea mă voi arăta mai întîi eu, ca să-i scap pe ei. Doar se spune:

De ce tremuri în faţa morţii, prostule? Că ea doar nu cruţă pe cel îngrozit de ea*. Acum sau poate o sută de ani, moartea este inevitabilă pentru toată suflarea. (419)

Tot astfel:

Cine îşi dă viaţa pentru o vacă sau pentru un brahman, acela trece dincolo de calea străbătută de soare şi ajunge la fericirea supremă. (420)

Luînd această hotărîre, zise: — Hei, kiraţi, dacă-i aşa, omoriţi-mă mai întîi pe mine şi cercetaţi-mă! Aceia făcură aşa şi văzînd că n-are bani dădură drumul celorlalţi patru.

De aceea eu spun: „Mai bine un duşman învăţat“ ş.a.m.d.

Pe cînd cei doi vorbeau astfel între ei, Samjîvaka, după ce se luptă o clipă cu Piṅgalaka, fu sfîşiat de ghearele ascuţite ale acestuia şi căzu fără suflare la pămînt. Cînd îl văzu fără viaţă, Piṅgalaka cu inima înduioşată la amintirea virtuţilor aceluia strigă: — Ah, rău am făcut, ticălosul de mine, că l-am ucis pe Samjîvaka; căci nu există o faptă mai rea decît perfidia. Doar se spune:

Cel care ameninţă viaţa prietenului său, cel nerecunoscător şi cel care-i perfid: aceştia merg în iad, atîta timp cît vor sta luna şi soarele. (421)

---

* Cf. Lucretius, *De natura rerum*. III: „*Quid tibi tantopere est, mortalis, quod nimis aegris Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles? Aufer abhinc lacrimas, balatro, et compesce querelas*“.

Şi eu doar l-am lăudat totdeauna în faţa întregii adunări. Ce le voi spune acum?

Doar se zice:

Cel ce se teme să se dezmintă nu trebuie să vorbească de rău despre acela pe care odată l-a numit virtuos în plină adunare. (422)

Pe cînd se jelea astfel, Damanaka veni la el şi-i vorbi vesel: — Mărita-ta, purtarea aceasta a ta e cu totul lipsită de bărbăţie, de vreme ce plîngi aşa fiindcă l-ai ucis pe acela care uneltea împotriva ta şi care era un simplu mîncător de iarbă. Lucrul acesta nu se cade din partea unora care stăpînesc pămîntul. Doar se spune:

Fie tată, frate, fiu, soţie sau prieten, dacă-i pune viaţa în primejdie, nu-i o crimă pentru cel care-l omoară. (423)

Tot astfel:

Un rege îndurător, un brahman care mănîncă de toate*, o soţie neascultătoare, un prieten perfid, un servitor îndărătnic, un slujbaş neglijent — aceştia trebuiesc evitaţi; tot astfel acela care nu ţine minte binele ce i s-a făcut. (424)

De asemenea:

Sinceri şi mincinoşi, aspri şi prietenoşi la vorbă, cruzi şi îndurători, hrăpăreţi şi darnici, cheltuitori şi cu venituri multe: iată caracterul schimbător al regilor ca şi al curtezanelor. (425)

În urma acestor poveţe, Piṅgalaka lăsă la o parte mîhnirea sa pentru Saṃjīvaka şi-l făcu pe Damanaka sfetnicul regatului său.

Aici se sfîrşeşte această întîia carte, numită *Dezbinarea prietenilor*.

---

* Adică un brahman care nu păzeşte regulele castei sale privitoare la mîncare.

Cartea a doua

DOBÎNDIREA PRIETENILOR

Acum începe această a doua carte numită: *Dobîndirea prietenilor*, din care prima strofă este următoarea:

Înţelepţii cu minte multă şi foarte învăţaţi, chiar cînd sînt lipsiţi de mijloace, îşi aduc repede la îndeplinire planurile lor, cum s-a întîmplat cu corbul, şoarecele, gazela şi broasca ţestoasă. (1)

Iată ce se povesteşte:

Este în Ţara de Sud* un oraş cu numele Mahilāropya. Nu departe de el era odinioară un smochin mare şi umbros, ale cărui fructe le mîncau tot soiul de păsări. Scorburile sale erau pline de gîngănii, iar la umbra lui se odihneau mulţi drumeţi. Şi cu drept cuvînt; căci:

La umbra lui dorm animalele sălbatice, frunzele lui sînt smulse peste tot de stoluri de păsări, scorburile îi sînt pline de gîngănii, pe umerii lui se odihnesc cete de maimuţe, florile lui sînt supte cu încredere de albine; copac ales, vrednic de lauda celor aleşi, dătător de mulţumire în fiecare parte a sa la o mulţime de fiinţe, încovoiat la pămînt de povara pe care o poartă. (2)

---

* *Ţara de Sud* = Deccanul.

Acolo trăia un corb cu numele Aripă-uşoară. Acesta, pe cînd pornea odată înspre oraş ca să-şi caute hrană, zări înaintea sa un om care ţinea în mînă o plasă, foarte negru la corp, cu nişte picioare uriaşe şi cu părul zburlit, avînd o înfăţişare ca a servitorului Morţii. Cînd îl văzu, corbul se gîndi: „Ticălosul ăsta se îndreaptă acum spre copacul ce-mi serveşte de adăpost. Nu ştiu, zău, dacă păsările care se află pe smochin vor scăpa azi cu viaţă." Gîndindu-se aşa, se întoarse îndată şi îndreptîndu-se spre smochin strigă către păsări: — Hei, se apropie ticălosul acela de vînător, care ţine în mînă o plasă şi grăunţe. Să nu care cumva să vă încredeţi în el. Are să întindă plasa şi are să vă arunce grăunţele. Să vă uitaţi la ele ca la otravă! N-apucă bine să sfîrşească şi vînătorul veni la tulpina smochinului, întinse plasa, aruncă grăunţele asemănătoare boabelor de *sinduvāra** şi se puse la pîndă nu departe de acolo. Însă păsările din copac, oprite de vorbele corbului, se uitară la grăunţe ca la nişte buruieni otrăvitoare şi nu se clintiră din loc. Între acestea regele porumbeilor, cu numele Gît-pestriţ, înconjurat de o mie de însoţitori, tot rătăcind încoace şi încolo în căutarea hranei, zări de departe grăunţele; şi împins de lăcomie se lăsă în jos ca să le mănînce, deşi fusese prevenit de corb; dar se prinse împreună cu cei care-l însoţeau. Că nu degeaba se spune:

Celor lacomi şi proşti pieirea li se iveşte pe negîndite ca peştilor din apă. (3)

La urma urmelor nici nu era vina lui. Doar se spune:

Paulastya cum de n-a ştiut că săvîrşeşte o faptă rea răpind pe femeia altuia? Rāma cum de n-a bă-

* Un arbust.

gat de seamă că gazela cea de aur e o năluca? Yudhişţhira cum de s-a nenorocit dintr-o dată din pricina zarurilor?* Cînd nenorocirea pîndeşte pe oameni, de obicei li se turbură mintea şi o pierd**. (4)

Tot astfel:

Cînd sînt prinşi în mrejele morţii şi cînd mintea le e lovită de destin, atunci şi judecata celor cu suflet mare începe să meargă strîmb. (5)

Între acestea vînătorul, văzîndu-i prinşi, alergă plin de bucurie, cu bîta ridicată, ca să-i omoare. Cînd însă Gît-pestriţ înţelese că-i prins împreună cu însoţitorii săi şi cînd îl văzu pe vînător că se apropie, zise către porumbei: — Nu vă temeţi. Doar se spune:

Cine nu-şi pierde cumpătul în nici o nenorocire, acela datorită acestei puteri trece peste toate cu bine, în mod neîndoios. (6)

De aceea să zburaţi uşor în sus şi să dispăreţi din ochii lui, cu tot, cu plasă şi cu laţuri, pentru ca pe urmă să ne liberăm. Altfel, dacă veţi fi zăpăciţi de frică, n-o să vă puteţi înălţa cu uşurinţă şi atunci vă veţi găsi moartea. Doar se spune:

Firele chiar cînd sînt subţiri şi întinse mereu, dacă însă sînt dese la un loc ele rezistă, datorită mulţimii lor, la multe sforţări. Tot astfel şi cei destoinici. (7)

---

* *Paulastya* sau *Rāvana* era un demon cu zece capete domn peste *Rākşaşi* şi rege al ţării *Lankā*. A fost învins de Rāma, pe-a cărui soţie, Sītā, încercase s-o răpească. În acest scop prefăcuse într-o gazelă de aur pe unul din supuşii lui Rāma spre a-l atrage pe acesta, îndepărtîndu-l de Sītā. — *Yudhişţhira*, cel mai în vîrstă dintre fiii lui *Pāṇḍu*, fu învins într-o zi de vărul său, *Duryodhana*, la jocul de zaruri şi din această pricină fu silit să trăiască prin păduri 12 ani, împreună cu fraţii săi.

** Vezi Cartea a treia, str. 183, n. *.

Așa și făcură. Atunci vînătorul începu să alerge după porumbei, care zburau cu plasa prin văzduh. Și pe cînd fugea astfel cu fața în sus, recită o strofă:

Păsările acestea zboară cu plasă cu tot, ținîndu-se laolaltă. Însă dacă se vor sfădi, au să cadă sigur. (8)

Între acestea Aripă-ușoară, uitînd de grija mîncării, se luă după ei, curios să vadă ce are să se întîmple. Vînătorul, văzînd că porumbeii dispar din ochii săi, își pierdu speranța și, întorcîndu-se înapoi, recită strofa:

— Ce nu-i dat să se întîmple nu se-ntîmplă; ceea ce-i menit să se întîmple, se-ntîmplă fără greutate. Ceea ce nu-i sortit să rămînă, dispare chiar și din palmă. (9)

Tot astfel:

Dacă cumva soarta e potrivnică atunci cînd se ivește vreun cîștig, acesta se duce luînd cu el și restul, ca și comoara cea de scoici*. (10)

Acum, nu-i de-ajuns pierderea păsărilor, mi s-a dus și plasa cu care-mi hrăneam pe ai mei. Gît-pestriț, văzînd că vînătorul nu se mai arată, zise către ai săi: — Ticălosul cel de vînător s-a întors. Am scăpat teferi. Să mergem dar cu toții spre partea dinspre miazănoapte și răsărit a orașului Mahilāropya. Acolo se află un șoarece, care mi-i prieten, cu numele Auricā**. El ne va roade legăturile la toți. Doar se spune:

Dintre toți muritorii nimeni altul afară de prieteni nu dă o mînă de ajutor, atunci cînd se ivește o nenorocire. (11)

---

* Aceasta-i una din cele nouă comori ale lui *Kubera*, zeul comorilor, care corespunde în parte cu Plutus, zeul bogăției la greci. Comoara de scoici a lui Kubera nu îngăduie să fie folosită și de altcineva, afară de stăpînul ei.

** În scr. *hiraṇyaka* înseamnă: „*de aur*".

Povăţuiţi astfel de Gît-pestriţ, porumbeii ajunseră în oraşul Mahilăropya, la cetatea în formă de gaură a lui Aurică. Acesta îşi petrecea timpul în tihnă, fără teamă de nicăieri, în gaura cu o mie de ieşiri, ce-i servea de cetate. Cu drept cuvînt se spune:

După cum şarpele lipsit de dinţi şi elefantul domolit pot fi stăpîniţi de toată lumea, la fel şi regele fără cetate. (12)

Tot astfel:

În război, ceea ce nu pot face regii cu o mie de elefanţi şi cu o sută de mii de cai, aceea o fac cu o singură cetate. (13)

Un singur arcaş ţine piept la o sută, cînd stă pe meterez; de aceea cei pricepuţi în ştiinţa politică laudă cetatea. (14)

Ajungînd la gaură, Gît-pestriţ strigă cu glas tare: — Hei, prietene Aurică, vino iute. Mă aflu în mare nevoie! Atunci Aurică, fără să iasă din cetate, strigă: — Hei, cine eşti tu? Cu ce scop ai venit? De ce? Ce fel de nevoie e aceea în care te afli? Spune! Gît-pestriţ zise: — Eu sînt Gît-pestriţ, regele porumbeilor şi prietenul tău. Vino iute. Am mare trebuinţă de tine! La auzul acestor cuvinte, Aurică cu perii zburliţi de bucurie prinse curaj şi ieşi cu grăbire la iveală. Bine a zis cine a zis:

Prietenii iubitori, care pricinuiesc bucurie ochilor, vin totdeauna la casa ai cărei stăpîni sînt primitori. (15)

Tot astfel:

Fericirea din sufletul aceluia în a cărui casă mereu vin oaspeţi, nu se găseşte nici în cer. (16)

Cînd însă văzu pe Gît-pestriţ şi pe însoţitorii să-i legaţi, Aurică zise speriat: — Ce-i asta? Acela răs-

punse: — De ce mai întrebi, cînd vezi singur? Doar se spune:

De ce, prin cine, cum, cînd, ce, întrucît şi unde se săvîrşeşte o faptă bună sau rea, de aceea, prin acela, aşa, atunci, aceea, într-atît şi acolo se săvîrşeşte ea prin puterea destinului. (17)

Aşa şi eu am dat peste această nenorocire din pricina lăcomiei. Liberează-ne dar fără zăbavă din laţuri. Auzind aceasta, Aurică zise:

— Pasărea zăreşte prada de la o depărtare de-o poştă şi nu vede laţul destinului care se află chiar lîngă ea. (18)

De asemenea:

Privind întunecimile de soare şi de lună datorite lui Rāhu*, robia elefanţilor, a şerpilor şi a păsărilor, şi mizeria celor înţelepţi, mă gîndesc: „Ah, cît e de puternic destinul!“ (19)

Tot astfel:

Păsările care cutreieră singurătăţile cerului dau şi ele peste nenorocire. Peştii sînt prinşi de către cei dibaci şi din apa fără fund a mării. Care faptă este rea pe lumea aceasta şi care faptă este bună? Şi ce folos că stă cineva într-un loc sigur, cînd Moartea cu mîna-i întinsă apucă chiar şi din depărtare pe toţi? (20)

După ce spuse aceste cuvinte, Aurică se pregăti să roadă laţul lui Gît-pestriţ. Dar acesta îi zise: — Nu, nu aşa, prietene. Roade mai întîi laţurile servitorilor mei şi la urmă pe-al meu! Auzind aceasta, Aurică grăi supărat: — N-ai dreptate, pentru că servitorii vin după stăpîn! — Prietene, răspunse celălalt, nu vorbi aşa. Toţi sărmanii aceştia se află sub ocrotirea mea. Pe lîngă aceasta, ei şi-au pără-

---

* Vezi Cartea întîi, str. 326, n. *.

sit familiile şi au venit cu mine. Deci, cum să nu le dau măcar atîta cinste? Doar se spune:

Regele care cinsteşte în mod deosebit pe servitorii săi, nu e părăsit niciodată de aceştia, chiar dacă-l văd că se află în lipsă. (21)

Tot astfel:

Încrederea este temelia izbînzii. Datorită ei ajunge elefantul conducătorul turmei sale. De leu se feresc animalele, deşi e stăpînul lor. (22)

Pe lîngă aceasta, se poate întîmpla ca rozîndu-mi laţul să ţi se rupă dinţii; sau să sosească blestematul acela de vînător. Atunci căderea mea în iad e sigură. Doar se spune:

Stăpînul care trăieşte fără să-i pese, în timp ce servitorii săi virtuoşi se află în restrişte, acela se sduce în iad pe lumea cealaltă şi nici pe lumea aceasta nu-i merge bine. (23)

Auzind aceasta, Auricâ zise plin de bucurie: — Ştiu eu care sînt datoriile unui rege. Am voit numai să te pun la încercare. Voi roade laţurile la toţi. În acest chip te vor urma foarte mulţi porumbei. Doar se spune:

Regele care-i totdeauna milos şi darnic cu servitorii săi, e vrednic să aibă sub ocrotirea sa cele trei lumi*. (24)

Zicînd aşa, roase laţurile tuturor. Apoi Auricâ îi spuse lui Gît-pestriţ: — Prietene, du-te acum acasă! Şi cînd te va mai ajunge vreodată nevoia, să vii iarăşi. După ce se despărţi astfel de ei, intră din nou în cetate. Iar Gît-pestriţ şi însoţitorii săi se împrăştiară pe la locuinţele lor. Cu drept cuvînt se spune:

---

* Vezi p. 84, n. ***.

Fiindcă cel ce are prieteni duce la capăt lucruri grele de îndeplinit, de aceea omul să-şi facă prieteni care să-i samene. (25)

Aripă-uşoară, care văzuse cum fusese scăpat din laţ Gît-pestriţ, se gîndi plin de mirare: „Ce deştept şi destoinic este acest Aurică şi ce cetate minunată are! Va să zică aşa sînt scăpate păsările care se prind în laţ! Eu însă nu mă-ncred în nimeni şi sînt nestatornic din fire. Totuşi, am să mi-l fac prieten. Doar se spune:

Înţelepţii, chiar cînd au de toate, trebuie să-şi facă prieteni. Şi oceanul, cît e el de plin, aşteaptă răsăritul lunii."* (26)

Luînd această hotărîre, se scoborî din copac şi ducîndu-se la intrarea gaurei îl chemă pe Aurică cu acelaşi glas ca şi al lui Gît-pestriţ: — Hei, Aurică, vino, vino! Auzind vocea, Aurică se gîndi: „Să-mi fi rămas oare vreun porumbel neliberat, că mă cheamă?" Şi zise: — Hei, cine eşti tu? Celălalt răspunse: — Eu sînt corbul Aripă-uşoară. Atunci Aurică, ascunzîndu-se bine de tot, zise: — Pleacă îndată de aici! Corbul zise: — Eu am venit la tine cu o treabă de mare însemnătate. De ce nu vrei să te arăţi? — N-am nevoie să mă-ntîlnesc cu tine, răspunse Aurică. — Ascultă, zise corbul, am văzut cum ai liberat din laţ pe Gît-pestriţ. Din această pricină am prins o mare dragoste pentru tine. Se prea poate ca odată şi odată să fiu şi eu scăpat de tine, cînd am să fiu prins. Să legăm dar prietenie amîndoi! Aurică zise: — Dar bine, tu eşti cel care mă mănînci, iar eu sînt cel care-ţi servesc drept hrană. Atunci ce fel de prietenie poate fi între noi? Pleacă dar, căci o astfel de prietenie nu e potrivită. Doar se spune:

---

* E vorba de fluxul şi refluxul oceanului, asupra căruia influenţează luna plină.

Prietenia și căsătoria sînt cu putință numai între doi care au aceeași avere sau care sînt de același neam; nu însă între un bogat și un sărac. (27)

Tot astfel:

Nebunul cu mintea șubredă, care leagă prietenie cu unul care nu-i de seama lui, ci sau mai prejos sau mai presus, acela se face de rîs. (28)

Du-te dar! Corbul grăi: — Ascultă-mă, Aurică: eu stau aici la intrarea cetății tale. Nu voi mînca, pînă nu legi prietenie cu mine; altfel mă las să mor de foame! Aurică zise: — Cum să leg prietenie cu tine, cînd îmi ești dușman? Doar se spune:

Cu dușmanul să nu se încheie alianță, oricît ar fi de strînsă. Fie apa cît de fierbinte, vîntul tot o răcește. (29)

Corbul zise: — De unde dușmănia, cînd nici măcar n-am dat ochii cu tine? De ce vorbești lucruri lipsite de noimă? Aurică zise: — Dușmănia este de două feluri: din naștere și prin faptă. Și tu ești dușmanul meu din naștere. Doar se spune:

Dușmănia prin faptă dispare iute prin servicii făcute; pe cînd cea înnăscută nu piere decît cu prețul vieții. (30)

Corbul zise: — Aș dori să aud care sînt semnele celor două feluri de dușmănii. Spune-mi-le! Aurică zise: — Cea prin faptă provine dintr-o pricină oarecare. De aceea ea se duce, dacă se face un serviciu egal cu ea. Cea înnăscută însă nu se duce cu nici un chip. Astfel este bunăoară dușmănia dintre ihneumon și șerpi, între animale care mănîncă iarbă și cele înarmate cu gheare, apă și foc, zei și demoni, cîini și mițe, bogați și săraci, între soții rivale, lei și elefanți, vînători și gazele, brahmani vediști* și

---

* *Vediști*: care cunosc *Vedele*, cărțile sfinte ale brahmanilor.

cei care nu îndeplinesc riturile, proşti şi învăţaţi, soţii credincioase şi soţii adultere, buni şi răi. E drept că nu totdeauna se omoară între ei; totuşi, îşi fac viaţa amară. — Şi aceasta fără cuvînt, zise corbul. Ascultă ce-ţi spun:

Dintr-o pricină se leagă prietenia şi tot dintr-o pricină se iveşte duşmănia. De aceea trebuie ca înţeleptul să lege prietenii pe lumea aceasta, nu să-şi facă duşmani. (31)

Vino dar şi dă ochi cu mine, în numele virtuţilor pe care le are prietenia! Aurică grăi:—Ascultă chintesenţa artei de-a trăi în lume:

Cine caută să-şi facă din nou prieten pe unul care i-a devenit duşman o dată pentru totdeauna, acela îşi găseşte moartea, ca şi catîriţa îngreunată*. (32)

Sau fiindcă sînt virtuos, să-mi închipui că nimeni n-are de ce să se poarte duşmănos cu mine? Nici asta nu-i de aşteptat. Doar se spune:

Un leu a răpit viaţa lui Pāṇini**, cel care a alcătuit gramatica. Un elefant a zdrobit pe neaşteptate pe pustnicul Jaimini, care a întemeiat sistemul filozofic Mimānsa. Un crocodil a omorît pe ţărm pe Piṅgala, o comoară de cunoştinţe în ale versificaţiei***. Ce le pasă de virtuţi animalelor turbate, cu mintea învăluită de ignoranţă? (33)

---

* Vezi Cartea întîi, str. 370, n. *.

** *Pāṇini* este cel mai celebru dintre gramaticii indieni. Gramatica sa poartă numele *Aṣṭādhyayī* = Cele opt capitole (subînţeles: de reguli gramaticale). Se presupune că ar fi trăit prin sec. IV î.e.n. (Cf. Winternitz: *Geschichte der indischen Literatur*, III, p. 383).

*** *Mimānsa* este un sistem filozofic brahmanic, care cuprinde regulele de interpretare a cărţilor sfinte *(Vedele)* în ceea ce priveşte jertfele şi ritualul. *Piṅgala*, despre care se crede că ar fi trăit prin sec. II î.e.n., este autorul unei metrici *(Chandassūtra)*.

— Bine, așa-i, zise corbul; totuși ascultă:

Prietenia între oameni se sprijină pe servicii, între animale și păsări pe interes, între proști pe teamă sau dorință, între cei buni pe cunoștință. (34)

Și eu sînt bun. Pe lîngă aceasta, te voi face să n-ai frică, fie prin jurămînt, fie prin orice alt mijloc.

— N-am încredere în jurămintele tale, zise Aurică. Doar se spune:

Să nu se încreadă nimeni în dușman, chiar dacă i-a jurat că-i va fi prieten. Vṛtra a fost omorît de Śakra*, cu toate că-i jurase prietenie. (35)

Fără să i se fi cîștigat încrederea un dușman nu poate fi biruit nici chiar de zei. Datorită încrederii lor au fost nimiciți urmașii Diti-ei de către Indra**. (36)

De asemenea:

Pe lumea aceasta nici în Bṛhaspati să nu se încreadă înțeleptul care dorește prosperitate, viață lungă și fericire. (37)

Tot astfel:

Cînd dușmanul pătrunde înăuntru printr-o gaură cît de mică, el distruge pe urmă cu încetul, ca și apa care năvălește în corabie. (38)

Omul să nu se încreadă nici în cel ce nu se încrede, nici în cel ce se încrede. Din încredere răsare primejdia care distruge din rădăcină. (39)

Cel neîncrezător, oricît ar fi de slab, nu este ucis nici chiar de cei foarte puternici; pe cînd cei încre-

---

* În mitologia vedică *Vṛtra*, numit adesea și *Ahi*, este balaurul care păzește apele cerului și le ține închise, pricinuind secetă. A fost ucis de *Indra*, numit aici *Śakra* (cf. în mitologia greacă omorîrea șarpelui Python de către Apolon și în basmele noastre balaurul, care-i ucis de Făt-frumos).

** Vezi p. 30, n. *.

zători, oricît ar fi ei de puternici, uşor sînt ucişi chiar şi de cei foarte slabi. (40)

Fapta bună de Vişnugupta, *Dobîndirea prietenilor* de Bhārgava şi *'Neîncrederea* de Bṛhaspati cuprind în trei părţi toată ştiinţa purtării în lume*. (41)

Tot astfel:

Cine se încrede în soţiile sale cu totul indiferente faţă de el, chiar cînd dispune de-o avere mare, acela îşi găseşte din cauza aceasta pieirea. (42)

Auzind aceasta Aripă-uşoară, nefiind în stare să-i mai răspundă, se gîndi: „Ah, cu cîtă încredere vorbeşte acesta despre ştiinţa purtării! Tocmai de aceea vreau neapărat să mi-l fac prieten." Apoi zise: — Hei, Aurică,

Prietenia are şapte paşi**; aşa au spus oamenii adînc înţelepţi. Vrînd nevrînd, ai devenit prietenul meu; ascultă dar aceste vorbe ale mele: (43)

Dacă aşa n-ai încredere, atunci vei sta în cetate şi de acolo vei vorbi mereu cu mine; ne vom istorisi poveşti şi ne vom spune fel de fel de cugetări frumoase privitoare la virtuţi şi la viţii.

Auzind aceasta, Aurică se gîndi: „Acest Aripă-uşoară pare a fi priceput la vorbă şi deschis la suflet. De aceea n-ar fi rău să leg prietenie cu el. Niciodată însă nu-i va călca piciorul în cetatea mea. Doar se spune:

Ca mîna unui amant pe corpul unei femei, aşa se furişează la început duşmanul la pămînt, încet-

---

* În această strofă avem titlurile a trei opere celebre despre ştiinţa purtării (mai ales în politică), numită de indieni *nīti*. Despre *Vişnugupta (Cāṇakya)*, vezi Cartea a cincea, str. 47, n. *.

** *„Prietenia se dobîndeşte prin şapte paşi"*. Această expresie e lămurită prin cei „şapte paşi" pe care trebuie să-i facă mireasa la celebrarea nunţii şi prin care căsătoria devine valabilă.

încet, cu mare băgare de seamă; pe urmă fără nici o sfială. (44)

Auzind aceasta, corbul grăi: — Prietene, așa să fie! De atunci cei doi gustară plăcerea de a-și spune cugetări frumoase și-și petreceau timpul făcîndu-și servicii unul altuia. Aripă-ușoară aducea pentru Aurică bucăți de carne numai bună de jertfit, rămășițe de grăunțe aruncate și felurite bucate, pe care le fura din prietenie pentru el. Iar Aurică fura noaptea pentru Aripă-ușoară grăunțe și diferite alte lucruri de-ale mîncării și i le dădea seara, cînd se-ntorcea. Și era și firesc ca cei doi să facă așa. Doar se spune:

Șase semne are prietenia: dă și primește, se destăinuiește și întreabă, se ospătează și dă să mănînce. (45)

Fără servicii nu poate avea loc în nici un chip prietenie cu cineva, de vreme ce înșiși zeii dau cele dorite primind în schimb prinosuri și rugăciuni. (46)

Prietenia durează pe lume numai cît timp se aduc daruri. Cînd vițelul vede că mama sa nu mai are lapte, o părăsește. (47)

Privește puterea darului, care pe dată trezește încredere și datorită căruia dușmanul devine deodată prieten. (48)

Eu socot că darul pe care-l primește chiar și o vită fără judecată, îi este mai scump decît însuși puiul ei; privește la bivoliță; deși are vițel, ea își dă tot laptele și întotdeauna, în schimbul unor rămășițe stoarse de sesam. (49)

Ce să mai spun?

Legînd o prietenie nedespărțită, greu de desfăcut ca unghia de carne, șoarecele și corbul deveniră prieteni prin faptă. (50)

Şoarecele, încîntat de atenţiile corbului, căpătă atîta încredere, încît stătea tot timpul de vorbă cu el sub aripile lui. Într-o zi corbul veni cu ochii plini de lacrimi şi zise cu voce întretăiată: — Dragul meu Aurică, m-am dezgustat de locul acesta. Am să plec aiurea! — Prietene, zise Aurică, de ce eşti dezgustat? Corbul răspunse: — Ascultă, dragul meu. În ţinutul acesta s-a ivit o mare lipsă, din cauza secetei. Datorită lipsei, oamenii chinuiţi de foame nu mai aruncă la păsări nici măcar cele cîteva grăunţe obişnuite. Ba încă în fiecare casă oamenii înflămînziţi au pregătit laţuri pentru a prinde păsări. Eu însumi abia am scăpat cu viaţă dintr-un laţ. Aceasta-i pricina dezgustului meu. De aceea, fiindcă sînt pe cale de-a pleca în ţară străină, îmi curg lacrimile. — Şi unde ai de gînd să te duci? întrebă Aurică. Corbul răspunse: — Este în ţinutul Deccanului un lac mare în mijlocul unei păduri dese. Acolo se află o broască ţestoasă, cu numele Încetinel, mai mare ca tine şi foarte bună prietenă a mea. Ea are să-mi dea carne de peşte. După ce-o voi mînca, îmi voi petrece vremea în tihnă, gustînd împreună cu dînsa plăcerea de-a sta de vorbă şi de-a ne spune cugetări frumoase. Nu pot să privesc aici cum pier păsările prinse în laţ. Doar se spune:

Ce povară e prea grea pentru cei în stare s-o ducă? Ce e departe pentru cei energici? Care ţară e străină pentru cei învăţaţi? Cine-i duşmănos faţă de acela care-i vorbeşte cu prietenie? (51)

Învăţătura şi domnia nu sînt niciodată deopotrivă. Regele este onorat numai în ţara sa, pe cînd cel învăţat e onorat pretutindeni. (52)

De asemenea:

Cînd ţara e bîntuită de secetă şi cînd recolta e pierdută, ferice de aceia care nu văd ruina ţării şi pieirea familiei lor. (53)

— Dacă-i aşa, zise Aurică, atunci merg şi eu cu tine. Şi eu am o mare supărare! — Care-i supărarea ta? întrebă corbul, spune-mi-o. Aurică zise: — E mult de spus în această privinţă. Cînd vom ajunge acolo, am să-ţi povestesc totul de-a-fir-a-păr! Corbul zise: — Bine, dar eu merg prin văzduh; atunci cum ai să mergi cu mine? Celălalt răspunse: — Dacă vrei să-mi scapi viaţa, atunci ia-mă în spate şi du-mă acolo. Altfel nu pot pleca. Auzind aceasta, corbul zise cu bucurie: — Dacă-i aşa, sînt fericit că şi acolo voi trăi împreună cu tine. Eu cunosc opt feluri de zbor, începînd cu cel însoţit. Suie-te dar în spatele meu, ca să te duc lin spre lacul acela. — Aş dori să aud numele zborurilor, zise Aurică. Celălalt grăi:

— Zborul însoţit, zborul întins, zborul lung, zborul coborît, zborul pieziş, zborul drept, zborul urcat şi al optulea zborul uşor; acestea sînt denumirile lor. (54)

Apoi, cît ai clipi, Aurică se căţără pe corb. Iar acesta porni cu el lin, în zbor însoţit, şi ajunse la lac. Cînd îl văzu de departe pe Aripă-uşoară cu şoarecele în spate, Încetişor, prudentă cum era şi socotind că acesta e un corb cu totul neobişnuit, se cufundă iute în apă. Aripă-uşoară, după ce puse pe Aurică în scorbura unui copac de pe ţărm, se sui în vîrful unei crengi şi strigă cu glas tare: — Hei, Încetişor, vino, vino! Eu sînt corbul Aripă-uşoară, prietenul tău, care am sosit plin de dorul tău, după atîta amar de vreme. Vino dar de mă îmbrăţişează. Doar se spune:

Ce-i santalul amestecat cu camfor*? Ce-i zăpada cea răcoritoare? Ele nu preţuiesc nici cît o părticică mică din îmbrăţişarea unui prieten. (55)

---

* Mijloace de-a se răcori la indieni.

Auzind aceasta, încetișor îl recunoscu și, ieșind îndată din apă, zise cu ochii plini de lacrimi de bucurie: — Vino, vino, prietene, și mă îmbrățișează. Nu te-am recunoscut din pricina timpului îndelungat de cînd nu ne-am mai văzut. De aceea m-am vîrît în apă. Doar se spune:

Omul să se ferească de acela a cărui putere, familie și purtare nu le cunoaște; așa a spus Brhaspati. (56)

După aceste cuvinte, Aripă-ușoară se coborî din copac și-l îmbrățișă. Nu degeaba se spune:

Chiar dacă corpul s-ar scălda în unde de nectar, ce înseamnă ele pe lîngă îmbrățișarea neprețuită a unui prieten reîntors după vreme îndelungată? (57)

După ce se îmbrățișară, se așezară plini de bucurie sub copac și-și povestiră întîmplările lor. Iar Aurică, închinîndu-se înaintea lui Încetinel, se așeză lîngă corb. Încetinel îl văzu și întrebă pe Aripă-ușoară: — Cine-i acest șoarece? Trebuie să fie aici o pricină cu totul deosebită. Aripă-ușoară răspunse: — Pe șoarecele acesta îl cheamă Aurică. Este prietenul meu și mi-i scump ca ochii din cap. Ce să-ți mai spun?

Cum sînt fără număr șuvoaiele lui Parjanya*, stelele de pe cer și firele de nisip, (58)

așa sînt de nenumărate virtuțile acestui suflet ales. Fiind însă dezgustat, a venit la tine. (59)

— Și care-i pricina dezgustului său? întrebă Încetinel. Corbul răspunse: — L-am întrebat; însă el mi-a zis: „Sînt multe de spus; îți voi povesti, după ce voi ajunge acolo! "Mie însă nu mi-a spus nimic. De aceea, dragă Aurică, spune-ne acum amîndurora pricina dezgustului tău. Atunci acela povesti:

---

* *Parjanya*: zeul ploii, același ca și Indra; vezi Cartea întîi, s.r. 211.

Povestea întîia

PĂȚANIILE LUI AURICĂ

Este în ţinutul Deccanului un oraș, cu numele Mahilăropya. Nu departe de el se află o mînăstire a venerabilului Śiva. Acolo stătea odată un călugăr, cu numele Tāmracūḍa*. Acesta își ducea viața cerșind prin oraș. Ceea ce-i rămînea din pomană o punea în oala sa de cerșetor, iar pe aceasta o atîrna într-un cui de lemn; după aceea, noaptea, dormea. Dimineața dădea mîncarea la servitori, cărora le poruncea să măture prin templu, să-l ungă cu bălegar** și să-l împodobească. Într-una din zile ai mei îmi ziseră: — Stăpîne***, în templu se găsește totdeauna de mîncare în oala ceea de cerșetor, care de frica șoarecilor stă atîrnată în cui. Noi n-o putem mînca; însă pentru tine, stăpîne, nimic nu este cu neputință de atins. Deci, de ce să mai cutreierăm în zadar prin alte locuri? Să mergem acolo chiar acum și să mîncăm după pofta inimii, cu ajutorul tău. Auzind aceasta, mă dusei îndată într-acolo, urmat de toată ceata. Făcui o săritură și ajunsei deasupra oalei. Acolo dădui servitorilor mei tot felul de bucate; pe urmă mîncai și eu. După ce ne săturarăm cu toții, pornirăm spre locuințele noastre. În felul acesta îi mîncam mereu mîncarea. Călugărul, ce-i drept, o păzea cît putea mai bine. Însă cum îl fura somnul, mă suiam acolo și-mi căutam de treabă. Odată acela se puse cu tot dinadinsul să

---

* *Tāmracūḍa* înseamnă în scr.: „*Creastă-roșie*".

** Vaca este un animal sfînt pentru brahmani și ungerea cu bălegar face parte din ritual.

*** Aurică era un rege al șoarecilor; vezi mai departe, p. 166.

se păzească de mine. Aduse o nuia despicată de trestie de mare. Cu aceasta lovea în oală, chiar cînd stătea culcat, fiindcă se temea de mine. De frica loviturii eu plecam și lăsam mîncarea neatinsă. Astfel mă hărțuii cu el nopți întregi o bună bucată de timp. Într-o zi sosi la schitul lui un oaspe călător. Acesta era un călugăr, cu numele Bṛhatsphig, prieten cu acela și care se afla într-o călătorie spre un loc sfînt de scăldat. Cum îl văzu, călugărul celălalt îi ieși întru întîmpinare cu cinste și-l primi așa cum se cuvine unui oaspe. După aceea, noaptea, se culcară amîndoi împreună pe-un așternut de fîn și începură să-și povestească lucruri evlavioase. Însă, în timp ce Bṛhatsphig îi vorbea, Tāmraculāda, plin de teamă din pricina șoarecului, lovea mereu cu varga în oala cu pomană, dîndu-i răspunsuri anapoda. Absorbit cu totul în îndeletnicirea sa, ajunse să nu mai rostească o vorbă. Atunci oaspele în culmea mîniei zise: — Hei, Tāmraculāda, văd eu bine că nu-mi ești prieten, căci nu ești bucuros să stai de vorbă cu mine. De aceea voi părăsi încă în noaptea asta schitul tău și mă voi duce la alt schit. Doar se spune:

„Vino, apropie-te, așază-te pe scaunul acesta, de ce te arăți așa de rar? Ce mai veste? Ești tare slăbit. Ce mai faci? Mă bucur că te văd!“ Cei care înveselesc în felul acesta, prin cinstea pe care le-o fac, pe prietenii lor iubiți care sosesc ca oaspeți — în casa acelora cu drept cuvînt se cuvine să se meargă totdeauna fără sfială. (60)

Dacă însă gazda privește cu neliniște în juru-i sau în jos, atunci cînd zărește pe vreun oaspe, cei care intră în casa aceea sînt niște oameni lipsiți de demnitate. (61)

Acolo unde gazda nu se scoală pentru a saluta pe oaspe, nu-i spune vorbe prietenoase şi nu-i povesteşte despre virtuţi şi viţii, în casa aceea nu calcă nimeni. (62)

Eşti îngîmfat că ai şi tu o chilie. Ţi-ai pierdut dragostea pentru prietenii tăi. Nu ştii că, sub aparenţa unui adăpost, prin chilia ta ţi-ai dobîndit iadul. Doar se spune:

Dacă ţi-i gîndul la iad, n-ai decît să te faci popă numai pe-un an sau să conduci o mînăstire timp de trei zile; altceva nu-ţi trebuie. (63)

De aceea, nebunule, eşti de plîns pentru îngîmfarea ta. Am să părăsesc chilia şi am să plec! La auzul acestor cuvinte Tāmracūḍa zise speriat: — Nu, cucernice părinte, nu vorbi aşa. N-am pe nimeni care să-mi fie prieten ca tine. Află pricina neatenţiei mele la vorbele tale. Este acolo un ticălos de şoarece, care sare şi se avîntă deasupra oalei cu pomană, deşi stă agăţată tare sus, şi stînd acolo îmi mănîncă resturile de mîncare. Din pricina lipsei acesteia nu se mai face curăţenie prin mînăstire. De aceea, pentru a speria şoarecele, bat într-una cu nuiaua în oală. Aceasta-i toată pricina. Unde mai pui şi ciudăţenia acestui ticălos, care prin săriturile lui întrece pînă şi pisicile şi maimuţele. Bṛhatsphig zise: — Dar ştii în care parte-i gaura lui? — Habar n-am, cucernice, răspunse Tāmracūḍa. Acela zise: — Să ştii că gaura lui trebuie să fie deasupra unei comori. Ei i se datoreşte înflăcărarea cu care se avîntă. Doar se spune:

Înflăcărarea provenită din bogăţie sporeşte puterea muritorilor. Cu atît mai vîrtos folosinţa ei, însoţită de fapte milostive. (64)

Tot astfel:

Nu degeaba vrea să dea cumătra Chāṇḍilī sesam cojit pe altul necojit; trebuie să fie o pricină la mijloc. (65)

— Cum asta? întrebă Tāmracūḍa. Celălalt povesti:

Povestea a doua

SESAM COJIT PE SESAM NECOJIT

Aflîndu-mă odată într-o localitate în anotimpul ploios, rugai pe-un brahman să mă găzduiască, fiindcă aveam de îndeplinit o făgăduinţă religioasă. Auzind cererea mea el mă servi, iar eu mă cufundai netulburat în meditaţie. A doua zi, cînd mă trezii în zori, trăsei cu urechea la cele ce vorbeau brahmanul şi nevastă-sa. Brahmanul spunea: — Azi soarele apucă pe drumul de miazăzi*; aceasta are să-mi aducă o mulţime de pomeni. De aceea mă duc în sat, să le primesc. Tu de asemenea, fiindcă azi e ziua sfîntului soare, trebuie să dai ceva de mîncare acestui brahman! Auzind aceasta, nevasta brahmanului începu să-l ocărască cu vorbe foarte tari, zicîndu-i: — Dar de unde vrei să ia mîncare un calic ca tine? Cum de nu ţi-i ruşine să mai vorbeşti aşa? De cînd m-am măritat cu tine, niciodată n-am avut parte de vreo bucurie, nici n-am gustat vreo mîncare mai bună, nici n-am căpătat vreo podoabă de pus la gît, la braţe sau la picioare! La aceste cuvinte preotul şopti speriat: — Nevastă, nu se cade să vorbeşti aşa. Doar se spune:

---

* Adică: „*Azi e solstiţiul de vară*".

De ce nu se dă şi celor săraci măcar o jumătate de îmbucătură? Cine va avea vreodată parte de-o bogăţie care să corespundă dorinţei sale? (66)

Răsplata, pe care şi-o iau cei bogaţi prin pomeni multe, o dobîndeşte cel sărac cu un bănuţ. Acestea sînt învăţăturile noastre sfinte. (67)

E vrednic de respect cel care dă, oricît ar fi de neînsemnat, nu cel zgîrcit, chiar dacă-i mare datorită bogăţiei lui. Fîntîna care cuprinde în ea apă dulce face bucurie oamenilor, nu marea. (68)

Tot astfel:

Ce preţ are numele deşert de rege al regilor, dacă nu e însoţit de gloria dărniciei? Doar cei înţelepţi nu-l socotesc pe păzitorul comorilor drept cel mai mare stăpîn, ci pe Śiva*. (69)

De asemenea:

Elefanţii cărora mereu le curge sudoarea tîmplelor sînt vrednici de laudă, chiar cînd sînt istoviţi. Pe cînd măgarul e un obiect de dispreţ, chiar cînd e gras la trup, pentru că lui nu-i curg tîmplele**.(70)

Norul deşi dă numai apă, bucură pe toată lumea; pe cînd acela care-i veşnic cu mîna întinsă, nu poate fi privit (cu plăcere) chiar dacă-i un prieten***. (71)

---

* *Śiva*, deşi sărac (vezi mai departe, str. 159), este dătătorul tuturor bunătăţilor; păzitorul comorilor este *Kubera*, numit aci „regele regilor".

** În strofa aceasta este un joc de cuvinte: *dāna* înseamnă înscr. „cel care dă" şi „lichidul care curge de pe tîmplele unui elefant în rut"; *sadādāna* poate însemna deci: „cel ce dă totdeauna" sau: „cel căruia îi curg totdeauna tîmplele" (se referă la elefant); *adāna* înseamnă: „cel care nu dă" sau: „cel căruia nu-i curg tîmplele" (vorbind despre măgar).

*** Şi aici avem un joc de cuvinte; în textul scr.: *kara* înseamnă „mînă" şi „rază", iar *mitra*: „prieten" şi „soare"; aşa că versul al doilea mai poate însemna: „Chiar şi soarele nu poate fi privit, dacă mereu trimite raze".

Cunoscînd aceasta, chiar şi cei apăsaţi de sărăcie trebuie să dea măcar cît de puţin la timpul potrivit celor care merită. Doar se spune:

Darul pe care-l dau din toată inima cei înţelepţi unui om bun şi vrednic de el, în locul şi la timpul potrivit, aşa cum se cuvine, le asigură cerul pe vecie. (72)

Tot astfel:

Dorinţa nici să nu fie părăsită, dar nici să nu fie prea mare. Cînd cineva e cuprins de-o dorinţă prea mare, i se face moţ în cap. (73)

— Cum asta? întrebă nevasta brahmanului. Celălalt povesti:

Povestea a treia

ŞACALUL LACOM

Într-o pădure trăia un Pulinda*. Acesta plecă odată la vînătoare. Pe cînd mergea, îi ieşi înainte un mistreţ mare cît piscul muntelui Añjana. Cînd îl văzu, vînătorul îl lovi cu o săgeată ascuţită trasă pînă la vîrful urechii. Însă mistreţul înfuriat spintecă cu colţii săi, strălucitori ca luna în creştere, pîntecele vînătorului, care căzu fără suflare la pămînt. După omorîrea vînătorului, îşi dădu sfîrşitul şi mistreţul din cauza durerii pricinuite de rana săgeţii. Între acestea un şacal, care nu mai avea mult de trăit, pe cînd rătăcea încoace şi încolo veni şi la locul acela. Văzînd pe cei doi, mistreţul şi vînătorul, el se gîndi cu bucurie: „Ah, norocu,

* *Pulinda* este numele unui trib barbar; la fel se numeşte şi cel care face parte din el.

mi-i prielnic. Datorită lui mi-a ieşit în cale pe negîndite hrana asta. Bine se spune că:

Rodul faptelor, bune sau rele, săvîrşite de oameni în altă viaţă, iese la iveală orînduit de destin, fără vreo străduinţă din partea lor*. (74)

Tot astfel:

În acelaşi loc, în acelaşi timp şi la aceeaşi vîrstă cînd a săvîrşit cineva o faptă bună sau rea, se bucură el de roadele ei. (75)

De aceea voi mînca aşa fel, încît să-mi rămînă de mîncare pe multe zile. Deocamdată am să rod coarda care-i legată de capetele arcului. Doar se spune:

Înţelepţii să întrebuinţeze puţin cîte puţin averea agonisită de ei, ca pe-un elixir al vieţii**, nicidecum însă în mod uşuratic." (76)

După ce se hotărî astfel, apucă în gură capătul legat de arc şi se puse să-l roadă. Atunci coarda rupîndu-se, capătul arcului îi străbătu cerul gurii şi-i ieşi prin vîrful capului, astfel încît şacalul muri. De aceea eu spun:

Dorinţa nici să nu fie părăsită, dar nici să nu fie prea mare. Cînd cineva e cuprins de-o dorinţă prea mare, i se face moţ în cap. (77)

După ce fu povăţuită astfel, femeia brahmanului zise: — Dacă-i aşa, eu am în casă puţin sesam. Am să-l cojesc şi am să-l ospătez pe brahman cu făină de sesam! Pe urmă brahmanul plecă în sat. Nevasta lui muie sesamul în apă fierbinte, îl împărţi în grămezi şi-l puse la căldură la soare. Dar pe cînd era ocupată cu trebile casei, un cîine udă sesamul***. Femeia îl văzu şi se gîndi: „Ia te uită ce nenoroc pe

---

*Vezi mai departe str. 125—127.

** Elixirul vieţii este o băutură, despre care se crede că prelungeşte viaţa necontenit (cf. „apa vieţii").

*** Ar fi fost de-ajuns şi simpla atingere, căci cîinele e considerat de indieni ca un animal necurat.

mine! Acum sesamul acesta nu mai este bun de mîncat. De aceea am să-l iau și am să mă duc la vreo casă, unde voi lua sesam necojit în schimbul celui cojit. Oricine are să-mi dea așa". Și tocmai în casa în care intrasem pentru a cere de pomană intră și ea cu sesamul, ca să facă schimb. Și zise:

— Cine vrea să primească sesam cojit pe sesam necojit? Însă pe cînd gospodina intra cu sesamul cojit, pe care-l luase dînd sesam necojit, un fiu al ei, uitîndu-se în cartea lui Kāmandaki*, îi spuse: — Mamă, să nu primești semințele acestea de sesam cojit, pe care ți le dă ea în schimbul celui necojit. Trebuie să fie aici vreo pricină, de vreme ce dă sesam cojit pe sesam necojit. Auzind aceasta, ea renunță la sesam. De aceea eu zic:

Nu degeaba vrea să dea cumătra Chāṇḍilī sesam cojit pe altul necojit; trebuie să fie o pricină la mijloc. (78)

După ce spuse acestea, Bṛhatsphig întrebă din nou: — Dar știi pe unde merge acela? Tāmraçūḍa răspunse: — Știu, cucernice părinte, fiindcă el nu vine singur. El vine cu toți ai lui și după ce se plimbă sub ochii mei, înconjurat de-o ceată fără număr, se duce. — Ai ceva ca să sap? întrebă oaspele. — Desigur că am, răspunse celălalt. Uite hîrletul acela mic, de fier! — Atunci, zise oaspele, trebuie să ne sculăm mîine dis-de-dimineață, ca să ne putem lua după urmele picioarelor lui, înainte ca pămîntul să fie murdărit de picioarele oamenilor**.

---

* *Kāmandaki* a fost un discipol al lui *Cāṇakya*, ministrul lui *Candragupta*.

** „*Înainte ca pămîntul să fie murdărit de picioarele oamenilor*" (care vin la mînăstire, și înainte ca urmele șoarecilor să fie astfel șterse).

Cînd am auzit cuvintele sale, m-am gîndit: „Vai de mine, sînt pierdut; căci vorbele lui au fost spuse cu un gînd anumit. Mai mult ca sigur că, după cum știe de comoară, tot astfel va afla și de cetatea noastră. Aceasta se cunoaște după intenția sa. Doar se spune:

O singură dată dacă-l văd pe-un om, cei înțelepți știu cît prețuiește; după cum cei deprinși știu cît cîntărește o bucată de carne numai ținînd-o în mînă.(79)

Presupunerea arată oamenilor cu mult înainte ce li se va întîmpla, fie bun, fie rău, din partea altuia; tot astfel vedem cum puiul de păun, chiar înainte de a-i fi crescut coada care-l împodobește, se retrage de-a-ndăratelea de la lac*. (80)

Atunci eu, cu sufletul turburat de spaimă, lăsai drumul spre cetate și apucai alt drum împreună cu însoțitorii mei. Pe cînd mergeam în fruntea lor, îmi ieși înainte un cotoi uriaș. Acesta, cum zări grămada de șoareci, se aruncă deodată în mijlocul lor. Șoarecii care scăpară cu viață, văzînd că merg pe-un drum greșit, mă învinovățiră și, părăsindu-mă aruncat la pămînt și plin de sînge, intrară în cetate. Bine se spune:

După ce căprioara a ros lațul, după ce a scăpat din cursă, după ce a rupt cu puterea ei plasa, după ce a ieșit din pădurea înconjurată de un brîu de flăcări și după ce în fugă a sărit cu iuțeală dincolo de locul pînă unde ajungeau săgețile vînătorilor, ea cade într-o fîntînă! Ce poate să facă eroismul, cînd destinul este potrivnic? (81)

Atunci am plecat eu singur în altă parte. Iar ceilalți, în prostia lor, intrară în cetate. Între acestea ticălosul acela de călugăr, observînd că pămîntul

---

* Aceasta o face din instinct, după ce-a băut apă din lac, ca să nu-și ude coada, cînd se-ntoarce!

este pătat de picături de sînge, veni pe drumul care ducea spre cetate și se opri chiar lîngă ea. După aceea începu să sape cu hîrletul cel mic. Atunci dădu peste comoara pe care stăteam totdeauna și datorită căreia fiind înflăcărat ajungeam pînă la locul acela, de care era foarte greu să te apropii. Atunci oaspetele zise plin de bucurie către Tămracūda: — Cucernice părinte, de-acuma poți să dormi fără grijă. Datorită înflăcărării ce i-o dădea comoara, te făcea șoarecele să stai de veghe! Zicînd aceasta, cei doi luară comoara și se îndreptară spre chilie. Cînd mă dusei într-acolo, nici nu fui în stare să mă uit măcar la locul unde stătuse comoara, așa-mi era de neplăcut și de grozav. Atunci mă gîndii: „Ce să fac? Încotro s-o apuc? Cum aș putea să-mi găsesc liniștea?“ Tot gîndindu-mă așa, cu chiu cu vai trecu și ziua aceea. După ce asfinți soarele, intrai în chilie neliniștit și abătut, urmat de suita mea. Auzind foșnetul pe care-l făceau supușii mei, Tămracūda începu din nou să lovească cu varga în oala cu pomană. Atunci oaspele îi zise: — Prietene, de ce nu te culci fără grijă, măcar acum? — Cucernice părinte, răspunse acela, iar a venit blestematul cel de șoarece. De frica lui dau cu nuiaua în oală. Atunci oaspele începu să rîdă, zicînd: — Nu te teme, prietene. O dată cu bogăția i s-a dus și puterea de-a mai sări. Aceasta-i soarta tuturor ființelor. Doar se spune:

Faptul că un muritor e totdeauna energic, că-i învinge pe ceilalți, că vorbește cu mîndrie: toată această putere a sa provine din bogăție. (82)

Auzind aceasta fui cuprins de furie și sării cît putui de sus spre oala cu pomană; dar căzui la pămînt fără s-o ajung. Dușmanul acela al meu auzi căderea mea și, începînd să rîdă, zise către Tămracūda: — Privește, privește minunăția! Și adăugă:

Oricine e puternic prin bogăţie. Cine-i bogat, acela-i învăţat. Priveşte: şoarecele acesta lipsit de avere a devenit la fel ca şi semenii săi. (83)

Dormi dar fără grijă. Ceea ce era pricina săriturii sale a ajuns în mîinile noastre. Bine se spune că:

Cum e şarpele lipsit de dinţi şi elefantul domolit, tot aşa e şi omul fără avere: un simplu purtător de nume. (84)

Auzind aceasta, mi-am zis în gînd: „Vai de viaţa omului sărac, de vreme ce n-are putere ca să sară nici măcar de-un deget în sus. Doar se spune:

Tot ce întreprinde omul sărac, care din această pricină are şi minte puţină, se pierde ca pîrîiaşele în timpul arşiţei de vară. (85)

Ca spicele seci de orz, ca seminţele de sesam sălbatic, aşa sînt oamenii lipsiţi de avere: numai cu numele, nu şi în realitate. (86)

Chiar şi virtuţile sînt fără strălucire la cel sărac, fiindcă par altfel. După cum soarele face să apară tot ce există, tot aşa prosperitatea scoate la iveală virtuţile. (87)

Pe lumea aceasta nu suferă atîta cel sărac din naştere, cît acela care a pierdut bogăţiile cîştigate, după ce a dus o viaţă fericită. (88)

Mai bună-i soarta unui copac uscat, ros de viermi, ars peste tot de foc şi care stă pe-un pămînt sterp, decît a celui sărman. (89)

Sărăcia este totdeauna de temut, căci îi ia omului demnitatea. Lumea îl lasă pe cel sărac şi trece pe lîngă el, chiar cînd vine să aducă vreun serviciu*. (90)

Năzuinţele celor săraci, oricît ar căuta ele să se înalţe, atîrnă în inimile lor, ca sînii unei văduve. (91)

---

* Fiindcă-l bănuieşte că vine ca să ceară.

Cel sărac e veșnic învăluit de întunericul mizeriei, chiar ziua în amiaza mare. Chiar cînd stă în față, nimeni nu-l vede pe lumea aceasta, cu toată silința ce și-o dă." (92)

După ce mă tînguii astfel, văzînd comoara pusă drept pernă, cu curajul frînt mă dusei în zori la cetatea mea. Dimineața supușii mei se adunară și începură să vorbească între ei: — Ăsta nu-i în stare să ne umple burta. Ba încă, fiindcă ne ținem de el, cad pe capul nostru numai nenorociri, din partea mîțelor și a altora. Ce să-l mai servim dar degeaba? Doar se spune:

Stăpînul de la care nu-i cîștig, ci numai nenorocire, trebuie ocolit de departe de către cei care servesc. (93)

Auzind aceste cuvinte ale lor, intrai în cetatea mea. Fiindcă însă nimeni nu venea la mine, mă gîndii: „Blestemată să fie sărăcia! Bine se spune că:

Mort e omul cel sărac, moartă perechea fără copii, mort e praznicul fără preot, moartă e jertfa fără pomană". (94)

Pe cînd meditam astfel, servitorii mei se și puseseră în slujba dușmanilor. Aceștia, văzîndu-mă singur, începură a-și bate joc de mine. Atunci, adîncit în meditație, mă gîndii din nou: „Să mă duc la locuința acelui ticălos de ascet, cînd va dormi, să fac pe nesimțite o gaură în punga cu bani, care se află învălătucită și-i servește de pernă și să aduc banii la cetatea mea, pentru ca prin puterea lor să devin iarăși domn. Doar se spune:

Oamenii lipsiți de avere își chinuiesc mintea grozav cu sute de dorințe nesatisfăcute, ca văduvele de familie nobilă. (95)

Mizeria este cea mai mare suferință a muritorilor, făcîndu-i să fie desconsiderați; căci, deși trăiesc, ei sînt socotiți ca morți pînă și de-ai lor. (96)

Acela pe care-l pătează sărăcia continuă și care-i un lăcaș al nenorocirilor, își merită mizeria și umilința supremă. (97)

Rudele se rușinează de cel sărac și ascund înrudirea lor cu el. Prietenii îi devin dușmani. (98)

Neînsemnătatea întrupată, lăcaș al nenorocirilor, a doua moarte: aceasta-i sărăcia pentru muritori. (99)

Cum se feresc cu spaimă oamenii de colbul caprelor, de praful măturii și de umbra patului în lumina lămpii*: așa se feresc ei de cel sărac. (100)

Pînă și bucățica de săpun de pămînt, rămasă după spălat, mai poate fi folosită la ceva. Dar omul sărac nu e bun de nimic. (101)

Chiar cînd cel sărac vine la casa celor bogați cu dorința de-a da, ei tot cred că-i unul care cere. Ah, blestemată să fie sărăcia muritorilor! (102)

De aceea, chiar de mi s-ar întîmpla să mor încercînd să fur banii, încă e mai bine. Doar se spune:

Cînd cineva nu-și apără averea, atunci cînd vede că-i este furată, strămoșii săi nu vor să primească nici cei doi pumni de apă, ce le oferă. (103)

Tot astfel:

Cine își dă viața în luptă pentru o vacă, pentru un brahman sau cînd i se răpește soția sau averea, aceluia îi sînt asigurate pe vecie cele trei lumi. (104)

Luînd această hotărîre, mă dusei noaptea acolo, în timp ce acela dormea; dar abia apucai să fac o gaură în pungă și ticălosul cel de ascet se trezi. Atunci fui trăsnit atît de tare cu varga peste cap, încît era cît pe ce să mor și abia ieșii de acolo cu ceva viață în mine. Doar se spune:

---

* A sta în umbra patului e considerat ca ceva rău, care poate aduce nenorocire.

Omul capătă ce se poate dobîndi. Nici regele nu poate să treacă peste el. De aceea nici nu mă jelesc nici nu mă mir. Ce-i al nostru nu-i a altora. (105)

Corbul și broasca țestoasă întrebară: — Cum asta? Aurică povesti:

Povestea a patra

CARTEA DE PREȚ

Într-un oraș era un negustor cu numele Sāgaradatta. Fiul acestuia cumpără o carte cu o sută de rupii*. În ea stătea scris:

Omul capătă ce se poate dobîndi. Nici regele nu poate să treacă peste el. De aceea nici nu mă jelesc, nici nu mă mir. Ce-i al nostru nu-i al altora. (106)

Cînd o văzu, Sāgaradatta întrebă pe fiul său: — Fiule, cît ai dat pe cartea asta? Acela răspunse: — O sută de rupii. Auzind aceasta, Sāgaradatta zise: — Să-ți fie rușine, neghiobule! Dacă dai tu o sută de rupii pe-o carte în care-i scrisă o singură strofă, atunci cu mintea asta cum ai să faci avere? De aceea, de azi înainte să nu mai calci în casa mea! După ce-l ocărî astfel, îl dădu afară. De scîrbă fiul se duse departe în țară străină și, ajungînd într-un oraș, poposi acolo. Peste cîteva zile fu întrebat de-un locuitor al acelui oraș: — De unde ești? Cum te numești? El răspunse: — Omul capătă ce se poate dobîndi. Fiind întrebat și de altul, dădu același răspuns. În felul acesta, deveni bine cunoscut în oraș sub porecla de: Cesepoatedobîndi. Într-o zi

* Monedă indiană.

fiica regelui, cu numele Candravatî*, în floarea tinereţii şi a frumuseţii, ieşi să se plimbe prin oraş însoţită de-o prietenă. Din întîmplare ochii îi căzură asupra unui prinţ foarte chipeş şi drăguţ. Cum îl zări, pe dată şi fu atinsă de săgeata de flori a Amorului** şi zise către prietena ei: — Draga mea, fă ce-ţi stă în putinţă ca să mă-ntîlnesc azi cu el! Auzind aceasta, prietena ei se duse îndată la acela şi-i zise: — M-a trimis la tine Candravatî. Ea îţi vorbeşte astfel: „De cum te-am văzut, Amorul m-a adus într-o stare de plîns". De aceea, dacă nu vii îndată la mine, moartea mi-i scăparea. Auzind aceasta, acela zise: — Dacă trebuie neapărat să mă duc acolo, spune-mi în ce chip să intru! Atunci prietena aceleia îi zise: — Ai să te sui acolo noaptea pe-o curea puternică, atîrnată de zidul palatului. Fiul de rege răspunse: — Dacă aţi hotărît aşa, aşa voi face! După această înţelegere, prietena se întoarse la Candravatî. Cînd sosi noaptea, prinţul se gîndi: „Ah, asta-i o faptă urîtă. Doar se spune:

Cine seduce pe lumea accasta pe fiica învăţătorului, pe soţia prietenului, pe a stăpînului sau pe a servitorului, pe acela oamenii îl numesc ucigaş de brahman. (107)

De asemenea:

Fapta prin care se atrage ruşine, din care provine moartea şi prin care se pierde împărăţia cerului, să nu fie săvîrşită." (108)

---

* Numele acesta înseamnă: „*Cea luminată de lună*", frumoasă „*ca luna între stele*".

** Cf. Eminescu:

„Aripi are, iar în tolbă-i/El păstrează ca săgeţi/Numai flori înveninate/De la Gangele măreţ./Puse-o floare atunci în arcu-i,/Mă lovi cu ea în piept,/Şi de-atunci în orice noapte,/Plîng pe patul meu deştept".

(Kamadeva).

După ce se gîndi astfel bine, nu se mai duse la ea. Însă Cesepoatedobîndi, pe cînd hoinărea noaptea prin preajma palatului, zări cureaua care atîrna și mînat de curiozitate se agăță de ea și se urcă sus. Acolo fiica regelui, încredințată că este el, îl primi cu cinste și-i dădu apă de spălat, mîncare, băutură, haine ș.a.m.d. După aceea, stînd cu el în pat, cu membrele înfiorate de plăcerea ce i-o producea atingerea corpului său, îi zise: — Numai cît te-am văzut și m-am îndrăgostit de tine. De aceea m-am dat ție. Afară de tine nimeni altul nu-mi va fi soț, nici măcar în gînd. De ce dar nu vorbești cu mine? Acela zise: — Omul capătă ce se poate dobîndi. Atunci ea se gîndi: „Acesta-i altul", și-i dădu drumul, scoborîndu-l de pe terasă. Acela se duse să se culce într-un templu în ruină. Acolo însă veni un paznic, căruia îi dăduse întîlnire o femeie desfrînată. Văzînd pe cel care dormea, ca să nu i se descopere taina, îl întrebă: — Cine ești? Celălalt răspunse: — Omul capătă ce se poate dobîndi. Auzind aceasta, paznicul zise: — Templul e pustiu. Du-te și dormi în locul meu! Acela primi, dar din greșeală se culcă în alt pat. Acum, fata mai mare a păzitorului, tînără și frumoasă, cu numele Virginica*, dăduse întîlnire unui bărbat de careera îndrăgostită și se culcase acolo în pat. Cînd îl văzu pe celălalt că vine, fiindcă era noapte, crezu că este iubitul ei și înșelată de întunericul beznă se sculă, îi dădu să mănînce și să se învelească, și se împreună cu el prin căsătoria Gāndharva**. Apoi, stînd așa cu el în pat, îl întrebă cu fața zîmbitoare ca o floare de lotus: — De ce nu îndrăznești să vorbești azi cu mine? Acela răspunse: — Omul capătă ce se poate

---

* În scr. *Vinayavatī*: „*Cu purtare frumoasă, virtuoasă*".
** Vezi p. 60, n. ****.

dobîndi. Auzind aceasta, ea se gîndi: „Iată urmările unei fapte nechibzuite", și foarte turburată îl dădu afară. Pe cînd trecea prin piață, veni înspre el în sunet de muzici, un alai de nuntă al unui mire cu numele Varakîrti, care locuia în alt ținut. Atunci Cesepoatedobîndi începu să meargă împreună cu ei. Clipa prielnică pentru nuntă sosise; fiica starostelui negustorilor, gătită în haine de nuntă și încinsă cu funia de mireasă, stătea la ușa casei tatălui ei, la marginea drumului domnesc; în fața casei se afla un foișor de nuntă cu un altar. Deodată se ivi un elefant furios, care omorîse pe conducător și pricinui învălmășeală în mulțimea care fugea scoțînd țipete. Cînd îl văzură, toți nuntașii împreună cu mirele se făcură nevăzuți, împrăștiindu-se care încotro. În clipa aceea Cesepoatedobîndi zări pe fată singură, cu privirile speriate, și-i strigă: — Nu te teme; am să te scap! După ce o îmbărbătă astfel, o apucă de mîna dreaptă și cu mare îndrăzneală se răsti cu vorbe aspre la elefant. În cele din urmă, din fericire, elefantul se duse; dar trecuse și momentul prielnic. Cînd se întoarse Varakîrti împreună cu rudele și cu prietenii săi, văzu că fata e ținută de mînă de-un altul și zise: — Dragă socrule, nu te-ai purtat frumos cu mine. După ce mi-ai dat-o mie pe fiica ta, acum văd că-i dată altuia! Acela răspunse: — Și eu am fugit de frica elefantului și m-am întors o dată cu domnia-ta; așa că nu știu ce s-a petrecut aici. Zicînd acestea, începu s-o cerceteze pe fiica sa: — Copila mea, nu-i frumos ce ai făcut. Spune-mi, ce înseamnă întîmplarea asta? Ea răspunse: — Acesta m-a scăpat de la moarte; de aceea nimeni altul afară de el nu va căpăta mîna mea. O dată cu această veste rea se iviră și zorile. Dimineața se adună o mulțime de lume. Aflînd de această întîmplare neplăcută, sosi acolo și fata regelui. Pe urmă

veni și fiica paznicului, care auzise și ea prin zvon despre aceasta. În sfîrșit, auzind că se adunase atîta lume, se duse și regele într-acolo și-l întrebă pe Cesepoatedobîndi: — Spune-mi fără înconjur ce s-a întîmplat? Acela răspunse: — Omul capătă ce se poate dobîndi. Fiica regelui, aducîndu-și aminte, zise: — Nici regele nu poate să treacă peste el. Atunci fata paznicului grăi: — De aceea nici nu mă jelesc, nici nu mă mir. Auzind toată întîmplarea, fiica negustorului vorbi: — Ce-i al nostru, nu-i al altora. Atunci regele îi spuse să nu aibă teamă și află de la el de-a fir-a-păr tot ce se întîmplase. Pricepînd cum stau lucrurile, îi dădu cu multă cinste pe fiica sa în căsătorie, gătită cu toate podoabele și urmată de alai, îi dărui o mie de sate și-l unse ca moștenitor la tron, spunîndu-i de față cu norodul: — Tu ești fiul meu! La rîndul său și paznicul își dădu fiica după Cesepoatedobîndi, cinstindu-l după puterile sale cu daruri în haine și altele. După aceea Cesepoatedobîndi își aduse în orașul acela cu mare cinste pe părinții săi, cu întreaga lor familie. Apoi trăi în tihnă cu ai săi, gustînd din toate plăcerile. De aceea eu spun:

Omul capătă ce se poate dobîndi. Nici regele nu poate să treacă peste el. De aceea nici nu mă jelesc, nici nu mă mir. Ce-i al nostru nu-i al altora. (109)

Astfel, trecînd prin toate aceste plăceri și neplăceri și ajungînd în culmea deznădejdei, am fost adus la tine de prietenul acesta. Iată pricina desgustului meu! Încetinel zise: — Dragul meu, nu mai încape îndoială că acesta-i un prieten, de vreme ce te-a adus în spate și nu te-a mîncat pe drum, cu toate că era lihnit de foame, că ți-i dușman din naștere și că ești hrana lui. Doar se spune:

Cu prietenul nobil, al cărui suflet niciodată nu se schimbă din pricina averii, să se lege cea mai strînsă prietenie. (110)

Acestea sînt semnele prin care pot fi puşi la încercare în mod sigur prietenii, ca prin foc. Ele au fost arătate de învăţaţii înţelepţi. (111)

Tot astfel:

Prietenia la nevoie, aceea-i prietenie. Cînd lucrurile merg bine şi duşmanul devine prieten. (112)

De aceea şi eu am căpătat acum încredere în el, pentru că prietenia aceasta dintre animalele de apă şi corbi, care se hrănesc cu carne, este împotriva învăţăturilor ştiinţei purtării. Bine se spune că:

Nimeni nu e cu totul prietenul sau duşmanul cuiva. Cîteodată vedem pe unul care a fost distrus de un prieten, cum e scăpat printr-un serviciu pe care i-l face duşmanul. (113)

Fii dar bine venit. Stai pe ţărmul acestui lac ca la tine acasă. Şi nu te mai amărî că ţi-ai pierdut averea şi c-ai ajuns să trăieşti în ţară străină. Doar se spune:

De umbra unui nor, de prietenia unui ticălos, de bucate şi de femei nu te poţi folosi decît pentru scurt timp: tot astfel de tinereţe şi de avere. (114)

De aceea cei care au judecată şi sînt stăpîni pe ei nu doresc bogăţia. Doar se spune:

Bogăţiile îngrămădite şi păzite ca viaţa, dar nefolosite, nu însoţesc, vai, crude ce sînt, nici cinci paşi pe stăpînul lor în drumul spre lăcaşul Morţii. (115)

De asemenea:

După cum carnea e mîncată în apă de peşti, pe pămînt de fiare şi-n văzduh de păsări, tot aşa e pretutindeni şi cu cel ce are avere. (116)

Celui bogat regele îi găseşte pricină, chiar cînd nu e vinovat; pe cînd cel sărac, chiar dacă are vreo vină, este totdeauna lăsat în pace. (117)

Necaz e în dobîndirea averii şi necaz în păstrarea ei; necaz e la venirea ei şi necaz la plecare; o, avere, izvor de mizerii! (118)

Dacă din suferinţele pe care le îndură omenirea aceasta în dorinţa ei de-a se îmbogăţi, ar primi să ia asupră-şi numai a suta parte în dorinţa de-a se elibera, ea ar dobîndi liberarea*. (119)

Cît despre aceea că trăieşti în ţară străină, nici de asta nu trebuie să fii mîhnit. Fiindcă:

Care-i patria celui înţelept şi tare, sau care ţară îi e străină? Ţara în care se duce, pe aceea şi-o face a sa prin puterea braţului său. În pădurea în care pătrunde prin loviturile date cu colţii, cu ghearele şi cu coada, leul îşi astîmpără setea cu sîngele elefantului măreţ, pe care l-a ucis. (120)

Cine este înţelept, acela, chiar dacă nu are avere şi se află în ţară străină, niciodată nu se duce la fund. Doar se spune:

Ce povară e prea grea pentru cei în stare s-o ducă? Ce e departe pentru cei energici? Care ţară e străină pentru cei învăţaţi? Cine-i duşmănos faţă de acela care-i vorbeşte cu prietenie? (121)

Şi domnia-ta eşti doar o comoară de înţelepciune şi nu te asemeni cu oamenii de rînd. Pe lîngă aceasta, averea se poate pierde şi după ce a fost agonisită, dacă aşa-i e sortit de mai înainte. De aceea ea ţi-a aparţinut numai un anumit număr de zile. Iar dacă nu-i e dat cuiva s-o aibă, n-o capătă spre folosinţă nici măcar pentru o clipă. Chiar şi aceea care vine singură e răpită de destin.

Cine cîştigă avere, nu dobîndeşte totdeauna şi folosinţa ei. Aşa s-a întîmplat cu prostul de Somilaka, atunci cînd a ajuns în pădurea cea mare. (122)

— Cum asta? întrebă Aurică. Încetinel povesti:

---

* Liberarea de existenţă şi de şirul de renaşteri, la care tind asceţii care au renunţat la această lume.

Povestea a cincea

SOMILAKA CEL SĂRAC

Într-un tîrg locuia odată un postăvar cu numele Somilaka. Acesta lucra haine care ar fi stat bine şi unui rege, croite din felurite stofe colorate. Însă, deşi avea o deosebită iscusinţă în a lucra fel de fel de stofe, nu putea cu nici un chip să strîngă avere, ci numai atît cît îi trebuia ca să se hrănească şi să se îmbrace. Pe cînd ceilalţi postăvari din tîrg, deşi se pricepeau să lucreze numai haine proaste, deveneau foarte bogaţi. Atunci el zise nevestei sale: — Draga mea, priveşte la postăvarii aceştia care fac stofe grosolane; cît bănet şi cît aur au ei! De aceea nu mai pot să sufăr locul acesta. Mă duc în altă parte să fac avere. — Scumpul meu, zise ea, greşit se spune că cei care se duc aiurea se îmbogăţesc, iar cei care rămîn în ţara lor, nu. Doar se spune:

Pînă şi faptul că păsările se înalţă în văzduh sau se coboară la pămînt, le e dat de soartă. Nimic nu ni se întîmplă fără ea. (123)

De asemenea:

Ce nu-i dat să se întîmple, nu se-ntîmplă; ceea ce-i menit să se-ntîmple, se întîmplă fără greutate. Ceea ce nu-i sortit să rămînă, dispare chiar şi din palmă. (124)

După cum viţelul îşi găseşte mama chiar şi printr-o mie de vaci, tot astfel fapta săvîrşită odinioară îl urmează pe făptuitor. (125)

Fapta pe care a săvîrşit-o altă dată cineva doarme împreună cu el cînd doarme şi-l însoţeşte atunci cînd merge; căci e nedezlipită de suflet. (126)

După cum umbra și lumina sînt veșnic strîns legate una de alta, astfel fapta și făptașul sînt prinși unul de altul. (127)

De aceea fii energic aici pe loc! Postăvarul zise:

— Draga mea, n-ai grăit cum trebuie. Fără muncă încordată fapta nu dă roade. Doar se spune:

După cum bătaia din palme nu se poate face cu o singură mînă, tot așa fapta fără silință nu aduce folos. (128)

Privește: mîncarea dobîndită prin faptă nu poate cu nici un chip să intre în gură la vremea mesei fără silință din partea mîinilor. (129)

Tot astfel:

Izbînda vine la omul energic și cu suflet de leu; numai oamenii nevrednici spun mereu: „Destinul e destin". Biruie destinul și fă o faptă eroică, după puterile tale. Dacă cu toată sforțarea ta nu izbutești, ai oare vreo vină în aceasta? (130)

De asemenea:

Treburile izbutesc prin silință, nu prin dorințe. Vînatul nu intră în gura leului adormit. (131)

O, rege, fără silință nu se îndeplinesc dorințele. Numai cei fără curaj spun: „Ce e dat să se întîmple, se întîmplă". (132)

Dacă destinul nu dă izbîndă faptei pe care o săvîrșește omul după puterile sale, nu trebuie învinovățit omul; bărbăția lui a fost înfrîntă de destin. (133)

De aceea trebuie cu orice preț să plec în alt ținut! Luînd această hotărîre, se duse în orașul Chiabureni*, unde stătu trei ani; și după ce strînse trei sute de galbeni, se întoarse din nou spre căminul său. La mijlocul drumului, pe cînd trecea printr-o pădure, îl apucă noaptea. De frica fiarelor, se urcă într-un

---

* În scr. orașul poartă numele *Vardhamānapura* (azi Burdvan).

smochin mare. Dar abia aţipi şi auzi în întuneric doi oameni cu înfăţişarea grozavă* vorbind între ei. Unul din ei spunea: — Ziditorule, nu ştii oare că lui Somilaka nu-i e dat să aibă avere, ci doar atît cît îi trebuie ca să mănînce şi să se îmbrace? De ce dar i-ai dat trei sute de galbeni? — Destinule, răspunse acela, eu trebuie să dau celor harnici; sfîrşitul însă atîrnă de tine.

Cînd postăvarul îşi pipăi nodul de la haină în care ţ nea aurul, văzu că-i gol. Atunci se gîndi scîrbit: „Ah, ce să fie asta? Banii pe care i-am cîştigat cu atîta trudă s-au dus într-o clipă. Cum am să mă arăt acum soţiei şi prietenilor mei, după ce am muncit în zadar şi fără nici un ban?“ Gîndindu-se astfel, plecă înapoi spre oraşul de unde venise. Acolo într-un singur an cîştigă cinci sute de galbeni. Apoi se îndreptă din nou spre locul său de baştină. La jumătatea drumului, pe cînd străbătea din nou pădurea pe la asfinţitul soarelui, se temu să nu piardă aurul. De aceea, deşi era foarte obosit, nu se odihni, ci, cuprins de dorul de casă, îşi grăbi mersul. Deodată văzu înaintea sa doi oameni care se apropiau vorbind între ei. Unul din ei spunea: — Ziditorule, de ce i-ai dat acestuia cinci sute de glbeni? Nu ştii că el nu poate avea nimic decît pentru mîncare şi îmbrăcăminte? Celălalt răspunse: — Eu trebuie să dau celor sîrguitori. Însă sfîrşitul atîrnă de tine. De ce dar mă dojeneşti? Auzind aceasta, Somilaka îşi cercetă nodul din haină şi văzu că aurul nu mai era. Atunci, în culmea deznădejdei, se gîndi: „Ah, la ce mi-i bună viaţa, după ce mi s-a luat avutul? Am să mă omor, spînzurîndu-mă de smochinul acesta.“ Luînd această hotărîre, făcu o funie din darbha**

* Vezi p. 181, unde în loc de „auzi“ stă: „văzu“.
** Un fel de iarbă.

și, trecîndu-și gîtul prin laț, se legă de-o cracă. Dar tocmai cînd să-și dea drumul, un om care stătea în văzduh îi zise: — Hei, Somilaka, nu te apuca de năzbîtii. Eu sînt cel care ți-am luat averea. Peste mîncare și îmbrăcăminte nu-ți îngădui să ai nici un ban. Du-te dar acasă. Totuși îndrăzneala ta îmi place. De accea să nu-ți fie fără folos că m-ai văzut. Cere un lucru pe care-l dorești. Somilaka zise: — Dacă-i așa, atunci dă-mi să am bani mulți! Celălalt întrebă: — Ce-ai să faci cu banii, de vreme ce nu te poți folosi de ei? Căci ție nu-ți este dat să ai decît hrană și îmbrăcăminte. Doar se spune:

Ce folosește fericirea care aparține numai unuia, ca o soție, și care nu-i gustată în comun, ca o curtezană de către drumeți? (134)

Somilaka zise: — Chiar dacă nu mi-ar folosi, doresc să am bani. Doar se spune:

Chiar cel zgîrcit și din neam de rînd este veșnic servit de oamenii care caută sprijinul lui. Acela-i om pe lumea aceasta, care și-a strîns avere. (135)

De asemenea:

Slabe sau bine prinse, or cădea sau n-or cădea, draga mea, sînt cincisprezece ani de cînd le tot privesc. (136)

— Ce-i asta? întrebă necunoscutul. Celălalt povesti:

Povestea a șasea

AȘTEPTARE ZADARNICĂ

Într-un loc se afla odată un taur mare, care se chema Corn-ascuțit. Acesta, fiind din cale afară de neastîmpărat, își părăsi turma și începu să-și ducă

viaţa prin pădure, răscolind cu coarnele malurile rîului şi păscînd în voie iarba verde ca smaraldul*. Acum în pădurea aceea locuia un şacal, cu numele Pofticiosul. Odată acesta stătea tolănit în voie pe malul acelui rîu, împreună cu femeia sa. Tocmai atunci Corn-ascuţit se cobora pe malul nisipos ca să bea apă. Văzînd cum îi atîrnă boaşele, femeia şacalului zise: — Ia te uită, bărbate, la cele două bucăţi de carne ale taurului, cum atîrnă. Au să cadă îndată sau cel mult în cîteva ceasuri. De aceea trebuie să te ţii de el! Şacalul răspunse: — Draga mea, nu se ştie dacă vor cădea sau nu. De ce-mi dai o muncă zadarnică? Dacă rămîn pe loc, voi mînca împreună cu tine guzganii care vin să bea apă, pentru că aceasta le e drumul. Dacă însă te las singură şi mă duc după taur, are să vină altul şi are să ocupe locul. Deci nu-i bine să fac asta. Doar se spune:

Cine lasă cele sigure şi umblă după cele nesigure, aceluia i se duc şi cele sigure şi cele nesigure. (137)

Femeia şacalului zise: — Eşti un netrebnic; te mulţumeşti cu ce capeţi. Doar se spune:

Uşor se umple un biet pîrîiaş; uşor se umplu şi mîinile întinse rugător** ale unui şoarece; uşor se mulţumeşte un om de nimic; măcar cît de puţin, tot îi ajunge. (138)

De aceea omul trebuie să fie totdeauna harnic. Doar se spune:

Acolo unde-i hărnicie şi hotărîre de-a începe, unde lenea-i înfrînată, unde înţelepciunea se uneşte cu puterea, acolo e sigur că şi norocul e statornic. (139)

---

* Un pasaj identic la Povestea introductivă, p. 13; rîul trebuie să fie, deci, *Yamunā*.

** Vezi Cartea întîi, str. 25 şi p. 98, n.*.

De aceea omul să nu înceteze de-a se sili, gîndindu-se: „așa mi-i soarta"; fără silință nu se face ulei din sesam. (140)

De asemenea:

Omul prost, care se mulțumește cu puțin, e părăsit și de puținul noroc ce i-a fost dat să aibă. (141)

Iar cînd spui: „Acestea poate au să cadă, poate nu", nici asta nu se potrivește. Doar se spune:

Cei hotărîți sînt vrednici de laudă. Nu situația înaltă este aceea de care se poate folosi cineva. Cine-i oare bietul cuc, căruia însuși Indra îi aduce apă?* (142)

Afară de asta, eu sînt sătulă de carne de guzgan. Și bucățile cele de carne par gata să cadă. De aceea trebuie cu orice chip să faci așa cum ți-am spus! Auzind aceasta, șacalul părăsi locul unde prindea guzgani și se luă după Corn-ascuțit. Bine a zis cine a zis:

Omul este stăpîn pe faptele sale atîta timp cît nu e pironit cu forța de vorbele străpungătoare ca niște suliți ale nevestei sale. (143)

Îmboldit de vorbele femeii, omul crede că-i cu putință ceea ce nu se poate, că-i ușor de ajuns la ceea ce nu se poate ajunge, că se poate mînca ceea ce nu e de mîncat. (144)

Astfel cutreieră el mult timp împreună cu femeia sa pe urmele aceluia. Dar nici că se desprinseră bucățile de carne. Atunci lehămetisit, după cincisprezece ani de zile, șacalul zise către femeia sa:

Slabe sau bine prinse, or cădea sau n-or cădea, draga mea, sînt cincisprezece ani de cînd le tot privesc. (145)

---

* Pilda celui hotărît o dă micul cuc indian, care trăiește numai cu apă de ploaie; pilda măririi deșarte o dă Indra, zeul dătător de ploaie, care, cu toată strălucirea lui, trebuie să îndeplinească o treabă servilă pentru mica pasăre.

Şi nici de-acum înainte n-au să cadă. Mai bine să ne-ntoarcem la locul nostru. De aceea eu spun: Slabe sau bine prinse, or cădea sau n-or cădea, draga mea, sînt cincisprezece ani de cînd le tot privesc. (146)

Necunoscutul zise: — Dacă-i aşa întoarce-te din nou la Chiabureni. Acolo locuiesc doi negustori: unul are avere ascunsă, celălalt avere folosită. După ce vei cunoaşte condiţia fiecăruia, vei cere, după alegere, una sau alta. Dacă-ţi trebuie avere nefolosită, te voi face şi pe tine cu avere ascunsă. Dacă însă vrei avere de dat şi de folosit, îţi voi da avere folosită. Zicînd aşa, se făcu nevăzut. Somilaka, plin de mirare, se înapoie în oraşul Chiabureni. Abia înspre seară ajunse obosit în oraş şi întrebă de casa celui cu avere ascunsă. Cu multă greutate o află şi intră acolo tocmai cînd apunea soarele. Atunci cel cu avere ascunsă împreună cu nevasta şi cu copiii săi îl ocărîră şi abia îl lăsară să intre în casă şi să se aşeze. La masă îi dădură şi lui ceva de mîncare, însă fără nici un pic de consideraţie. După ce mîncă, pe cînd stătea culcat privind în întuneric, văzu pe cei doi oameni cum se sfătuiau între ei. Unul zicea: — Ziditorule, de ce ai hotărît pentru acesta cu avere ascunsă o cheltuială mai mare decît se cuvine? căci i-a dat să mănînce şi lui Somilaka. N-ai făcut bine! Celălalt răspunse: — Destinule, nu e vina mea aici. Eu trebuie să dau omului putinţa de-a dobîndi. Sfîrşitul însă atîrnă de tine. Apoi, cînd se sculă, într-o clipă cel cu avere ascunsă se îmbolnăvi, fiind apucat de vărsături şi pîntecăraie. Din această pricină trebui a doua zi să postească. Dimineaţa, Somilaka plecă de acolo şi se duse la casa celui cu avere folosită. Acesta îl primi frumos, sculîndu-se înaintea lui, şi-l cinsti ospătîndu-l şi dăruindu-i haine. Apoi Somilaka se culcă într-un

pat bun și adormi. Noaptea, cînd deschise ochii, văzu cum se sfătuiau între ei aceiași doi necunoscuți. Unul din ei spunea: — Ziditorule, acesta a făcut mari cheltuieli găzduindu-l pe Somilaka. Spune-mi, cum va putea să le plătească? El a luat totul pe datorie din prăvălia negustorului. Celălalt răspunse: — Destinule, aceasta-i treaba mea. Sfîrșitul însă atîrnă de tine. A doua zi dimineața veni un slujitor al regelui cu o sumă de bani dăruită de rege celui cu avere folosită. Văzînd aceasta, Somilaka se gîndi: „Deși fără avere, totuși e mai bine de cel cu avere folosită decît de cel cu avere ascunsă. Doar se spune:

Folosul *Vedelor* e jertfa focului, folosul învățăturii sfinte este purtarea bună, folosul soției este plăcerea și copiii, folosul averii este dăruirea și folosința ei. (147)

De aceea doresc ca destinul să-mi dea avere de dat și de folosit. Nu-mi trebuie avere ascunsă.“ Și Somilaka avu parte de avere folosită. Iată de ce eu spun:

Cine cîștigă avere, nu dobîndește totdeauna și folosința ei. Așa s-a întîmplat cu prostul de Somilaka, atunci cînd a ajuns în pădurea cea mare. (148)

De aceea, dragă Auricâ, înțelegînd aceste lucruri, nu trebuie să-ți faci inimă rea dinspre partea averii. De altfel chiar și averea pe care o are cineva trebuie socotită ca și cum n-ar avea-o, dacă nu se folosește de ea. Doar se spune:

Dacă oamenii sînt bogați prin aceea că au bani îngropați în casă, de ce n-am fi și noi bogați tot cu banii aceia? (149)

De asemenea:

Dărnicia păstrează averea agonisită ca șanțul de scurgere apele îngrămădite în albia unui lac. (150)

Tot astfel:

Dăruirea, folosința și pierderea sînt cele trei stări ale bogăției; cine nici nu dă nici nu se folosește, aceluia îi rămîne starea a treia. (151)

Înțelegînd aceasta, cel cu judecată nu trebuie să strîngă avere ca să stea degeaba, pentru că aceasta va fi spre mîhnirea lui. Doar se spune:

Fericirea celor cu sufletul calm, care au gustat din plin din ambrozia mulțumirii, de unde s-o aibă cei lacomi de avere, care aleargă de colo pînă colo? (152)

Cea mai mare fericire este a acelora care sorb mulțumirea ca pe-un nectar; pe cînd cei nemulțumiți suferă necontenit. (153)

Cînd mintea-i înfrînată, toate simțurile sînt înfrînate; după cum cînd soarele e acoperit de nori și razele îi sînt acoperite. (154)

Marii profeți liberați de patimi au numit înlăturarea dorinței „bunăstare"*. Dorința nu încetează prin bogății, după cum nici setea nu se potolește prin adorarea focului. (155)

Muritorii vorbesc de rău și despre ceea ce nu merită să fie vorbit de rău, și laudă în gura mare și ceea ce nu trebuie să fie lăudat. Ce nu fac ei pentru bani? (156)

Pe lumea aceasta averea nu aduce noroc nici chiar aceluia care o are în vederea faptelor bune. E mult mai bine să nu fie atins cineva de noroi, decît să se spele de el. (157)

Nu este vreo comoară egală cu dărnicia; nu-i alt dușman mai mare pe pămînt decît lăcomia; nu se află podoabă la fel ca un caracter ales; nu există bogăție egală cu mulțumirea. (158)

---

* În scr. *svāsthyam*, care mai înseamnă și „*fericire*".

Cît despre aceea că cel mai trist aspect al sărăciei ar fi lipsa de considerație — Śiva, cu toate că n-are decît un taur bătrîn*, este totuși stăpînitorul suprem. (159)

Înțelegînd aceasta, dragul meu, trebuie să fii mulțumit! Auzind vorbele lui Încetinel, corbul grăi: — Prietene, trebuie să te hotărăști să faci așa după cum spune Încetinel. Bine se zice:

O, rege, ușor se găsesc oameni care să vorbească totdeauna lucruri plăcute; însă greu se găsește cineva care să spună un lucru neplăcut, dar folositor, sau cineva care să-l asculte. (160)

Cei care spun pe lumea aceasta lucruri neplăcute dar folositoare, aceia sînt numiți prieteni adevărați; ceilalți nu poartă decît numele de prieten. (161)

Pe cînd vorbeau astfel, o gazelă cu numele Tărcata, speriată de vînători, intră în lac. Văzînd-o cum soseşte în goană, Aripă-ușoară se sui într-un copac. Aurică se furișă într-un desiș de trestii; iar Încetinel intră în apă. Cînd Aripă-ușoară văzu că-i o gazelă, zise către Încetinel: — Vino, vino, dragă Încetinel, asta-i o gazelă, care chinuită de sete a venit aici și a intrat în lac. De la ea provine acest zgomot, nu de la oameni. Auzind aceasta, Încetinel zise cu prudență**: — Aripă-ușoară, gazela aceasta, după cît se vede, gîfîie tare și se uită în toate părțile cu ochi neliniștiți; deci ea nu-i însetată, ci desigur speriată de vînători. De aceea vezi dacă aceștia sosesc pe urma ei sau nu. Doar se spune:

Omul speriat gîfîie mult și des și se uită în toate părțile; nu-și găsește liniște cu nici un chip. (162)

---

* Vezi p. 13, n. ***.

** În scr.: *deśakālocitam „potrivit cu locul și cu timpul"*. Prudent e cel care cunoaște locul și timpul (potrivit) (scr. *deśakālajña)*.

Auzind aceasta, Tărcata zise: — Hei, Încetinel, ai înţeles bine pricina spaimei mele. Cu mare greutate am scăpat de săgeţile vînătorilor şi am venit aici. Turma mea trebuie să fi fost ucisă de vînători. Am venit să-ţi cer adăpost; arată-mi un loc unde să nu poată ajunge vînătorii. Auzind aceasta, Încetinel zise: — Tărcato, ascultă învăţătura ştiinţei purtării:

Două mijloace se spune că se întrebuinţează pe lumea aceasta la vederea duşmanului: unul stă în mişcarea mîinilor, celălalt în iuţeala picioarelor. (163)

De aceea intră iute în pădurea asta deasă, pînă nu sosesc dintr-o clipă într-alta ticăloşii cei de vînători. Între acestea Aripă-uşoară se întoarse îndată îndărăt şi zise: — Încetinel, vînătorii s-au îndreptat spre casele lor, ducînd cu ei carne multă. De aceea poţi să ieşi din apă fără nici o teamă! Apoi tuspatru legară prietenie între ei şi-şi petreceau amiezile neturburaţi în preajma lacului, desfătîndu-se, la umbra copacului, cu povestiri şi cugetări frumoase*. Cu drept cuvînt se spune:

Chiar şi fără tovărăşia femeilor, cei înţelepţi se desfată gustînd nectarul cugetărilor frumoase. (164)

De asemenea:

Cine nu prinde ceea ce s-a spus o singură dată sau cine n-o spune şi el la rîndul său, cine nu are un

---

* De aici înainte găsim această poveste redată pe scurt în fabula lui La Fontaine: *Le corbeau, la gazelle, la tortue et le rat*, care începe astfel:

„*La gazelle, le rat, le corbeau, la tortue, / Vivaient ensemble unis; douce société. / Le choix d'une demeure aux humains inconnue / Assurait leur félicité.*"

La sfîrşitul fabulei La Fontaine arată de unde a împrumutat subiectul: „*Pilpay conte qu'ainsi la chose s'est passée*".

mic tezaur de vorbe de spirit şi de povestiri frumoase — ce farmec mai are conversaţia aceluia? (165)

Într-o zi, gazela nu veni la vremea cînd obişnuiau să stea de vorbă. Atunci ceilalţi începură să vorbească îngrijoraţi între ei: — Oare de ce nu vine azi prietena noastră? Poate c-a fost omorîtă de un leu sau de vreun alt animal sau de vînători; sau poate a căzut în foc sau în vreo groapă, atrasă de pofta ierbii fragede. Bine se spune că:

Chiar cînd cineva e-n grădina casei sale, cei cărora li-i drag sînt îngrijoraţi, închipuindu-şi că i s-ar putea întîmpla vreun rău; cu atît mai vîrtos cînd el se află în mijlocul unei păduri înfricoşătoare şi pline de primejdii. (166)

Atunci Încetinel vorbi către corb: — Aripă-uşoară, eu şi cu Aurică nu sîntem în stare s-o căutăm, din pricina încetinelii cu care mergem. De aceea du-te tu şi caut-o prin pădure; poate s-o zăreşti undeva în viaţă. Auzind aceasta, Aripă-uşoară nu merse tocmai departe şi văzu pe Tărcata prinsă în laţ pe malul unui lac. Cînd o văzu, îi zise plin de mîhnire: — Ce-i asta, draga mea? Văzîndu-l pe corb, Tărcata se întristă şi mai tare.

Şi cu drept cuvînt.

De obicei durerea muritorilor, chiar după ce s-a micşorat sau a dispărut, se reaprinde din nou şi mai tare la vederea celor scumpi. (167)

După ce i se opriră lacrimile, Tărcata zise către Aripă-uşoară: — Prietene, de-acum mi s-a apropiat moartea. Noroc că mi-a fost dat să te mai văd o dată. Doar se spune:

Dacă poţi să-ţi vezi prietenul, atunci cînd viaţa ţi-i în primejdie de moarte, aceasta-i o mîngîiere pentru amîndoi, fie că mai trăieşti după aceea, fie că mori. (168)

Iartă-mă dacă te-am jignit vreodată în convorbirile noastre pline de cugetări înțelepte. Aceasta s-o spui în numele meu și lui Aurică și lui Încetinel: Tot ce-am vorbit nelalocul său, cu știință sau din neștiință, să-mi ierte acum amîndoi cu bunătate. (169)

Auzind aceasta, Aripă-ușoară zise: — Draga mea, nu trebuie să te temi, cînd ne ai pe noi ca prieteni. Mă duc să-l iau pe Aurică și mă-ntorc îndată. Oamenii aleși nu-și pierd cumpătul în nenorocire. Doar se spune:

Cel care nu se veselește la izbîndă, cel care nu e abătut în restriște, cel care nu se teme în luptă — rar naște o mamă un astfel de copil, menit să fie o podoabă a celor trei lumi. (170)

După ce spuse aceste cuvinte, îmbărbătînd-o pe Tărcata, Aripă-ușoară se duse unde stăteau Aurică și Încetinel și le povesti cum a căzut Tărcata în cursă. Apoi luă în spate pe Aurică și plecă din nou cu grăbire, hotărît s-o libereze pe Tărcata din laț. Acesteia, cînd îl văzu pe șoarece, îi veni puțin inima la loc și zise:

Cei înțelepți să-și facă prieteni sinceri, ca să îndepărteze nenorocirile. Nu trece cu bine peste nenorocire cel care-i lipsit de prieteni pe lumea aceasta. (171)

Aurică zise: — Prietenă, după cît se vede, tu ești o bună cunoscătoare a științei care ne învață cum să ne purtăm. Cum de-ai căzut dar în capcană? Aceea răspunse: — Nu e timpul de vorbit acum. Mai bine roade-mi iute lațul de la picior, pînă nu vine ticălosul cel de vînător! Auzind aceasta, Aurică zise rîzînd: — De ce te mai temi de vînător, cînd sînt eu aici? Apoi de aceea am căpătat un mare dezgust pentru învățătură, dacă pînă și una ca tine, care cunoaște știința purtării, ajunge într-un aseme-

nea hal. Iată de ce te întreb. Gazela răspunse: — Şi mintea poate fi lovită de destin. Doar se spune:

Cînd sînt prinşi în mrejele morţii şi cînd mintea le e lovită de destin, atunci şi judecata celor cu suflet mare începe să meargă strîmb. (172)

Ghirlanda de litere pusă pe fruntea lor de către destin n-o pot şterge prin puterea lor nici cei mai învăţaţi*. (173)

Pe cînd cei doi vorbeau astfel, Încetinel, cu inima chinuită de nenorocirea prietenei sale, se apropia încet-încet de locul unde stăteau. Cînd o văzu, Aripă-uşoară zise către Auricâ: — Ah, ce întîmplare nenorocită! Auricâ întrebă: — Nu cumva se apropie vînătorul? Aripă-uşoară răspunse: — Nu e vorba acum de vînător. Iată, vine Încetinel. A făcut o imprudenţă, căci din pricina ei avem să ne găsim şi noi pieirea, în caz că vine blestematul cel de vînător. De aceea eu am să mă înalţ în văzduh; tu te vei furişa într-o gaură; iar Tărcata va porni iute în altă parte. Cît despre această broască ţestoasă, sînt tare îngrijat, căci ce-o să se facă ea pe uscat? Între acestea sosi şi Încetinel. Auricâ zise: — Rău ai făcut c-ai venit aici. Întoarce-te iute, pînă nu soseşte vînătorul! — Dragul meu, ce era să fac? zise Încetinel. Nu puteam să stau acolo şi să îndur arsura de foc ce-mi pricinuia nenorocirea prietenei mele. De aceea am venit aici. Bine se spune:

Cine ar putea să sufere despărţirea de o fiinţă iubită sau pierderea averii, dacă n-ar avea alături pe un prieten, care să-i fie asemenea unei minunate buruieni de leac? (174)

Nu isprăvi bine de vorbit şi sosi şi vînătorul cu arcul întins pînă la ureche. Cum îl văzu, într-o clipă

---

* Cf. proverbul românesc: „*Ce ţi-i scris, în frunte ţi-i pus*".

şoarecele roase laţul gazelei. Atunci Tărcata o luă îndată la fugă, uitîndu-se mereu în urmă; Aripă-uşoară se sui într-un copac; iar Aurică intră într-o gaură din apropiere. Atunci vînătorul, dezamăgit din pricina plecării gazelei şi a trudei sale zadarnice, zări pe Încetişor cum înainta încet-încet pe uscat. Şi se gîndi: „Cu toate că soarta mi-a luat gazela, în schimb mi-a ieşit înainte această broască ţestoasă, ca să am ce mînca. Carnea ei va fi azi o mîncare gustoasă pentru mine şi ai mei.“ Gîndindu-se aşa, o învăli în nişte ierburi, o ridică cu arcul şi punînd-o pe umăr porni spre casă. Între acestea Aurică, văzînd-o cum e dusă, începu să se bocească plin de durere: — Ah, ce nenorocire mi s-a întîmplat, ce nenorocire!

Nici n-am ajuns bine la capătul unei supărări, ca la ţărmul unui ocean, că dă peste mine alta. În restrişte se înmulţesc nenorocirile. (175)

Dacă destinul a făcut să-mi pierd averea, de ce mi-a răpit şi prietena, care pentru mine era ca odihna pentru drumeţul obosit? A doua prietenă la fel ca Încetinel n-am să mai am. Doar se spune:

Cel mai mare cîştig în restrişte, destăinuirea şi liberarea din nenorocire: acestea sînt cele trei foloase ale prieteniei. (176)

Aşadar, n-am să mai am altă prietenă după ea. Ah, de ce revarsă destinul fără încetare nenorociri asupra mea, ca nişte săgeţi? Mai întîi mi-am pierdut averea, după aceea supuşii, apoi mi-am părăsit patria şi-n cele din urmă am fost despărţit de prietena mea. Aceasta-i legea vieţii tuturor fiinţelor. Doar se spune:

În corp sînt îngrămădite primejdii, din fericire izvorăşte nefericirea, după întovărăşire vine despărţirea, tot ce se naşte piere. (177)

Tot astfel:

Loviturile cad neîncetat asupra celui rănit. Cînd averea e sleită, atunci crește și arsura stomacului*. În nenorocire răsar dușmăniile. În restriște se înmulțesc nenorocirile. (178)

Ah, bine a spus cineva:

Ocrotitor la vreme de primejdie, vas al iubirii și al încrederii — de cine oare a fost creată această perlă, numită amic în două silabe? (179)

Între acestea sosiră acolo și Tărcata și Aripăușoară, scoțînd strigăte deznădăjduite. Atunci Aurică zise: — La ce aceste bocete zadarnice? Mai bine să ne chibzuim cum să scăpăm pe Încetinel, cît timp nu dispare din ochii noștri. Doar se spune:

Cine numai se vaietă ca un prost, cînd dă peste el o nenorocire, acela nu face decît să sporească jalea, dar n-o înlătură. (180)

Cei învățați în ale științei purtării spun că singurul leac al nenorocirii este încercarea de-a o curma și lepădarea desperării. (181)

De asemenea:

Cea mai bună chibzuință este aceea care are în vedere redobîndirea averii pierdute, dobîndirea celei viitoare și liberarea celui căzut într-o nenorocire. (182)

Auzind aceasta, corbul zise: — Dacă-i așa, atunci faceți ce vă spun: Tărcata să apuce același drum ca și vînătorul și cînd va ajunge la vreun lac, să cadă nemișcată pe mal. Eu mă voi sui pe capul ei și cu lovituri ușoare de cioc o voi ciocăni, pentru ca vînătorul, văzînd loviturile mele de cioc, s-o creadă moartă și, lăsînd la pămînt pe Încetinel, să alerge după gazelă. În acest timp tu îi vei rupe în bucăți legăturile de iarbă, pentru ca Încetinel să poată intra iute în lac. Tărcata zise: — Planul tău e bun. Fără îndo-

---

Adică: foamea.

ială că Încetinel poate fi socotit ca și scăpat. Doar se spune:

Cel dintîi dintre toți muritorii știe înțeleptul, și nimeni altul, dacă sforțarea voinței prevestește izbîndă sau neizbîndă. (183)

Să facem întocmai! Zis și făcut. Vînătorul zări pe Tărcata pe țărmul unui lac, la marginea drumului, cu corbul pe ea. Cînd o văzu, se gîndi cu bucurie: „De bună seamă că biata gazelă, din cauza durerilor pricinuite de lat, după ce l-a rupt, s-a tîrît cum a putut cu rămășița de viață ce mai avea și, intrînd înăuntrul pădurii, a murit. Broasca aceasta țestoasă se află în puterea mea, căci e bine legată. Să iau dar gazela." Luînd această hotărîre, puse broasca țestoasă jos și alergă la gazelă. În aceeași clipă Aurică roase cu dinții lui tăioși ca diamantul legăturile de iarbă ale lui Încetinel, care ieși din ele și intră în lac. La rîndul ei Tărcata, înainte de-a ajunge vînătorul la ea, dispăru îndată împreună cu corbul. Rușinat și dezamăgit vînătorul se întoarse; dar cînd se uită mai bine, ia broasca țestoasă de unde nu-i. Atunci se așeză la pămînt și recită în gînd această strofă:

— Vînatul acesta mare, cu toate că mi-a căzut în cursă, mi-a fost răpit de tine. Broasca țestoasă pe care am găsit-o, a dispărut și ea, desigur că tot prin voința ta. Lihnit de foame cutreier prin pădurea aceasta, departe de nevastă și de copii. O, moarte, fă ceea ce n-ai făcut încă, stăpînă; sînt gata. (184)

Astfel se tîngui el în fel și chip și se duse acasă. După ce plecă acela, se adunară cu toții: corbul, broasca țestoasă, gazela și șoarecele și plini de bucurie se îmbrățișară, părîndu-le ca și cum s-ar fi născut din nou. Apoi se îndreptară spre lac, unde-și petrecură restul zilelor în mare fericire, desfătîndu-se în convorbiri pline de cugetări frumoase. Cunos-

cînd aceasta, cel ce are judecată să caute să-și facă prieteni; iar după aceea să se poarte cu ei sincer. Doar se spune:

Cine-și face prieteni și nu se poartă strîmb față de ei, acela niciodată nu suferă durerea umilinței. (185)

Aici se sfîrșește această a doua carte, numită *Dobîndirea prietenilor*.

Cartea a treia

POVESTEA CORBILOR ȘI A BUFNIȚELOR

Acum începe această a treia carte numită *Povestea corbilor și a bufnițelor*, din care prima strofă este următoarea:

Nu trebuie să ne încredem în acela care a fost mai înainte împotriva noastră și care din dușman s-a făcut prieten. Privește cum a ars ascunzătoarea cea plină de bufnițe, datorită focului adus de corbi. (1)

Iată ce se povestește:

Este în ținutul Deccanului un oraș cu numele Mahilāropya. În apropierea acestuia se afla un smochin mare, plin de o mulțime de păsări și acoperit de un frunziș foarte des. Acolo trăia odinioară regele corbilor, cu numele Culoare-de-nor, înconjurat de nenumărați corbi. Acesta își făcuse acolo o cetate, în care-și petrecea timpul cu supușii săi. Însă într-o ascunzătoare din munți, care-i servea de cetate, locuia regina bufnițelor, cu numele Zdrobitoarea-de-dușmani. Aceea venea noaptea și zbura împrejurul smochinului. Pe orice corb îi ieșea în cale îl omora. În felul acesta, încetul cu încetul, datorită vizitelor regulate ale aceleia, smochinul fu golit de corbi. Și era și firesc să se întîmple aceasta, fiindcă:

Cine privește nepăsător cum înaintează pe furiș dușmanul sau boala, acela cu încetul e distrus din această pricină. (2)

Tot astfel:

Cine nu înlătură dușmanul și boala de îndată ce se ivesc, acela, chiar puternic fiind, este omorît de ei, de cum prind putere. (3)

Într-o zi regele corbilor chemă pe toți sfetnicii săi și le zise: — Dușmanul nostru, fiind foarte puternic și îndrăzneț, pîndește prilejul și vine în fiecare noapte și ne măcelărește. Cum să i-o plătim oare? Noi firește, nu vedem noaptea, nici nu cunoaștem cetatea sa, ca să putem merge s-o atacăm. De aceea care din aceste mijloace să alegem? Pace, război, plecare, rămînere, alianță sau perfidie?. Atunci aceia ziseră: — Bine ai făcut, Măria-ta, că ne-ai pus această întrebare. Doar se spune:

Chiar și atunci cînd nu-i întrebat, sfetnicul trebuie să vorbească ceva. Însă cînd e întrebat, el trebuie să spună îndată ceea ce-i prielnic, fie că-i plăcut, fie că-i neplăcut. (4)

Sfetnicul care fiind întrebat nu spune ceea ce-i prielnic și ceea ce aduce în cele din urmă fericire, ci numai vorbește pe placul regelui, e socotit ca dușman. (5)

O, rege, ușor se găsesc oameni care să vorbească totdeauna lucruri plăcute; dar greu se găsește cineva care să spună un lucru neplăcut, dar folositor, sau cineva care să-l asculte. (6)

De aceea trebuie neapărat să ne chibzuim, iar pe urmă să ne silim să aducem la îndeplinire planul. (7)

Regele acela avea cinci sfetnici ereditari*, ale căror nume erau: Zbor-în-sus, Zbor-împreună, Zbor-

---

* Vezi p. 112, n. **.

în-urmă, Zbor-înainte și Viață-lungă. Dintre aceștia, regele întrebă mai întîi pe Zbor-în-sus: — Ce părere ai, prietene, despre situația noastră? Acela răspunse: — Măria-ta, cu cel tare să nu te măsori. Fiindcă-i puternic și atacă atunci cînd îi vine bine, trebuie să ni-l facem aliat. Doar se spune:

După cum rîurile nu se întorc înapoi, tot astfel și izbînda nu se îndepărtează de acela care se închină celui mai puternic, dar care-l atacă la vremea potrivită. (8)

Cu dușmanul care-i sincer, virtuos, nobil, cu frați mulți, puternic și adesea biruitor: cu acela trebuie să se încheie pace. (9)

Cînd vede că viața îi este în primejdie, omul să încheie pace chiar și cu unul care nu e nobil. O dată ce viața e la adăpost, totul e la adăpost. (10)

Cine-i învingător în multe lupte, cu acela mai ales trebuie să se încheie pace. Doar se spune:

Cînd cineva încheie pace cu unul care a învins în multe lupte, atunci prin ajutorul acestuia dușmanii săi repede i se supun. (11)

Omul să prefere pacea chiar cu acela care-i este egal; căci biruința în luptă este îndoielnică. Să nu săvîrșească o faptă nesocotită. Așa a vorbit Bṛhaspati*. (12)

Fiindcă biruința este totdeauna nesigură pentru cei care se încumetă să dea lupta, de aceea să nu se recurgă la ea decît după ce s-au încercat primele trei mijloace**. (13)

Cel orbit de trufie, care nu încheie pace și care-i bătut cu desăvîrșire de egalul său, pricinuiește distrugerea amîndurora, ca și o oală nearsă lovită de alta. (14)

---

* *Bṛhaspati* este învățătorul zeilor.

** Sînt patru mijloace care duc la izbîndă: dezbinarea, blîndețea, corupția și forța.

Lupta cu cel tare e spre pierzarea celui slab. Cel tare rămîne în picioare, neatins, ca și piatra care sfarmă oala. (15)

Pămîntul, prietenii și aurul sînt cele trei foloase ale luptei; fără ea nici unul din ele nu se poate dobîndi în nici un chip. (16)

Leul care scormonește gaura unui guzgan, plină de sfărîmături de piatră, își rupe unghiile sau nu se alege decît c-un guzgan. (17)

De aceea, acolo unde nu e un folos însemnat, ci numai luptă, aceasta nu trebuie cu nici un chip să fie stîrnită sau dată. (18)

Cel atacat de unul mai puternic să facă la fel ca trestia*, niciodată însă ca șarpele, dacă vrea ca fericirea sa să fie nezdruncinată. (19)

Făcînd ca trestia, el ajunge la o mare prosperitate; pe cînd o purtare ca a șarpelui nu duce decît la pieire. (20)

Cel prudent să sufere loviturile, strîngîndu-se ca broasca țestoasă; însă cînd i se ivește prilejul să se ridice ca șarpele cel negru**. (21)

Cînd se vede că războiul e aproape, să-l evite prin cuvintele cele mai împăciuitoare. Să nu atace vijelios, căci biruința nu e sigură. (22)

Tot astfel:

Nici un autor nu spune ca să se dea lupta cu cel care-i puternic; căci niciodată norul nu merge împotriva vîntului. (23)

Astfel își dădu Zbor-în-sus părerea în sprijinul unei purtări binevoitoare și a păcii. După ce o auzi, regele grăi către Zbor-împreună: — Prietene, aș dori să aud și părerea ta! Acela zise: — Măria-ta, eu nu

---

* Vezi str. 126, p. 224, n. *.

** *Cobra*, foarte primejdios.

găsesc că-i bine să facem pace cu dușmanul. Doar se spune:

Cu dușmanul să nu se încheie alianță, oricît ar fi de strînsă. Fie apa cît de fierbinte, vîntul tot o răcește. (24)

Unde mai pui că-i crud, lacom și fărădelege. De aceea cu atît mai mult nu trebuie să închei pace cu el. Doar se spune:

Cu cel lipsit de sinceritate să nu cumva să se încheie pace. Oricît de strînsă ar fi alianța cu el, nu trece mult și din pricina răutății sale el se schimbă din nou. (25)

De aceea eu socot că trebuie să ne războim cu dînsul. Doar se spune:

Dușmanul care se arată crud, lacom, leneș, neglijent, fricos, prost și disprețuitor, acela-i un luptător care ușor poate fi nimicit. (26)

Afară de aceasta, noi am fost bătuți de el. De aceea, dacă veți încheia pace cu dînsul, are să facă din nou prăpăd printre corbi. Doar se spune:

Vorbele împăciuitoare nu sînt la locul lor, cînd dușmanul poate fi învins prin al patrulea mijloc*. Care-i înțeleptul care stropește cu apă pe cel cuprins de friguri, în loc să-l facă să asude?** (27)

Vorbele blînde mai degrabă ațină pe cel înfuriat, ca și picăturile de apă turnate deodată peste untul fierbinte. (28)

Cît despre ceea ce spui Măria-ta, că dușmanul e puternic, și aceasta-i fără temei. Doar se spune:

---

* Vezi p. 197, n. **.

** Cf. Cicero, *In Catilinam*, I, 31: „*Adesea oamenii bolnavi de-o boală grea, dacă beau apă rece, atunci cînd sînt scuturați de frigurile care-i ard, mai întîi parcă se simt ușurați, dar pe urmă se îmbolnăvesc și mai tare*".

Leul însufleţit de un mare curaj pune piciorul pe capul elefantului îndîrjit, cu toate că acesta e mai mare decît el. (29)

Cine-i energic, acela poate omorî pe duşman, chiar dacă acesta e mare, iar acela mic; astfel povestesc Bharadvajii* c-a omorît leul pe elefant. (30)

Duşmanii a căror putere e mai mare trebuie ucişi prin viclenie, cum a făcut Bhîma cu kiciakii**, travestindu-se în femeie. (31)

Tot astfel:

Regelui neîndurător duşmanii i se supun ca Morţii; pe cînd pe cel care rabdă totul ei îl consideră ca pe un fleac. (32)

Acela a cărui strălucire nu întunecă strălucirea celor străluciţi — la ce s-a mai născut degeaba răpind numai tinereţea mamei sale? (33)

Fericirea al cărei trup nu e ud de sîngele duşmanilor, roşu ca şofranul, oricît ar fi ea de fermecătoare, nu aduce bucurie sufletului celor înţelepţi. (34)

Regele al cărui pămînt nu e stropit de sîngele duşmanilor şi de lacrimile care curg din ochii văduvelor lor — ce slavă are el în viaţă? (35)

Astfel îşi dădu părerea Zbor-împreună în favoarea războiului. După ce-l ascultă şi pe el, regele grăi către Zbor-în-urmă: — Prietene, dă-ţi şi tu părerea! Acela, luînd cuvîntul, zise: — Măria-ta, duşmanul nostru e rău, mai puternic decît noi, şi nelegiuit. De aceea nu sînt potrivite pentru el nici pacea, nici războiul. Singurul lucru nimerit e plecarea. Doar se spune:

---

* *Bharadvajii* formau o şcoală vedică şi studiau o variantă a *Yajurvedei negre*, una din *Vede*, cărţile sfinte ale brahmanilor.

** În *Mahābhārata* eroul Bhīma, al doilea fiu al lui Paṇdu, regele antic al oraşului Delhi, a învins poporul kiciakilor travestindu-se în femeie.

Față de un dușman mai puternic și nelegiuit nu se recomandă nici pacea, nici războiul, ci numai plecarea. (36)

La vreme de primejdie plecarea este de două feluri: una are de scop scăparea vieții și a averii, cealaltă se spune că este a celui care dorește să învingă. (37)

Plecarea în țara dușmanului a celui care-i doritor de biruință și superior în putere se recomandă în lunile *Kārttika* și *Caitra**; în alt timp nu. (38)

Însă orice timp este nimerit, atunci cînd dușmanul poate fi surprins aflîndu-se într-o nenorocire sau avînd părți slabe. (39)

Numai după ce și-a întărit bine propria-i reședință cu luptători viteji, destoinici și puternici, să pornească regele în țara dușmanului, trimițînd înainte iscoade. (40)

Însă cine pătrunde în regatul dușman fără a cunoaște drumurile, aliații naturali**, apele și ogoarele, acela nu se mai întoarce în regatul său. (41)

De aceea ar fi nimerit să te retragi. De asemenea:

Aici e nimerit, stăpîne, să recurgi la al doilea mijloc, la plecare, nu la război, nici la pace cu răufăcătorul acesta puternic. (42)

Pe lîngă aceasta cei prudenți, cînd se retrag, au în vedere un scop. Doar se spune:

Berbecele se dă înapoi ca să atace. Regele animalelor, cînd e din cale afară de furios, se pitește gata să se arunce. Cei cuminți, care-și ascund gîndurile în sufletul lor și nu-și dau pe față planurile și acțiunile, chibzuindu-se bine, aceia învinș. (43)

De asemenea:

---

* În lunile *Kārttika* și *Caitra* se recomandă să se pornească împotriva dușmanului, fiindcă atunci nu plouă.

** Se cheamă „aliat natural" în tratatele de politică și de guvernămînt ale indienilor un rege care-i despărțit de altul printr-un stat la mijloc.

Cel care, văzînd că dușmanul său e tare, pleacă în pribegie, acela ca și Yudhiștḥira*, trăind și nemurind, își recapătă țara. (44)

Cînd cel slab, cuprins de îngîmfare, se ia la luptă cu cel puternic, el face tocmai ceea ce dorește dușmanul și pricinuiește pieirea familiei sale. (45)

Așadar, fiindcă ești atacat de-un dușman puternic, nu e timpul acum nici de pace nici de război, ci de retragere. Acesta fu sfatul lui Zbor-în-urmă, privitor la retragere. Auzind aceasta, regele zise către Zbor-înainte: — Prietene, spune-ți și tu părerea ta! Acela zise: — Măria-ta, mie nu-mi place nici unul din cele trei mijloace: pacea, războiul și plecarea; găsesc însă cît se poate de nimerită rămînerea pe loc. Doar se spune:

Crocodilul, cînd se află în locul său prielnic, îl trage pînă și pe elefantul măreț; pe cînd dacă-i afară din locul său, e biruit și de un cîine. (46)

De asemenea:

Cel atacat de unul mai tare să stea cu precauție în cetate. Acolo să-și cheme prietenii, ca să-l scape. (47)

Cel care, la vestea că se apropie dușmanul, își părăsește spăimîntat cetatea, acela nu se mai întoarce acolo. (48)

După cum oricine se poate apropia de un șarpe lipsit de dinți și de un elefant domolit, tot astfel și de un rege fără cetate. (49)

Un singur om care se află în cetate poate să se lupte cu o sută de dușmani puternici; de aceea să nu-și părăsească cetatea. (50)

---

* *Yudhiștḥira*, cel mai în vîrstă dintre fiii lui Pāṇḍu, fu învins într-o zi de vărul său *Duryodhana* la jocul de zaruri și din această pricină fu silit să trăiască prin păduri 12 ani, împreună cu frații săi.

De aceea regele să-şi zidească o cetate puternică, cu provizii şi aliaţi naturali, prevăzută cu ziduri, şanţuri, maşini şi celelalte. (51)

Acolo să stea veşnic gata de luptă; dacă scapă cu viaţă, îşi recapătă domnia; dacă moare, merge în rai. (52)

De asemenea:

Chiar cei slabi, dacă sînt uniţi, nu pot fi învinşi de unul puternic, cum e învins copacul singuratic de potrivnicul său, vîntul. (53)

Căci copacul care creşte singur, oricît ar fi de mare şi oricît de bine înţepenit ar fi din toate părţile, poate fi clătinat chiar de un vînt foarte lin. (54)

Tot astfel duşmanii socotesc că pot face rău unui om cînd e singur, chiar dacă-i viteaz — şi de aceea îi şi fac. (55)

Aceasta fu părerea lui Zbor-înainte, privitoare la rămînerea pe loc. Auzind aceasta, regele se îndreptă către Viaţă-lungă: — Prietene, spune şi tu părerea ta! Acela grăi: — Măria-ta, dintre cele şase mijloace* alianţa mi se pare cea mai potrivită. Aceasta trebuie s-o facem. Doar se spune:

Cel fără aliat, chiar dacă-i destoinic şi puternic, ce poate el să facă? Focul izbucnit se stinge de la sine, dacă nu e vînt. (5)

De aceea trebuie să rămîi pe loc şi să te uneşti cu unul destoinic, care să te scape din nenorocire. Dacă însă îţi vei părăsi cetatea şi vei pleca, atunci nimeni n-are să-ţi vorbească măcar de vreun ajutor. Doar se spune:

Cînd focul arde pădurea, vîntul este aliatul său; dar tot el stinge lampa. Cine se uită la un om slab? (57)

---

* Vezi p. 319, n. **.

Însă nu-i nevoie neapărat ca cineva să se unească cu unul puternic. Şi unirea cu cei mici poate să te apere. Doar se spune:

După cum un tufiş de bambu, format din trestii dese, nu poate fi smuls, tot aşa nu poate fi distrus un rege, chiar dacă-i foarte slab*. (58)

De aceea arborii care sînt deşi şi bine înţepeniţi de jurîmprejur, nu sînt doborîţi nici chiar de furtună, fiindcă sînt uniţi între ei; (59)

pe cînd copacul singuratic, chiar dacă-i mare, puternic şi bine înţepenit, cu uşurinţă poate fi doborît de vînt. (60)

Ce se spune însă cînd alianţa se face cu unul foarte însemnat? Se spune:

Unirea cu un om mare pe cine oare nu-l înalţă? Apa care stă pe frunza de lotus capătă strălucire de mărgăritare**. (61)

Aşadar, fără unire nu e putinţă de scăpare. De aceea trebuie de făcut mai întîi alianţă şi după aceea război; aceasta-i părerea mea! Acesta fu sfatul lui Viaţă-lungă. După ce acela vorbi astfel, regele Culoare-de-nor se plecă spre un vechi sfetnic al tatălui său, un bătrîn cu numele Viaţă-tare, care cunoştea întreaga învăţătură cu privire la arta de a domni, şi-i zise: — Scumpul meu***, am întrebat pe aceşti sfetnici de faţă cu tine, ca să-i auzi pe toţi şi, cunoscîndu-le părerea, să-mi arăţi ce-i de făcut. Spune-mi dar, cum e mai bine? — Fiule zise acela, toţi sfetnicii au vorbit aşa cum stă şi-n cărţile care învaţă arta de a domni. Învăţăturile acestea îşi au rostul la timpul lor. Însă împrejurarea de faţă cere prefăcătorie. Doar se spune:

---

* Subînţeles „*Cu condiţia ca să se aliece cu mai mulţi*".

** Vezi Cartea întîi, str. 250, n.*.

*** În textul scr. *tata*: „*tată*" (termen de respect).

Totdeauna, şi-n timp de pace şi-n război, omul trebuie să fie neîncrezător şi să recurgă la prefăcătorie faţă de-un duşman mai puternic. (62)

De aceea duşmanul e răpus lesne de acei care-i ciştigă încrederea, fără însă a se încrede şi ei în el, şi care-i ațiță lăcomia. Doar se spune:

Uneori cei înţelepţi fac ca să-i meargă bine duşmanului pe care au de gînd să-l distrugă. Flegma este sporită cu ajutorul zahărului, pentru ca să dispară. (63)

Tot astfel:

Pe lumea aceasta cel care-i sincer faţă de femei, faţă de duşmani, faţă de un prieten prefăcut şi mai ales faţă de curtezane, acela nu trăieşte mult. (64)

Datoria faţă de rege, faţă de brahmani, faţă de sine însuşi şi faţă de învăţător, trebuie să şi-o îndeplinească omul cu sinceritate; restul cu prefăcătorie. (65)

Sinceritatea este de lăudat numai la asceţii cu sufletul purificat, nu şi la oamenii obişnuiţi, poftitori de femei, şi mai ales nu la domnitori*. (66)

De aceea, dacă vei recurge la prefăcătorie, nu numai că vei rămînea pe loc, dar ademenindu-l pe duşman îl vei alunga. Pe lîngă aceasta, dacă vei vedea la el vreo parte slabă, te vei duce şi-l vei omorî. Culoare-de-nor zise: — Scumpul meu, eu nici măcar nu ştiu unde şade. Cum să-i cunosc dar partea slabă? Viaţă-tare răspunse: — Fiule, cu ajutorul iscoadelor îţi voi arăta nu numai cetatea lui, dar şi părţile-i slabe. Doar se spune:

Vacile văd prin miros, brahmanii văd prin *Vede*, regii văd prin iscoade, ceilalţi oameni prin ochi. (67)

În această privinţă se spune:

---

* Astfel de principii imorale se găsesc în tratatele de politică indiene, vezi şi p. 111, n. ***.

Regele care cunoaşte prin iscoadele sale ascunse pe puternicii săi şi mai ales pe ai duşmanilor, acela nu dă peste nenorocire. (68)

Culoare-de-nor zise: — Scumpul meu, cine sînt cei puternici şi cîţi la număr? Ce sînt spionii ascunşi? Lămureşte-mi toate acestea. Acela grăi: — În această privinţă sfîntul Narada* îi spune lui Yudhişthira că la duşmani sînt optsprezece puternici, iar cei proprii cincisprezece. Aceştia se pot cunoaşte prin cîte trei spioni ascunşi. O dată cunoscuţi, atît cei care sînt ai noştri, cît şi cei care sînt de partea duşmanului se află în puterea noastră. Doar Narada îi spune lui Yudhişthira:

Pe cei optsprezece puternici ai duşmanului şi pe cei cincisprezece ai tăi îi cunoşti prin cîte trei iscoade ascunse. (69)

Prin cuvîntul „puternic" se înţelege un dregător de seamă. Dacă ei se poartă rău, aceasta-i spre pierzarea stăpînului lor; dacă însă sînt de treabă, aceasta-i spre binele lui. Aceştia sînt: cancelarul, preotul casei, căpetenia oştirii, prinţul moştenitor, uşierul, duhovnicul, strîngătorul de biruri, mai marele peste harem, slujitorul care-i de serviciu, primul judecător, cel care primeşte jălbile, ministrul de război, cel ce are în grija sa elefanţii, vistiernicul, comandantul cetăţii, mai marele peste perceptori, păzitorul hotarelor şi vătaful curţii. Prin trădarea acestora duşmanul repede e învins. Cei care fac parte dintre puternicii proprii sînt: regina, mama regelui, camerierul, grădinarul, păzitorul patului domnesc, iscoada, cititorul în stele, medicul, cel care aduce apa, cel care păstrează betelul, învăţătorul, straja, intendentul, purtătorul de um-

* *Narada* este numele unui înţelept divin.

brelă și curtezana. Dușmănia acestora este poarta pierzării pentru domnitor și pentru ai săi. Tot astfel:

Medicul, cititorul în stele și învățătorul află totul, dacă sînt puși ca spioni printre ai lor; tot astfel imblînzitorii de șerpi și nebunii printre dușmani. (70).

De asemenea:

O dată ce spioni iscusiți au găsit intrare cu ajutorul celor puternici, să caute să iscodească și fundul, acest dușman al apelor adînci. (71)

Auzind cuvintele sfetnicului său, Culoare-de-nor zise: — Scumpul meu, oare din ce pricină dăinuiește această necontenită dușmănie pe viață și pe moarte între corbi și bufnițe? Acela răspunse: — Fiule, odinioară lebedele, papagalii, bîtlanii, cucii, vrăbiile, bufnițele, păunii, porumbeii, turturelele, scurmătoarele și toate celelalte păsări s-au întrunit și au început să se sfătuiască cu mare înfierbîntare: — Cu toate că regele nostru este Vainateya, spuneau dinsele, el se ține de venerabilul Vasudeva* și nici nu-i pasă de noi. Degeaba mai avem un stăpîn, dacă nu ne ocrotește pe noi, care veșnic sîntem prinse în lațurile vînătorilor. Doar se spune:

Cine nu ocrotește pe oamenii spăimîntați și asupriți necontenit de dușmani, acela fără îndoială că sub înfățișarea de rege este Moartea însăși. (72)

Dacă regele nu-și cîrmuiește bine supușii, oamenii se rătăcesc ca o corabie fără cîrmaci. (73)

Ca pe-o corabie sfărîmată pe ocean să-i părăsească omul pe aceștia șase: pe învățătorul care nu-i în stare să învețe pe alții, pe preotul care nu studiază cărțile sfinte**. (74)

---

* *Vainateya*: numele său obișnuit este *Garuda*. Aceasta-i pasărea pe care călărește *Vișnu*, numit aici *Vasudeva*. Vezi p. 59, n. ***.

** „*Cărțile sfinte*“ sînt *Vedele*.

pe regele care nu ocrotește, pe soția rea de gură, pe păstorul doritor de-a trăi în sat și pe bărbierul doritor de-a fi în pădure. (75)

Gîndindu-ne la aceasta, să ne alegem alt rege. Atunci, văzînd-o pe bufniță cu înfățișarea ei frumoasă, toate păsările strigară într-un glas: — Bufnița aceasta să fie regina noastră. Să se aducă dar cele trebuitoare pentru încoronarea reginei. Atunci se pregăti apă de la diferite scăldători sfinte, se făcu o grămadă dintr-o sută și opt rădăcini descîntate, se așeză tronul, se aduse un tablou care înfățișa pămîntul cu cele șapte insule, se așternu blana de tigru, se umplură cu apă vasele de aur, se aprinseră lămpile pline cu untdelemn și se sună din surle. Oglinzile și celelalte lucruri aducătoare de noroc stăteau pregătite, cei mai buni dintre cîntăreți recitau odele lor, brahmanii înflăcărați rosteau în cor imnuri vedice, fecioarele cîntau, totul era gata pentru încoronare*. Dar tocmai cînd bufnița se așeza pe tron, iată că de undeva sosi un corb. Acesta se gîndi „Ce înseamnă oare această adunare de păsări și sărbătoarea aceasta mare?“ Cînd îl văzură, păsările își ziseră între ele: — Se știe că cel mai isteț între păsări e corbul Doar se spune:

Cel mai viclean dintre oameni e bărbierul, dintre zburătoare e corbul, dintre fiare șacalul, dintre asceți cerșetorul în haine albe**. (76)

De aceea să-l auzim și pe el. Doar se spune:

Planurile puse la cale de cei pricepuți, chibzuite și bine cercetate în toate chipurile împreună cu mulți, niciodată nu dau greș. (77)

---

* Se descrie pregătirea de încoronare ca și cum ar fi vorba de un rege adevărat; animalele în fabulele indiene se poartă și vorbesc întocmai ca oamenii.

** „*Cerșetorul în haine albe*“, probabil un ascet din secta *Svetāmbara* („purtători de haine albe“.)

Atunci corbul apropiindu-se de ele zise: — Ce inseamnă această mulțime adunată și această sărbătoare măreață? Acelea răspunseră: — Noi, păsările, n-avem regină. De aceea am pus la cale încoronarea acestei bufnițe ca regină a păsărilor. Dă-ți acum și tu părerea. Ai sosit tocmai la timp! Atunci corbul începu a rîde și zise: — Este o nebunie să se încoroneze ca regină bufnița aceasta chioară în timpul zilei, cu fața ei grozavă, cînd sînt atîtea păsări de seamă ca: păunul, lebăda, cucul, fenicopterul, papagalul, turturica, cocorul și altele. De aceea eu nu sînt de această părere. Pentru că:

Fără să fie mîniată, și ce înfiorătoare și neprietenoasă la vedere este bufnița aceasta cu nasul ei coroiat și cu ochii ceia albi! D-apoi cînd va fi mînioasă, cum are să mai arate! (78)

De asemenea:

Dacă punem ca regină bufnița, care prin însăși firea ei e înfiorătoare, grozavă, sălbatică și neprietenoasă la vedere, atunci ce noroc vom mai avea?* (79)

Pe lîngă aceasta, cînd Vainateya e stăpînul nostru, la ce să ne mai luăm ca stăpînă și pe bufnița asta? De aceea, chiar de-ar avea însușiri, totuși, de vreme ce avem un stăpîn, nu mai are rost al doilea.

Un singur domn peste o țară, plin de strălucire, este prielnic. Cînd îs mai mulți, aduc pierzare, ca sorii la sfîrșitul lumii**. (80)

---

* Cf. aceeași credință despre bufniță și la noi.

** La sfîrșitul unui *kalpa*, spune tradiția, vor apărea șapte sori, care vor arde universul. (*Kalpa* este o perioadă a lumii, egală cu o zi a lui Brahma). În privința cugetării cf. versul: „*Nu e bună domnia multora; unul singur să fie domn*". (Homer, *Iliada*, II, 204).

Numai cît vor auzi de numele lui (Vainateya), şi duşmanii voştri nu se vor atinge de voi. Doar se spune:

E de-ajuns să afle numai numele unui stăpîn cu faimă mare, şi într-o clipă duşmanii se liniştesc. (81)

Tot astfel:

Pomenindu-i pe cei mari, avem izbînda cea mai mare. Fiindcă au pomenit de lună, iepurii au trăit în pace. (82)

— Cum asta? întrebară păsările. Corbul povesti:

Povestea întîia

IEPURELE ŞI ELEFANTUL

Într-o pădure trăia odată un elefant uriaş, cu numele Patru-dinţi, care era regele turmei sale. Odată se ivi acolo o secetă mare, care ţinu mulţi ani. Din cauza ei secară lacuri, smîrcuri, mlaştini şi bălţi. Atunci toţi elefanţii grăiră către regele lor: — Măria-ta, puii noştri sînt chinuiţi de sete şi trag să moară; unii au şi murit. Să căutăm un lac, unde să bea apă şi să se înviioreze. După ce se gîndi mult, regele elefanţilor zise: — Este în inima unui ţinut, într-un loc singuratic, un lac mare, totdeauna plin cu apă din Gangele care curge pe sub pămînt. Să mergem într-acolo! Zis şi făcut. Merseră ei cinci nopţi de-a rîndul şi ajunseră la lac. Acolo intrară în apă şi nu ieşiră decît atunci cînd apuse soarele. Însă de jur împrejurul acelui lac se aflau nenumărate gropi, făcute de iepuri în pămîntul foarte moale. Acestea fură stricate de elefanţi, pe cînd umblau încoace şi încolo. Mulţi iepuri se aleseră cu picioarele, capetele şi gîturile strivite; unii

din ei muriră, alţii abia scăpară cu viaţă. După ce se depărtă turma de elefanţi, iepurii, turburaţi, văzîndu-şi locuinţele distruse de picioarele elefanţilor, unii din ei cu picioarele rupte, alţii cu corpul stîlcit şi plin de sînge, alţii iarăşi cu puii omorîţi, se întruniră cu ochii în lacrimi şi începură a se sfătui. — Vai, sîntem pierduţi! spuneau ei. Turma ceea de elefanţi are să vină mereu, pentru că nu-i apă aiurea. Aşa că vom pieri cu toţii. Doar se spune:

Elefantul omoară chiar cînd atinge, şarpele chiar cînd miroase, regele chiar cînd rîde, omul rău chiar cînd cinsteşte. (83)

Să ne gîndim dar la vreun mijloc de scăpare. Atunci unul din ei zise: — Să părăsim acest ţinut şi să plecăm. Ce putem face altceva? Doar Manu şi Vyāsa* au spus:

Omul să părăsească pe unul pentru familie, familia s-o părăsească pentru sat, satul să-l părăsească pentru ţară şi pămîntul întreg pentru sine însuşi. (84)

Regele să-şi părăsească ţara fără a sta la gînduri, dacă aceasta-i spre binele său, chiar dacă-i sănătoasă, roditoare şi prielnică creşterii vitelor. (85)

Omul să-şi păstreze averea pentru vreo nenorocire, nevasta să şi-o păstreze cu ajutorul averii, iar pe sine să se păstreze sacrificînd şi nevastă şi avere. (86)

Atunci unii ziseră: — Nu se poate părăsi aşa deodată locul strămoşesc. De aceea să ne gîndim la vreun mijloc de a-i speria, ca să nu vină cumva din nou. Doar se spune:

Şi şarpele care nu-i veninos trebuie să-şi ridice creasta; veninos sau nu, creasta-i ridicată insuflă groază. (87)

---

* *Vyāsa* este autorul legendar al *Vedelor*, cărţile sfinte ale brahmanilor.

Atunci alții ziseră: — Dacă-i așa, este un mijloc foarte bun de a-i speria în așa fel, încît să nu se mai întoarcă. Însă izbutirea acestui mijloc atîrnă de un sol iscusit. Fiindcă iepurele Vijayadatta, regele și stăpînul nostru, locuiește în lună, de aceea să se trimită un sol prefăcut la regele elefanților, care să-i spună: „Luna te oprește să vii aici la lac, pentru că de jur-împrejurul lui locuiesc supușii ei". Dacă i se va vorbi astfel, poate că va da crezare vorbelor solului și va pleca. Atunci alții iarăși ziseră: — Dacă-i așa, este în mijlocul nostru un iepure cu numele Clăpăug. Acela-i meșter la vorbă și cunoscător în ale soliei. Să-l trimitem pe dînsul acolo. Doar se spune:

Acela este trimis ca sol din partea regelui, care-i chipeș, fără dorinți, cu darul vorbirii, cunoscător a tot felul de cărți și care știe să pătrundă gîndul altora. (88)

De asemenea:

Cel care recurge la un ușier domnesc neghiob sau plin de lăcomie, dar mai cu seamă mincinos, acela nu izbutește în ceea ce întreprinde. (89)

Să vedem deci dacă putem să scăpăm teferi din această pacoste! Atunci ceilalți ziseră: — Așa-i bine. Alt mijloc de scăpare nu-i. Să facem așa! Atunci fu ales Clăpăug, ca să meargă la regele turmei de de elefanți; și Clăpăug porni. Cînd ajunse aproape de drumul elefanților, se sui pe o movilă, de care nu se putea apropia nimeni altul, și vorbi către elefant: — Hei, elefant păcătos, cum de-ai îndrăznit să intri, așa nici una nici două și fără să-ți pese, în lacul acesta al lunii? Să nu mai calci pe aici; pleacă! Auzind aceasta, elefantul zise mirat: — Dar tu cine ești? Acela răspunse: — Eu sînt iepurele

Vijayadatta şi locuiesc în lună. Sfînta lună m-a trimis acum la tine, pentru ca vorbele ei să aibă mai multă crezare. Atunci elefantul zise: — Hei, iepure, spune-mi porunca sfintei luni, ca s-o îndeplinesc îndată! Iepurele răspunse: — Ziua trecută ai venit împreună cu turma ta şi ai strivit o mulţime de iepuri. Cum de nu ştii că aceştia sînt sub stăpînirea lunii? De aceea, dacă ţii la viaţă, sub nici un cuvînt să nu mai vii aici. Aceasta-i porunca lunii! Elefantul întrebă: — Şi unde se află acum stăpîna voastră, sfînta lună? Iepurele răspunse: — Ea a venit acum aici, la lac, ca să aducă mîngîiere iepurilor care au mai rămas în viaţă dintre cei zdrobiţi de turma ta. Iar eu am fost trimis la tine. Elefantul zise: — Dacă-i aşa, arată-mi pe stăpîna mea, ca să mă închin la ea şi să plec aiurea! Iepurele zise: — Vino numai tu cu mine, ca să ţi-o arăt! Zis şi făcut. Seara iepurele îl duse pe elefant la ţărmul lacului şi, arătîndu-i chipul lunii în apă, îi zise: — Stăpîna noastră stă cufundată în meditaţie în mijlocul apei. Închină-te ei în tăcere şi pleacă iute. Altfel, dacă-i turburi meditaţia, se va supăra din nou şi mai tare. Atunci elefantul, înfricoşat, se închină la lună şi apoi se depărtă. Din ziua aceea iepurii trăiră în tihnă în vizuinile lor, împreună cu ai lor. De aceea eu spun:

Pomenindu-i pe cei mari, avem izbînda cea mai mare. Fiindcă au pomenit de lună, iepurii au trăit în pace. (90)

Tot astfel:

Odinioară iepurele şi Kapiñjala, vrînd cu orice preţ să se judece şi dînd peste un judecător mişel, şi-au găsit pieirea amîndoi. (90)

— Cum asta? întrebară păsările. Corbul povesti:

Povestea a doua

POTÎRNICHEA, IEPURELE ŞI MOTANUL

Mai înainte eu locuiam într-un copac. Dedesubt, într-o scorbură, locuia o potîrniche, cu numele Kapiñjala. Totdeauna, cînd ne întorceam la apusul soarelui, ne petreceam vremea amîndoi spunîndu-ne o mulţime de cugetări frumoase şi istorisindu-ne faptele străvechi ale înţelepţilor divini, brahmani şi regeşti, sau multele minunăţii văzute în timpul călătoriilor; ceea ce ne făcea o mare plăcere. Odată Kapiñjala se duse împreună cu alte potîrnici să-şi caute hrana într-un ţinut străin, plin cu lanuri de orez. Dar, cînd se ivi noaptea, nu se mai întoarse şi atunci mă gîndii neliniştit şi întristat de lipsa ei: „Ah, oare de ce n-a venit azi Kapiñjala? Nu cumva a fost prinsă în laţ de vreun vînător? Sau poate a omorît-o cineva? Oricum, dacă i-ar merge bine, n-ar sta ea fără mine. Astfel mă frămîntai, cu gîndul multe zile. Odată însă, pe la asfinţitul soarelui, intră în scorbură un iepure, cu numele Mers-iute. Fiindcă pierdusem orice nădejde în privinţa lui Kapiñjala, îl lăsai. A doua zi însă, făcîndu-i-se dor de casă, numai iată că soseşte şi Kapiñjala, grasă ca o minge de mult orez ce mîncase. Bine a zis cine a zis:

Nici în cer nu gustă muritorii aşa fericire, ca aceea pe care o are şi cel mai sărac în ţara sa, în oraşul său, în casa sa. (92)

Cînd văzu iepurele în scorbură, potîrnichea zise supărată: — Hei, dar casa asta este a mea. De aceea fă bine şi ieşi numaidecît! Iepurele răspunse: — Casa asta nu-i a ta, ci a mea. De ce dar rosteşti în zadar cuvinte de ocară? Doar se spune:

Nu se mai poate pune stăpînire pe iazuri, fîntîni, temple și copaci, o dată ce au fost părăsite* (93)

De asemenea:

Acolo unde cineva s-a folosit în văzul tuturor de o casă sau de altceva timp de zece ani, dovada hotărîtoare este folosința, nu martorul nici actele. (94)

Aceasta-i legea cu privire la oameni, așa cum ne învață înțelepții; iar adăpostul animalelor și al păsărilor e numai pentru puii lor. (95)

Așadar, casa asta este a mea, nu a ta! Kapiñjala zise: — Dacă recunoști ca autoritate legea, vino cu mine, să întrebăm pe un învățat; și cui i-o va da, acela să aibă casa. Atunci mă gîndii: „Ce are să iasă oare de aici? Vreau să văd și eu judecata.“ Apoi de curiozitate mă luai după ei. Între acestea un cotoi sălbatic, cu numele Dinți-ascuțiți, care auzise sfada lor, se duse la malul unui rîu din apropierea drumului, luă un pumn de iarbă sfîntă și stînd c-un ochi închis, cu brațele ridicate și abia atingînd pămîntul cu vîrful picioarelor**, începu să propovăduiască virtutea, cu fața spre sfîntul soare, în felul următor: — Ah, existența aceasta pămîntească nu prețuiește nimic, viața se duce ca o clipă, unirea cu ființele scumpe e trecătoare ca un vis, familia este asemenea rețelei fermecate a lui Indra***. De aceea nu e altă mîntuire decît în virtute****. Doar se spune:

Acela ale cărui zile vin și se duc lipsite de fapte bune, nu trăiește, ca și foalele unui fierar, deși suflă. (96)

---

* Strofa aceasta e a lui *Manu*, autorul celebrului cod de legi indian numit *Manusmṛti*.

** Motanul e comparat cu un ascet care se chinuiește.

*** *Rețeaua lui Indra*: simbol al iluziei deșarte.

**** Aproape aceleași învățături, sub o formă puțin schimbată, se găsesc la hoțul din Cartea întîi, povestea a patra.

După cum o coadă de cîine nu acoperă părţile ruşinoase nici nu alungă insectele şi ţînţarii, tot astfel învăţătura fără virtute nu e de nici un folos. (97)

De asemenea:

Ca neghina între grîne, ca o pasăre necurată, ca ţînţarii între fiinţe: aşa sînt aceia al căror ţel nu e virtutea. (98)

Mai presus sînt florile şi fructele decît copacul, mai presus se spune că e untul decît laptele acru, mai presus untdelemnul decît plăcinta prăjită în el, mai presus e virtutea decît omul. (99)

Oamenii lipsiţi de virtute trăiesc ca vitele, numai pentru a mînca şi a-şi face nevoile, deşi au fost creaţi în scopul cel mai înalt: să facă fapte bune. (100)

Învăţaţii care cunosc ştiinţa purtării laudă statornicia în toate faptele. Deşi în calea ei stau multe piedici, pasul Dreptăţii este grăbit. (101)

Oameni, virtutea se poate arăta pe scurt (ce aveţi nevoie de multe amănunte?): a face bine altuia este o virtute; a-l asupri este o faptă rea. (102)

Ascultaţi chintesenţa virtuţii şi după ce veţi auzi, meditaţi asupra ei: omul să nu facă altora ceea ce-i rău pentru el. (10)

Auzindu-i învăţăturile privitoare la virtute, iepurele zise: — Kapiñjala, colo pe malul rîului stă un pustnic, care predică virtutea. Să-l întrebăm pe el. Kapiñjala răspunse: — Dar acesta-i duşmanul nostru din naştere! De aceea să ne ţinem departe de el, cînd îl vom întreba. S-ar putea ca făgăduinţa sa religioasă să fie şubredă. Atunci îi ziseră de departe: — Hei, pustnicule, care cunoşti legile, între noi doi este o neînţelegere. De aceea dă-ne o hotărîre întemeiată pe pravilă. Cine va pierde procesul, acela să fie mîncat! Cotoiul răspunse: — Dragii mei, nu, nu vorbiţi aşa. Eu m-am depărtat de drumul

faptei rele, care duce la iad. Nevătămarea fiinţelor este calea virtuţii. Doar se zice:

Fiindcă cei drepţi au spus că înaintea virtuţii merge nevătămarea fiinţelor, de aceea trebuie cruţate pînă şi ploşniţele, păduchii şi celelalte insecte*. (104)

Cine vatămă chiar şi fiinţele vătămătoare, acela-i crud; acela se duce în iadul cel grozav; cu atît mai mult cel care vatămă fiinţele bune. (105)

Chiar şi cei pricepuţi în ale jertfei, care ucid animale atunci cînd jertfesc, sînt lipsiţi de minte. Ei nu cunosc înţelesul adevărat al învăţăturii sfinte. E drept că acolo se spune să se jertfească ţapi. Dar „ţapi" se numesc boabele de orez vechi de şapte ani, şi nu un soi anumit de animale**. Doar se spune:

Dacă cineva merge la cer tăind copaci, omorînd animale şi vărsînd sînge, atunci cine se mai duce în iad? (106)

De aceea eu n-am să vă mănînc nici pe unul, nici pe celălalt. Voi hotărî numai cine cîştigă şi cine pierde. Eu însă mi-s bătrîn şi nu prea aud bine de departe. Avînd în vedere lucrul acesta, apropiaţi-vă şi spuneţi cum stă pricina, pentru ca să dau hotărîrea în deplină cunoştinţă de cauză şi astfel să nu-mi fie închisă intrarea în cer. Doar se spune:

Bărbatul care din trufie sau din lăcomie sau din mînie sau de teamă dă o hotărîre nedreaptă, acela merge în iad. (107)

Tot astfel:

Judecătorul care dă o hotărîre nedreaptă cu privire la un cal, ucide unul; cu privire la o vacă,

---

* Persiflarea este evidentă. Autorul îşi bate joc de respectul pe care-l au pustnicii brahmani pentru orice vietate.

** Şi aici avem o persiflare a felului cum se interpretau textele sfinte.

ucide zece; cu privire la o fată, ucide o sută; cu privire la un bărbat, ucide o mie. (108)

Cel care, stînd în sala unde se judecă, nu arată limpede cum stă lucrul, acela trebuie îndepărtat; afară numai dacă cercetarea nu descoperă adevărul. (109)

De aceea vorbiți-mi cu încredere la ureche! Mai este nevoie să continui povestea? Ticălosul acela cîștigă repede încrederea amîndurora, astfel încît, pierzîndu-și mințile, se apropiară de el. Atunci în același timp unul fu înșfăcat de cotoi cu gheara, iar cealaltă cu dinții săi ca ferăstrăul. După aceea fură uciși și mîncați. De aceea eu spun:

Odinioară iepurele și Kapiñjala, vrînd cu orice preț să se judece și dînd peste un judecător mișel, și-au găsit pieirea amîndoi. (110)

Tot astfel și voi, alegîndu-vă ca regină bufnița și neputînd vedea noaptea, veți merge pe drumul iepurelui și al lui Kapiñjala. Acum, cînd știți aceasta, faceți ce trebuie de făcut! Auzind cuvintele corbului, păsările strigară: — Bine a vorbit acesta; ne vom aduna altădată, ca să ne sfătuim asupra alegerii unui rege. Zicînd aceasta, se împrăștiară toate care încotro. Rămăsese singură bufnița, așezată pe tron în așteptarea încoronării, avînd alături pe soțul ei. Într-un tîrziu ea vorbi: — Cine-i acolo? De ce nu sînt încoronată? Atunci soțul ei zise: — Ți-a pus piedică corbul. Păsările s-au dus la cuiburile lor. Singur corbul acesta mai stă aici, nu știu din ce pricină. Scoală-te dar, ca să te conduc la locuința ta! Auzind aceasta, bufnița grăi amărîtă către corb: — Ah, nemernicule, ce rău ți-am făcut că mi-ai împiedicat încoronarea? De astăzi înainte între noi va fi o dușmănie pe care o vor moșteni și urmașii noștri! Doar se spune:

Se vindecă rana pricinuită de săgeți; se vindecă și copacul lovit de secure; dar vorba rea scîrbește; și rana pe care o pricinuiește vorba nu se mai vindecă. (111)

Zicînd acestea, plecă acasă împreună cu soțul ei. Atunci corbul spăimîntat se gîndi: „Cum de mi-am atras fără nici un motiv această dușmănie prin vorbele mele? Doar se spune:

Vorbele pe care le rostește cineva nelalocul lor și nelatimpul lor, neprielnice pentru viitor, neprietenoase, înjositoare pentru el și fără îndreptățire, — acelea nu sînt vorbe, ci otravă. (112)

Omul cuminte, chiar cînd e puternic, să nu-și facă singur dușmani. Care-i omul cu mintea întreagă, care să înghită otravă fără motiv spunîndu-și: „Am eu doctor?“ (113)

Zicînd așa, porni și corbul spre locuința sa. De aici se trage, fiule, dușmănia din tată în fiu, care-i între noi și bufnițe! Culoare-de-nor zise: — Scumpul meu, dacă așa stau lucrurile, ce trebuie de făcut? — Fiule, răspunse acela, cu toate că lucrurile stau astfel, afară de cele șase mijloace* mai este și o hotărîre energică. Îmi iau asupra mea sarcina de-a o aduce la îndeplinire; mă voi duce acolo; îi voi înșela pe dușmani și-i voi omorî. Doar se spune:

Cei cu minte multă și cu judecată sănătoasă sînt în stare să înșele pe cei tari, cum au făcut hoții cu brahmanul**, luîndu-i țapul. (114)

— Cum asta? întrebă Culoare-de-nor. Celălalt povesti:

---

* Vezi p. 319, n. **.

** Brahmanul este tare, fiindcă îi poate blestema; și blestemul unui brahman se împlinește totdeauna.

Povestea a treia

BRAHMANUL PĂCĂLIT

Într-un oraș locuia odată un brahman cu numele Mitraśarman*, care practica cultul focului. Odată, prin luna lui ianuarie, pe cînd sufla vîntul rece dinspre miazănoapte, cerul era acoperit de nori și Parjanya** lăsa să cadă ploaia monoton, brahmanul se duse într-un sat, ca să ceară un animal pentru jertfit. Acolo merse la un om cu dare de mînă și zise: — Vreau să jertfesc în cea dintîi noapte cu lună nouă. De aceea dă-mi un animal, să-l jertfesc. Acela îi dădu un țap foarte gras. Brahmanul, văzînd că țapul umblă de colo pînă colo, cum era voinic, îl luă pe umeri și porni grăbit spre oraș. Pe cînd mergea pe drum, îi ieșiră înainte trei hoți cu gîtlejul lihnit de foame. Cînd zăriră țapul cel gras pe umerii brahmanului, își ziseră între ei: — Dacă mîncăm animalul acesta, puțin ne pasă de ploaia rece de azi. Să-l păcălim dar pe brahman și să i-l luăm! Atunci unul din ei, schimbîndu-și straiele, îi ieși înainte pe alt drum și-i zise: — Hei, da prost mai ești părinte! De ce faci pe dos ca ceilalți oameni și te expui batjocurii purtînd pe umeri cîinele acela spurcat? Doar se spune:

Atingerea cîinelui, a cucoșului, a unui paria este socotită la fel; mai ales însă cea a măgarului și a cămilei. De aceea nu trebuie atinse. (115)

Atunci brahmanul zise furios: — Da' ce, ești chior, mă, că iei un țap drept cîine? — Nu te supăra,

---

* Cuvîntul acesta înseamnă: „*Cel ocrotit de Mitra*“ (o divinitate vedică): vezi p. 43, n. **.

** Zeul ploii; același ca și Indra.

părinte, răspunse celălalt, du-te unde-ţi place! Pe cînd trecea printr-o pădure, îi ieşi înainte al doilea hoţ, care-i zise: — Vai, părinte, ce păcat! Oricît ai ţine la viţelul cela mort, nu trebuia să-l iei pe umeri. Doar se spune:

Nebunul, care se atinge de un animal sau de un om mort, nu se poate curăţa decît prin cele cinci lucruri ale vacii*. sau postind după mersul lunii**. (116)

Atunci brahmanul zise cu mînie: — Da'ce, eşti chior, de spui că ţapul ăsta ar fi un viţel mort? — Nu te supăra, sfinţia ta, răspunse hoţul, n-am ştiut şi de aceea am vorbit. Fă dar cum crezi! Mai merge el puţin prin pădure şi numai ce-i iese în cale al treilea hoţ şi-i zice: — Părinte, nu faci bine că porţi în spate un măgar. Dă-l jos. Doar se spune:

Cel ce se atinge de un măgar, cu ştiinţă sau fără ştiinţă, trebuie să se scalde cu haine cu tot, ca să şteargă păcatul. (117)

Lasă-l dar, pînă nu te vede cineva. Atunci brahmanul, crezînd că are de-a face cu diavolul***, de frică aruncă ţapul la pămînt şi o luă la fugă spre casă. Apoi cei trei hoţi se adunară şi luînd ţapul se puseră să ospăteze în voie. De aceea eu spun:

Cei cu minte multă şi cu judecată sănătoasă sînt în stare să înşele pe cei tari, cum au făcut hoţii cu brahmanul, luîndu-i ţapul. (118).

---

* Vaca este un animal sfînt pentru brahmani; cele cinci lucruri ale vacii sînt: laptele, iaurtul, untul, urina şi bălegarul.

** Postul acesta e în legătură cu creşterea şi descreşterea lunii. În fiecare zi numărul îmbucăturilor scade cu cîte una, de la cincisprezece, cînd e lună plină, la nici una, cînd e lună nouă; după aceea creşte la fel.

*** Brahmanul crede că ţapul e un „duh necurat", fiindcă toţi pe cîţi îi întîlnea îl luau drept un animal impur.

Căci nu degeaba se spune:

Cine n-a fost înşelat pe lumea aceasta de purtarea frumoasă a servitorilor luaţi de curînd, de veştile aduse de oaspeţi, de lacrimile femeilor şi de potopul de vorbe a celor de rea credinţă? (119)

Acum vreau să-ţi spun ceva: Gîndeşte-te bine şi pe urmă fă cum îţi spun! — Vorbeşte, zise regele. Voi face întocmai după sfatul tău. Viaţă-tare zise: — Află atunci, fiule, ce mijloc am ales, trecînd peste blîndeţă şi celelalte*. Este al cincilea. Dojeneşte-mă cu vorbe aspre de tot, spunînd că-ţi sînt duşman. Şi pentru ca iscoadele duşmanului să fie pe deplin încredinţate, mînjeşte-mă cu sînge şi aruncă-mă sub smochin. După aceea pleacă spre muntele Rşyamūkha. Stai acolo cu supuşii tăi, pînă ce voi cîştiga încrederea vrăjmaşilor printr-un mijloc dibaci şi astfel mi-i voi face binevoitori. O dată scopul meu atins şi cunoscînd cum e cetatea pe dinăuntru, te voi lua şi-i voi omorî, căci ei ziua sînt orbi. Văd bine că altă scăpare nu-i. Uită-te şi tu şi vezi: Cetatea noastră n-are drum de retragere, aşa că nu e bună decît pentru a fi măcelăriţi în ea. Doar se spune:

Cei pricepuţi în ale ocîrmuirii numesc cetate aceea care-i prevăzută şi cu drum pentru retragere. Cea care nu are drum de retragere e numai o închisoare cu aparenţă de cetate. (120)

Nu trebuie să-ţi fie milă de mine. Doar se spune:

Chiar şi servitorii dragi ca viaţa, ocrotiţi şi răsfăţaţi, care şi-au arătat destoinica în luptă, trebuiesc priviţi ca o cunună veştedă de flori. (121

Tot astfel:

Servitorii să fie ocrotiţi ca viaţa, să fie lăsaţi să prospereze ca propriile interese, necontenit, în ve-

---

* Vezi p. 319, n. **.

derea unei singure zile, cînd va fi întîlnirea cu dușmanul. (122)

De aceea nu trebuie să mă oprești într-o asemenea împrejurare. Zicînd aceasta, se prefăcu că se ceartă cu el. Curtenii regelui, auzindu-l pe Viață-tare vorbind cu voce ridicată, se pregătiră să-l omoare; dar Culoare-de-nor zise: — Opriți-vă! Am să-l pedepsesc eu singur pe trădătorul acesta ticălos! zicînd așa, se sui deasupra lui și lovindu-l ușor cu ciocul îl umplu de sînge. După aceea plecă spre locul hotărît de mai înainte, împreună cu curtenii săi. Atunci soțul bufniței, care era iscoada dușmanului, povesti reginei bufnițelor toată pățania sfetnicului și plecarea lui Culoare-de-nor: — Dușmanul tău, zise iscoada, a plecat undeva, împreună cu ceata lui, fiindu-le frică. Auzind aceasta, bufnița porni la apusul soarelui împreună cu sfetnicii și cu suita ei, ca să omoare pe corbi. — Hei, zise ea, grăbiți-vă; mulțumită faptelor noastre bune săvîrșite altădată*, vom pune gheara pe dușman, care-i speriat și cu gîndul numai la fugă. Doar se spune:

Cînd fuge dușmanul, acesta-i un prilej bun pentru a-l ataca; și cînd își caută scăpare aiurea, el cade în puterea regelui, datorită vegherii servitorilor săi. (123)

Fără prilej un dușman nu poate fi biruit nici chiar de zei. Fiindcă a găsit un prilej, Indra a nimicit pe urmașii Ditiei**. (124)

Zicînd așa, după ce dădură tîrcoale smochinului din toate părțile, se lăsară jos. Deoarece nu se vedea nici un corb, regina bufnițelor se sui în vîrful unei

---

* Binele sau răul, pe care l-a făptuit cineva în existența sa anterioară, determină soarta sa, bună sau rea, în viața următoare. Vezi și Cartea a doua, strofele 125—127.

** *Diti* este mama demonilor *Daityas*, pe care i-a ucis Indra.

crengi și în mijlocul uralelor zise veselă: — Hei, cercetați și vedeți pe ce drum au dispărut corbii. Dacă ne luăm după ei înainte de-a se adăposti în vreo cetate, îi putem omorî. Doar se spune:

Chiar dacă se adăpostește după un gard, dușmanul nu poate fi ucis de cel dornic de a birui; cu atît mai puțin cînd se află într-o cetate cu toate cele de trebuință. (125)

În clipa aceea Viață-tare începu să scoată gemete slabe de tot. Atunci toate bufnițele se repeziră să-l omoare. Dar corbul grăi: — Ascultați, eu sînt Viață-tare, sfetnicul lui Culoare-de-nor. El m-a adus în halul acesta. Spuneți aceasta stăpînei voastre; am multe de vorbit cu ea. Cînd i se aduse la cunoștință aceasta, regina bufnițelor fu cuprinsă de mirare și ducîndu-se la el îi zise: — Cum de ai ajuns în starea asta? Vorbește! Viață-tare zise:— Ascultă-mă, regină. În ziua trecută ticălosul Culoare-de-nor, văzînd că au fost uciși o mulțime de corbi de către Măria-ta, fu cuprins de mîhnire și de mînie și era gata să pornească la luptă împotriva voastră. Atunci eu i-am zis: „Stăpîne, nu e bine să pornești împotriva lor. Doar se spune:

Cel care vrea să-i meargă bine, dacă-i neputincios, nici măcar să nu se gîndească la dușmănie cu unul mai puternic. Cel ce se poartă ca trestia, nu e omorît pe lumea aceasta. Însă pieirea e sigură pentru cei care se poartă ca fluturele*. (126)

De aceea trebuie să încheiem pace cu regina bufnițelor, aducîndu-i daruri. Doar se spune:

---

* Ambele comparații se găsesc adesea în literatura politică (vezi Cartea întîi, str. 325). Cel care se îndoaie ca trestia în fața furtunii, acela nu-i distrus; pe cînd cel care atacă pe unul mai puternic, piere ca fluturele care zboară spre flacără.

Cel ce are minte, dacă vede că dușmanul e tare, să-și scape viața, dîndu-i și averea întreagă. O dată ce viața-i scăpată, averea se poate face la loc.“ (127)

Atunci acela, atîțat de niște ticăloși și bănuind că am trecut de partea ta, m-a adus în halul acesta. Așa că acum mîntuirea mea e la picioarele Măriei-tale. Îți făgăduiesc numai atît: De îndată ce voi putea să mă mișc, te voi duce la adăpostul său și voi face să fie măcelăriți toți corbii! Auzind aceasta, Zdrobitoarea-de-dușmani chemă pe sfetnicii săi ereditari și ținu sfat împreună cu ei. Ochi-roșu, Ochi-groaznic, Ochi-aprins și Nas-coroiat: aceștia erau cei patru sfetnici ai ei. Mai întîi fu întrebat Ochi-roșu: — Prietene, sfetnicul acesta al dușmanului se află în gheara mea. Ce să facem cu el? Acela răspunse: — Măria-ta, acesta-i sfetnicul cel mai de frunte al dușmanului; deși e înstrăinat de el numai deocamdată, din pricina bîrfelilor celor răuvoitori, totuși vorbele lui trebuie ascultate; căci nu se cuvine ca un domnitor să se gîndească necontenit la război. Doar se spune:

Celor care se gîndesc într-una la război li se slei**e**ște visteria; pentru ei nu-i nici somn, nici dorință de a petrece, nici vreo plăcere. (128)

De aceea, prin mijlocirea acestuia, să trăim în pace cu regele corbilor. Doar se spune:

Cel-de-sine-stătător* a spus că diplomația începe cu blîndețea și sfîrșește cu violența. Dintre acestea violența e cea mai rea; de aceea să fie întrebuințată cea din urmă. (129)

Tot astfel:

Treburile care se pun la cale prin blîndețe, nu dau greș niciodată. Totdeauna ele aduc mulțumire, ca și cugetul celor virtuoși. (130)

---

* În scr. *Svayambhū*, alt nume al lui *Brahma*.

Nebunul, care întrebuințează forța în treburile care se pot îndeplini prin blîndețe, face ca cel bolnav de gălbinare, care bea zeamă amară de castraveți ca să se vindece, în loc de a lua zahăr*. (131)

Că unii zic că dușmanii pot fi biruiți numai prin forță, nu prin blîndețe, nici aceasta nu-i adevărat. Doar se spune:

Şi gazelele, care se sperie numai la auzul unui foșnet de frunze, iată că totdeauna sînt ucise de vînători prin blîndețe**. (132)

Pentru a distruge pe dușman nu se află buruiană mai vrăjită decît vorba blîndă. Oare iarna lotusul nu se ofilește din pricina căderii line a zăpezii? (133)

De aceea, dacă vreți să ascultați sfatul meu, trebuie întrebuințată blîndețea, fie pentru a încheia pace cu dușmanul, fie pentru a-l nimici. Căci știința diplomației spune:

Ce încet își mișcă bîtlanul picioarele prin apă, în care-și duce viața, ca și cum i-ar fi milă de celelalte viețuitoare și ar fi cel mai virtuos!*** (134)

După ce află părerea aceluia, regina bufnițelor întrebă pe Ochi-groaznic: — Prietene, doresc să aflu și părerea ta. Ce trebuie să fac în împrejurarea de față? — Măria-ta, răspunse acela, nu văd de ce folos poate fi blîndețea față de un dușman din naștere. Doar se spune:

Vorbele împăciuitoare nu sînt la locul lor, cînd dușmanul poate fi învins prin al patrulea mijloc.

---

* Medicii indieni lecuiesc cazuri ușoare de gălbinare cu zahăr, pe care bolnavul îl ia în lapte sau cu unt topit. În cazuri grave ei prescriu zeamă fiartă de *patola*, un fel de castravete foarte amar.

** Adică prin vicleșug, prin curse.

*** Bîtlanul *(ibis)*, care merge cu băgare de seamă și încet prin apă, ca și cum s-ar teme să vatăme vreo vietate mică, își înșală și-și omoară dușmanii săi, peștii, prin însăși această încetineală.

Care-i înțeleptul care stropește cu apă pe cel cuprins de friguri, în loc să-l facă să asude*? (135)

De aceea un dușman înverșunat trebuie răpus prin dezbinare. Doar se spune:

Chiar un dușman foarte puternic poate fi învins prin dezbinare; de aceea, cel care vrea să biruie pe dușman, trebuie să recurgă la dezbinare**. (136)

Cine vede că dușmanul său nu poate fi învins, să atragă de partea sa pe o rudă a aceluia, destoinică și care rîvnește la tron, cum a făcut Rāma cu Vibhīșana***. (137)

Omul care are trecere la dușmani să fie răpus prin documente plăsmuite sau prin daruri în bani, cum a făcut Vișnugupta cu Rākșasa****. (138)

Regele să dezbine oștirea dușmanului, chiar dacă-i greu de dezbinat, prin bani, ca s-o poată folosi ușor, ca lemnul tare dar plin de cari. (139)

Gîndindu-se la aceasta, cel cu judecată trebuie să recurgă la dezbinare, spre a supune pe dușman. Orice dușman, oricît ar fi de cuceritor și de înzestrat cu însușiri, prin dezbinare va ajunge în puterea ta. Doar se spune:

Chiar și acela care caută liberarea de renașteri, care-i stăpînit de bunătatea absolută, neîmpiedicat

---

* Al patrulea mijloc e dezbinarea. În privința comparației vezi p. 199, n. **.

** Cuvîntul „dezbinare" este traducerea exactă a scr. *bhēda*, care mai înseamnă și „trădare, corupere"; aceste cuvinte pot fi substituite cuvîntului „dezbinare" în pasajul în care-i întrebuințat.

*** *Rāma*, eroul celebrei epopei *Rāmāyana*, ademeni pe *Vibhīșana*, fratele lui *Rāvaṇa*, ca să-i arate puterea acestuia, promițîndu-i tronul țării Lańkā.

**** *Rākșasa* a fost mai întîi ministrul lui *Nanda;* după moartea acestuia el deveni sfetnicul lui Malayaketu, fiul lui Parvatendra. Datorită uneltirilor lui *Cāṇakya* (Vișnugupta), Rākșasa fu bănuit de principe, care-l îndepărtă.

de patimi, virtuos în faptă și frumos la suflet, rămîne legat de lanțul nesfîrșit al renașterilor, dacă-i dezbinat înlăuntrul său*. (140)

De aceea, dacă vrei să-mi asculți sfatul, să te ferești de trădare din partea alor tăi și s-o pui la cale prin cei care sînt de partea dușmanului. După ce află părerea aceluia, regina întrebă pe Ochi-aprins: — Prietene, ce părere ai în această afacere? Acela răspunse: — Regină, mie nu-mi plac aceste două mijloace: blîndețea și dezbinarea, pentru că nici prin blîndețe nici prin dezbinare nu poate fi răpus dușmanul, așa cum e răspus cînd e lacom de bani și cînd i se cîștigă încrederea prin daruri. Doar se spune:

Cînd omul e stăpînit de lăcomie, el se uită la bani și nu la pierzarea sa. Căci și cotoiul se uită la lapte, nu la ciomăgeală. (141)

Pentru a pune frîu poftei dușmanului, domnitorul înțelept îl împacă prin blîndețe, cum face oceanul cu focul** (142)

Chiar dacă i-a ucis părintele, dușmanul, dacă se lasă ademenit de bani și capătă încredere, se predă potrivnicului său. (143)

Chiar și în cetate dușmanii pot fi omorîți cu ajutorul banilor, așa cum sînt omorîți peștii de către pescari, care le aruncă o bucățică de carne. (144)

Pe lîngă aceasta, cei care nu oferă bani dușmanilor fac rău, pentru că sub aparența banilor se ascunde nimicirea dușmanilor. Doar se spune:

---

* Strofa aceasta mai înseamnă: „*Oricît ar fi mărgăritarul de limpede, de neted, de rotund și de frumos, cînd e găurit el poate fi legat*“.

** Focul surghiunit în ocean usucă o întindere de 12 *Krośa* (*Krośa* e o distanță pînă unde ajunge strigătul unui om).

Uneori cei înțelepți fac ca să-i meargă bine dușmanului pe care au de gînd să-l distrugă. Flegma este sporită cu ajutorul zahărului, pentru ca să dispară. (145)

După ce auzi vorbele acestuia, regina zise către Nas-coroiat: — Spune-mi, ce părere ai? Acela răspunse: — Ce să spun, Măria-ta, decît că din cele trei păreri nici una nu s-a spus potrivit cu principiile diplomației; pentru că aceste mijloace: blîndețea, dezbinarea, banii, sînt pentru cei neputincioși; însă pentru cei puternici, cînd e vorba de dușman, e numai forța. Doar se spune:

Cînd un rege întrebuințează față de dușman alte mijloace decît forța, atunci acela, dîndu-și seama că-i e frică, îl atacă de la sine. (146)

Afară de aceasta, fericirea domnitorilor care se reazemă pe blîndețe și pe celelalte mijloace, în loc de forță, nu e de lungă durată. Doar se spune:

Ce folos de fericirea care nu e dobîndită prin bărbăție, chiar dacă-i înfloritoare? Și un bou bătrîn mănîncă iarba ce-i răsare datorită întîmplării. (147)

În închipuire fericirea se află în mîna tuturor oamenilor; însă în realitate ea se supune numai celor cu puterea brațelor neîncătușată. (148

Fericirea e adorată în gînd de cei lipsiți de curaj ca și o femeie greu de dobîndit; însă cei viteji o cuceresc prin putere, în luptă, ca pe o amantă. (149

Omul nu gustă fericirea, dacă nu pune piciorul pe capetele dușmanilor, strălucitoare de razele pe care le împrăștie pietrele nestemate din diademe. (150)

Fericirea este cucerită de brațele vînjoase ca trompa elefantului măreț, în jurul cărora scapără fulgerele paloșului sclipitor tras cu mînie din teacă. (151)

Fericirea ajunge în puterea dușmanului prin atacul vitejesc al acestuia și devine stăpîna casei lui,

chiar dacă adineauri încă dormea în brațele altuia. (152)

Cel care-i totdeauna energic și care se poartă ca leul, să se folosească el de fericirea dușmanului, apucînd-o de păr, ca pe o femeie cu purtare rea. (153)

Aceasta fu a patra părere, aceea a lui Nas-coroiat, privitoare la întrebuințarea forței.

După ce ascultă și cuvîntarea lui, regina îl întrebă pe Urechi-de-meterez, un sfetnic bătrîn care judeca fără părtinire: — Dă-ți și tu părerea! — Măria-ta, răspunse acela, să nu-l omori; mai ales că a trecut de partea ta și te-a rugat să-l scapi. Du-l în cetate și cinstește-l. Pe urmă, călăuziți de el, îi vom ucide pe corbi. Doar se spune:

Peștele atacă peștele și ruda pe rudă, nu mai încape îndoială. Pentru a-l distruge pe Rāvana, Rāma l-a omorît pe Vibhīṇana*. (154).

Afară de aceasta, omorîrea lui ar fi un mare păcat. Doar se spune:

Cei care pe lumea aceasta lovesc în mod laș și fără milă pe cei care-și povestesc nenorocirea și care se roagă de ajutor, plini de răni — aceia stau în iadul Raurava și în celelalte (iaduri)**. (155)

De asemenea:

Folosul care provine dintr-o jertfă de cai***, însoțită de daruri bogate, îl capătă pe de-a-ntregul acela care ocrotește pe unul care-i cere ajutor. (156)

Aceasta fu a cincea părere, aceea a lui Urechi-de-meterez. După ce-l ascultă și pe el, Zdrobitoarea-de-dușmani luă la rîndul ei cuvîntul: — Și eu sînt de această părere. E sigur că acesta nu-i un trădător. Din pricina mea a fost alungat de stăpînul său. De aceea se cuvine să-l primim în cetate. Urechi-

---

* Vezi str. 137, n. ****, p. 227.

** După credința indiană există 21 de iaduri.

*** Jertfa de cai era cea mai însemnată la vechii indieni.

de-meterez a vorbit bine. Dacă însă corbul acesta va fi părăsit sau omorît, vom săvîrși păcatul nerecunoștinței. De asemenea:

Pentru cel care ucide pe un brahman, pentru cel care bea, pentru tîlhar, pentru cel care-și calcă făgăduința religioasă și pentru cel care înșală, înțelepții au orînduit ispășire. Însă pentru cel nerecunoscător nu există ispășire. (157)

Tot astfel:

Celor care nu-s recunoscători că au fost primiți cu omenie și satisfăcuți, acelora după moarte nici corbii nu le mănîncă carnea. (158)

De aceea am să-i dau cinstea cuvenită! Auzind aceasta, Nas-coroiat zise: — Măria-ta, nu e bine să se arate cetatea celor care sînt de partea dușmanului. Doar se spune:

Cînd în cetatea unui rege pătrund necunoscuți, nu trece mult și pătrund în ea și dușmanii; asta-i sigur. (159)

Atunci Zdrobitoarea-de-dușmani zise: — N-ai grăit bine. „Cetatea-i cetate"; aceasta-i vorba pe care o spun într-una cei fricoși. Dar cetatea celor viteji stă în puterea brațelor lor. Doar se spune:

Cel înzestrat de la natură cu putere nu e doborît de dușmani. Nici vîntul cel mai puternic nu poate face să tremure lumina unei pietre prețioase. (160)

Chiar acela care se adăpostește într-o cetate, tot piere cînd îi vine timpul*. Doar se spune:

Și Rāvana a pierit prin puterea destinului, el, care avea ca cetate muntele Trikūța, ca șanț oceanul, ca luptători demonii, ca avere comorile lui Kubera**,

---

* În scr.: *Kala* înseamnă: „*timp, moarte și destin*".

** *Kubera* este zeul comorilor; *Trikūța* înseamnă: „cu trei piscuri".

şi pe care-l învăţase ştiinţa diplomaţiei însuşi Śukra*. (161)

După aceste cuvinte, grăi către corb: — Viaţă-tare, iată, eu te primesc şi te ocrotesc împotriva părerii curtenilor mei. Vino dar în cetatea mea. Acolo te vei purta potrivit cu neamul din care te tragi. Atunci corbul zise zîmbind:- — Viaţă-tare nu vorbeşte mult, nici în deşert. Te vei încredinţa de nobleţea mea la sfîrşit! Cînd auzi aceasta, Nas-coroiat strigă: — S-a dus pe copcă neamul nostru!

Acel plan se împlineşte, acel gînd, acea idee şi aşa fel sînt prietenii, cum e hotărît să fie de către destin. (162)

Din vina reginei bufniţelor ni s-a apropiat sfîrşitul. Dar cui s-o spui? Doar se zice:

Cînd poporul e năpăstuit, să-şi spună tot păsul regelui; dar cînd însuşi domnitorul poartă vina, cine să-l oprească? (163)

Astfel, fără a-l băga în seamă, regina bufniţelor se duse în cetatea ei împreună cu Viaţă-tare. Cînd văzu cît e de greu de pătruns în cetate, Viaţă-tare îşi zise în gînd: „Cetatea asta într-adevăr e greu de luat, după cum se şi spune, dar nu-i chiar de tot puternică. De-acuma cei care se află înlăuntrul ei sînt în puterea mea, prinşi în mrejele morţii. Sfetnicul Nas-coroiat, care a spus stăpînei sale despre mine: «Să fie omorît Viaţă-tare», este singurul care cunoaşte ştiinţa diplomaţiei dintre toate bufniţele şi singurul care le vrea binele. Celelalte sînt nişte neghioabe, în frunte cu regina lor!“ Apoi regina zise către bufniţe: — Să i se dea lui Viaţă-tare o locuinţă mai de seamă! Auzind aceasta, Viaţă-tare îşi zise: „Trebuie să mă gîndesc numaidecît la vreun

---

* *Śukra* sau *Uśanas* este zeul înţelepciunii.

mijloc cum să le omor. Însă dacă voi locui printre ele, nu-mi voi putea ajunge scopul, căci vor fi cu ochii în patru. De aceea voi căuta să locuiesc aici la poarta cetăţii, pentru ca aici să-mi pot aduce la îndeplinire gîndul." Atunci el zise către regina bufniţelor: — Măria-ta, lucrul acesta e demn de tine. Dar şi eu cunosc ştiinţa purtării şi-ţi doresc binele. Cu toate că-ţi sînt într-adevăr devotat şi mi-i cugetul curat, nu sînt vrednic să locuiesc înăuntrul cetăţii tale*. De aceea voi sta aici, la poarta cetăţii, unde te voi servi statornic şi cu credinţă. Văzînd cum stau lucrurile, Nas-coroiat îşi cheamă pe ai săi şi le zise: — De-acum s-a sfîrşit şi cu cetatea, şi cu prosperitatea reginei noastre. Să plecăm cu toţii spre alt munte şi să ocupăm altă cetate. Doar se spune:

Cine se îngrijeşte de viitor, aceluia îi merge bine. Cine însă nu se îngrijeşte de viitor, acela jeleşte. M-au ajuns bătrîneţele, de cînd mă aflu în pădurea asta, dar niciodată n-am auzit glasul peşterii. (164)

— Ce-i asta? întrebară celelalte. Nas-coroiat povesti:

Povestea a patra

ŞACALUL ŞI PEŞTERA CU GRAI

Într-o pădure locuia odată un leu, cu numele Gheare-ascuţite. Odată, istovit de foame, rătăci încoace şi încolo fără să întîlnească nici o pradă.

---

* Corbul este *candāla* (paria) printre păsări şi de aceea nu e vrednic să trăiască în cetate. Locul său e în afară de porţi.

Pe la asfințitul soarelui găsi o peșteră mare; intră în ea, căci se gîndi: „La noapte sigur că trebuie să vină la peștera asta vreun animal. De aceea am să aștept în liniște". Pe cînd stătea acolo, veni un șacal cu numele Coadă-bîrligată, care era stăpînul acelei peșteri. Uitîndu-se mai de aproape, văzu urme de leu, care duceau la peșteră, dar nu ieșeau de acolo. Atunci își zise: „Vai de mine, sînt pierdut. De bună seamă că înăuntru e un leu. Ce să mă fac? Cum să plec?" După ce se gîndi astfel, începu a striga de departe: „Hei, peșteră"; după un răstimp strigă din nou: „Hei, nu știi oare că avem o învoială noi amîndoi? Eu trebuie să te strig de afară, cînd sosesc, iar tu să mă chemi. De aceea, dacă nu mă chemi, mă duc la altă peșteră". Auzind aceasta leul se gîndi: „Se vede că peștera aceasta îl cheamă totdeauna, cînd sosește. Dar acum n-a zis nimic de frica mea. Bine se spune:

Cînd cineva e înspăimîntat, mîinile și picioarele lui nu-și mai îndeplinesc treaba, glasul i se oprește și un tremur puternic îl apucă. (165)

De aceea am să-l chem, pentru ca să vină înăuntru și să-l mănînc!" După această hotărîre, îl strigă. La răgetul leului peștera se umplu de o sută de ecouri, astfel încît puse pe fugă și pe celelalte animale, care se aflau departe. Iar șacalul o rupse și el la fugă, recitînd în gînd strofa:

Cine se îngrijește de viitor, aceluia îi merge bine. Cine însă nu se îngrijește de viitor, acela jelește. M-au ajuns bătrînețele de cînd mă aflu în pădurea asta; dar niciodată n-am auzit glasul peșterii. (166)

Vedeți dar cum stau lucrurile; de aceea haideți cu mine! Zicînd aceasta, Nas-coroiat plecă în alt ținut împreună cu ai lui.

După plecarea lui Nas-coroiat, Viață-tare se gîndi vesel: „Ce noroc a dat peste noi! Pe neghiobii ăștia

fără pereche am să-i omor cu cea mai mare ușurință. Doar se spune:

Regele, ai cărui sfetnici nu sînt ereditari și nu văd departe, își găsește sigur pieirea în curînd. (167)

Bine a zis cine a zis:

Cei înțelepți trebuie să considere ca dușmani cu înfățișare de sfetnici pe aceia care, lăsînd deoparte politica cea bună, îl servesc pe dos pe regele lor".(168)

După ce se gîndi astfel, aduse în cuibul său cîte un bețișor în fiecare zi, ca să dea foc ascunzătoarei. Bufnițele proaste nu băgară de seamă că el își mărește cuibul, ca pe urmă să-l ardă. Bine se spune:

Cînd sînt prinși în mrejele morții și cînd mintea le e lovită de destin, atunci și judecata celor cu suflet mare începe să meargă strîmb. (169)

După ce fură îngrămădite o mulțime de vreascuri la poarta cetății, sub pretext de a-și face un cuib, într-o dimineață, la răsăritul soarelui, cînd bufnițele nu puteau să vadă, Viață-tare se duse la muntele Ṛṣyamūkha și zise lui Culoare-de-nor: — Stăpîne, am pregătit ascunzătoarea dușmanului pentru a-i da foc.

Vino dar cu toți curtenii tăi, luați fiecare de capăt cîte un băț aprins și azvîrliți-l în cuibul meu, la intrarea ascunzătoarei, pentru ca toți dușmanii să ardă ca în iad! Auzind aceasta, Culoare-de-nor zise vesel: — Scumpul meu, spune-mi cum ți-a mers? De mult nu te-am văzut. Acela răspunse: — Fiule, nu e acuma timpul de vorbit; căci s-ar putea ca vreo iscoadă de-a dușmanului să-i dea de știre despre întîlnirea noastră, și atunci, prinzînd de veste, vor fugi în altă parte. De aceea grăbiți-vă, grăbiți-vă! Doar se spune:

Cine se codește, atunci cînd are de făcut o treabă ce trebuie îndeplinită iute, pe acela se mînie zeul și-i pune piedici la înfăptuirea ei. (170).

Tot astfel:

Cînd o faptă, mai ales aceea care-i menită să dea roade, nu-i îndeplinită repede, timpul îi suge sucul. (171)

De aceea îţi voi povesti totul cu de-amănuntul şi-n liniște după ce te vei întoarce acasă și după ce-ți vei fi nimicit dușmanii. Auzind aceasta, regele corbilor şi însoţitorii săi luară fiecare în cioc capătul unui băţ aprins și cînd ajunseră la intrarea ascunzătorii dușmanilor, aruncară beţele în cuibul lui Viaţă-tare. Atunci își aduseră aminte toate bufniţele de sfatul lui Nas-coroiat; dar, fiindcă intrarea le era astupată, nu putură să iasă şi își găsiră pieirea în ascunzătoarea lor, arzînd ca-n iad. După ce nimici astfel pe toţi dușmanii, Culoare-de-nor se întoarse din nou la cetatea sa din smochin. Acolo, bine dispus și așezat comod în mijlocul adunării, îl întrebă pe Viaţă-tare: — Scumpul meu, cum ai petrecut atîta timp la dușmani? Sînt curios să știu aceasta. Vorbeşte dar! Viaţă-tare răspunse: — Cei care doresc un folos în viitor, nu bagă în seamă relele pe care le îndură. Doar se spune:

Chiar şi un om înţelept și puternic, trebuie firește să stea și printre oameni grozavi ca trăsnetul, mișei și răi, în așteptarea clipei prielnice. Preaputernicul Bhīma* n-a pregătit el plăcinte, în palatul lui Matsya, cu mîna-i ocupată mereu cu lingura, mînjit de fum și istovit de muncă? (172)

Tot astfel:

Nu mai încape îndoială că atunci cînd urmăresc un scop, tuturor muritorilor li se pare chiar şi otrava că are gust de ambrozie. (173)

---

*Eroul *Bhīma*, fiul lui Pāṇḍu, a servit ca bucătar în palatul regelui Matsyaşilor, *Virāṭa*, în timpul exilului Pāndavaşilor. Aceştia sînt fiii lui Pāṇḍu, care fură siliţi să trăiască în exil 13 ani. Povestea lor se găseşte în *Mahābhārata*.

De asemenea:

Omul înțelept, doritor de izbîndă, trebuie să-și înfrîneze puterea, chiar dacă-i curajos și energic, și trebuie să se arate tare pas cu pas în mersul destinului. Oare odinioară, în locuința lui Virāța, n-a fost mult timp chinuit fiul lui Dharma*, care era venerat de frații săi, puternici ca regele zeilor și înzestrați cu o mulțime de virtuți? (174)

Tot astfel:

Cel ce dorește să-și redobîndească averea, trebuie să-și petreacă zilele după hotărîrea destinului, chiar dacă e de o frumusețe fără seamăn, tînăr, virtuos și născut din cea mai nobilă familie. Oare Draupadī** n-a pisat santal în palatul regelui Matsyașilor, de frica poruncilor date cu dispreț, fiind strigată jignitor: „servitoare" de către fetele de acolo? (175)

De aceea numai acela cunoaște știința purtării, care suferă chiar și umilinți pentru a-și atinge scopul. Doar se spune:

Aceasta-i măreția celor cu suflet mare, că ei nu se lasă de ceea ce au început, nici cînd se ivește nenorocirea în calea lor. (176)

Tot astfel:

Cei de rînd nu încep nimic, fiindcă se tem de piedici; cei mediocri, după ce au început, se lasă respinși de piedici; dar cei aleși între aleși nu părăsesc ceea ce au început, chiar dacă sînt opriți de mii de piedici. (177)

Culoare-de-nor zise: — De-acum regatul meu e curățat de spini, mulțumită ție, care ai stîrpit pe vrăjmași. Asta o pot face numai acei care cunosc știința purtării. Doar se spune:

---

* *Yudhiṣṭhira*, fiul lui Yama (Dharma), a servit în palatul lui *Virāṭa* ca brahman.

** *Draupadī*, soția lui *Bhīma*, a trăit la curtea lui *Virāṭa*, regele Matsyașilor, în serviciul reginei Sudeșnā.

Rămășița dintr-o datorie, rămășița unui foc și rămășița de dușman cresc neîncetat din nou; de aceea nu trebuie îngăduită rămășița. (178).

De aceea nu se află un al doilea sfetnic așa de isteț ca tine; căci, fără să fi slobozit o singură săgeată, ai nimicit pe dușmani prin iscusința ta. Nu degeaba se spune:

Dușmanii loviți de săgeți nu sînt nimiciți; însă cei loviți cu ajutorul minții sînt nimiciți cu desăvîrșire. O săgeată omoară numai corpul unui om; pe cînd mintea distruge și neamul, și puterea, și gloria*. (179)

Viață-tare zise: — Strălucirea de acum a Măriei-tale arată creșterea puterii tale în viitor. Eu însă sînt prost și mi-am făcut numai datoria. Doar se spune:

Cînd omului îi e dat să izbîndească, inteligența sa se pune în mișcare, atunci cînd întreprinde un lucru, năzuința sa devine statornică, planul său nu dă greș, arătîndu-i foloasele, fapta sa dă roade pe de-a-ntregul, sufletul i se simte înălțat și sortit să prospereze și bărbatul e mulțumit de fapta-i vrednică de laudă. (180)

De aceea, din greșeala dușmanului eu am cunoscut izbînda ta viitoare și soarta aceluia. Pentru că cei pricepuți știu de mai înainte izbînda oamenilor, după faptele lor. Doar se spune:

Presupunerea arată oamenilor cu mult înainte ce li se va întîmpla, fie bun, fie rău, din partea altuia; tot astfel vedem cum puiul de păun, chiar înainte de a-i fi crescut coada care-l împodobește, se retrage de-a-ndărătelea de la lac**. (181)

---

* Vezi Cartea întîi, str. 206.
* Vezi Cartea a doua, str. 80, n. *.

De aceea, acela căruia îi surîde norocul este deștept ca tine. Doar se spune:

Zeii nu păzesc cu bîta, ca ciobanii. Pe acela căruia îi voiesc binele ei îl înzestrează cu minte. (182)

Zeii nu omoară cu paloșul, mînioși ca niște dușmani. Cui vor să-i facă rău, îi iau mințile*. (183)

Cînd mintea-i întunecată și cînd pierzarea e aproape, purtarea nechibzuită cu aparența de chibzuință nu se mai dezlipește de suflet. (184)

Așa și-a pierdut mințile și dușmanul tău!

Și aici se sfîrșește această a treia carte, numită: *Povestea corbilor și a bufnițelor.*

---

* Cf. dictonul latinesc: „*Quem deus vult perdere, prius dementat*". Vezi și Cartea a doua, str. 4.

Cartea a patra

PIERDEREA AGONISITEI

Acum începe cartea a patra, numită *Pierderea agonisitei*, din care prima strofă este aceasta:

Cine nu-și pierde cumpătul cînd se ivește nevoia, acela trece strîmtoarea, ca maimuța care a stat în apă. (1)

Iată ce se povestește:

Într-un loc din apropierea mării se afla odată un măr mare, totdeauna plin de fructe. Acolo locuia o maimuță, pe care o chema Bot-roș. Odată ieși din apa mării un crocodil cu numele Bot-groaznic și se întinse sub copac pe nisipul moale și mărunt de la marginea apei. Atunci Bot-roș îi zise: — Dumneata ești oaspetele meu. Mănîncă merele acestea cu gust de ambrozie, pe care ți le dau! Doar se spune:

Prieten sau dușman, prost sau învățat, oaspetele care-i de față la sfîrșitul jertfei ce se aduce tuturor zeilor* este scara care duce la cer. (2)

La jertfa adusă tuturor zeilor și la aceea adusă manilor** să nu se întrebe oaspetele cărei școli vedice

---

* Jertfa aceasta trebuie să fie adusă înainte de masa de dimineață și de seară, din mîncăruri proaspăt gătite. Ea cuprinde prinosuri aduse diferitelor zeități și se sfîrșește cu acela oferit tuturor zeilor.

** Sufletele morților.

aparține, cum îl cheamă, dacă cunoaște învățătura sfîntă sau din ce neam se trage. Așa a spus Manu*. (3)

Cine primește cu cinste pe oaspetele obosit de-un drum lung și care sosește la sfîrșitul jertfei ce se aduce tuturor zeilor, acela dobîndește fericirea supremă. (4)

Zicînd acestea, îi dădu merele. Crocodilul le mîncă și, după ce gustă timp îndelungat plăcerea de-a vorbi cu ea, se întoarse acasă. Astfel își petreceau mereu timpul împreună în mod plăcut, maimuța și crocodilul, la umbra mărului, vorbind despre tot felul de învățături. Crocodilul aducea acasă fructele care rămîneau după ce se sătura și le dădea nevestei sale. Într-o bună zi, ea îl întrebă: — Bărbate, unde găsești fructe atît de minunate, cu gust ca de ambrozie**? Crocodilul răspunse: — Drăguță, am un prieten foarte bun, pe care-l cheamă Bot-roș. Acela îmi dă cu drag aceste mere. Atunci crocodiloaica zise: — Cine mănîncă mereu fructe de acestea trebuie să aibă inima numai din ambrozie. De aceea, dacă ții la nevasta ta, adă-mi inima lui, pentru ca, mîncînd-o, să gust plăceri împreună cu tine, ferită de bătrînețe și de moarte. — Vai, draga mea, nu vorbi așa, zise crocodilul; acela mi-i ca un frate! Pe lîngă aceasta nici nu poate fi omorît. Lasă dar la o parte încăpățînarea asta zadarnică. Doar se spune:

În primul rînd vorba este aceea care-i izvorul prieteniei dintre oameni și pe urmă mama. Se spune că prietenul născut din vorbă e mai presus decît acel născut din aceeași mamă. (5)

Atunci crocodiloaica zise: — Niciodată n-ai ieșit din cuvîntul meu. Numai că trebuie să fie o maimuță

---

* Vezi povestea introductivă, p. 3, n. 2.

** *Ambrozia* este mîncarea zeilor și face nemuritor pe cel care o mănîncă.

la mijloc, de dragul căreia îți pierzi acolo toată ziulica. Te cunosc eu bine cine-mi ești. Pentru că:

Nu-mi vorbești decît în silă, nu-mi îndeplinești nici o dorință, noaptea într-una îmi oftezi, suflînd fierbinte ca para focului, îmbrățișările tale sînt reci, nici nu te gîndești să mă săruți. Toate acestea, perfidule, arată că-n inima ta se află altă iubită! (6)

Atunci el îi îmbrățișă picioarele, o așeză pe genunchii săi și, văzînd-o înfuriată la culme, îi zise cu adîncă mîhnire:

— Draga mea, care altul, îndrăgostit ca mine, ți-ar cădea la picioare și s-ar face sclavul tău, căutînd să-ți potolească mînia? (7)

Auzind aceste vorbe, ea îi zise cu fața brăzdată de șiroaie de lacrimi:

— Perfidule, iubita ta îți stă în inimă cu o sută de dorinți, fermecătoare în iubirea ei prefăcută. Pentru mine nu e loc de fel acolo; de aceea te-ai prefăcut că-mi cazi la picioare. (8)

Și la urma urmei, dacă nu ți-i amantă, de ce nu vrei s-o omori, cînd îți spun eu? Iar dacă-i un maimuțoi, ce așa mare dragoste e între tine și el? Dar ce să mai continui? Dacă nu-i mănînc inima, să știi că mă las să mor de foame! Văzînd hotărîrea ei, crocodilul se gîndi cu inima plină de îngrijorare: „Bine a zis cine a zis:

Cimentul de diamant*, prostul, femeile și racul apucă odată și bine — ca și peștii, vopseaua albastră și bețivul. (9)

Ce să fac dar? Cum să-l omor?“ Cugetînd astfel, ajunse la maimuță. Aceasta, văzîndu-l că vine cu întîrziere și turburat, îi zise: — De ce vii așa de tîrziu? De ce ești trist și n-ai chef de vorbă și de cenu

---

* Vezi Cartea întîi, str. 260, n. *.

mai reciţi cugetări frumoase? — Prietene, răspunse crocodilul, nevastă-mea m-a ocărît cu vorbe aspre, zicîndu-mi: „Nerecunoscătorule, să nu te mai arăţi înaintea mea; pentru că mereu îmi vii după ce te îmbuibi pe socoteala prietenului tău; iar tu în schimb nu-i răsplătești bunătatea nici măcar arătîndu-i casa ta. N-ai să ispășești așa de ușor asta. Doar se spune:

Pentru cel care ucide pe un brahman, pentru cel care bea, pentru tîlhar și pentru cel care-și calcă făgăduința religioasă înțelepţii au orînduit ispășire. Însă pentru cel nerecunoscător nu se află ispășire. (10)

De aceea să-mi vii chiar azi cu fratele tău de cruce ca să-ți răsplătesc. Altfel nu ne mai vedem decît pe lumea cealaltă!“ În urma celor spuse de ea, am venit la tine. De aceea am zăbovit atîta, sfădindu-mă cu ea. Așadar, vino acasă la mine. Soţia mea te așteaptă cu nerăbdare, gătită cu mărgăritare și rubine, în odaia de primire, pe a cărei uși atîrnă ghirlandele de bun sosit. — Frate, zise maimuţa, soţia ta are dreptate. Doar se spune:

Cel înțelept să se ferească de prietenul care face ca țesătorul și trage mereu la el cu lăcomie*. (11)

Tot astfel:

Șase semne are prietenia: dă și primește, se destăinuiește și întreabă, se ospătează și dă să mănînce. (12)

Însă noi maimuțele sîntem animale de pădure iar casa voastră e în apă. Deci nu-i chip să merg acolo. Mai bine vino cu soţia ta aici, ca să-i prezint omagiile mele și să primesc salutul ei. Crocodilul

---

* Țesătorul indian trage spre el o curea, care pune în mișcare suveica.

răspunse: — Casa noastră se află în mare, pe-o limbă de nisip de toată frumusețea. Suie-te dar în spatele meu și vino comod și fără teamă! Auzind acestea, maimuța zise bucuroasă: — Apoi, dacă-i așa, ce mai zăbovești, prietene? Grăbește-te! Iată-mă-s în spatele tău! Cînd însă îl văzu pe crocodil cum merge prin apa fără fund, maimuța zise speriată: — Frate, mergi încetișor. Valurile îmi acoperă corpul. Atunci crocodilul se gîndi: „Asta-i în puterea mea, căci apa e adîncă tare, iar dînsa stînd pe spinarea mea nu se poate clinti nici cît un grăunte de sesam. De aceea am să-i spun gîndul meu, ca să-și amintească pentru ultima oară de zeitatea ei favorită"*. Și zise: — Prietene, ți-am cîștigat încrederea și te-am adus ca să te omor, după îndemnul soției mele. Așadar fă-ți rugăciunea cea de pe urmă!** — Frate, zise maimuța, dar ce rău v-am făcut eu vouă, că v-ați hotărît să mă ucideți? Crocodilul răspunse: — Nevestei mele i s-a făcut poftă strașnică de inima ta gustoasă, fiindcă mănînci fructe cu sucul ca ambrozia. De aceea am făcut asta. Maimuța zise: — Așa-i vorba, prietene? Dar bine, de ce nu mi-ai spus acolo? Inima mea totdeauna mi-o ascund cu îngrijire într-o scorbură a mărului. Hai, s-o aduc dar nevestei tale. De ce m-ai luat fără inimă? Auzind aceasta, crocodilul plin de bucurie zise: — Prietenă, dacă-i așa, dă-mi inima, pentru ca ticăloasa cea de muiere a mea s-o mănînce și să înceteze de-a mai posti. Am să te duc la mărul acela.

---

* La zeitatea favorită se gîndesc oamenii cînd se află în primejdie, cerîndu-i ajutor.

** În scr. avem în acest pasaj: *„Gîndește-te la zeitatea ta favorită"* (adică: *„cheamă în ajutorul tău zeitatea la care ții mai mult"*).

După aceste cuvinte se întoarse și se îndreptă spre rădăcina copacului. Maimuța, care în acest răstimp se închina cu foc la zeitatea ei, făcîndu-i tot felul de jurunțți, ajunse în sfîrșit la mal. Și dintr-o săritură uriașă fu în copac, unde se gîndi: „Ah, am scăpat! Bine a zis cine a zis:

Omul să nu se încreadă nici în cel ce nu se încrede, nici în cel ce se încrede. Din încredere răsare primejdie, care distruge din rădăcină. (13).

Azi m-am născut a doua oară.“ Pe cînd se gîndea astfel, crocodilul zise: — Hei, prietenă, dă-mi odată inima ceea, ca s-o mănînce nevastă-mea și să înceteze de-a mai posti! Atunci maimuța prinse a rîde și batjocorindu-l îi zise: — Să-ți fie rușine, gogomane, perfidule; cum poate cineva să aibă două inimi? Cară-te dar. Să nu-mi mai vii aici sub copacul acesta. Doar se spune:

Cine caută să-și facă din nou prieten pe unul care i-a devenit dușman o dată pentru totdeauna, acela își găsește moartea, ca și catîrița îngreunată. (14)

Auzind aceasta, crocodilul se gîndi rușinat: „Ah, neghiob ce sînt, cine m-a pus să-mi dau pe față gîndul meu? Trebuie să încerc acum să-i cîștig încă o dată încrederea; poate se va încrede din nou.“ Și-i zise: — Prietene, am făcut numai o glumă, ca să-ți aflu gîndul. Nevastă-mea n-are nevoie cîtuși de puțin de inima ta. De aceea vino ca oaspe în casă la noi. Nevastă-mea te așteaptă cu nerăbdare! Dar maimuța zise: — Pleacă de aici, ticălosule! Acuma nu mai merg eu! Doar se spune:

Ce rău nu face cel flămînd? Oamenii lihniți sînt fără milă. Spune-i, scumpa mea, lui Drăguțu, că Gangadatta nu se mai întoarce în fîntînă. (15).

— Cum asta? întrebă crocodilul. Aceea povesti:

Povestea întîia

BROASCA ŞI ŞARPELE

Într-o fîntînă trăia odată regele broaştelor, cu numele Gangadatta. Fiindcă era prigonit de rude, într-o bună zi se sui pe ciutura de la roata fîntînii şi ieşi. După aceea se gîndi: „Cum să mă răzbun pe rudele mele? Doar se spune:

Omul care se răzbună pe acela care i-a făcut rău cînd se afla în nenorocire, sau care a rîs de el cînd era la strîmtoare, acela cred că se naşte din nou.“ (16)

Pe cînd se gîndea astfel, zări un şarpe care intra în gaura sa. Văzîndu-l, se gîndi iarăşi: „Am să-l aduc în fîntînă şi am să-mi stîrpesc toate rudele. Doar se spune:

Omul să ridice împotriva duşmanului său pe alţi duşmani şi împotriva celui puternic pe altul şi mai puternic; căci pierzarea acestuia nu e nici o pagubă pentru scopul său. (17)

Tot astfel:

Înţeleptul să înlăture pe un duşman înverşunat printr-alt duşman, tot atît de înverşunat — ca pe-un spin care-l doare, printr-alt spin care-i aduce alinare.“ (18)

După ce se chibzui astfel, merse la deschizătura gaurei şi-l chemă: — Vino, vino, Drăguţule, vino! Auzind aceasta, şarpele se gîndi: „Mă cheamă cineva, care nu-i din neamul meu, căci glasul lui nu e de şarpe. Eu n-am legături de prietenie cu nimeni pe lumea aceasta. De aceea să stau deocamdată aici, în locul acesta sigur, ca să văd cine-i. Doar se spune:

Omul să se ferească de a se întovărăși cu acela al cărui caracter, al cărui neam și ai cărui prieteni nu-i cunoaște; așa grăit-a Brhaspati*. (19)

Ah, poate mă cheamă vreun vrăjitor, sau vreunul care poartă cu el buruieni descîntate, ca să mă prindă. Sau poate mă cheamă vreunul care-i în dușmănie cu altcareva și vrea să mă dea lui să mă mănînce."** Apoi zise: — Hei, cine ești dumneata? Acela răspunse: — Eu sînt Gangadatta, regele broaștelor; am venit la tine, ca să legăm prietenie! Auzind aceasta, șarpele zise: — Hei, iată un lucru de necrezut: focul să se împace cu paiele!

Doar se spune:

Cel care prin însăși firea lui poate fi omorît de altul, nu se apropie de el nici în vis. De ce dar mai vorbești așa? (20)

Gangadatta zise: — Asta așa-i. Tu ești din natură dușmanul nostru. Însă fiindcă am fost umilit de dușmani, am venit la tine. Doar se spune:

Cînd cineva e gata să-și piardă întreaga avere și cînd însăși viața îi este în primejdie, să se plece și înaintea dușmanului, ca să-și scape viața și averea. (21)

— Spune-mi, cine te-a umilit? întrebă șarpele. Regele broaștelor răspunse: — Rudele. — Și unde ți-i locuința: în vreun iaz, în vreo baltă sau în vreun lac? întrebă din nou șarpele. Spune-mi unde stai. Acela răspunse: — Într-o fîntînă zidită din piatră. Șarpele zise: — Bine, dar eu n-am picioare. Prin urmare nu pot să intru acolo. Și chiar de-aș intra,

---

* *Brhaspati* este autorul celebru al unei opere despre legi și a alteia despre *nīti* (știința purtării). Aceasta din urmă trata despre *Neîncredere (Aviśvāsa)*.

** Vezi Cartea a cincea, povestea a douăsprezecea, *Prințesa cu trei sîni*, unde se povestește despre încercarea prințesei cu trei sîni de a-și otrăvi bărbatul cu o mîncare de șarpe.

n-am acolo nici un loc, unde să stau și de unde să pot omorî pe rudele tale. Du-te, deci. Doar se spune:

Ceea ce se poate mînca și ceea ce o dată mîncat se poate mistui și ceea ce în cele din urmă prieste, aceea să mănînce cel care își dorește binele. (22)

Gangadatta zise: — Vino cu mine. Te fac eu să intri ușor acolo. În mijlocul fîntînii, drept la marginea apei, se află o scobitură tare plăcută de stat în ea. De acolo vei omorî cu ușurință pe rudele mele. Auzind aceasta, șarpele se gîndi: „Eu sînt de-acuma bătrîn. Cu multă greutate mai prind uneori cîte un șoarece. Acest distrugător al propriului său neam mi-a arătat un mijloc lesnicios de trai. De aceea am să mă duc și am să mănînc broaștele alea.

Bine a zis cine a zis:

Cel cuminte, cînd vede că nu mai are mult de trăit și că-i părăsit de prieteni, să-și aleagă orice mijloc de trai, numai să fie lesnicios. (23)

După ce se gîndi astfel, zise: — Bine, Gangadatta, dacă-i așa, mergi înainte și eu te urmez! Gangadatta grăi: — Drăguțule, am să te duc acolo într-un chip ușor și-ți voi arăta locul. Însă va trebui să cruți pe însoțitorii mei. Numai pe aceia îi vei putea mînca, pe care ți-i voi arăta eu. Șarpele zise: — De-acum tu ești prietenul meu. De aceea nu te teme. Rudele tale vor fi mîncate după cum îmi vei spune! Zicînd așa ieși din gaură și, după ce-l îmbrățișă, porni cu el. Ajungînd la fîntînă, regele broaștelor conduse pe șarpe la locul său pe drumul străbătut de ciutura roții. După ce Gangadatta îl așează pe șarpe în scobitură, îi arătă rudele. Acestea fură mîncate de șarpe treptat, treptat. Pe urmă, cînd nu mai fură broaște, șarpele zise: — Prietene, dușmanii tăi au fost nimiciți. Dă-mi acum să mănînc altceva; căci tu m-ai adus aici! Dragul meu, zise Gangadatta, ți-ai făcut datoria de prieten. De aceea

pleacă pe drumul roţii de la fîntînă! Dar şarpele zise: — Gangadatta, n-ai grăit cum trebuie. Cum să mă-ntorc acolo? Gaura ce-mi servea de cetate, de bună seamă c-a fost ocupată de altcineva. De aceea am să stau aici, iar tu-mi vei da zilnic pe cîte unul din însoţitorii tăi; altfel îi mănînc pe toţi! Auzind aceasta, Gangadatta foarte turburat se gîndi: „Vai de mine, ce-am făcut? I-am adus pe şarpele acesta! Dacă-l opresc, îi mănîncă pe toţi. Cu drept cuvînt se spune:

Cine se împrieteneşte cu un duşman mai tare decît el, acela înghite otravă cu bună ştire; asta-i sigur. (24)

De aceea am să-i dau în fiecare zi pe cîte unul din prietenii mei. Doar se spune:

Cei prudenţi caută să-l mulţumească măcar cu ceva pe duşmanul care plănuieşte să le răpească întreg avutul, aşa cum face oceanul cu focul din fundul său*. (25)

Tot astfel:

Cel care-i slab şi care nu dă de bună voie celui mai puternic, cînd îi cere, un degetar de făină, nici nu face ceea ce-i spune — acela îi va da în schimb un sac întreg. (26)

Tot astfel:

Cînd e în primejdie să piardă totul, cel cuminte jertfeşte jumătate. Cu jumătate el îşi atinge scopul; pe cînd pierderea întreagă cu greu se suportă.“ (27)

Judecînd astfel, îi arăta mereu cînd pe unul cînd pe altul. Şarpele însă, după ce-i mînca, mai mînca pe ascuns şi pe alţii. Bine a zis cine a zis:

---

* Focul surghiunit în ocean usucă o întindere de 17 Krośa *(Krośa* este o distanţă pînă unde ajunge strigătul unui om).

După cum cel ce are haine murdare se așază oriunde, tot așa celui cu purtare șovăielnică nu-i mai pasă de ceea ce-a rămas bun în el. (28)

Într-o zi șarpele, după ce mîncă pe celelalte broaște, mîncă și pe fiul lui Gangadatta, cu numele Lăţilă. Cînd află c-a fost mîncat, Gangadatta nu mai contenea ţipînd cît îl lua gura: — Valeu, valeu! Atunci nevastă-sa îi zise:

— Ce strigi, tu care ai rămas fără prieteni și care ţi-ai nimicit singur neamul? Cine are să te ocrotească acum, după ce au fost nimiciți ai tăi? (29)

Mai bine gîndește-te cum să ieși și cum să-l omori pe șarpe! După ce trecu o bucată de timp, tot neamul broaștelor fu mîncat. Mai rămăsese numai Gangadatta. Atunci Drăguţu îi zise: — Hei, Gangadatta, mi-e foame. N-a mai rămas nici o broască. Dă-mi ceva să mănînc, căci tu m-ai adus aici! — Prietene, răspunse regele broaștelor, să n-ai nici o grijă; îngrijesc eu de asta. Dacă-mi dai voie să plec, am să ademenesc broaștele din celelalte fîntîni și am să le aduc aici. Șarpele zise: — Pe tine, firește, nu te pot mînca, fiindcă-mi ești frate. Dacă însă vei face așa cum spui, îmi vei fi ca un tată. Fă dar așa! Auzind aceasta, regele broaștelor se sui pe ciutura roţii și, rugîndu-se în gînd la toţi zeii, ieși cu bine din fîntînă. Iar Drăguţu stătea acolo și-l aștepta cu dor. Trecu însă mult și bine fără ca Gangadatta să se întoarcă. Atunci Drăguţu zise unei șopîrle, care locuia în altă scobitură: — Draga mea, dă-mi o mînă de ajutor; că noi doar ne cunoaștem. Du-te de-l caută pe Gangadatta undeva în vreo baltă, și spune-i din partea mea să vie îndată, chiar și singur, dacă nu vor să vie celelalte

broaște. Nu pot să stau aici fără el. Drept chezășie că nu-i voi face nici un rău, este binele pe care i l-am făcut! Atunci șopîrla porni repede să-l caute pe regele broaștelor și-i zise: — Dragă Gangadatta, prietenul tău, Drăguțu, stă și te așteaptă să vii. Haide dar iute. Pe lîngă aceasta, binele ce ți l-a făcut îți este chezășie împotriva vreunei neplăceri. De aceea vino fără teamă! Auzind aceasta, Gangadatta zise:

— Ce rău nu face cel flămînd? Oamenii lihniți sînt fără milă. Spune-i, scumpa mea, lui Drăguțu, că Gangadatta nu se mai întoarce în fîntînă. (30)

Zicînd acestea, o trimise înapoi.

Iată de ce, animal de apă păcătos ce ești, și eu, ca și Gangadatta, nu voi merge în ruptul capului la tine acasă, după ce-am văzut primejdia! Auzind aceasta, crocodilul zise: — Prietenă, nu se cade să faci așa. Trebuie cu orice preț să îndepărtezi de la mine păcatul nerecunoștinței, venind în casa mea. Altminteri mă voi lăsa să mor de foame aici, din pricina ta. — Măi prostule, zise maimuța, dar ce sînt eu, măgarul Blegu, care, cu toate c-a văzut primejdia cu ochii săi, s-a întors singur acolo și a pierit?

Cu toate că plecase după ce văzuse puterea leului, neghiobul fără urechi și fără inimă* s-a întors și a fost omorît de acela! (31)

— Prietenă, cine-i măgarul acela Blegu? întrebă crocodilul. Cum de-a văzut primejdia și totuși a murit? Spune-mi asta. Maimuța povesti:

---

* La indieni, ca și la latini și la greci, inima este nu numai locul sentimentelor, ci și al inteligenței.

Povestea a doua

MĂGARUL FĂRĂ INIMĂ ȘI FĂRĂ URECHI

Într-o pădure locuia odată un leu cu numele Coamă-groaznică. Acela avea ca servitor pe un șacal, cu numele Suru, care-l însoțea pretutindeni. Odată leul se luă la luptă cu un elefant și primi niște lovituri, de pe urma cărora nu mai putea să miște măcar un picior*. Din pricina neputinței leului de-a se mișca, Suru, lihnit de foame, slăbi. Într-o zi el zise către leu: — Stăpîne, sînt atît de chinuit de foame, că nu pot nici măcar să-mi mișc picioarele, necum să te servesc! Leul răspunse: — Du-te de caută vreun animal, ca să-l omor chiar în starea în care mă aflu! Auzind aceasta, șacalul se puse pe căutat și ajunse la un sat din apropiere. Acolo zări la marginea unui helești teu un măgar, cu numele Blegu, care se trudea să pască niște fire de iarbă rare și colbăite. Atunci se apropie de el și-i zise: — Unchiule**, primește omagiile mele respectuoase. De mult nu te-am văzut. De ce ești așa de slab? Acela răspunse: — Nepoate, ce să-ți spun? Un boiangiu fără inimă mă chinuiește cu poveri din cale afară de grele și nu-mi dă nici măcar un pumn de nutreț. Nu mănînc decît fire de iarbă uscată, pline de colb. Cum vrei dar să fiu gras? — Unchiule, zise șacalul, dacă-i așa, este un loc minunat de frumos, acoperit cu iarbă verde ca smaraldul, lîngă un pîrîu. Hai dar cu mine, să gustăm în tihnă plăcerea de-a ne povesti lucruri frumoase!

---

* Vezi aceeași întîmplare în Cartea întîi, povestea a unsprezecea și a șaisprezecea.

** Termen de respect.

— Bine ai grăit, nepoate, zise Blegu. Eu însă sînt un animal de casă și poate să mă sfîșie vreo fiară. Atunci la ce mi-i bun locul acela frumos? Șacalul răspunse: — Unchiule, nu vorbi așa. Locul acela e apărat de brațul meu. Nu-i acolo nici un dușman. Dimpotrivă, din cauza unei soarte la fel cu a ta, se află acolo trei măgărițe fără sprijin pe care de asemenea le chinuise vopsitorul. Acelea s-au îngrășat și, fiindcă-s pline de tinerețe și de putere, mi-au zis așa: — Dacă ești cu adevărat unchiul nostru, du-te într-un sat și adă-ne un bărbat vrednic de noi! Pentru asta te duc acolo. Auzind vorbele șacalului, măgarul, cu corpul străbătut de fiorii dragostei, îi zise: — Dragul meu, dacă-i așa, mergi înainte, că eu te urmez! Bine a zis cine a zis:

Nici ambrozia, nici otrava nu sînt nimic pe lîngă o femeie frumoasă. Cine-i unit cu ea, acela trăiește; iar cine-i despărțit de ea, acela moare. (32)

Tot astfel:

Cînd o femeie, fără a fi văzută și fără a fi îmbrățișată, trezește iubirea numai prin numele ei, e o minune dacă cineva o vede și o îmbrățișează și nu se topește. (33)

După aceea măgarul merse împreună cu șacalul la leu. Cînd îl văzu, leul se sculă, așa chinuit de dureri cum era, însă măgarul o luă la fugă. În timpul fugii leul îi dădu o lovitură de gheară. Dar aceasta fu tot atît de nefolositoare ca și strădania unui om fără noroc. Atunci șacalul îi zise plin de necaz: — Dar bine, ce fel de lovitură este asta, că și un măgar îți scapă de sub nas? Cum ai să te lupți atunci cu un elefant? Acum am văzut ce poți! Atunci leul zise c-un zîmbet rușinat: — Ce era să fac? Nu eram pregătit de atac. Căci altfel și un elefant nu-mi scapă, cînd îl atac! Șacalul zise: — Am să-l mai aduc o dată azi la tine. Dar să fii gata să-l ataci. Leul răs-

punse: — Cum are să se mai întoarcă, după ce m-a văzut cu ochii săi și a fugit? Caută-mi mai bine alt animal! — Ce te privește asta? zise șacalul; stai numai pregătit ca să-l ataci. Apoi șacalul se luă după măgar și-l găsi păscînd în același loc. Cînd îl văzu pe șacal, măgarul zise: — Hei, nepoate, da-n bun loc m-ai adus! Cît pe ce era să nimeresc în brațele morții! Ia spune-mi, ce fiară era aceea, de a cărei lovitură de gheară, asemenea trăsnetului celui grozav, abia am scăpat? Auzind aceasta, șacalul îi zise rîzînd: — Dragul meu, n-a fost decît o măgăriță, care văzînd că te apropii, se sculase plină de dragoste pentru tine, ca să te îmbrățișeze; iar tu de frică ai dispărut. Ea însă nu mai poate de dorul tău. Asta-i pricina pentru care a întins laba după tine, ca să te oprească, atunci cînd fugeai. Vino dar. Din cauza ta ea a hotărît să postească pînă va muri. Ea spune așa: „Dacă Blegu nu devine bărbatul meu, atunci ori mă arunc în foc, ori mă înec, ori mă otrăvesc. Nu mai pot să rabd a doua oară să fiu despărțită de el.“ De aceea fie-ți milă de ea și du-te acolo. Altfel vei avea pe cuget omorul unei femei și pe lîngă asta venerabilul zeu al Amorului se va mînia pe tine. Doar se spune:

Cei nebuni și fără minte, care umblă după răsplată închipuită și nesocotesc femeia, simbolul de mare preț al Amorului, care aduce izbîndă în toate trebile — pe aceia el îi îngenunchează fără milă, făcîndu-i pe unii să fie cerșetori goi și rași, pe alții să poarte zdrențe roșii și părul împletit, pe alții iarăși să poarte căpățîni de om.* (34)

Atunci măgarul dădu crezare vorbelor șacalului și porni din nou cu el. Doar nu degeaba se spune:

---

* Aceștia sînt adoratorii zeiței *Devī*, cu proastă reputație. Strofa aceasta arată în mod sarcastic ascetismul ca o urmare a mîniei lui Cupidon.

Prin voința destinului omul săvîrșește o faptă nepotrivită, chiar cînd își dă seama de aceasta. Altfel, cum de-i place cuiva pe lumea aceasta o faptă nepotrivită? (35)

Între acestea Blegu fu omorît de leu, care se pregătise de atac. După ce-l ucise, leul puse pe șacal să-l păzească, iar el se duse la rîu să se scalde. Însă șacalul, cuprins de nerăbdare din pricina lăcomiei, mîncă urechile și inima măgarului. Leul făcu baie, se închină la zei și sătură pe mani*; dar cînd se întoarse, văzu că măgarul nu mai avea nici inimă, nici urechi. Atunci înfuriat zise către șacal: — Hei, mișelule, cum de-ai avut obrăznicia să mănînci inima și urechile ăstuia? — Nu vorbi așa, stăpîne, răspunse șacalul; măgarul acesta n-a avut nici inimă, nici urechi. Doar din pricina asta s-a întors aici, cu toate că mai fusese o dată și te văzuse!**. Atunci leul, luînd de bune spusele șacalului, împărți măgarul cu el și-l mîncă nesupărat. De aceea eu spun:

Cu toate că plecase după ce văzuse puterea leului, neghiobul fără urechi și fără inimă s-a întors și a fost omorît de acela. (36)

Așa și tu, neghiobule, ai căutat să mă-nșeli. Dar nu ți-a mers, pentru că ai fost sincer, ca și viteazul din poveste. Bine a zis cine a zis:

Vicleanul care uită că-i în joc propriul său interes și spune adevărul, acela-i un prost și își pierde singur interesul, ca și viteazul*** din poveste. (37)

— Cum așa? întrebă crocodilul. Maimuța povesti:

---

* Adică: „*aduse jertfe sufletelor morților*".

** La fel păcălește șacalul pe leu în povestea a șaisprezecea din Cartea întîi.

*** În scr. *yudhișțhira* înseamnă „erou", însă e și nume propriu. Cuvîntul e anume ales spre a face aluzie la celebrul erou al *Mahābhāratei*, Yudhișțhira, care se distingea prin dragostea sa pentru adevăr.

Povestea a treia

FALSUL EROU

Intr-un oraș trăia odată un olar. Într-una din zile fiind beat, pe cînd alerga în goana mare, căzu peste marginea ascuțită a unei oale sparte. Cu fruntea jupuită de-un colț al oalei și cu corpul plin de sînge, abia putu să se ridice și să meargă acasă. Din pricina relei îngrijiri, rana sa se făcu groaznică și cu multă greutate se vindecă. Odată ținutul acela fu bîntuit de foamete și atunci olarul, sfîrșit de foame, se duse cu mai mulți slujitori domnești în altă țară, unde intră în slujba unui rege. Acesta, văzînd rana cea grozavă de pe fruntea lui, se gîndi: „Trebuie să fie un viteaz. De bună seamă că pe din față a căpătat lovitura în frunte.“ Din pricina aceasta regele îi arătă o favoare deosebită, onorîndu-l de față cu toți oștenii. Aceștia, văzînd marea favoare a aceluia, fură cuprinși de-o invidie fără margini ; dar de teama regelui nu ziseră nimic. Într-o zi regele își adună vitejii, căci se iscase un război, își pregăti elefanții, puse hamurile la cai și întocmi rîndurile de luptători. Cu acest prilej îl întrebă pe olar fără înconjur: — Spune, ostașule, în ce bătălie ai primit rana ceea de pe frunte? Acela răspunse: — Măria-ta, asta nu-i o rană pricinuită de sabie. Eu sînt olar de meserie. În casa mea se aflau o mulțime de oale sparte. Odată, după ce băusem, am alergat și am căzut peste un ciob. De pe urma loviturii m-am ales pe frunte cu o rană, care a căpătat această înfățișare grozavă. Atunci regele zise rușinat: — Ah, am fost păcălit de olarul ăsta, care făcea pe războinicul. Înșfăcați-l iute și dați-l afară! Meșterul olar zise: — Nu, nu fă aceasta. Ai să vezi cît sînt de destoinic în luptă!

Dar regele zise: — Vei fi fiind tu înzestrat cu toate însușirile. Totuși pleacă. Doar se spune:

Fiule, ești viteaz, ești învățat, ești chipeș; dar în neamul din care te tragi nu se omoară elefanți. (38)

— Cum asta? întrebă olarul. Regele povesti:

Povestea a patra

PUIUL DE ȘACAL ȘI PUII DE LEI

Într-o pădure locuia odată o pereche de lei. Leoaica născu doi pui. Leul omora gazèle și le aducea leoaicei. Odată însă el nu găsi nimic, cu toate că cutreieră pădurea pînă ce asfinți soarele. Pe cînd venea spre locuința sa, dădu peste un pui de șacal. Gîndindu-se că-i numai un pui, îl luă cu băgare de seamă în dinți și-l aduse viu leoaicei. Aceasta îl întrebă: — Dragă bărbate, ne-ai adus ceva de mîncare? — Draga mea, răspunse leul, n-am găsit azi nici un animal, afară de puiul acesta de șacal. M-am gîndit că-i mic și de aceea nu l-am omorît. Doar se spune:

Chiar cînd îi este în primejdie viața, niciodată să nu lovească cineva pe-o femeie, pe-un ascet, pe-un preot sau pe-un copil; dar mai ales pe cei ce se încred în el. (39)

Acum mănîncă-l, ca să te întremezi. Mîine am să găsesc eu altceva! Leoaica răspunse: — Dragă bărbate, dacă tu nu l-ai omorît, gîndindu-te că-i un pui, atunci cum să-l omor eu, ca să-mi satur pîntecele? Doar se spune:

O faptă rea să nu fie săvîrșită, nici chiar cînd e-n primejdie viața, nici să nu se lase deoparte ceea

ce trebuie de îndeplinit. Aceasta-i o lege veșnică. (40)

De aceea acesta va fi al treilea copil al meu. Zicînd așa, îl crescu și pe el, hrănindu-l cu lapte de la sînul ei. În felul acesta își petrecură copilăria cei trei pui, jucîndu-se împreună, fără a cunoaște deosebirea de naștere ce era între ei. Odată zăriră un elefant, care cutreiera prin pădure. Cînd îl văzură, cei doi pui de lei înaintară spre el cu fețele înfuriate; dar puiul de șacal le strigă: — Hei, acesta-i un elefant, dușmanul neamului vostru. Nu trebuie să-l atacați! Zicînd acestea, fugi spre casă. Din pricina fugii celui mai mare, prinseră și ei frică. Bine se spune că:

E de-ajuns curajul unui singur viteaz într-o luptă, pentru ca armata întreagă să devină viteză. Dar cînd curajul îi e frînt, toată armata este înfrîntă. (41)

De aceea domnitorii doresc să aibă războinici puternici, eroici, hotărîți și viteji și se feresc de cei lași. (42)

După aceea cei doi povestiră rîzînd părinților lor purtarea fratelui lor mai mare, cum a fugit numai cît l-a zărit de departe pe elefant. Auzind aceasta, șacalul se înfurie și cu buzele tremurătoare, cu ochii întunecați și roșii și cu fruntea încruntată îi ocărî cu vorbe foarte tari. Atunci leoaica îl luă deoparte și-l povățui, zicîndu-i: — Fiule, să nu vorbești niciodată așa cu frații tăi mai mici! Dar șacalul în culmea furiei îi zise: — Întrucît sînt eu mai prejos de ei în ceea ce privește vitejia, frumusețea sau învățătura, că îndrăznesc să-și bată joc de mine? Am să-i omor numaidecît! Atunci leoaica, dorindu-i binele, îi zise:

— Fiule, ești viteaz, ești învățat, ești chipeș; însă în neamul din care te tragi nu se omoară elefanți. (43)

Tu nu ești decît un fiu de șacal, pe care te-am crescut de milă, dîndu-ți să sugi laptele meu. De aceea, pînă nu află aceștia doi că ești un șacal, pleacă repede și trăiește între cei de-un neam cu tine. Altfel, vei fi doborît de ei și vei apuca pe drumul morții. La aceste cuvinte, șacalul, înspăimîntat, se făcu nevăzut într-o clipă.

Tot așa și tu, du-te cît mai repede, pînă nu află războinicii că ești un simplu olar. Altminteri au să te facă de ocară. Auzind aceasta, olarul își luă tălpășița.

De aceea eu spun: — Ai dat peste această neplăcere din pricina sincerității tale, ca și viteazul de mai sus. Așadar, crocodil ticălos, te-ai dat singur de gol prin vorbele tale, ca și olarul. Doar se spune:

Papagalii și sturzii* sînt prinși fiindcă nu-ți ține gura; pe cînd bîtlanii nu sînt prinși; tăcerea face să izbutească orice. (44)

Doar se spune:

Măgarul, cu toate că era foarte bine ascuns și ferit, și cu toate că avea o înfățișare cumplită, fiind acoperit cu pielea de tigru, a fost omorît din pricina glasului său. (45)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Acela povesti:

Povestea a cincea

MĂGARUL ÎN PIELE DE TIGRU

Într-un sat trăia odată un vopsitor de stofe, pe care-l chema Haină-curată. Acela avea un măgar. Acesta, neavînd ce să mănînce, era din cale-afară

*În scr. *sarika*, o pasăre indiană, adesea asociată în poezie cu papagalul.

de slab. Odată vopsitorul găsi undeva o piele de tigru. Atunci el se gîndi: „Ce întîmplare cu noroc! Am să pun pielea asta pe măgar și am să-i dau drumul noaptea prin lanuri. Vecinii vor crede că-i un tigru și nu-l vor alunga de pe ogor.“ Zis și făcut. Noaptea măgarul mînca la orz cît îi plăcea. Cînd se crăpa de ziuă, vopsitorul îl aducea acasă. În felul acesta, după cîtva timp, măgarul se făcu foarte gras. Abia se mai lăsa să fie legat. Într-una din zile, auzind în depărtare zbieretul unei măgărițe, i se făcu dor de ea și începu să zbiere și el, tare. Atunci jitarii se gîndiră: „Ăsta-i un măgar, ascuns sub o piele de tigru“; și-l omorîră, cu ciomege, cu pietre și cu săgeți.

De aceea eu spun:

Măgarul, cu toate că era foarte bine ascuns și ferit și cu toate că avea o înfățișare cumplită, fiind acoperit cu pielea de tigru, a fost omorît din pricina glasului său. (46)

Așadar ce vrei? Să plec după ce vei fi izgonit ca Śyamalaka, fiindcă înghițea toate jignirile? — Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuța povesti:

Povestea a șasea

CEI TREI GINERI

Este pe pămîntul acesta un oraș cu numele Vikantaka*. Acolo locuia odinioară un negustor foarte bogat, pe care-l chema Chiaburu. Odată îi veniră ca oaspeți din ținutul Ujjāvnī patru gineri. Aceștia fură primiți de el cu multă cinste, fiind

* *Vikantaka* înseamă: „fără spini“; cf. în rom. *Spineni.*

ospătați și căpătînd în dar haine și alte lucruri. Astfel petrecură ei acolo șase luni. Atunci Chiaburu zise către soția sa: — Ginerii aceștia, fiindcă li se dă toată cinstea, nici nu se gîndesc să plece pe la casele lor. Ce zici? Fără vreo jignire n-au să se care. De aceea azi la masă să nu le dai apă de spălat pe picioare, pentru ca, dîndu-și seama de jignire, să ne lase și să se ducă. Zis și făcut. Garga plecă supărat că nu avu apă ca să-și spele picioarele, Soma, pentru că i se dădu un scaun prost, Datta, fiindcă avu mîncare rea. Astfel îi lăsară cei trei și plecară; însă cel de al patrulea, Śyamalaka, nevoind să se dea dus, fu apucat de gît și dat afară. De aceea eu spun:

Garga a plecat fiindcă nu și-a putut spăla picioarele, Soma fiindcă i s-a dat un scaun rău, Datta fiindcă a mîncat prost, iar Śyamalaka fiindcă a fost izgonit. (47)

Atunci ce? sînt eu neghiob, ca rotarul acela, ca să mă încred în tine, după ce ți-ai dat arama pe față? Doar se spune:

Prostul poate fi îmbrobodit cu vorbe dulci, chiar cînd vede cu ochii că i se pricinuiește un rău. Rotarul a purtat pe cap pe nevastă-sa împreună cu ibovnicul ei. (48)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuța povesti:

Povestea a șaptea

SOȚUL PĂCĂLIT

Într-un oraș oarecare locuia odată un rotar. Femeia lui îi punea coarne și lumea bîrfea pe socoteala ei. Atunci el se gîndi: „Oare cum s-o pun la încercare? E adevărat că nu se cuvine să fac așa ceva. Pentru că:

Nu trebuie cercetate rîurile, familiile, asceţii cu suflet mare şi femeile cu purtare rea. (49)

Un pustnic a iubit pe fiica lui Matsya, născută dintr-un zeu. Şi astfel s-a născut Vyāsa, cel împodobit cu o sută de virtuţi. Ce e ciudat în aceasta? El s-a făcut vestit prin faptul că a răspîndit *Vedele* şi a devenit strămoşul neamului împuţinat al Kuruilor. Ah, cît sînt de nepătrunse căile destinului! (50).

Cît despre strofa privitoare la familii, nu trebuie cercetată nici originea vitejilor urmaşi ai lui Pāṇḍu, căci se spune că s-ar fi născut din flori. Cînd se aruncă lumină asupra relei purtări a femeilor, ies la iveală o mulţime de păcate de-ale lor. Tot astfel:

Cînd va fi focul rece şi luna arzătoare sau cînd omul rău va fi binevoitor, atunci va fi şi virtute printre femei. (51)

Totuşi, vinovată sau nevinovată, vreau să ştiu, din pricina gurii lumii. Doar se spune:

Tot ce nu s-a văzut şi nu s-a auzit, nici în *Vede*, nici în cărţile de ştiinţă, tot ce se află cuprins în oul lui Brahma*, asta o ştie lumea. (52)

Luînd această hotărîre, o chemă şi-i zise:

— Dragă nevastă, mîine plec într-un sat. Acolo voi sta cîteva zile. De aceea pregăteşte-mi ceva merinde pentru drum. Auzind aceasta, femeia, bucuroasă şi plină de nerăbdare, lăsă baltă toate trebile şi se apucă să gătească bucate cu unt din belşug şi presărate cu zahăr. Bine a zis cine a zis:

Cînd bărbatul le e plecat departe şi cînd ziua e urîtă şi înnourată, iar străzile oraşului greu de străbătut, atunci e bucuria cea mare pentru femeile uşuratice. (53)

---

* *Oul lui Brahma* = universul.

A doua zi el se sculă cu noaptea în cap și ieși din casă. Văzînd c-a plecat, femeia lui se gătì zîmbitoare și abia putu să aștepte ca să treacă ziua. După-amiază se duse la casa unui ibovnic al ei și-l îmbie la ea, spunîndu-i: — Păcătosul de bărbatu-meu e dus într-alt sat. Vino dar azi acasă la mine, după ce se va fi culcat toată lumea! Între acestea rotarul, care petrecuse ziua într-o pădure, intră spre seară în casă pe ușa din dos și, vîrîndu-se sub pat, stătu acolo nemișcat. Nu mult timp după aceea veni și ibovnicul și se sui în pat. Cînd îl văzu, rotarul, cuprins de furie, se gîndi: „Să ies și să-l omor sau să-i ucid pe amîndoi în somn, fără multă bătaie de cap? Dar vreau să văd mai întîi ce are să facă ea și să aud vorbele lor". Între acestea femeia închise binișor ușa și se sui în pat. Dar, în timp ce se suia, atinse cu piciorul corpul rotarului. Atunci ea se gîndi : „Ăsta trebuie să fie ticălosul de rotar, care vrea să mă surprindă. Ia să întrebuințez eu vicleșugul femeiesc!" Pe cînd se gîndea astfel, ibovnicul ei deveni nerăbdător s-o cuprindă. Atunci ea întinse rugătoare mîinile spre el și-i zise: — Mărinimosule, nu te atinge de mine, căci eu sînt femeie cinstită și credincioasă bărbatului meu. Altfel voi arunca blestemul asupra ta și te voi preface în cenușă! Atunci acela o întrebă: — Dacă-i așa, de ce m-ai adus aici? Ea îi răspunse: — Ascultă-mă cu luare-aminte. Azi-dimineață m-am dus la templul zeiței Durgă*, pentru a mă închina ei. Acolo răsună deodată un glas în văzduh. „Ce să-ți fac, fiica mea? Îmi ești credincioasă, însă peste șase luni vei deveni văduvă, prin voința destinului". Atunci eu i-am zis: „Sfînto, după cum cunoști asta, tot așa trebuie să cunoști și un mijloc de scăpare.

* Soția lui Śiva.

Este oare chip ca bărbatul meu să trăiască o sută de ani?" zeița mi-a răspuns: „Este și nu este, pentru că scăparea atîrnă de tine". Auzind aceasta, eu i-am răspuns: „Dacă aceasta atîrnă de viața mea, poruncește-mi; am s-o fac". Atunci zeița mi-a spus: „Dacă te vei culca împreună cu alt bărbat și-l vei îmbrățișa, moartea înainte de vreme va trece de la bărbatul tău asupra lui, iar el va mai trăi încă două sute de ani". De aceea te-am rugat să vii. Acum fă ce vrei; căci vorbele zeiței se vor împlini; de asta sînt încredințată! Cînd auzi aceste cuvinte ale ei, rotarul cel neghiob ieși de sub pat și plin de bucurie zise: — Bravo! femeie curată și credincioasă; bravo! bucuria familiei, bravo! Aveam neliniște din pricina bîrfelilor unor ticăloși și ca să te pun la încercare m-am prefăcut că mă duc într-alt sat și am stat ascuns aici sub pat. Vino, dar de mă îmbrățișează! Zicînd acestea, o îmbrățișă, o ridică pe umerii săi și zise ibovnicului: „Mărinimosule, faptele mele bune din ceea lume* mi te-au adus aici. Mulțumită ție am dobîndit azi o viață lungă de două sute de ani. De aceea îmbrățișează-mă și tu și suie-te pe umărul meu! Zicînd așa îl îmbrățișă pe ibovnic, cu toată împotrivirea lui, și-l sui pe umărul său. După aceea, jucînd în sunetul muzicii, trecu pe dinaintea ușilor de la toate casele. De aceea eu spun:

Prostul poate fi îmbrobodit cu vorbe dulci, chiar cînd vede cu ochii că i se pricinuiește un rău. Rotarul a purtat pe cap pe nevastă-sa împreună cu ibovnicul ei. (54)

Așadar, neghiobule, te-am văzut cine-mi ești. Cum vrei dar să merg acasă la tine? Însă nu e vina ta că încerci să mă atragi din nou, pentru că așa-i

---

* Vezi Cartea a doua, str. 74 și 75.

soiul vostru, rău din fire, care nu se îmblînzește chiar cînd vine în atingere cu cei învățați. Așa-i felul celor răi și pace. Doar se spune:

Chiar cînd e povățuit de cei buni, omul rău la suflet și cu deprinderi rele nu se face curat, ca și cărbunele, oricît l-ai freca. (55)

Bine se spune că:

După ce nu l-a voit de bărbat pe Soare, pe Parjanya*, pe Vînt și pe Munte, fata de șoarec s-a întors iarăși la neamul ei. E greu să treci peste neamul din care faci parte. (56)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuța povesti:

Povestea a opta

FATA DE ŞOAREC

Într-o pădure de asceți, dintr-o localitate oarecare, un pustnic cu numele de Śalankayana se duse odată la Gange, ca să facă baie. Pe cînd se închina la soare, chiar în locul acela un uliu apucă în cîngile-i ascuțite un șoricel. Văzînd aceasta, pustnicul, cu inima înduioșată de milă, strigă: — Dă-i drumul! dă-i drumul! și zvîrli c-o piatră după el. Amețit de lovitura pietrei, uliul scăpă șoricelul și căzu la pămînt. Şoricelul, spăimîntat și neștiind ce să facă, se vîrî sub picioarele pustnicului, strigînd: — Scapă-mă! Scapă-mă! Însă uliul, după ce-și veni în fire, zise pustnicului: — N-ai făcut bine că m-ai lovit cu piatra. Nu ţi-e frică de această nelegiuire? Dă-mi-l dar pe șoricelul acesta. Altfel îţi vei atrage un mare păcat! La aceste vorbe ale

* *Parjanya* este zeul ploii.

uliului, pustnicul răspunse: — Pasăre netrebnică, viața ființelor trebuie cruțată; cei răi trebuie pedepsiți; cei buni trebuie cinstiți; zeii trebuie slăviți. De ce dar vorbești lucruri fără noimă? Uliul răspunse: — Pustnicule, tu nu cunoști legea mai înaltă. Cînd Destinul a creat ființele de pe pămînt, el le-a hotărît tuturora ce să mănînce. De aceea, după cum ție ți-a fost orînduită mîncarea gătită, tot așa și nouă ne-a fost dat să mîncăm șoareci și altele. De ce dar mă învinuiești, cînd năzuiesc la hrana mea? Doar se spune:

Orice hrană orînduită pentru oricine nu e necurată pentru el. Dacă ar mînca ceva oprit, atunci ar fi un mare păcat. De aceea nu trebuie să se facă vreo abatere. (57)

După cum rachiul nu e pentru brahmani, nici libațiunea pentru beți — fiindu-le oprită întrebuințarea, deși nu sînt oprite pentru alții — tot astfel, brahmane, e și cu celelalte. (58)

Cei cari mănîncă ceea ce li-i îngăduit să mănînce o fac spre binele lor; însă a mînca ceva oprit e un mare păcat. Deci, cum poți să mă pedepsești, ca și cum aș fi săvîrșit vreo abatere? (59)

Nu aceasta este legea asceților; căci ei doar slăvesc indiferența față de cele văzute și auzite, lipsa de dorinți și pacea.

Doar se spune:

Același față de dușmani și față de prieteni, același față de o bucată de lemn, de piatră sau de aur, indiferent față de prieteni și de binevoitori, la mijloc între cei ce-l urăsc și cei care-l iubesc. (60)

Pentru cei virtuoși, fără prihană și cu purtarea nobilă, este superior un suflet egal față de cei buni ca și față de cei răi. (61)

Yoginul să stea în singurătate, veşnic cufundat în meditaţie. De aceea, din pricina acestei fapte, degeaba te-ai chinuit pînă acum.

Doar se spune:

„Dă-i drumul! dă-i drumul! cade una"; „nu-i da drumul!" cade şi a doua; văzînd căderea amîndurora, se gîndi: „Tăcerea face să izbutească totul". (62)

— Cum asta? întrebă Śalankayana. Uliul povesti:

Povestea a noua

CEI TREI PUSTNICI

Pe malul unui rîu făceau penitenţă trei fraţi pustnici, care se numeau: Întîiul, Al Doilea şi Al Treilea. Prin puterea penitenţei lor, cînd făceau baie, hainele lor spălate şi încă ude stăteau în aer, fără a fi atîrnate, de frică să nu atingă pămîntul. Într-o zi, la fel ca şi mine, un vultur prinsese prin vicleşug o broscuţă. Cînd o văzu în ghearele lui, cel mai bătrîn dintre ei, cu inima înmuiată de înduioşare, rosti ca şi tine: — Dă-i drumul! dă-i drumul! Pe dată haina lui spălată căzu din văzduh la pămînt. Văzînd aceasta, Al Doilea de frică strigă: „Nu-i da drumul! nu-i da drumul!"; dar îndată ce rosti aceste cuvinte, căzu şi a lui. Atunci Al Treilea, care văzuse căzînd la pămînt hainele spălate ale celorlalţi doi, tăcu. De aceea eu spun:

„Dă-i drumul! dă-i drumul!", cade una; „nu-i da drumul!" cade şi a doua; văzînd căderea amîndurora, se gîndi: „Tăcerea face să izbutească totul". (63)

Auzind aceasta, pustnicul începu să rîdă și zise: — Pasăre neghioabă ce ești, legea aceasta era în vîrsta de aur. În acea vîrstă era un păcat chiar dacă numai vorbea cineva cu un om rău; de aceea au căzut cele două haine spălate, pentru că s-a vorbit unei ființe rele și nu pentru că niște oameni virtuoși ar fi rostit cuvinte nepotrivite. Însă aceasta este vîrsta a patra. Toți care fac parte din ea sînt răi. De aceea fără vreo faptă săvîrșită nu se ivește păcatul. Doar se spune:

În celelalte vîrste oamenii se molipseau de păcate. Însă în vîrsta a patra, plină de păcate, numai cine le săvîrșește e pătat de ele. (64)

Păcatele săvîrșite prin ședere, somn, mers, întovărășire și mîncare în vîrsta de aur se-ntind tot mai mult, întocmai ca o picătură de untdelemn în apă. (65)

De aceea degeaba te plîngi. Pleacă. De unde nu, te blestem! După plecarea uliului, șoricelul zise către pustnic: — Sfinte, du-mă acasă la tine! Altfel are să mă omoare vreo altă dușmancă de pasăre. Acolo, în locuința ta, am să-mi duc viața cu un pumn de mîncare, ce-mi vei da. Atunci pustnicul, care era bun la inimă, se gîndi înduioșat: „Cum am să țin în palmă șoricelul acesta? căci are să stîrnească rîsul oamenilor. Am să-l prefac într-o fetiță și am s-o iau cu mine.“ Și astfel, șoricelul fu prefăcut într-o copiliță. Nevasta ascetului, văzîndu-l însoțit de-o fată, îl întrebă: — Sfinte, de unde-i fata asta? Acela răspunse:—Asta-i un șoricel, care mi-a cerut ajutor de frica unui uliu și pe care ți l-am adus acum acasă, sub chipul unei fetițe. Păzește-o cu grijă! Mai tîrziu am s-o prefac iarăși în șoarece. — Sfinte, să nu faci asta, îi zise nevasta. După lege tu ești tatăl ei. Doar se spune:

Cel care dă viaţă, cel care aduce, cel care învaţă, cel care hrăneşte şi cel care apără — aceştia cinci sînt socotiţi ca părinţi. (66)

Aşadar, tu i-ai scăpat viaţa. Pe de altă parte eu n-am copii. De aceea ea va fi copila mea!

Aşa şi făcu. Fetiţa creştea mereu, ca luna în cele două săptămîni ale luminii. Era supusă pustnicului şi soţiei lui şi în curînd ajunse fată mare. Văzînd aceasta, Śalankayana zise soţiei sale: — Nevastă, fata aceasta s-a făcut mare. Ea numai trebuie să stea în casa mea. Doar se spune:

Cînd în casa cuiva o fată ajunge la pubertate şi încă nu-i măritată, manii aceluia cad din cer din pricina acestui păcat. (67)

S-o dăm dar după un bărbat, care va fi mai de seamă. Doar se spune:

Fata se uită la bărbat, mama la avere, tatăl la învăţătură, rudele la familie; ceilalţi oameni doresc numai un ospăţ ales. (68)

Tot astfel:

Cît timp fata încă nu se roşineaza, cît timp se joacă în nisip, cît timp şade în drum, atunci să fie măritată. (69)

Mama, tatăl şi fratele mai mare: aceştia trei se duc în iad, dacă ajung să vadă pubertatea fetei. (70)

Tot astfel:

Familia, caracterul, ocrotirea, învăţătura, averea, frumuseţea şi vîrsta: la aceste şapte calităţi să se uite cei înţelepţi, atunci cînd îşi dau fata; de rest nu trebuie să le pese. (71)

De asemenea:

Cei înţelepţi să nu-şi dea fata după cei cari stau departe, după cei fără învăţătură, după cei cari ur-

mează legea liberării*, după viteji și după cei cari n-au nimic. (72)

De aceea am să-l chem pe sfîntul Soare, și dacă va fi pe placul ei, îi dau fata. Doar se spune:

Cel care dorește fericirea fetei sale să nu-i dea un bărbat care nu-i place, chiar dacă-i chipeș. (73)

— Nu stă nimic împotrivă, zise ea; fă așa! Atunci pustnicul chemă Soarele, care veni într-o clipă, zicîndu-i: — Spune repede, sfinte, de ce m-ai chemat? Pustnicul răspunse: — Iată, asta-i fiica mea; dacă te vrea de bărbat, ia-o de soție! Zicînd aceasta, îl arătă fetei, pe care o întrebă: — Copila mea, îți place sfîntul acesta, lumina celor trei lumi? — Tată, răspunse ea, prea e aprins din fire. Nu-l vreau. Cheamă pe unul mai puternic decît el! Auzind aceste cuvinte ale ei, Soarele, care știa că-i fată de șoarec, zise cu nepăsare: — Sfinte, este cineva cu mult mai puternic decît mine, Norul; pentru că, atunci cînd mă acoperă, nici de nume nu mai se mai știe! Atunci pustnicul chemă Norul și întrebă pe fată: — Dar acesta îți place? Iar ea răspunse: — Dă-mă după unul mai puternic și decît Norul! Atunci pustnicul întrebă și pe Nor: — Este cineva mai puternic decît tine? Acela răspunse: — Este unul mai puternic decît mine, Vîntul. Cînd mă bate Vîntul, mă risipesc în mii de fîșii. Auzind aceasta, pustnicul chemă Vîntul și zise fetei: — Acesta-i Vîntul atotputernic; îți place? Ea răspunse: — Deși e foarte puternic, însă e nestatornic. De aceea, adă-mi pe unul mai puternic decît el, care să fie mai bun! Pustnicul întrebă: — Vîntule, este cineva mai puternic decît tine? Acela răspunse: — Mai

---

* Aceștia sînt asceții. Legea liberării: liberarea de existență și de șirul de renașteri, la care tind asceții cari au renunțat la această lume.

puternici decît mine sînt munții, care ni se pun în cale și ne opresc, oricît am fi de puternici. Atunci pustnicul chemă pe regele munților și-l arătă fetei, zicînd: — Copila mea, vrei să te dau acestuia? Ea răspunse: — Tată, acesta are inima de piatră. De aceea dă-mă altuia! Atunci pustnicul întrebă muntele: — O, rege al munților, este vreunul mai puternic decît tine? Acela răspunse: — Da, șoarecii sînt mai puternici decît mine, pentru că ei îmi găuresc corpul peste tot, fără ca să mă pot împotrivi. Auzind aceasta, pustnicul chemă pe regele șoarecilor și-l arătă fetei, zicînd: — Fiica mea, acesta-i regele șoarecilor; spune-mi dacă-ți place, ca să fac cele de cuviință! Cînd îl văzu, fata se gîndi: „Acesta-i din neamul meu", și cu părul zburlit de bucurie strigă: — Tată, fă-mă șoarece și dă-mă acestuia, ca să-mi împlinesc datoriile de soție, așa cum sînt orînduite neamului meu! Auzind aceasta, pustnicul, care cunoștea firea femeilor, o prefăcu într-un șoarece și o dădu șoarecului. Bine se spune că:

Femeile îndrăgostite nu doresc atîta nici aur, nici pietre scumpe, nici un regat, pe cît doresc un bărbat, pe care să-l îndrăgească din suflet. (74)

Așadar, după cum fata de șoarec a renunțat la rangul zeiesc din pricina neamului din care se trăgea și s-a unit cu unul de rînd, tot astfel și tu, cu toate că ai stat împreună cu mine și ai fost primit cu dragoste, te-ai dovedit rău, din pricina caracterului neamului tău. De aceea cu spun:

După ce nu l-a voit de bărbat pe Soare, pe Parjanya*, pe Vînt și pe Munte, fata de șoarec s-a întors iarăși la neamul ei. E greu să treci peste neamul din care faci parte. (75)

---

* Vezi p. 268, n. *.

De aceea, prostule și muieraticule, care te afli sub papucul femeii, și alții care sînt la fel ca tine își părăsesc din această pricină treburile, averea și prietenii. Doar se spune:

Aceea care totdeauna avea scîrbă de mine, acum mă strînge în brațe. O, binefăcătorule, fii binecuvîntat! Ia tot ce am. (76)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuța povesti:

Povestea a zecea

SOȚUL BĂTRÎN, NEVASTA TÎNĂRĂ ȘI HOȚUL

Era odată într-un oraș un negustor bătrîn și putred de bogat, pe care-l chema Kāmārtta*. Acesta, murindu-i nevasta, se îndrăgosti de fata unui om sărac, cu care se însură în schimbul unei mari sume de bani. Ea însă era tare mîhnită și nici măcar nu putea să se uite la negustor, de bătrîn ce era. Bine a zis cine a zis:

Cînd femeile văd semnul alb al părului pe capul bărbaților, pricina supremă de dispreț pentru aceștia. ele îi ocolesc de departe ca pe fîntîna unui paria. lîngă care-i înfiptă o frîntură de os, ca semn. (77)

Tot astfel:

Corpul îi e gîrbov, mersul nesigur, dinții stricați, ochii turburi; statura i se micșorează, gura-i lasă bale: prietenii nu-i spun măcar o vorbă, soția nu-l mai ascultă. Vai de omul copleșit de bătrînețe! Pînă și copiii săi îl disprețuiesc. (78)

Odată, pe cînd stătea în pat împreună cu el, dar cu fața întoarsă, intră în casă un hoț. Cînd îl zări,

---

* Cuvîntul acesta înseamnă: *„chinuit de dragoste"*.

femeia îngrozită strînse în braţe pe soţul ei, aşa bătrîn cum era. Acesta, uimit şi străbătut prin tot corpul de fiori de plăcere, se gîndi: „Ce are ea oare, de mă îmbrăţişează azi? Ciudat lucru!“ Dar, cînd privi mai cu luare-aminte, văzu că intrase un hoţ, care stătea într-un ungher. Atunci el se gîndi din nou: „Nu mai încape îndoială că ea mă strînge în braţe de frica hoţului“. Încredinţat de aceasta, zise către hoţ:

— Aceea care totdeauna avea scîrbă de mine, acum mă strînge în braţe. O, binefăcătorule, fii binecuvîntat! Ia tot ce am. (79)

Cînd hoţul dădu să iasă, îi vorbi din nou:

— Hoţule, să vii în fiecare noapte. Averea mea îţi aparţine! De aceea eu spun:

Aceea care totdeauna avea scîrbă de mine, acum mă strînge în braţe. O, binefăcătorule, fii binecuvîntat! Ia tot ce am. (80)

Ce să-ţi mai spun? Afemeiatul acela dădu toată averea sa hoţului. La fel ai făcut şi tu! Pe cînd cei doi vorbeau astfel, veni un animal de apă şi zise:

— Crocodilule, femeia ta, care se pusese pe postit, a murit de dorul tău, fiindcă zăboveai. Auzind aceasta, crocodilul, peste măsură de turburat, se gîndi: „Vai, nenorocitul de mine, ce mi-a fost dat să păţesc! Doar se spune:

Adevărata casă nu e casa, ci soţia; aşa se spune. Căci o casă fără soţie e mai rea decît o pustietate.(81)

Unde stă soţia, acolo este şi casa, chiar şi la rădăcina unui copac. Şi un palat, dacă-i lipsit de ea, se zice că este asemenea unei pustietăţi. (82)

Tot astfel:

Acela în a cărui casă nu se află o mamă sau o soţie care să-i vorbească cu iubire, să se ducă în pustietate; căci casa aceluia este asemenea unui pustiu. (83)

De aceea, prietene, iartă-mi răul pe care ți l-am făcut. Acum, fiindcă am rămas fără de ea, am să mă arunc în foc! Auzind aceasta, maimuța zise rîzînd: — He-hei, am cunoscut eu din capul locului că te afli sub papucul nevestei tale. Acum am căpătat din nou dovada. Dar bine, nebunule, de ce ești deznădăjduit, cînd dimpotrivă ar trebui să te bucuri! Cînd moare o nevastă atît de rea, se cuvine să se dea o petrecere. Doar se spune:

O soție rea și care veșnic se ține de gîlceavă trebuie privită de cei cuminți ca o pacoste ce te îmbătrînește și la care numai înfățișarea-i de soție. (84)

De aceea, cine vrea să aibă liniște să se ferească cu orice preț pînă și de numele oricărei femei. (85)

Cine nu-și găsește pieirea cînd se apropie de femeie, ca fluturele de foc, fiindcă, necunoscînd-o bine, socoate că-i drăgălașă? (86)

Căci femeile au firea asemănătoare cu fructele de *gūnja*: pe dinăuntru sînt pline de otravă, iar pe dinafară au o înfățișare drăguță. (87)

Ce-i înăuntru nu-i pe limbă; ce-i pe limbă nu-i afară; ce-i afară aceea nu fac*. Ciudată** mai e și purtarea femeilor! (88)

Chiar de-ar fi bătute cu bățul și tăiate în bucăți cu cuțitul, femeile tot nu se supun; nici darurile, nici laudele nu ajută. (89)

Dar să lăsăm! Ce să mai vorbim de celelalte răutăți ale femeilor pe lumea aceasta? Ele își ucid pe propriul lor copil, pe care l-au purtat în sînul lor. (90)

Numai un nebun își poate închipui să găsească o dragoste adîncă la o fată care-i aspră, înduioșare

---

* Adică: „Ce-i în inima lor, nu e pe limbă; ce le e pe limbă, aceea n-o spun; ceea ce spun, aceea n-o fac".

** În scr. *vicitra*, care înseamnă: „ciudat" și „variat".

la una care-i crudă, simpatie la una care-i nepăsătoare. (91)

Crocodilul zise: — Fie așa cum spui. Dar ce să mă fac acum? Au căzut două nenorociri peste mine: una-i ruina casei mele, cealaltă e desfacerea prieteniei cu o prietenă ca tine. Dar așa se-ntîmplă cu aceia pe care-i lovește destinul. Doar se spune:

După cum e deșteptăciunea mea, așa-i de două ori pe atîta a ta. Nici tu ibovnic, nici tu bărbat; ce te uiți așa, fetițo? (92)

— Cum așa? întrebă maimuța. Crocodilul povesti:

Povestea a unsprezecea

FEMEIA NECREDINCIOASĂ ȘI HOȚUL

Într-un sat locuia odată un plugar cu nevastă-sa. Aceasta, fiindcă bărbatul îi era bătrîn, era totdeauna cu gîndul la altul și nu putea de fel să stea acasă. Umbla numai după bărbați. Odată puse ochii pe ea un hoț iscusit, care-i zise: — Drăguțo, mi-a murit nevasta și datorită frumuseții chipului tău simt în inimă chinurile săgeții Amorului. De aceea dăruiește-mi dragostea ta! Atunci ea îi zise: — Iubitule, dacă-i așa, bărbatul meu are mulți bani; însă din pricina bătrîneții nu poate măcar să se miște. Am să-i iau banii și voi veni într-acoace. Apoi vom pleca în altă parte, unde vom gusta împreună fericirea plăcerilor. Acela răspunse: — Și eu găsesc că-i bine așa. Vino mîine dimineață în locul acesta, ca să plecăm în vreun oraș frumos de tot și să gustăm împreună toate plăcerile din lumea celor vii! — Bine, zise ea, și se duse veselă

acasă. Noaptea, pe cînd bărbatul ei dormea, îi luă toți banii și în zori alergă spre locul pe care i-l arătase hoțul. Acesta se îndreptă cu pași grăbiți, împreună cu ea, spre ținutul de la miazăzi*. După ce merseră o bucată bună, hoțul văzînd înaintea sa un rîu, se gîndi: „Ce-am să fac cu femeia asta, care-i la sfîrșitul tinereții? Mă tem să nu ne ajungă cineva din urmă. Am să pun dar mîna pe bani și am să plec singur". Luînd această hotărîre, zise: „Draga mea, riul acesta e foarte greu de trecut. De aceea am să duc dincolo mai întîi banii și pe urmă am să mă-ntorc să te iau și pe tine în spate, pentru ca astfel să te trec mai ușor. — Fă așa, dragul meu! zise ea și-i încredință toată averea ei. Atunci el îi zise: — Draga mea, dă-mi încoace și haina de deasupra, ca să mergi fără teamă prin apă. După ce ea făcu așa hoțul îi luă toată averea și se duse p-aci încolo. Pe cînd ea ședea pe malul rîului, deznădăjduită și cu amîndouă mîinile la gît, veni acolo o șăcăliță, ținînd în gură o bucată de carne. Uitîndu-se în jurul ei, șăcălița văzu pe malul rîului un pește mare, care ieșise din apă. Cum îl văzu, lăsă bucata de carne și alergă la pește. Însă în același timp un vultur zări bucata de carne și, înșfăcînd-o, se înălță cu ea în văzduh; iar peștele, la vederea șacalului, se afundă în apă**. În timp ce șăcălița privea vulturul, dezamăgită că osteneala îi fusese zădarnică, femeia îi zise rîzînd:

— Vulturul ți-a furat carnea, iar peștele a intrat în apă. Ce te mai uiți, șăcăliță, după ce-ai pierdut și peștele și carnea? (93)

Auzind aceasta, șăcălița zise înfuriată:

---

* Spre *Deccan*.

** Cf. *La Fontaine: Le chien qui lâche sa proie pour l'ombre.*

— După cum e deșteptăciunea mea, așa-i de două ori pe atîta a ta. Nici tu ibovnic, nici tu bărbat; ce te miți așa, fetițo? (94)

Tocmai pe cînd crocodilul povestea aceasta, veni din nou un animal de apă și-i zise: — Casa ta a fost ocupată de alt crocodil. Auzind aceasta, crocodilul plin de supărare se gîndi acuma cum să-l alunge pe celălalt din casă. Apoi zise: — Ah, ia te uită la soarta mea!

Prietenul mi-a devenit dușman, nevasta mi-a murit, casa mi-i ocupată de altul; ce are să mi se mai întîmple azi? (95)

Cu drept cuvînt se spune că: „În restriște se înmulțesc nenorocirile".

Ce să fac dar? Să mă iau la luptă cu el sau să-l scot din casă, sfătuindu-l cu binișorul, sau să-l învrăjbesc cu cineva, sau să-l ademenesc cu daruri? Tot mai bine s-o întreb pe prietena mea, maimuța. Doar se spune:

Cine se apucă de un lucru, după ce mai întîi cere sfat de la ai săi mai bătrîni, care pot fi întrebați și care îi doresc binele, aceluia nu i se ivesc piedici în nici o întreprindere. (96)

După ce se chibzui astfel, zise din nou către maimuță, care stătea cocoțată în măr: — Prietenă, privește la nenorocirea mea: Acum și casa mi-i ocupată de-un crocodil puternic. De aceea te-ntreb: Ce să fac? Dintre toate mijloacele*, începînd cu blîndețea, care-i cel mai nimerit acum? Maimuța răspunse: — O, nerecunoscătorule, ce te ții scai de mine, cu toate că te-alung mereu? Unui neghiob ca tine nu-i dau sfat. Doar se spune:

---

* Vezi Cartea a treia, p. 197 și urm., unde se vorbește pe larg despre ele.

Nu trebuie să se dea sfaturi oricui. Privește cum i-a fost distrusă de-o maimuță idioată casa aceleia care avea o casă frumoasă. (97)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuța povesti:

Povestea a douăsprezecea

MAIMUȚA ȘI VRABIA *

Într-o pădure locuia o pereche de vrăbii, care-și făcuseră cuibul în crengile unui copac. Odată o maimuță bătută de ploaia ce se ivise pe neașteptate și cu corpul tremurînd din pricina vîntului rece veni la rădăcina acelui copac, clănțănind din dinți și cu mîinile și picioarele zgîrcite de frig. Atunci vrabia îi zise:

— Te bate vîntul rece, proasto! De ce nu-ți faci o casă? Doar ai mîini și picioare și chip de om! (98)

Auzind aceasta, maimuța se gîndi: „Cît de mulțumită de sine este lumea, de vreme ce pînă și păcătoasa asta de vrabie își închipuie că-i mare lucru. Cine nu are gînduri trufașe? Pescărușul stă pe spate, cu picioarele în sus, ca și cum s-ar teme să nu cadă cerul peste el.“** (99)

Gîndindu-se astfel, îi zise:

— Hei, Cioc-de-ac, tîrfă ticăloasă care te crezi înțeleaptă, tacă-ți pliscul; că de nu, te fac eu fără casă. (100)

Totuși vrabia, deși fusese oprită, o necăji din nou, sfătuind-o să-și facă un adăpost. Atunci maimuța

---

* Cf. aceeași poveste la pp. 123—124.

** Vezi p. 98, n. **.

se sui în copac și-i sfărîmă cuibul în bucăți. De aceea eu spun:

Nu trebuie să se dea sfaturi oricui. Privește cum i-a fost distrusă de-o maimuță idioată casa aceleia care avea o casă frumoasă. (101)

Auzind aceasta, crocodilul zise: — Prietenă,chiar dacă sînt vinovat, spune-mi totuși ce să fac, în numele prieteniei noastre de mai înainte! Maimuța zise: — N-o fac, fiindcă tu ai ascultat de vorbele nevestei tale și m-ai luat ca să mă înecîn mare. Asta nu se cuvenea s-o faci. Chiar dacă nevasta ar fi mai scumpă decît lumea întreagă, tot nu trebuie înecați în mare prietenii, rudele și alții după spusele ei. De aceea ești un prost și un neghiob, fiindcă de hatîrul femeii tale te-ai apucat să săvîrșești o asemenea faptă. Căci omul nu trebuie să se încreadă cîtuși de puțin în femei.

Aceea pentru care am lăsat pe ai mei și mi-am dat jumătate din viață, mă părăsește fără nici un pic de dragoste. Care bărbat mai poate avea încredere în femei? (102)

— Cum așa? întrebă crocodilul. Maimuța povesti:

Povestea a treisprezecea

FEMEIA BRAHMANULUI ȘI OLOGUL

Într-un oraș trăia odată un brahman. Acela avea o soție, la care ținea mai mult decît la viața sa. Ea însă se certa în fiecare zi cu neamurile lui și nu contenea măcar o clipă. Atunci brahmanul, nemaiputînd să rabde atîta sfadă, își părăsi pe ai săi de dragul nevestei și plecă cu ea într-un ținut îndepăr-

tat. Pe cînd se aflau în mijlocul unei păduri, femeia brahmanului îi zise: — Dragă bărbate, mă chinuiește setea. Adă-mi apă de undeva! Atunci el plecă să-i aducă apă; dar cînd se întoarse, o găsi moartă. În timp ce se jelea plin de deznădejde, din pricina dragostei fără margini ce-o avea pentru dînsa, auzi un glas în văzduh spunîndu-i: — Brahmane, dacă-i dai jumătate din viață, femeia ta va învia. Atunci brahmanul se spălă* și rosti de trei ori cuvintele prin care își dădea jumătate din viață.** Abia rosti acele cuvinte și femeia brahmanului învie. După ce băură și mîncară fructe din pădure, porniră la drum. La poarta unui oraș intrară într-o grădină de flori, unde brahmanul zise către nevastă-sa: — Draga mea, stai aici pînă mă întorc, că eu mă duc să găsesc ceva de-ale mîncării. Zicînd așa, plecă în sat. Între acestea, în grădină, un olog care învîrtea roata de la fîntînă începu să cînte cu o voce divină. Cînd îl auzi, femeia fu străpunsă de săgeata Amorului și mergînd la el îi zise: — Dragul meu, dacă nu mă iubești, îți încarci sufletul cu omorul unei femei! Ologul întrebă: — Dar ce-ai să faci c-un bolnav ca mine? Ea răspunse: — De azi înainte îți aparțin pentru toată viața. Gîndește-te la aceasta și vino și tu cu noi. — Bine, zise acela. Pe urmă sosi și brahmanul cu merinde și începu a mînca împreună cu nevastă-sa. Ea, însă, îi zise: — Ologul acesta-i flămînd. Dă-i și lui ceva să înbuce! După ce brahmanul făcu aceasta, femeia îi zise din nou: — Părinte, n-ai nici un tovarăș. Cînd pleci în vreun sat, n-am cu cine să schimb o vorbă. De aceea să luăm cu noi pe ologul acesta! Brahma-

---

* Înainte de-a face un dar solemn, cel care-l dă atinge apa sau se scaldă.

** Adică repetînd de trei ori cuvintele: „Îți dau", pentru ca actul să fie mai solemn.

nul răspunse: — Tu nu ești în stare să te duci pe tine; d-apoi încă să-l mai porți în spate și pe olog! — Am să-l duc într-un coș, zise ea. Atunci brahmanul, înșelat de vorbele ei prefăcute, îi dădu voie. Într-o zi, pe cînd brahmanul se odihnea la marginea unui puț, femeia lui, care se îndrăgostise de olog, îi dădu brînci și-l aruncă înăuntru. Iar ea îl luă pe olog și intră într-un oraș. Acolo oamenii stăpînirii, care cutreierau încoace și încolo spre a păzi pe locuitori de furturi, văzînd coșul de pe capul ei, i-l luară cu sila și-l aduseră la rege. Cînd puse să-l deschidă, regele văzu în el pe olog. Tocmai atunci sosi bocindu-se și femeia brahmanului, care se luase după slujitori. — Ce s-a întîmplat? o întrebă regele. Ea răspunse: — Acesta-i bărbatul meu bolnav, pe care, fiindcă-l prigoneau rudele sale numeroase, l-am purtat pe cap, din dragoste și grijă mare pentru el, și l-am adus înaintea ta! Auzind aceasta, regele zise: — Tu ești sora mea. Ia-ți în stăpînire două sate și gustă în tihnă plăcerile vieții, împreună cu bărbatul tău! Soarta însă voi ca brahmanul să fie scos din puț de un om cumsecade. Rătăcind încoace și încolo, nimeri tocmai în acel oraș. Cum îl văzu, nevasta cea rea îl pîrî regelui, zicînd: — Măria-ta, a sosit aici vrăjmașul bărbatului meu! Atunci regele dădu poruncă să fie omorît. Însă acela zise: — Femeia aceasta mi-a luat ceva ce-mi aparține. De aceea, dacă ești iubitor de dreptate, fă ca să-mi dea înapoi! Regele vorbi: — Draga mea, ai luat ceva ce aparține acestuia? Dă-i înapoi! — Măria-ta, zise femeia, eu n-am luat nimic de la el! Dar brahmanul zise: — Ți-am dat jumătate din viața mea, repetînd de trei ori cuvintele: „îți dau". Dă-mi-o înapoi! Atunci ea, de frica regelui, zise de trei ori: Îți dau viața mea înapoi! Și cum spuse aceste cuvinte, muri. Atunci regele îl întrebă ui-

mit: — Ce-i asta? Iar brahmanul îi povesti toată întîmplarea de-a fir-a-păr. De aceea eu zic:

Aceea pentru care mi-am lăsat pe ai mei și mi-am dat jumătate din viață, mă părăsește fără nici un pic de dragoste. Care bărbat mai poate avea încredere în femei? (103)

Auzind aceasta, crocodilul zise: — Prietenă, cu toate că m-am purtat cu viclenie, fie-ți milă de mine și dă-mi un sfat bun, cu ajutorul căruia să-mi pot redobîndi ușor casa. Atunci mamimuța îi zise: — Măi, prostule, chiar de ți-aș spune, tot n-ai s-o faci. Fiindcă:

Cel care din prostie nesocotește sfatul celor buni, acela își găsește pierzarea ca și puiul de cămilă din partea leului. (104)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuța povesti:

Povestea a paisprezecea

LEUL ȘI CĂMILA

Într-un oraș locuia odată un rotar, pe care-l chema Capprost. Acesta, fiindcă nu se pricepea la meșteșugul lui, cumpără o cămilă. Pe aceasta o crescu, dîndu-i mîncare, apă și așa mai departe. Cînd îi veni timpul, cămila fătă. Ea se îngrășa mîncînd toată ziua mlădițele de la fel de fel de copaci dintr-o grădină de la marginea orașului, iar puiul se făcea mare. Rotarul mulgea în fiecare zi cămila și cu laptele ei își hrănea pe ai săi. Fiindcă ținea mult la puiul de cămilă, îi legă de gît o talangă. Mai tîrziu rotarul se gîndi: „Am să mă las de celelalte treburi, că tot nu-mi merg. Cămila asta este un mijloc

cît se poate de bun pentru a-mi hrăni pe-ai mei. Ce-mi mai trebuie altă îndeletnicire? Voi lua pe ea ca zălog o mulțime de bani". Făcîndu-și această socoteală, se duse acasă și zise nevestei sale: — Am să capăt mulți bani pe cămila asta, dînd-o ca zălog. De aceea ai grijă de ea pînă mă întorc, căci vreau să-mi mai cumpăr o cămilă! Apoi luă cu el bani și se duse în satul Gujerat, unde cumpără niște cămile tinere. Făcu din ele o turmă mare și dădu păzitorilor ca plată cîte un pui de cămilă pe an; iar lapte aveau voie să bea cît pofteau. În felul acesta rotarul ducea o viață tihnită, ocupîndu-se numai cu creșterea cămilelor. Acestea se duceau să-și caute hrana într-o pădurice a orașului. După ce mîncau lianele fragede și beau apă dintr-un lac mare, seara se întorceau toate acasă, mergînd agale și jucîndu-se. Însă cămila care fusese cumpărată cea dintîi, fiind zburdalnică, rămînea mereu în urmă, pînă ce se alipea și ea de turmă. Atunci celelalte ziseră: — Cămila asta fără minte se răzlețește de turmă, merge la coadă și face să sune talanga; abia după aceea vine și ea. Dacă dă peste ea vreo fiară, apoi piere singură! Odată, pe cînd se înfundau în pădure, veni un leu atras de dangătul tălăngii. Uitîndu-se mai bine, văzu cum mergea turma de cămile. Și, în timp ce una din ele zburda în urmă și păștea în treacăt lianele, celelalte, după ce băuseră, se îndreptau spre casă. Cînd, în sfîrșit, ieși din pădure și cămila care rămăsese în urmă și se uită împrejur, nu mai știu drumul. Rătăcită astfel de turmă, pe cînd înainta încet, zbierînd cît se putea, i se ivi deodată înainte, gata să sară asupra ei, leul, care o urmărise după glas. Cînd se apropie cămila, dintr-o săritură leul o apucă de beregată și o omorî. De aceea eu spun:

Cel care din prostie nesocotește sfatul celor buni, acela își găsește pierzarea, ca și puiul de cămilă din partea leului. (105)

Auzind aceasta, crocodilul zise: — Prietenă, oamenii învățați spun că prietenia are șapte pași. Ascultă ce-ți voi spune cu privire la prietenie: (106)

Oamenilor care dau povață cuiva și-i doresc binele nu li se ivește vreo nenorocire, nici pe lumea aceasta nici pe cealaltă. (107)

De aceea, deși sînt un nerecunoscător, fie-ți milă de mine și dă-mi un sfat.

Ce merit are bunătatea celui bun față de cei care fac bine? Cine-i bun față de cei care fac rău, acela-i numit bun de către cei virtuoși. (108)

Auzind aceasta, maimuța zise: — Prietenă, dacă-i așa, du-te și te ia la luptă cu acela. Doar se spune:

Celui foarte puternic să i se închine; pe cel viteaz să-l dezbine; celui de rînd să-i dea ceva; cu cel de-o seamă cu el să se lupte. (109)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Aceea povesti:

Povestea a cincisprezecea

ȘIRETENIA ȘACALULUI

Într-o pădure locuia odată un șacal pe care-l chema Mare-șiret*. Odată acesta găsi în pădure un elefant mort. Îi dădu tîrcoale, însă nu putea să-i sfîșie pielea, căci era foarte tare. Într-acestea veni într-acolo un leu. Cînd îl văzu, șacalul i se închină cu

* În scr. *Mahācaturaka*.

botul pînă la pămînt și-i zise: — Stăpîne, eu păzesc elefantul, căci sînt paznicul tău. Mănîncă dar! Leul răspunse: — Eu nu mănînc niciodată un animal omorît de altul. Îți dăruiesc elefantul! Auzind aceasta, șacalul zise cu bucurie: — Iată o faptă vrednică de stăpînul meu! Doar se spune:

Un om superior nu-și leapădă virtuțile, chiar cînd se află în împrejurarea cea mai grea, fiindcă-i curat la suflet. Scoica nu-și pierde albeața nici cînd e mistuită de foc. (110)

Auzind aceasta, leul plecă. După plecarea lui, veni un tigru. Cînd îl văzu, șacalul se gîndi: „Pe-un ticălos, pe leu, e adevărat că l-am mătrășit, închinîndu-mă lui. Dar pe acesta cum să-l îndepărtez? E viteaz; fără dezbinare n-am să pot scăpa de el. Doar se spune:

Cînd nu se poate întrebuința nici blîndețea, nici puterea banilor față de cineva, trebuie de pus la cale dezbinarea, pentru că aceasta îl aduce la supunere. (111)

Chiar și acela care-i înzestrat cu toate însușirile poate fi încătușat prin dezbinare. Doar se spune:

Chiar și acela care caută liberarea, care-i stăpînit de bunătatea absolută, neîmpiedicat de patimi, virtuos în faptă și frumos la suflet, rămîne legat de lanțul nesfîrșit al renașterilor, dacă-i dezbinat înlăuntrul său.“*(112)

Luînd această hotărîre, îi ieși înainte și ridicînd puțin gîtul îi zise: — Prietene, ai intrat aici în gura morții. Elefantul acesta a fost omorît chiar adineauri de leu. M-a pus să-l păzesc, iar el s-a dus să facă baie. La plecare mi-a poruncit: „Dacă vine tigrul, să mă înștiințezi în taină, ca să curăț pădurea de el; pentru că un tigru mi-a mîncat odată pe furiș din-

---

* Vezi Cartea a treia, str. 140.

tr-un elefant ucis de mine, lăsîndu-mi rămăşiţele. Auzind aceasta, tigrul zise spăimîntat: — Nepoate, scapă-mi viaţa; nu-i spune leului nimic despre mine, oricît de tîrziu s-ar întoarce! Zicînd aşa, se făcu îndată nevăzut. După ce plecă acela, veni o maimuţă. Cînd o văzu, şacalul se gîndi: „Asta are dinţi tari; de aceea am s-o pun să găurească pielea elefantului". După ce se hotărî astfel, îi zise: — Hei, nepoată, da de mult nu te-am văzut. Mi-ai venit ca musafir şi pari flămîndă. Uite aici un elefant, pe care l-a ucis leul şi pe care-l păzesc. Mănîncă din carne, pînă ce te vei sătura şi după aceea pleacă, înainte de-a sosi leul. Maimuţa răspunse: — Unchiule, dacă-i aşa, mai bine mă lipsesc de carne. Cel care trăieşte are parte de sute de bucurii. Doar se spune:

Ceea ce se poate mînca şi ceea ce o dată mîncat se poate mistui şi ceea ce în cele din urmă priieşte, aceea să mănînce cel care îşi doreşte binele. (113)

De aceea mă duc! Dar şacalul zise: — Mănîncă fără grijă. Am să-ţi spun cînd îl voi vedea de departe că soseşte. Maimuţa îl ascultă. Cînd şacalul văzu că pielea e găurită, zise: — Hei, nepoată, pleacă iute, iată că vine leul! Auzind aceasta, dispăru şi maimuţa. Însă în timp ce şacalul mînca din carnea elefantului prin gaura pe care o făcuse maimuţa, se apropie un şacal furios. Cînd îl văzu, îşi aminti de strofa:

Celui foarte puternic să i se închine; pe cel viteaz să-l dezbine; celui de rînd să-i dea ceva; cu cei de-o seamă cu el să se lupte. (114)

După ce-l birui, făcîndu-l ferfeniţă cu dinţii, şi-l puse pe fugă, şacalul mîncă multă vreme din carnea elefantului, singur şi-n tihnă. Tot aşa şi tu, învinge-l pe crocodil în luptă şi pune-l pe fugă. Altfel vei pieri. Doar se spune:

Trebuie să te aştepţi: la cîştig, cînd ai vaci; la ispăşire, cînd e la mijloc un brahman; la nestatornicie, cînd e vorba de femei şi la primejdie din partea rudelor. (115)

Tot astfel:

Sînt acolo tot felul de lucruri bune de mîncat, iar gospodinele nu bagă de seamă. Un singur cusur are ţara străină: că te prigonesc cei de un neam cu tine. (116)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a şaisprezecea

CÎINELE ÎN ŢARA STRĂINĂ

Într-un oraş trăia odată un cîine pe care-l chema Bălţatu*. Odată se ivi o foamete mare. Neavînd ce mînca, întreg neamul cîinesc pieri. Atunci Bălţatu, lihnit de foame, se duse în altă ţară unde auzise că-i belşug. Acolo intră într-o casă şi se sătură, folosindu-se de neatenţia stăpînei. Însă, cînd ieşi, îl înşfăcară cu dinţii nişte cîini şi, trăgîndu-l în toate părţile, îl făcură ferfeniţă. Atunci el se gîndi: „Tot mai bine-n ţara ta, unde, chiar dacă-i foamete, cel puţin trăieşti nesupărat şi nu te hărţuieşte nimeni. De aceea am să mă întorc în patria mea.“ Aşa şi făcu. Cînd se întoarse din ţara străină, toate neamurile îl întrebară: — Hei, Bălţatule, ce-ai văzut prin meleagurile străine? Cum e pe acolo? Ce fel de oameni sînt? Acela răspunse: — Ce să vă spun în privinţa ţării?

* În scr. *Citrānga*.

Sînt acolo tot felul de lucruri bune de mîncat, iar gospodinele nu bagă de seamă. Un singur cusur are ţara străină: că te prigonesc cei de-un neam cu tine! (117)

Auzind aceasta şi hotărît să moară, crocodilul îşi luă rămas bun de la maimuţă şi plecă acasă. Acolo se luă la luptă cu acela care-i pătrunsese în casă şi, după ce-l omorî, locui în ea nesupărat. Bine a zis cine a zis:

Ce folos de fericirea care nu e dobîndită prin bărbăţie, chiar dacă-i uşor de folosit? Şi un bou bătrîn, oare nu mănîncă el iarba ce răsare datorită întîmplării? (118)

Aşa se sfîrşeşte cartea a patra, numită *Pierderea agonisitei.*

Cartea a cincea

FAPTA NECHIBZUITĂ

Acum începe cartea a cincea, numită *Fapta nechibzuită*, din care cea dintîi strofă e următoarea:

Ceea ce n-a văzut bine, n-a înțeles bine, n-a auzit bine și n-a cercetat bine, aceea nu trebuie s-o facă cineva; aceea a făcut-o bărbierul. (1)

Iată ce se povestește:

Povestea întîia

BĂRBIERUL ȘI CĂLUGĂRII

Este în Țara de la miazăzi un oraș cu numele Pāṭaliputra. Acolo locuia odată un staroste de negustori, pe care-l chema Maṇibhadra. Soarta voi să-și cheltuiască averea în fapte bune, în afaceri și-n petreceri. Din pricina nesfîrșitelor umilinți pe care le îndura în urma pierderii averii sale, ajunse în culmea deznădejdii. Odată, pe cînd stătea culcat noaptea, se gîndi: „Ah, blestemată să fie sărăcia! Doar se spune:

Caracterul frumos, cinstea, stăpînirea de sine, bunătatea, bunacuviință, noblețea: toate acestea nu au strălucire la omul fără avere. (2)

Demnitatea, mîndria, învățătura, farmecul, inteligența: toate dispar, de-ndată ce omul nu mai are avere. (3)

Cum se scutură florile frumoase ale primăverii cînd le bate vîntul rece: așa se macină zi cu zi mintea celor înzestrați cu minte, din cauza grijii pentru familia care-i împovărează. (4)

Se pierde și mintea celui înzestrat cu o inteligență mare, cînd omul n-are noroc și trebuie să se gîndească necontenit la unt, sare, ulei, orez, îmbrăcăminte și lemne. (5)

Ca cerul fără stele, ca lacul fără apă, ca cimitirul înfiorător: astfel e casa celui sărac, oricît ar fi de prietenoasă la înfățișare. (6)

Cei umili și săraci nu sînt luați în seamă de cei bogați, chiar dacă locuiesc sub ochii lor; ei sînt asemenea bășicilor de apă, care apar și dispar fără încetare la suprafață.(7)

Mulțimea îl părăsește pe cel nobil, inteligent și bun și este atrasă de cel lipsit de noblețe, de inteligență și de caracter, dacă-i bogat — întocmai ca de pomul dorințelor.* (8)

Faptele bune săvîrșite odinioară nu sînt de nici un folos pe lumea aceasta. Chiar cei învățați și care se trag dintr-o familie nobilă devin robii aceluia care a dobîndit avere. (9)

Lumea nu spune despre mare: «e neînsemnată», atunci cînd mugește dezlănțuită. Tot ce fac pe lumea aceasta cei ce trăiesc în belșug nu e rușinos." (10)

După ce meditä astfel, iarăși se gîndi: „Am să mă las să mor de foame. La ce să mă agăț de-o viață nenorocită și fără folos?" Cu această hotărîre ador-

---

* Pom mitologic din cerul lui Indra, care împlinește toate dorințele.

mi. Atunci i se arată în somn Padmanidhi*, sub înfăţişarea unui călugăr budist, şi-i zise: — Negustorule, nu fii abătut. Eu sînt una din comorile lui Kubera, pe care au strîns-o şi ascuns-o strămoşii tăi. Mîine dimineaţă voi veni la tine sub înfăţişarea asta. Ai să-mi dai în cap c-un ciomag, ca să mă prefac într-o grămadă de galbeni şi să rămîn aşa pentru totdeauna. În dimineaţa următoare, cînd se trezi şi-şi aminti de visul pe care-l avusese, un roi de gînduri îl năpădi: „Ah, nu ştiu: o fi adevărat visul acesta sau nu? Mai degrabă trebuie să fie neadevărat, fiindcă mă gîndesc mereu numai la avere. Doar se spune:

Visul pe care-l visează cel bolnv, cel amărît, cel copleşit de griji, precum şi cel chinuit de dragoste sau cel beat — acela e-n deşert.“ (11)

Între acestea nevasta lui chemă pe un bărbier să-i spele picioarele. În acelaşi timp se ivi pe neaşteptate şi călugărul, aşa cum fusese arătat. Cînd îl văzu, negustorul, plin de bucurie, puse mîna pe-un ciomag de lîngă el şi-l lovi în cap. În aceeaşi clipă călugărul se prăbuşi la pămînt şi se prefăcu într-o grămadă de galbeni. Atunci negustorul îi ascunse în casă şi dăruind ceva şi bărbierului îi zise: — Ia banii aceştia şi hainele pe care ţi le dăruiesc. Dar să nu spui la nimeni, prietene, întîmplarea asta! Ajungînd acasă, bărbierul se gîndi: „De bună seamă că toţi aceşti călugări, cînd sînt loviţi cu bîta peste cap, se prefac în aur. De aceea, mîine dimineaţă, am să chem număr mare dintre ei şi am să-i lovesc cu ciomagul în cap, ca să dobîndesc aur mult.“ Tot chibzuindu-se aşa, cu multă geutate trecu şi noaptea. A doua zi se sculă în zori şi după ce-şi pregăti o

---

* Una din cele 9 comori ale lui Kubera. *Kubera* este zeul comorilor şi corespunde, în parte, lui *Plutus* la greci.

bită zdravănă, se duse la o mînăstire de călugări budiști, ocoli de trei ori statuia lui Buddha, îngenunche și apucînd cu gura pulpana hainei recită cu glas tare următoarea strofă:

— Să triumfe acei sfinți Jaina*, al căror suflet pătruns de cunoașterea supremă a devenit de la naștere un pustiu, în care nu mai poate răsări nici o dorință. (12)

De asemenea:

Aceea-i limbă adevărată, care slăvește pe un Jaina; aceea-i minte adevărată, care găsește mulțumire într-un Jaina; acele mîini sînt de lăudat, care-l venerează pe el. (13)

Tot astfel:

„Te prefaci că meditezi? La care femeie te gîndești, deschizînd o clipă ochii? Iată, cu toate că ești un ocrotitor, de ce nu ne aperi pe noi, care sîntem chinuite de săgeata Amorului?

Nu-i adevărat că ești milos; care altul e mai crud decît tine?“ Să vă ocrotească Jaina, căruia îi vorbesc în felul acesta, cu invidie, femeile diavolului. (14)

După ce-i slăvi astfel, se duse la mai marele lor și îngenunchind îi zise: — Închinare ţie, binecuvîntează-mă! Acela îi dădu binecuvîntarea sa, zicînd: — Să sporească virtutea! și-l povățui cu bunătate să îndeplinească o faptă cucernică. Bărbierul, după ce-și legă nodul de la manta, zise cu umilință: — Părinte, vino azi în casa mea, împreună cu toți călugării, ca să vă ospătez. Acela răspunse: — Fiule, cum poți să vorbești astfel, cînd cunoști canoanele noastre? Sîntem noi oare la fel ca brahma-

---

* *Jaina* e un budist „*care l-a biruit pe dușman*“. Buddha e adesea numit „Stăpînul Jainilor“. Statuile lui Buddha sînt adorate de budiști și capela mînăstirii în care s-a dus bărbierul avea și ea una.

nii, de ne poftești la tine? Noi totdeauna căutăm să fim primiți numai în treacăt și pentru o clipă de către învățăceii noștri; numai cînd vedem pe unul din ei că-i plin de rîvnă, ne ducem în casa lui, cu multă greutate înduplecați de rugămințile sale. În casa aceluia noi mîncăm atît cît ne trebuie ca să ne ținem viața. Du-te dar, și să nu mai vorbești altădată așa. Auzind aceasta, bărbierul zise: — Părinte, eu cunosc canoanele voastre. Însă pe dumneavoastră vă poftesc mulți mireni. Eu am pregătit stofe de mare preț pentru învelit cu ele cărțile. De asemenea am pus deoparte o sumă de bani pentru cei care copie cărțile. De aceea trebuie neapărat să faceți așa cum cere împrejurarea de față.

După aceea bărbierul plecă. Ajungînd acasă, își pregăti o bîtă din lemn de *khadira*, potrivi bine canaturile ușii și cam pe la amiază se duse din nou la poarta mînăstirii și după rugămintea starețului îi duse acasă la el pe toți, care cum ieșea. Ispitiți de bani și de stofe, ei uitară de mirenii lor cunoscuți și credincioși și plini de bucurie merseră după el. Nu degeaba se spune:

Pînă și călugărul cerșetor și gol — care trăiește singuratic, după ce și-a părăsit casa, și care bea cu pumnul — e mînat pe lumea aceasta de dorinți. Iată un lucru ciudat! (15)

Celui care îmbătrînește îi îmbătrînește părul; celui care îmbătrînește îi îmbătrînesc dinții; ochii și urechile îi îmbătrînesc: numai dorința rămîne veșnic tînără! (16)

După ce-i aduse în casă, încuie binișor ușa și începu să-i lovească cu bîta peste cap. În urma loviturilor unii muriră, alții se aleseră cu capetele sparte și începură să țipe. Auzind strigătele lor, străjerii cetății ziseră: — Hei, ce să însemne tărăboiul acesta mare din oraș? Haideți, să mergem îndată! Atunci

toți urmară îndemnul conducătorului lor și alergară într-un suflet la casa bărbierului. Aici văzură pe călugări cum fugeau scăldați în sînge. Bărbierul fu legat și împreună cu cei care scăpaseră cu viață fu dus înaintea judecătorilor. Aceștia îl întrebară: — Cum de-ai săvîrșit această ticăloșie? Acela răspunse: — Ce să fac? Am văzut o întîmplare la fel în casa negustorului Manibhadra. Și le povesti toată întîmplarea, așa cum o văzuse. Atunci aceia chemară pe starostele negustorilor și-i ziseră: — Negustorule, ai omorît un călugăr? La rîndul său acela le povesti întreaga întîmplare cu călugărul. Atunci aceia ziseră:

— Să fie tras în țeapă ticălosul ăsta de bărbier, care nu s-a gîndit bine ce face! După ce porunca lor fu împlinită, ei grăiră:

Ceea ce n-a văzut bine, n-a înțeles bine, n-a auzit bine și n-a cercetat bine, aceea nu trebuie s-o facă cineva; aceea a făcut-o bărbierul. (17)

Cu drept cuvînt se spune:

Nu trebuie să se facă nimic fără a cerceta; înainte de-a face un lucru, acesta trebuie bine cercetat. Altfel vine în urmă căința, cum s-a întîmplat cu nevasta brahmanului din pricina ihneumonului. (18)

Manibhadra întrebă: — Cum asta? Judecătorii povestiră:

Povestea a doua

IHNEUMONUL ȘI ȘARPELE

Într-un oraș locuia odată un brahman pe care-l chema Devaśarman*. Femeia lui îi născu un băiat.

---

* *Devaśarman* înseamnă: „*cel ocrotit de zei*". Terminația — *śarman* „ocrotire" este frecventă la numele proprii de brahmani.

În aceeași zi o femelă de ihneumon fătă și ea. Femeia brahmanului prinse dragoste pentru puiul de ihneumon și-l crescu ca pe propriul ei copil, dîndu-i lapte, ungîndu-l și îngrijindu-l. Totuși n-avea încredere în el, pentru că se gîndea: „S-ar putea să-i facă vreun neajuns copilului meu, din pricina soiului rău din care face parte". Doar se spune:

Și un copil rău, cu purtare urîtă, slut, prost, pătimaș și ticălos, este o bucurie pentru inima celor care-l au. (19)

Așa spune lumea: „E răcoritor santalul, fără îndoială; însă atingerea corpului unui copil e mai presus de santal". (20)

Nici chiar legătura dintre noi și prieteni, părinți sau acei care ne voiesc binele ori ne ocrotesc, nu ne este atît de scumpă ca aceea care ne leagă de copil. (21)

Odată ea culcă copilul în leagăn și luînd un urcior zise bărbatului ei: — Brahmane, eu mă duc la iaz, ca s-aduc apă. Vezi de păzește copilul împotriva ihneumonului. Însă, după ce plecă ea, brahmanul lăsă și el casa singură și se duse undeva la cerșit. Între acestea ieși din întîmplare dintr-o gaură un șarpe negru. Cînd ihneumonul văzu pe dușmanul său de moarte, se luă la luptă cu șarpele, ca să-l apere pe fratele său de lapte și-l făcu bucăți. După aceea, cu botul plin de sînge, ieși vesel înaintea mamei copilului, ca să-i arate isprava pe care o făcuse. Mama copilului, văzînd ihneumonul cu botul plin de sînge, se gîndi înspăimîntată: „Ticălosul acesta mi-a mîncat copilul", și în furia ei aruncă asupra lui urciorul cu apă. După ce-l omorî pe ihneumon, intră văicărindu-se în casă și, cînd colo, ce să vadă? Copilul dormea așa cum îl lăsase, iar lîngă el se afla șarpele cel negru făcut bucăți. Atunci, de mîhnire că-și omorîse copilul de suflet, începu să se lovească peste

cap și peste piept. Între acestea sosi brahmanul cu pomana căpătată și văzu pe nevastă-sa bocindu-se plină de durere din pricina copilului de suflet pe care-l omorîse: — Ah, nesățiosule, îi zise ea, din pricina lăcomiei tale n-ai ascultat de vorbele mele. Acum, în urma morții copilului, copacul amărăciunii și-a dat roadele. Bine se spune că:

Dorința nici să nu fie părăsită, dar nici să nu fie prea mare. Cînd cineva e cuprins de-o dorință prea mare, i se învîrtește roata pe cap. (22)

— Cum asta? întrebă brahmanul. Atunci ea povesti:

Povestea a treia

CEI PATRU BRAHMANI

Într-un oraș locuiau patru brahmani, care se împrieteniseră. Aflîndu-se în mizerie, se sfătuiră între ei: — Ah, blestemată să fie sărăcia! Doar se spune:

Mai bine pădurea locuită de tigri, de elefanți și de alte fiare, lipsită de apă și plină de mărăcini; mai bine un culcuș de paie și o îmbrăcăminte de scoarță, decît un trai în mizerie printre rude. (23)

Tot astfel:

Pe omul care n-are avere îl urăște stăpînul, oricît de bine l-ar servi; îl părăsesc îndată rudele, chiar cele bune; meritele sale nu sînt luate în seamă, copiii îl lasă, nenorocirile îl năpădesc, soția, chiar dacă-i dintr-o familie bună, nu-l iubește, iar prietenii, de la care cu drept cuvînt s-ar aștepta la o mînă de ajutor, se îndepărtează. (24)

În lumea aceasta a oamenilor, muritorul fără avere nu dobîndește glorie nici cinste, chiar dacă-i viteaz, frumos, priceput la arme și la învățătură și cu darul vorbirii. (25)

Simțurile îi sînt întregi, numele-i același, mintea nu-i e vătămată, glasul lui e același: și, totuși, dacă-i lipsit de avîntul pe care-l dă averea, omul pedată devine un cadavru. Ciudat mai e și lucrul acesta! (26)

De aceea să pornim încotrova, ca să facem avere. După ce se sfătuiră în felul acesta, își părăsiră țara, orașul cu prieteni și cu rude, și casa, și plecară. Bine se spune că:

Pe lumea aceasta, omul neliniștit de griji își lasă rudele devotate, își părăsește repede mama și patria, se desparte de cei care-i sînt scumpi și pleacă în țară străină. (27)

Mergînd așa, ajunseră în orașul Ujjayinī. Acolo, după ce se scăldară, în apele rîului Siprā și se închinară în templul lui Śiva, la ieșire se întîlniră cu un yogin, pe care-l chema Bhairavānanda*. Îl salutară în felul cum obișnuiesc brahmanii și merseră împreună cu el la chilia sa. Acolo el îi întrebă: — De unde veniți? Unde vă duceți? Ce treabă aveți? Aceia răspunseră: — Noi călătorim ca să învățăm vrăjitoria și ne ducem acolo unde sau vom da de bogăție, sau ne vom găsi moartea. Așa ne-am hotărît.

Doar se spune:

Averile mari, rîvnite și greu de dobîndit, le capătă oamenii îndrăzneți, care aleg bine momentul potrivit. (28)

Tot astfel:

---

* *Bhairavānanda*: „*Bucuria lui Bhairava*" (alt nume al lui Śiva).

Uneori apa cade din nori în fîntînă; însă ea iese și din adîncimile infernului*. Nepătruns este destinul; dar silința omului este aceea care are putere prin faptă. (29)

Izbînda dorită se realizează în întregime prin silința pe care și-o dă omul. Destinul, de care se vorbește, nu e decît însușirea omului, numită „Nevăzutul"**. (30)

Fără îndoială, cei îndrăzneți socotesc ca un lucru de nimic frica fără seamăn pe care o au unii față de oamenii puternici, și tot astfel socotesc ei și viața. Iată o purtare minunată! Este purtarea celor aleși(31)

Pe lumea asta fericirea nu se dobîndește ușor, dacă nu se expune corpul la suferință. Vișnu îmbrățișează pe Lakșmī cu brațele obosite de mestecat***. (32)

Cum să nu fie nestatornică soția lui Vișnu, oricît de mare erou ar fi, cînd doarme într-una, timp de patru luni, în fundul apelor?**** (33)

Fericirea supremă e greu de dobîndit, atîta timp cît omul nu face o sforțare eroică. Și soarele învinge grămezile de nori abia după ce intră în zodia balanței*****. (34)

---

* Adică: „*Pentru a avea apă, omul își sapă fîntîni și nu atîrnă numai de destin*".

** *Nevăzutul* (în scr. *adrșța*) este însușirea pe care o capătă sufletul prin fapte bune sau rele *(dharma* și *adharma)*. Însușirea aceasta, adică binele sau răul, pe care l-a făptuit în timpul existenței sale anterioare, determină soarta bună sau rea a cuiva în viața următoare. Vezi Cartea a doua, str. 125—127.

*** Aluzie la mestecarea oceanului de către zei, pentru a căpăta ambrozia, cu care prilej s-a născut *Lakșmī*, care-l luă pe Vișnu de soț.

**** Strofa aceasta dă o explicație glumeață a nestatorniciei zeiței norocului *(Lakșmī)*.

***** Strofa aceasta mai poate însemna: „Soarele învinge norii abia cînd puterea sa ajunge deopotrivă cu a lor" (prin silință încordată).

De aceea spune-ne vreun mijloc de îmbogăţire: putinţa de-a pătrunde într-o gaură, puterea asupra demonului Śākinī, şederea în cimitir, vînzarea de carne de om*, fitilul magic sau altceva. Se spune că ai o putere minunată. La rîndul nostru şi noi avem foarte mare îndrăzneală. Doar se spune:

Numai cei mari sînt în stare să îndeplinească fapte de oameni mari. Afară de ocean, care altul poate să suporte focul din fundul său?** (35)

Atunci Bhairavānanda luă patru fitiluri magice, de-o putere foarte mare, şi le dădu lor, ca să le împlinească dorinţa, spunîndu-le:— Duceţi-vă înspre ţinutul Himalayei. Cînd veţi ajunge, unde va cădea fitilul, acolo sigur veţi găsi o comoară. Veţi săpa în locul acela, veţi ridica comoara şi vă veţi înapoia. Atunci ei porniră la drum. Pe cînd mergeau, unuia îi căzu din mînă fitilul. Săpînd în locul acela, găsi pămîntul plin cu aramă. Atunci el zise: — Luaţi aramă cît vreţi! Ceilalţi însă ziseră: — Prostule, ce-o să facem cu ea? Oricît ar fi de multă, tot nu înlătură nevoia. Scoală dar şi să mergem înainte!

— Plecaţi voi, răspunse acela, eu nu merg mai departe!

Zicînd acestea, luă aramă cît putu şi se întoarse cel dintîi înapoi. Ceilalţi trei porniră înainte. Merseră ei cît merseră şi numai ce-i cade fitilul celui care se afla în frunte. Cînd începu să sape şi el, văzu că pămîntul e plin cu argint. Atunci, foarte vesel zise: — Luaţi argint cît poftiţi. Nu-i nevoie să mergem mai departe! Ceilalţi doi ziseră:

— Îndărătul nostru pămîntul e plin cu aramă, înaintea noastră cu argint. Mai mult ca sigur că mai

---

* Carne de om sau de vacă, elefant, cal, urs, bivol, cămilă şi şarpe, oferită de *Śaktaşi* zeiţei *Devī*.

** Vezi Cartea a patra, str. 25, n. *.

încolo trebuie să aibă aur. Cu argintul acesta, oricît de mult ar fi, tot nu scăpăm de sărăcie. De aceea noi doi mergem înainte. Zicînd aceasta, cei doi porniră mai departe; iar al treilea luă argint cît putu și se întoarse. Pe cînd ceilalți doi mergeau, îi căzu celui dinainte fitilul. Plin de bucurie săpă și el și dădu peste aur. Atunci zise celuilalt: — Ia-ți aur cît îți place. Nu cred să fie ceva mai presus decît aurul! Dar acela răspunse: — Prostule, habar n-ai de nimic. Mai întîi a fost aramă, după aceea argint, acum aur. De aceea eu sînt sigur că mai încolo au să fie pietre scumpe. Cu una singură din ele am scăpat de sărăcie. Scoală dar și să mergem mai departe. Ce ne folosește aurul acesta, chiar dacă-i mult? că nu-i decît o povară! Cellalt răspunse: — Du-te tu. Eu stau aici și te aștept. Atunci cellalt porni singur. Însă chinuit de arșița soarelui de vară și plin de sete, se abătu din drumul care ducea spre țara vrăjită a minunilor și cutreieră încoace și încolo. Pe cînd rătăcea astfel, zări pe-un dîmb un om cu corpul scăldat în sînge, care purta pe cap o roată ce se învîrtea. Atunci alergă la el și-l întrebă: — Hei, cine ești? De ce stai așa cu roata care ți se învîrtește pe cap? Spune-mi dacă este undeva pe aici apă.

Abia rosti aceste cuvinte și într-o clipă roata se desprinse de pe capul aceluia și se așeză pe capul brahmanului.

— Ce-i asta, prietene? strigă el. Acela răspunse: — Tot așa s-a așezat ea și pe capul meu! — Spune-mi atunci, cînd se va coborî? căci simt o durere groaznică. Acela răspunse: — Cînd va veni unul ținînd ca și tine un fitil fermecat și-ți va vorbi la fel, atunci roata se va așeza pe capul lui. — Cît timp ai stat așa? întrebă brahmanul. Omul zise: — Cine domnește acum pe pămînt? Brahmanul răspunse: — Regele Vîṇavatsa. Omul zise: — Eu nu știu să socotesc

timpul. Însă pe cînd era rege Rama, fiind sărac, am luat un fitil fermecat şi am venit într-acoace. Atunci am văzut pe-un altul, care purta pe cap o roată, şi l-am întrebat. Şi atunci mi s-a întîmplat asta. Brahmanul întrebă: — Prietene, cum ai putut să mănînci şi să bei, cînd te aflai în starea asta? Omul răspunse: — Prietene, Dătătorul-de-bogăţii* înspăimîntă în felul acesta pe vrăjitori, de frică să nu-i ia comorile. Din pricina aceasta nu vine nimeni. Dacă totuşi soseşte careva, aceluia nu-i este nici foame, nici sete, nici somn, nici nu îmbătrîneşte, nici nu moare, ci numai suferă durerea în felul acesta. Lasă-mă acum să plec, căci sînt liber. Mă duc acasă. Zicînd aşa, plecă. Între acestea, văzînd că tovarăşul său întîrzie, cel ce dobîndise aurul porni în căutarea lui, luîndu-se după urmele paşilor aceluia. După ce merse o bucată prin pădure, îl văzu cum şedea cu corpul scăldat în sînge şi cu o roată ascuţită ce i se învîrtea pe cap, făcîndu-l să strige de durere. Atunci se apropie de el şi cu ochii plini de lacrimi îl întrebă: — Ce-i asta, prietene? Celălalt răspunse: — Asta-i hotărîrea Destinului! — Cum aşa? întrebă cel dintîi. Spune-mi pricina acestui lucru. Atunci acela îi povesti întreaga întîmplare cu roata. Cînd o auzi, celălalt îl dojeni, zicîndu-i: — Te-am prevenit în repetate rînduri, dar n-ai ascultat de vorbele mele. Ce să-i faci? Poate să fie cineva învăţat şi nobil şi să nu aibă minte. Bine se spune că:

Mai bună-i mintea decît ştiinţa; mintea e mai presus de ştiinţă. Cei care n-au minte pier, cum au pierit cei care au făcut leul. (36)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Cel care dobîndise aurul povesti:

---

* Dătătorul de bogăţii este *Kubera*, zeul comorilor.

Povestea a patra

ÎNVĂȚĂTURĂ FĂRĂ MINTE ȘI MINTE FĂRĂ ÎNVĂȚĂTURĂ

Într-un oraș locuiau odată patru brahmani, care legaseră o strînsă prietenie între ei. Trei din ei erau tobă de carte, dar n-aveau minte. Unul singur avea minte, însă nu-i plăcea cartea. Odată prietenii aceia se chibzuiră între ei: — Ce folosește învățătura, dacă nu se cîștigă prin ea avere, plecînd în altă țară și făcînd plăcere regilor cu ea? Să mergem dar în țara dinspre soare-răsare! Cum ziseră, așa și făcură. După ce merseră o bucată de drum, cel care era mai în vîrstă zise: — Al patrulea dintre noi are numai minte, dar n-a învățat nimic. Însă favoarea regilor nu se cîștigă numai prin deșteptăciune, fără învățătură. De aceea eu n-am să-i dau nimic din ceea ce voi agonisi. Să plece acasă! Atunci al doilea zise: — Măi, deșteptule, du-te acasă, căci tu n-ai învățătură! Dar al treilea zise: — Nu-i frumos să facem așa, pentru că noi ne-am jucat împreună din copilărie. Vino cu noi, prea nobile prieten; vei fi părtaș la averea pe care o vom cîștiga. Doar se spune:

Ce folosește fericirea care aparține numai unuia, ca o soție, și care nu-i gustată în comun, ca o curtezană de către drumeți? (37)

Tot astfel:

„Acesta-i unul de-ai noștri" sau: „acesta-i un străin"; așa judecă cei cu minte puțină; însă pentru cei nobili la suflet pămîntul întreg e familia lor. (38)

De aceea să vină și el! Zis și făcut. Porniră la drum și într-o pădure zăriră oasele unui leu mort. Atunci unul din ei zise: — Ia să punem la încercare știința noastră. Uite, colo se află un animal

mort. Să-i dăm viață prin puterea învățăturii noastre. Eu am să-i așez oasele. Zicînd acestea, așează iute oasele. Al doilea prinse pielea, carnea și sîngele. Dar cînd se pregăti cel de-al treilea să-i dea viață, deșteptul îl opri și-i zise: — Stai, prietene; acesta-i un leu, care-i gata să învie. Dacă-i dai viață, are să ne omoare pe toți! La aceste cuvinte celălalt răspunse: — Măi, prostule, eu nu vreau ca învățătura mea să fie fără folos! Atunci deșteptul zise: — Așteaptă dar o clipă, pînă mă sui într-un copac. Așa și făcu. Îndată ce învie, leul se sculă și ucise pe tus-trei. Iar cel din copac se scoborî și se duse acasă. De aceea eu spun:

Mai bună-i mintea decît știința; mintea e mai presus de știință. Cei care n-au minte pier, cum au pierit cei care au făcut leul. (39)

Și tot de aceea se spune:

Chiar cei cu carte multă, dacă nu cunosc mersul lumii, se fac de rîs, ca învățații cei neghiobi. (40)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a cincea

PROSTIA CELOR PATRU BRAHMANI ÎNVĂȚAȚI

Într-un oraș locuiau odată patru brahmani, care se împrieteniseră între ei. Pe cînd erau încă copii, le veni în gînd să plece în altă țară, pentru a dobîndi învățătură. Într-o zi brahmanii luară împreună hotărîrea și se duseră în orașul Kanyakubja. Acolo intrară în școala unei mînăstiri și se puseră pe învățat. Doisprezece ani de zile se ținură numai de asta și-n cele din urmă se făcură toți tobă de carte. Atunci

cei patru se întruniră şi unul din ei luă cuvîntul: — Noi am isprăvit toată învăţătura. Să ne luăm dar rămas bun de la învăţătorul nostru şi să ne-ntoarcem acasă. — Aşa să facem, răspunseră ceilalţi brahmani şi, despărţindu-se de învăţătorul lor, îşi luară cărţile şi plecară. Merseră ei o bucată de drum şi ajunseră la o răspîntie. Toţi se opriră. Atunci unul întrebă: — Ce drum apucăm? Tocmai atunci se ducea o mulţime de lume la înmormîntarea unui negustor, care murise în acel oraş. Unul din cei patru brahmani luă cartea şi citi: — „Pe unde merge mulţimea, acela-i drumul". Să mergem dar o dată cu mulţimea! Pe cînd mergeau împreună cu gloata, învăţaţii văzură un măgar în cimitir. Atunci cel de-al doilea deschise cartea şi citi:

— „Cel care stă lîngă un bolnav, lîngă unul peste care a dat o nenorocire, la vreme de foamete, cînd e primejdie din partea duşmanului, la uşa regelui sau în cimitir — acela-i prieten." (41)

De aceea acesta-i prietenul nostru! Atunci unul din ei îl cuprinse pe măgar de gît; altul îi spălă picioarele. După aceea, pe cînd priveau în toate părţile, zăriră o cămilă. — Ce-i asta? întrebară ei. Al treilea deschise la rîndul său cartea şi citi: — „Pasul Dreptăţii* este grăbit". Asta-i deci Dreptatea! Al patrulea zise: — Iubirea să fie unită cu Dreptatea.

---

* Strofa completă e astfel:

„O clipă durează mintea, o clipă averea, o clipă trăieşte omul. Moartea n-are milă; pasul Dreptăţii este grăbit." Cf. versurile lui *Schiller*, din *Wilhelm Tell*:

„Rasch tritt der Tod den Menschen an; /Es ist ihm keine Frist gegeben. /Es stürzt ihn mitten in der Bahn, /Es reisst ihn fort vom vollen Leben. /Bereitet oder nicht zu gehen, /Er muss vor seinem Richter stehen."

Atunci ei legară pe măgar de gîtul cămilei. Cineva încunoștință despre aceasta pe stăpînul măgarului, un boiangiu. Cînd îl văzură venind ca să-i ciomăgească, învățații cei neghiobi se făcură nevăzuți. Nu merseră mult înainte și ajunseră la un rîu. Văzînd o frunză mare de palaśa, care venea pe apă, unul din învățați zise:

— Ceea ce va veni într-acoace ne va duce dincolo, și se lăsă să cadă peste frunză. Văzîndu-l tîrît de rîu, alt învățat îl apucă de păr și zise:

— Cînd e în primejdie să piardă totul, cel cuminte jertfește jumătate. Cu jumătate el face ce trebuie de făcut; pe cînd pierderea întreagă e greu de suportat. (42)

Zicînd acestea, îi tăie capul. Apoi ceilalți plecară mai departe și ajunseră într-un sat. Locuitorii îi poftiră și-i conduseră pe fiecare la cîte o casă. Unuia i se dădu să mănînce macaroane gătite cu unt și cu zahăr. Dar învățatul, după ce stătu și se gîndi, zise: — Cel ce se lungește se prăpădește! Zicînd aceasta, lăsă mîncarea neatinsă și plecă. Celui de-al doilea i se dădură niște plăcinte întinse și subțiri. Acesta zise: — Ceea ce-i prea subțire și întins nu dă viață lungă! Și, lăsînd mîncarea, se duse și el. Cel de-al treilea căpătă niște plăcinte de orez, cu găuri. Atunci învățatul zise: — În restriște se înmulțesc nenorocirile!* Astfel cei trei învățați, lihniți de foame și batjocoriți de lume, se întoarseră din ținutul acela în țara lor.

Apoi cel care dobîndise aurul prin vrajă zise: — Fiindcă nu cunoști mersul lumii și fiindcă n-ai rămas pe loc, deși te-am oprit, ai ajuns în starea asta. De aceea eu spun:

---

* În scr. *chidra* înseamnă și „gaură" și „restriște".

Chiar cei cu carte multă, dacă nu cunosc mersul lumii, se fac de rîs, ca învățații cei neghiobi. (43)

Auzind aceasta, cel cu roata zise: — Ah! Cît de nepotrivit e lucrul acesta! Cînd sînt urgisiți de o soartă rea, pier și cei cu minte multă. Pe cînd altora, din aceeași familie, deși sînt proști, le merge bine în toate. Doar se spune:

Și fără pază stă cel ce-i păzit de soartă. Și cel bine păzit piere, dacă-l lovește soarta. Trăiește și cel neocrotit și părăsit într-o pădure; și piere în casă chiar cel bine ferit. (44)

De asemenea:

Minte-însutită e purtat pe sus; Minte-înmiită atîrnă în jos; numai eu, Minte-simplă, mă răsfăț, iubito, în apa limpede! (45)

— Cum asta? întrebă cel ce dobîndise aurul. Celălalt povesti:

Povestea a șasea

MINTE-ÎNSUTITĂ, MINTE-ÎNMIITĂ ȘI MINTE-SIMPLĂ

Într-o baltă locuiau doi pești: Minte-însutită și Minte-înmiită. Cu aceștia se împrietenise un broscoi, pe care-l chema Minte-simplă. Tus-trei își petreceau vremea la malul apei, gustînd plăcerea de-a vorbi împreună și de a-și spune cugetări înțelepte; după care intrau iarăși în apă. Odată, pe cînd stăteau de vorbă pe la apusul soarelui, trecură pe acolo niște pescari cu mrejele în mînă, purtînd pe cap coșuri încărcate cu pești prinși de ei. Văzînd balta, pescarii vorbiră între ei: — Balta asta arată să aibă mult pește și nu-i adîncă. Să venim mîine

dimineață aici. După aceste cuvinte se duseră acasă. Atunci peștii, cu fața înspăimîntată, se sfătuiră între ei. Broscoiul luă cuvîntul: — Hei, Minte-însutită, ați auzit ce au vorbit pescarii? Acum ce-i de făcut? Să fugim sau să stăm pe loc cu curaj? Arătați cum e mai bine de făcut. Atunci Minte-înmiită începu să rîdă și zise: — Nu-ți fie frică, copile; nu trebuie să se teamă cineva de niște simple vorbe. Nu-i nimic de temut. Doar se spune:

Gîndurile șerpilor, ale ticăloșilor și ale tuturor celor răi la suflet nu se împlinesc totdeauna; așa se face că mai dăinuiește lumea asta. (46)

E sigur că nici n-au să vină. Și chiar de vor veni, am să te scap împreună cu mine, prin puterea iscusinței mele; pentru că eu cunosc o mulțime de feluri de-a merge prin apă. Auzind aceasta, Minte-însutită zise: — Bine ai vorbit. Doar tu ești Minte-înmiită. Nu degeaba se spune:

Nimic nu-i cu neputință pe lumea aceasta pentru inteligența celor inteligenți. Cu ajutorul inteligenții a fost nimicită dinastia Nandas de către Cāṇakya*, cu toate că știau să mînuiască paloșul. (47)

De asemenea:

Unde nu e drum nici pentru vînt, nici pentru razele soarelui, pînă și acolo răzbate cu ușurință inteligența celor inteligenți. (48)

De aceea nu putem să părăsim locul nostru strămoșesc, în care ne-am născut, din pricina unor vorbe auzite. Doar se spune:

Nici în cerul plin de lucruri minunat de frumoase nu se găsește o fericire la fel cu aceea pe care o au

---

* *Cāṇakya (Viṣṇugupta)* ajută pe *Candragupta*, contemporan cu Alexandru cel Mare, să dobîndească tronul, nimicind dinastia Nandas din Pāṭaliputra. Lui *Cāṇakya* i se atribuie vestita operă *Kauṭilya-Arthaśāstra*, care tratează despre arta de-a domni și de-a guverna.

oamenii cînd se află în locul în care s-au născut, oricît ar fi de umil. (49)

De aceea în ruptul capului nu trebuie să plecăm. Te scap eu prin iscusința mea. Broscoiul zise: — Dragii mei, eu n-am decît un singur gînd* și acela este de-a fugi. De aceea am să plec chiar azi cu nevastămea spre altă baltă! După ce zise acestea, broscoiul plecă noaptea spre alt lac. A doua zi, dis-de-dimineață veniră pescarii și prinseră vieţuitoare de apă, de la cele mai mici pînă la ce'e mai mari: pești, broaște țestoase, broaște, raci și altele. Minte-însutită și Minte-înmiită, împreună cu nevestele lor, după ce fugiră multă vreme, căutînd să scape prin dibăcia cu care se mișcau în toate părţile, căzură de asemenea în plasă și fură omorîți. După-amiază pescarii se îndreptară veseli spre casele lor. Fiindcă erau prea grei, Minte-însutită fu luat pe umeri de unul din ei; iar Minte-înmiită fu dus atîrnat de o frînghie. Cînd îi văzu purtați în felul acesta, broscoiul care stătea la marginea iazului zise nevestei sale: — Ia te uită, draga mea:

Minte-însutită e purtat pe sus, Minte-înmiită atîrnă în jos; numai eu, Minte-simplă, mă răsfăț, iubito, în apa limpede! (50)

De aceea eu spun: — Nici inteligența nu e călăuza cea mai sigură. Cel care dobîndise aurul zise: — Chiar de-ar fi așa, nu trebuie să se treacă peste cuvîntul prietenului. Dar, ce să-i faci? Deși te-am oprit, n-ai stat locului, din pricina lăcomiei tale fără margini și a încrederii oarbe în învățătura ta. Bine a zis cine a zis:

Halal să-ți fie, unchiule, pentru cîntecul tău. Nu ţi-am spus-o? Dar nu te-ai stăpînit. Iacă ce neste-

---

* De aici și numele broscoiului, căci în scr. *ekabuddhi* înseamnă: „Cel ce are un singur gînd" (= Minte-simplă).

mată rară ţi-au legat. Acum porţi decoraţia pentru cîntecul tău. (51)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a şaptea

MĂGARUL CÎNTĂREŢ

Într-un oraş trăia odată un măgar, pe care-l chema Îngîmfatul*. Acesta îşi îndeplinea zilnic treaba la casa unui boiangiu, iar noaptea se plimba în voie. Cînd se ivea de ziuă, se întorcea singur acasă, de frică să nu-l închidă; iar vopsitorul îl lega. Odată, pe cînd cutreiera noaptea prin lanuri, se împrieteni cu un şacal. Fiind voinic, dărîma gardurile şi pătrundea în fiecare noapte împreună cu şacalul într-un lan. După ce se săturau de mîncat castraveţi, plecau în zori spre locurile lor. Odată măgarul, cuprins de îngîmfare, pe cînd se aflau în mijlocul unui lan, zise către şacal: — Priveşte, nepoate, ce noapte senină! Am să-i trag un cîntec. Spune-mi pe ce glas să cînt? — Unchiule, răspunse celălalt, de ce cauţi să-ţi faci singur rău, fără nici un motiv? Noi doar ne-am apucat să furăm şi ştii că hoţii şi ibovnicii trebuie să se ascundă. Doar se spune:

Cel ce tuşeşte să se lase de furat, somnorosul de şterpelit şi cel bolnav de lăcomie — dacă ţin la viaţă pe lumea aceasta. (52)

Unde mai pui că nu prea cînţi melodios. Se aude de departe, de parcă ar sufla cineva într-o scoică. Acum paznicii acestui cîmp dorm. Însă de se vor scula, o să ne omoare sau o să ne lege. De aceea mai

* În scr. *Uddhata.*

bine mănîncă castraveții ceia gustoși ca ambrozia și nu te apuca de năzbîtii. Auzind aceasta, măgarul zise: — Hehei, tu nu cunoști vraja cîntecului, fiindcă trăiești în pădure. De aceea vorbești așa. Doar se spune:

Cînd strălucirea lunii de toamnă alungă departe întunericul, în urechea fericiților care se află lîngă iubita lor se naște desfătarea produsă de murmurul cîntecului. (53)

Șacalul zise: — Unchiule, asta așa-i; dar tu nu știi ce-i aia cîntec; tu numai zbieri. De ce cauți dar să-ți faci singur rău? Atunci măgarul grăi: — Prostule, să-ți fie rușine! Cum? eu să nu știu ce-i aia muzică? Află de la mine cîte părți cuprinde:

Șapte note, trei octave, douăzeci și una de modulații, patruzeci și nouă de triluri; aceasta-i suma tonurilor muzicale. (54)

Sînt trei poziții ale pauzelor, șase aspecte, nouă sentimente, treizeci și șase de moduri muzicale și patruzeci de stări sufletești. (55)

O sută optzeci și cinci sînt părțile muzicii, după cum se învață, atîrnînd de intervalele numite *śruti*. Așa a spus odinioară însuși Bharata*. (56)

Nici în lumea zeilor nu se găsește ceva mai plăcut decît muzica. Doar Rāvaṇa l-a subjugat pe Śiva, desfătîndu-l cu strune uscate**. (57)

Prin urmare, nepoate, de ce mă oprești, spunînd că nu mă pricep? Șacalul răspunse: — Unchiule, dacă așa-i vorba, eu am să stau la spărtura gardului și am să-l pîndesc pe jitar; iar tu cîntă de inimă albastră cît îți place! Zis și făcut. Însă cînd jitarul auzi zbieretul măgarului, alergă într-acolo scrîșnind din dinți de mînie. Cum îl văzu pe măgar, îl stîlci

---

* *Bharata* este vestitul autor al unei opere despre muzică.
** Strune asemănătoare cu ale viorii.

atît de rău cu ciomagul, încît îl culcă la pămînt. După aceea îi legă o piuliță spartă și plecă să se culce din nou. Măgarului însă îi trecu durerea, fiindcă așa-i soiul lui, și după o clipă se ridică. Doar se spune:

La cîine, la cal, dar mai ales la măgar, durerea pricinuită de lovituri nu ține mai mult de-o clipă. (58)

Apoi rupse gardul, așa legat cu piulița cum era, și o luă la fugă. Șacalul îl zări de departe și-i zise rîzînd:

— Halal să-ți fie, unchiule, pentru cîntecul tău. Nu ți-am spus-o? Dar nu te-ai stăpînit. Iată ce nestemată rară ți-au legat. Acum porți decorația pentru cîntecul tău. (59)

Tot astfel și tu n-ai vrut să rămîi, cu toate că te-am oprit. Auzind aceasta, cel cu roata zise: — Prietene, asta așa-i. Doar nu degeaba se spune:

Cine n-are singur judecată nici nu face cum îl învață prietenii, acela piere ca Tîndală țesătorul. (60)

Cel ce dobîndise aurul întrebă: — Cum asta? Celălalt povesti:

Povestea a opta

ȚESĂTORUL CU DOUĂ CAPETE

Într-un sat locuia odată un țesător cu numele Tîndală*. Odată, pe cînd lucra, i se rupseră toate bețele de care se folosea. Atunci luă o secure și se duse în pădure după bețe. Cutreierînd așa, ajunse la malul mării. Acolo văzu un arbore numit *șim-*

* În scr. *Mantharaka*: „*încet, prost*".

șapă. Atunci se gîndi: „Ce copac mare! Am să-l tai și am să scot din el o mulțime de bețe bune de lucrat postavul.“ După ce se gîndi astfel, ridică securea ca să dea în copac. Însă în acesta se adăpostea un duh. Acela îi zise: — Hei, copacul acesta e adăpostul meu și trebuie să-l cruți numaidecît, fiindcă îmi face multă plăcere să stau aici, înviorat de vîntul cel răcoritor, datorită atingerii cu valurile mării. Țesătorul răspunse: — Ce să fac? Dacă n-o să am bețele trebuincioase, ai mei vor rămînea flămînzi. De aceea pleacă îndată în altă parte; vreau să-l tai! Duhul zise: — Sînt mulțumit de tine. Cere-mi un lucru pe care-l dorești și lasă în pace copacul. Atunci țesătorul răspunse: — Dacă-i așa, mă duc mai întîi acasă, să întreb pe prietenul meu și pe nevastă-mea; după care mă întorc și-mi dai. — Bine, zise duhul și țesătorul, plin de bucurie, se duse acasă. Cînd să intre în sat, zări pe prietenul său, bărbierul, și-i povesti cele ce-i spusese duhul: — Prietene, am în puterea mea un duh. Spune-mi, ce să-i cer? Am venit anume ca să te întreb. Bărbierul răspunse: — Prietene, dacă-i așa, cere domnia, pentru ca tu să te faci rege, iar eu să fiu sfetnicul tău. După ce vom fi fericiți pe lumea aceasta, ne vom bucura de fericire și pe lumea cealaltă. Doar se spune:

Regele, care veșnic dă în dreapta și în stînga pe lumea aceasta, își dobîndește slavă, datorită căreia se ia pe urmă la întrecere cu zeii în cer. (61)

Țesătorul zise: — Așa-i; totuși, vreau s-o întreb și pe nevastă-mea! Celălalt răspunse: — Nu e potrivit cu ceea ce stă scris la carte ca să te sfătuiești cu o femeie; femeile au minte puțină. Doar se spune:

Bărbatul să dea femeii să mănînce și să se îmbrace, să se unească cu ea la timpul prielnic, să-i dăruiască podoabe și altele; dar să nu se chibzuiască cu ea, dacă-i prudent. (62)

O, rege, casa în care poruncește o femeie, un jucător sau un copil, se prăpădește cu desăvîrșire; așa a vorbit Bhārgava*. (63)

Omul este cu fața senină atîta timp și se împacă atîta timp cu cei vrednici de respect, cît timp nu dă ascultare vorbelor spuse în taină de femeia sa. (64)

Femeile nu se gîndesc decît la folosul lor, nu găsesc mulțumire decît în plăcerea lor, nu țin la nimeni, nici chiar la copilul lor, dacă nu le aduce mulțumire. (65)

Țesătorul zise: — Totuși, trebuie s-o întreb, pentru că mi-i credincioasă. De altfel eu nu fac nimic fără s-o întreb. Apoi se duse repede la nevasta sa și-i zise: — Draga mea, avem azi în puterea noastră un duh. El îmi dă ce-i voi cere. De aceea am venit să te întreb ce să-i cer. Prietenul meu, bărbierul, spune așa, că să cer domnia. — Dragă bărbate, zise femeia, ce minte au bărbierii? Nu trebuie să te potrivești la vorbele lui. Doar se spune:

Cel cuminte să nu se sfătuiască cu comedianții, cu lăutarii, cu cei de rînd, cu bărbierii, cu copiii sau cu cei care cer de pomană. (66)

Unde mai pui că domnia e un lanț nesfîrșit de neplăceri: pace, război, plecare, ședere pe loc, alianță, perfidie** etc., niciodată n-are omul liniște. Pentru că:

Din clipa în care se naște dorința de a domni, mintea are de îndurat necazuri. La încoronarea regilor, o dată cu apa, urcioarele toarnă și nenorocirea. (67)

Tot astfel:

---

* *Bhārgava*, adică *Uśanas*, autor celebru, care a scris un tratat despre purtare *(nīti)*.

** Acestea sînt cele șase feluri de purtare, care trebuie observate în diplomație. Vezi pe larg despre ele la începutul cărții a treia.

Gîndindu-se la plecarea lui Rāma în pădure, la șederea în pădure a fiilor lui Pāṇḍu, la pieirea Vṛṣṇinilor, la domnia pierdută de regele Nala, la starea lui Sudās, la omorîrea lui Arjuna și văzîndu-l pe Rāvana* ajuns de ocară din pricina domniei, nimeni să n-o dorească. (68)

Fiindcă frații și înșiși copiii lor caută să-i omoare pe regi, spre a le răpi domnia, ea trebuie ocolită de departe. (69)

— Ai dreptate, zise țesătorul. Spune-mi dar, ce să cer. Femeia răspunse: — Tu lucrezi totdeauna o singură bucată de postav. Cu aceasta îți acoperi toate cheltuielile. Cere acum pentru tine încă o pereche de brațe și încă un cap, ca să poți lucra două bucăți de stofă deodată, una în față și alta la spate. Cu prețul de pe una se vor acoperi, ca și mai înainte, cheltuielile casei; iar cu prețul de pe cealaltă bucată o să ne punem la cale celelalte treburi. Astfel vei trăi fericit și lăudat în mijlocul alor tăi și vei dobîndi

---

* *Rāma*, fiul regelui Daśaratha și eroul celebrei epopei *Rāmāyaṇa*, plecă în exil din pricina intrigilor soției favorite a regelui.

Fiii lui *Pāṇḍu* (Pandavașii): Yudhiṣṭhira, Bhīma, Arjuna, Nacula și Sahadeva, fură siliți să trăiască în exil 13 ani. Povestea lor se găsește în *Mahābhārata*.

Vṛṣṇinii sau Yadava au fost un neam care s-a nimicit singur din cauza luptelor între ei (*Mahābhārata*, XVI, 3).

Nala, celebrul erou din episodul cu același nume al *Mahābhāratei*, își pierde regatul jucînd zaruri cu Puṣkara, fratele său, și pleacă în exil (vezi trad. acestui episod în *Antologia sanscrită* a lui G. Coșbuc).

Regele *Sudās* trebui, datorită vicleșugului unui Rākṣasa (demon), să se hrănească 12 ani cu carne de om (*Rāmāyaṇa*, VII, 65).

Eroul *Arjuna*, unul din fiii lui Pāṇḍu (vezi mai sus), se prăbușește mort la pămînt, după ce a ieșit biruitor din toate luptele (*Mahābhārata*, XVII, 2).

Rāvaṇa, regele țării Lanka și domn peste Raksași (demoni), a fost ucis de Rāma.

cele două lumi*. Auzind aceasta, ţesătorul zise cu bucurie: — Bravo, femeie credincioasă, bravo! Bine ai grăit. Aşa am să fac. Asta-i hotărîrea mea! După aceea se duse şi-l rugă pe duh: — Dacă vrei să-mi împlineşti dorinţa, dă-mi încă o pereche de braţe şi un al doilea cap. Abia zise aceste cuvinte şi într-o clipă se pomeni cu două capete şi cu patru braţe. Dar pe cînd mergea plin de bucurie spre casă, mulţimea crezînd că-i vreun duh necurat, începu să-l lovească cu ciomege şi cu pietre, pînă ce-l omorî. De aceea eu spun:

Cine n-are singur judecată, nici nu face cum îl învaţă prietenii, acela piere ca Tîndală ţesătorul. (70)

Cel cu roata zise: — Aşa-i. Toţi aceia care cad în puterea demonului speranţei amăgitoare şi nevrednice de crezare apucă pe drumul care duce la rîs şi ocară. Bine a zis cineva:

Cine îşi croieşte planuri de viitor, menite să nu se împlinească, acela se scoală alb, ca tatăl lui Somaśarman. (71)

— Cum aşa? întrebă cel care dobîndise aurul. Celălalt povesti:

Povestea a noua

SOCOTEALA GREŞITĂ

Într-un oraş locuia odată un brahman, pe care-l chema Zgîrie-brînză**. Acela avea o oală, în care punea rămăşiţele de făină primită de pomană.

---

* Pămîntul şi cerul.

** În scr. *Svabhāvakṛpaṇa*: „*Zgîrcit din fire*".

Oala o atîrnase într-un cui de lemn și sub ea își așezase patul, pe care stătea cu ochii într-una aţintiţi asupra ei. Odată, pe cînd stătea culcat noaptea, el se gîndi: „Oala asta e plină pînă sus cu făină. Dacă se ivește vreo scumpete, iau pe ea o sută de rupii*. Cu acestea îmi cumpăr două capre. La fiecare șase luni ele au să fete, așa că voi avea o turmă. După aceea am să dau caprele și am să cumpăr o mulţime de vaci; vacile le voi da pe bivoliţe, bivoliţele pe iepe. Acestea au să fete și astfel voi avea o mulţime de cai. Din vînzarea lor voi lua o mulţime de bani. Cu banii aceștia am să-mi cumpăr o casă cu o curte la mijloc**. Atunci are să vină acasă la mine un brahman și-mi va da de nevastă pe fata sa, frumoasă şi cu zestre. De la ea am să am un băiat. Acestuia îi voi pune numele Somaśarman. Cînd se va face mai mărișor, așa ca să poată fi jucat pe genunchi, am să iau o carte și așezîndu-mă în fundul grajdului am să citesc. Atunci Somaśarman mă va zări, va lăsa poala mamei sale și, plin de dorința de a fi legănat pe genunchi, va veni la mine, trecînd pe lîngă copitele cailor. Atunci eu, înfuriat, voi striga la nevastă-mea: «Dar ia odată copilul de aici». Ea însă, fiind ocupată cu trebile casei, nu va auzi vorbele mele. Atunci eu mă voi ridica și o voi izbi cu piciorul". Tocmai cînd se gîndea astfel, dădu cu piciorul în oală o lovitură atît de puternică, încît o sfărîmă și într-o clipă se făcu alb de făină. De aceea eu spun:

Cine-și croieşte planuri de viitor, menite să nu se împlinească, acela se scoală alb, ca tatăl lui Somaśarman***. (74)

---

* Monedă indiană.

** „*O casă cu o curte la mijloc*", înconjurată de patru părţi cu încăperi. Acesta e planul după care sînt clădite de obicei casele mai bune ale hinduşilor.

*** Cf. *La Fontaine*: „*La laitière et le pot au lait*".

Cel ce dobîndise aurul zise: — Așa stă lucrul. Ce ești tu de vină, cînd toți care se lasă ademeniți de lăcomie suferă din pricina ei? Doar se spune:

Cine săvîrșește o faptă din lăcomie, fără a se gîndi la urmări, acela se face de ocară, ca regele Candra. (73)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Ce'ălalt povesti:

Povestea a zecea

RĂZBUNAREA MAIMUȚEI

Într-un oraș locuia odinioară un rege, cu numele Candra. Copiii acestuia creșteau o ceată de maimuțe, hrănindu-le cu tot felul de mîncăruri, căci le plăcea să se joace cu ele. Conducătoarea maimuțelor, care cunoștea învățăturile lui Uśanas, ale lui Bṛhaspati și ale lui Cāṇakya*, se folosea de ele și dăscălea și pe celelalte maimuțe. Tot în palatul acelui rege se aflau cîțiva berbeci, care serveau ca să plimbe pe copiii mai mici. Unul din acești berbeci, fiind lacom, intra zi și noapte prin bucătărie, fără nici o teamă, și mînca tot ce vedea. Bucătarii îl loveau atunci cu ce le cădea în mînă: cu bucăți de lemn și cu vase de aramă. Văzînd aceasta, conducătoarea maimuțelor se gîndi: „Sfada asta dintre berbece și bucătari are să fie pieirea maimuțelor; pentru că berbecele acesta e lacom de mîncăruri, iar bucătarii sînt tare mînioși și dau cu ce le vine la îndemînă. De aceea, dacă cumva în lipsa altui lucru au să-l lovească cu vreun lemn aprins, atunci berbecele

---

* *Uśanas*, *Bṛhaspati* și *Cāṇakya* se spune că au fost cei mai vestiți scriitori despre *nīti* (știința purtării).

acesta, plin de lînă cum e, are să fie cuprins de flăcări numai cît se va atinge de foc. Pe urmă, în timp ce va arde, va intra în grajdul cailor, care se află alături. Din pricina marei grămezi de paie, acela va lua foc. Atunci caii se vor alege cu arsuri. Śalihotra* însă spune: «Durerile cailor pricinuite de arsuri se potolesc cu grăsime de maimuță». Şi sigur că așa are să se întîmple." Gîndindu-se astfel, chemă toate maimuțele şi le spuse în taină:

— Cînd se va isca ceartă între berbece şi bucătari, nu mai încape nici o îndoială că ea va pricinui moartea maimuțelor. (74)

De aceea casa în care mereu e sfadă fără pricină trebuie lăsată departe în urmă de cel care ține la viață. (75)

Tot astfel:

Casele pier prin sfadă, prietenia prin bîrfeală, țările prin regi răi, gloria omenească prin fapte rele. (76)

De aceea pînă nu se iveşte pierzarea tuturor, să părăsim palatul acesta domnesc şi să plecăm în pădure. Auzind aceste vorbe, la care nu se aşteptau din partea ei, maimuțele începură să rîdă obraznic şi ziseră: — Hei, ți-a slăbit mintea din pricina bătrînețelor; de aceea vorbeşti aşa. Doar se spune:

La copil, dar mai ales la bătrîn, gura-i fără dinți, balele curg neîncetat, iar mintea e întunecată. (77)

N-o să lăsăm noi bucatele cele dumnezeieşti, mîncărurile alese de tot felul, asemenea ambroziei, date cu mîna lor de copiii regelui, pentru ca să mîncăm în pădure fructe care să ne facă gura pungă, înțepătoare la gust, amare, sălcii şi seci. Auzind aceasta, căpetenia maimuțelor zise cu ochii turburi de la-

---

* *Śalihotra* este un autor vechi, care a scris despre chirurgia veterinară.

crimi: — Ah, neghioabe ce sînteţi, voi nu cunoaşteţi sfîrşitul acestei fericiri! Plăcerea aceasta, care acum e asemenea sorbirii unui suc delicios, are să se prefacă în cele din urmă în otravă. Eu însă nu vreau să văd cu ochii mei pieirea neamului meu. Plec chiar acum în pădure. Doar se spune:

Ferice de aceia care nu-şi văd prietenii în nenorocire, patria asuprită de duşman, ţara în ruină şi familia nimicită. (78)

Zicînd acestea, le lăsă pe toate şi se duse în pădure. După plecarea ei, într-o zi pe cînd berbecele intrase iarăşi în bucătărie, unul din bucătari, negăsind nimic altceva, începu să-l lovească cu un lemn pe jumătate ars. Atunci berbecele, cu corpul în flăcări, intră zbierînd în grajdul de cai de alături. Acolo, fiindcă se tăvăli pe pămîntul acoperit cu paie, izbucniră pretutindeni flăcări, astfel încît vreo cîţiva cai pieriră cu ochii crăpaţi, alţii rupseră căpestrele şi cu corpul pe jumătate ars alergau în toate părţile, nechezînd şi împrăştiind spaima prin mulţime. Atunci regele, speriat, chemă pe cei care cunoşteau învăţăturile lui Śalihotra şi le zise: — Hei, spuneţi-mi vreun mijloc de a vindeca arsurile acestor cai! Aceia, după ce se gîndiră la cele scrise în cărţi, ziseră: — Măria-ta, ilustrul Śalihotra prescrie în privinţa aceasta următoarele:

„Cu grăsime de maimuţă durerea cailor pricinuită de arsura focului dispare, cum dispare întunericul, atunci cînd răsare soarele". (79)

Deci să se folosească îndată leacul acesta, pînă nu pier caii din pricina arsurilor. Auzind aceasta, regele porunci să fie ucise toate maimuţele. Ce să vă mai spun? Toate maimuţele fură omorîte cu fel de fel de arme: ciomege, pietre ş.a. Atunci maimuţa care fusese conducătoarea lor, văzînd că i-au pierit şi fiii şi nepoţii, fu cuprinsă de o adîncă deznădejde. Nu

mai mînca nimic, ci numai rătăcea dintr-o pădure în alta. Şi se gîndea: „Cum aş putea să mă răzbun pe blestematul cel de rege şi să-i plătesc pentru răul ce mi l-a făcut? Doar se spune:

Cine trece cu vederea pe lumea aceasta răul pe care-l pricinuieşte un duşman neamului său, fie de frică, fie din vreo dorinţă, acela trebuie socotit ca cel din urmă dintre oameni. (80)

Odată, pe cînd bătrîna maimuţă rătăcea chinuită de sete, ajunse la un lac împodobit cu grupuri de lotuşi. Uitîndu-se mai cu luare-aminte, văzu că urmele de picioare ale oamenilor şi ale animalelor din pădure duceau spre lac, dar nu porneau de acolo. Atunci se gîndi: „Nu mai încape îndoială că în apa asta trebuie să se afle vreun crocodil rău. De aceea am să iau o ţeavă de lotus şi am să beau apă ţinîndu-mă departe.“ Aşa şi făcu. Atunci ieşi din apă un drac cu gîtul împodobit cu un şirag de mărgăritare şi-i zise: — Hei, cine intră în apa asta, acela-i mîncat de mine. De aceea nu se află mai mare viclean ca tine, de vreme ce bei apă în acest chip. Îmi placi. Cere-mi ce-ţi doreşte inima! Atunci maimuţa întrebă: — Cît poţi tu să mănînci? Acela răspunse: —O sută, o mie, zece mii, chiar şi o sută de mii, dacă intră în apă, îi mănînc. Însă afară şi un şacal mă înfruntă. Maimuţa zise: — Este o duşmănie fără margini între mine şi un rege. Dacă-mi dai şiragul cela de mărgăritare, am să ademenesc cu vorbele mele pe rege împreună cu suita lui şi am să-l fac să intre în lacul acesta. Auzind vorbele ei vrednice de crezare, diavolul îi dădu salba şi-i spuse: — Prietenă, fă cum crezi că-i mai nimerit! Maimuţa, împodobită la gît cu salba de mărgăritare, fu zărită de oameni cum se plimbă deasupra acoperişurilor şi printre copaci şi fu întrebată: — Hei, maimuţo, unde ai stat atîta timp? De unde ai căpătat salba

ceea, care întrece în strălucire pînă şi soarele? Maimuţa răspunse: — Este undeva în pădure un lac mare, bine ascuns, pe care l-a făcut Dătătorul-de-bogăţii. Cine intră în apa aceea într-o zi de duminică, atunci cînd soarele e răsărit numai pe jumătate, acela, prin favoarea Dătătorului-de-bogăţii, iese cu gîtul împodobit c-o astfel de salbă. Aflînd despre aceasta, regele chemă maimuţa la el şi-o întrebă: — Maimuţo, oare-i adevărat asta? Se află undeva vreun lac plin cu salbe de mărgăritare? Maimuţa răspunse: — Stăpîne, ca dovadă iată şiragul de la gîtul meu. Dacă vrei să ai şi tu unul, trimite pe cineva împreună cu mine, ca să-i arăt! Auzind aceasta, regele zise: — Dacă-i aşa, am să merg eu însumi, împreună cu suita mea, ca să căpătăm o mulţime de salbe.

— Aşa să faci, stăpîne! zise maimuţa.

După aceea toţi cîţi se aflau în slujba regelui porniră împreună cu el, atraşi de dorinţa de-a avea cîte un şirag. Maimuţa fu dusă comod şi cu dragoste în poala regelui, care se urcase într-o litieră. Bine a zis cine a zis:

O, zeiţă a lăcomiei, închinare ţie, datorită căreia chiar şi cei bogaţi se apucă de lucruri ce nu trebuie făcute şi cutreieră prin locuri unde cu greu se poate pătrunde. (81)

Tot astfel:

Cel care are o sută doreşte o mie; cel care posedă o mie doreşte o sută de mii; cel care-i stăpîn pe-o sută de mii vrea să fie domn; cel care-i pe tron năzuieşte la cer. (82)

Celui care îmbătrîneşte îi îmbătrîneşte părul; celui care îmbătrîneşte îi îmbătrînesc dinţii; ochii şi urechile îi îmbătrînesc; numai dorinţa rămîne veşnic tînără. (83)

Ajungînd la lac, în zorii zilei, maimuța zise:

— Măria-ta, cei care intră aici cînd soarele e răsărit numai pe jumătate, acelora li se împlinește dorința. De aceea toți oamenii tăi să intre în același timp. Iar tu vei intra o dată cu mine, pentru ca ajungînd la locul pe care l-am văzut mai înainte să-ți arăt o mulțime de salbe de mărgăritare. Cînd oamenii intrară în lac, toți fură mîncați de diavol. Văzînd că zăbovesc, regele întrebă pe maimuță: — Hei, maimuțo, de ce întîrzie oamenii mei? Atunci maimuța se cățără iute într-un copac și zise către rege: — Hei, rege ticălos, pe curtenii tăi i-a mîncat dracul care șade în apă. Încaltea m-am răzbunat că mi-ai nimicit neamul. Pleacă. Numai fiindcă m-am gîndît că ești stăpînul meu, nu te-am făcut să intri și tu. Doar se spune:

Cine săvîrșește o faptă la fel cu aceea ce i s-a făcut, cine se răzbună pentru vătămarea pe care a suferit-o și cine face rău pentru rău — la acela eu nu văd nici o vină. (84)

Așa și tu mi-ai nimicit neamul meu iar eu în schimb pe-al tău.

Auzind aceasta, regele se întoarse mîhnit și singur pe jos, pe drumul pe care venise. După ce plecă regele, dracul ieși îmbuibat din apă și zise vesel către maimuță:

— Dușmanul ți l-ai distrus, prieten ți-ai făcut, salba nu ți-au luat-o, apă ai băut cu țeava: halal să-ți fie, maimuțo de pe smochin! (85)

De aceea eu spun:

Cine săvîrșește o faptă din lăcomie, fără să se gîndească la urmări, acela se face de ocară, ca regele Candra (86).

După ce-și isprăvi povestea, cel ce dobîndise aurul zise din nou către cel cu roata: — Prietene, lasă-mă să plec acasă! Cel cu roata răspunse:

— Averea și prietenii se dobîndesc pentru vremuri de restriște. De aceea unde vrei să te duci și să mă lași în halul acesta? Doar se spune:

Cine își părăsește prietenul în nenorocire și nu se îndură de el, acela este un nerecunoscător și din pricina acestui păcat merge sigur în iad. (87)

Cel care dobîndise aurul zise: — Așa-i, dacă nenorocirea este de așa fel, încît poate fi lecuită. Aici însă nu mai este cu putință ajutorul omenesc. Nimeni n-are puterea de-a te scăpa. Ba cu cît mă uit mai mult la schimonositurile de pe fața ta, pricinuite de roata care se învîrtește, cu atît mai bine îmi dau seama că trebuie să plec cît mai repede, ca să nu cadă și peste mine vreo pacoste. Pentru că:

Maimuțo, după cît se vede din înfățișarea ta, te-a prins Vikala; cine își caută de drum, acela scapă cu viață. (88)

— Cum așa? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a unsprezecea

DRACUL, HOȚUL ȘI MAIMUȚA

Într-un oraș locuia odinioară un rege cu numele Bhadrasena. Acesta avea o fată de toată frumusețea, cu numele Ratnavatī*. Pe aceasta voia s-o fure un drac. Venea în fiecare noapte și o îmbrățișa, dar nu putea s-o fure, fiindcă avea asupra ei o amuletă. Cînd era dracul aproape de ea, fata se simțea într-o stare ciudată și era cuprinsă de fiori. Trecu așa cîtăva vreme. Odată, pe la miezul nopții, dracul

* Cuvîntul acesta înseamnă în scr.: „*Cea plină de nestemate*".

stătea într-un colț al camerei. Atunci fata regelui zise către prietena ei: — Draga mea, uite-l cum mă chinuiește mereu seara. Nu-i oare vreun mijloc de-a alunga pe acest ticălos? Auzind aceasta, dracul se gîndi: „Nu mai încape îndoială că la fel ca și mine vine mereu și altul ca s-o fure, cu numele Vikala*. Numai că nici el nu-i în stare s-o răpească. De aceea am să mă prefac într-un cal și am să mă vîr printre cai, spre a vedea cum arată și ce putere are acela". Și prefăcîndu-se într-un cal, se amestecă printre ceilalți cai. În timpul nopții, pătrunse în curtea regelui un hoț. Acesta cercetă toți caii și văzînd că cel mai arătos dintre ei e dracul, îl încălecă. Atunci dracul se gîndi: „Nu mai încape îndoială că acesta-i Vikala; m-a luat drept hoț și a venit înfuriat ca să mă omoare. Ce să mă fac?" Pe cînd se gîndea astfel, celălalt îi și puse zăbala în gură și-i dădu cîteva lovituri de bici. Atunci dracul spăimîntat începu s-o ia la goană. După ce se îndepărtă, hoțul căută să-l oprească, strîngînd frîul. Însă dracul alerga din ce în ce mai tare. Hoțul, văzînd că puțin îi pasă calului de struneală, se gîndi: „Vai de mine, caii nu sînt așa; ei nu nesocotesc în felul acesta frîul. Fără îndoială că acesta trebuie să fie un drac cu chip de cal. De aceea, dacă voi zări vreun loc prăfos, am să mă las să cad acolo. Altfel nu scap cu viață." În timp ce-și zicea acestea și se închina în gînd la zeitatea sa favorită**, calul trecu pe sub un smochin. Atunci hoțul se agăță de-o creangă și rămase atîrnat de ea. Cînd fură despărțiți unul de altul, dracul și tîlharul în culmea bucu-

---

* În scr. „seară" se spune *vikala;* dracul însă crede că acesta-i numele altui drac.

** Expresia aceasta revine de mai multe ori în *Pancatantra;* vezi pag. 247, n. * și **.

rlei recăpătară speranța că vor scăpa cu viață. Dar în smochinul acela se afla o maimuță, care era prietenă cu dracul. Văzînd groaza acestuia, îi zise: — Hei, prietene, ce alergi așa spăimîntat, fără nici o pricină? Acesta-i un om, pe care-l poți mînca! Auzind vorbele maimuței, dracul își reluă înfățișarea și se întoarse, dar cu sfială și cu mersul șovăielnic. Cînd hoțul văzu că maimuța îl cheamă pe drac, de ciudă îi înșfăcă aceleia coada care-i atîrna și o mușcă cît ce putu. Maimuța, crezînd că-i vreunul mai tare decît dracul, de frică nu crîcni nimic, ci numai ținea ochii închiși, de durere, cum faci tu acum. Văzînd-o în starea asta, dracul recită strofa:

Maimuțo, după cît se vede din înfățișarea ta, te-a prins Vikala; cine își caută de drum, acela scapă cu viață. (89)

Și dispăru.

Dă-mi dar drumul să mă duc acasă. Iar tu, stai aici și gustă din fructul lăcomiei. Cel cu roata zise: — Asta nu-i din vina mea. Destinul face ca să le meargă oamenilor bine sau rău. Doar se spune:

Și Rāvana a pierit prin puterea destinului, el care avea ca cetate Muntele cu trei piscuri*, ca șanț oceanul, ca luptători demonii, ca avere comorile lui Kubera și pe care îl învățase arta diplomației însuși Uśanas** (90).

Tot astfel:

Orbul și ghebosul și prințesa cu trei sîni: tustrei au izbîndit mulțumită relei lor purtări, fiindcă destinul le era prielnic. (91)

---

* *Muntele cu trei piscuri (Trikūṭa)* se află în Ceylon. Strofa aceasta se găsește și în cartea a treia, str. 161.

** *Uśanas* sau Śukra, după mitologia indică era învățătorul Daityașilor și a alcătuit pentru ei o *nītiśāstra* (tratat despre știința politică); cf. p. 323, n. *.

Povestea a douăsprezecea

PRINȚESA CU TREI SÎNI

Este pe pămîntul acesta, în Țara dinspre miazănoapte, un oraș cu numele Madhupura. Acolo trăia odată un rege, pe care-l chema Madhusena. Acesta gustînd odată din plăcerile simțurilor, căpătă o fată care avea trei sîni. Auzind că i s-a născut o fată cu trei sîni, regele zise către slujitorii săi:
— Mergeți departe într-o pădure și lepădați pe fata asta cu trei sîni, așa ca nimeni să nu știe de ea.
— Prea mărite rege, ziseră atunci slujitorii, noi știm că o fată cu trei sîni aduce nenorocire. Totuși cheamă pe brahmani și întreabă-i cu privire la ea, ca să nu ți se închidă cele două lumi. Fiindcă:

Cine întreabă mereu pe unul și pe altul, cine ascultă totdeauna, cine nu uită nimic, aceluia mintea i se deschide ca floarea de lotus la razele soarelui. (92)

Tot astfel:

Omul înțelept să întrebe totdeauna. Odată un brahman, care fusese prins de căpetenia dracilor, a scăpat numai mulțumită unei întrebări. (93)

— Cum asta? întrebă regele. Aceia povestiră:

Povestea a treisprezecea

ÎNTREBAREA MÎNTUITOARE

— Măria-ta, într-o pădure trăia odinioară un drac, cu numele Cumplitul. Odată, pe cînd cutreiera prin pădure, se întîlni cu un brahman. Atunci îi

sări în spate și-i zise: — Mergi spre lacul dinaintea noastră! Brahmanul, spăimîntat, porni cu el. Văzînd însă că picioarele dracului sînt moi ca măduva de lotus, brahmanul îl întrebă: — De ce-ți sînt picioarele atît de moi? Dracul răspunse: — Am făcut o jurnință, că nu voi atinge pămîntul cu picioarele ude. Auzind aceasta, brahmanul se gîndi cum să scape. Între acestea ajunseră la lac. Atunci dracul zise: — Vreau să mă spăl și să mă închin la zei. Să nu cumva să te urnești din loc pînă mă-ntorc! Atunci brahmanul se gîndi: „Nu mai încape îndoială că, după ce se va închina la zei, are să mă mănînce. Să fug deci iute, pentru ca acesta să nu poată alerga după mine cu picioarele ude.“ Așa și făcu. Dracul, temîndu-se să nu-și calce făgăduința, nu-i sări în spate. De aceea eu zic:

Omul înțelept să întrebe totdeauna. Odată un brahman, care fusese prins de căpetenia dracilor, a scăpat numai mulțumită unei întrebări. (94)

Auzind această poveste, regele chemă pe brahmani și le zise: — Brahmani, mi s-a născut o fată cu trei sîni. Este vreun mijloc să scăpăm de ea sau nu e? Aceia răspunseră: — Ascultă, Măria-ta:

Fata care se naște cu un organ mai mult sau cu unul mai puțin este piază-rea pentru bărbatul ei și pierzarea propriilor ei virtuți. (95)

Fata cu trei sîni, asupra căreia cad ochii tatălui ei, aduce acestuia pieire grabnică; asta-i sigur. (96)

De aceea, Măria-ta, să te ferești de-a o vedea. Dacă primește cineva s-o ia în căsătorie, dă-i-o și poruncește-i să părăsească țara. Făcînd așa, nu-ți vor fi închise cele două lumi. După ce le află părerea, regele dete poruncă să se facă strigare pretutindeni în sunetul tobei, că oricine va lua de soție pe fiica sa, va primi o sută de mii de galbeni; dar va

trebui să părăsească țara. Această strigare către norod ținu mult timp. Nimeni însă nu voia să se însoare cu fata. Fiindcă ea se făcuse de-acum mare, era ținută într-un loc bine ascuns și păzită cu strășnicie. Acum, în orașul acela trăia un orb. Acesta era călăuzit de un ghebos, cu numele Încetișor, care mergea înaintea lui sprijinit pe-un toiag. Auzind sunetul tobei, cei doi se sfătuiră între ei: — Dacă atingem toba* și dacă vrea norocul să ia unul din noi fata, vom primi o dată cu ea și galbenii. Cu aceștia ne vom duce viața în tihnă. Iar dacă ni se va trage moartea din pricina ei, încaltea se va sfîrși cu suferințele pe care le îndurăm de pe urma sărăciei. Doar se spune:

Stima, simpatia, vocea sigură, inteligența, voioșia, dragostea din suflet, aerul de învățat, lipsa de mîhniri, farmecul, virtutea, știința, minte ca a Învățătorului zeilor**, nevinovăția, gîndul la purtare bună — de toate acestea au parte muritorii, cînd stomacul e plin ca un sac cu grîne. (97)

Zicînd acestea, orbul se duse la tobă, o atinse și zise: — O iau pe fată de nevastă, dacă mi-o dă regele! Atunci slujitorii domnești merseră la rege și-i ziseră: — Măria-ta, toba a fost atinsă de-un orb. Hotărăște cum vei crede de cuviință! Regele zise:

— Fie orb, fie surd, fie lepros, fie din casta cea mai de jos, s-o ia pe fată împreună cu suta de mii de galbeni și ducă-se în altă țară. (98)

În urma poruncii regelui, slujitorii duseră pe cei doi la malul unui rîu, dădură orbului de soție pe fata cu trei sîni, împreună cu o sută de mii de galbeni și suindu-i într-o corabie ziseră pescarilor:

---

* Atingerea tobei înseamnă primirea condițiilor.

** *Brhaspati.*

— Duceți-i într-altă țară și lăsați pe orb împreună cu nevastă-sa și cu ghebosul într-un oraș oarecare. Așa și făcură. Ajungînd într-un ținut străin, cei trei își cumpărară o casă într-un oraș, pe care-l arătară pescarii, și își petreceau acolo timpul în tihnă. Orbul stătea numai culcat pe pat, iar ghebosul îngrijea de treburile gospodăriei. După un timp însă, femeia cu trei sîni începu să se dea în dragoste cu ghebosul. Bine a zis cine a zis:

Cînd va fi focul rece, luna arzătoare și apa mării dulce, atunci se va ivi și virtutea la femei. (99)

Într-o zi femeia cu trei sîni zise ghebosului: — Dragul meu, dacă orbul acesta ar putea fi omorît în vreun fel, atunci am trăi fericiți. Caută dar undeva otravă, ca să i-o dau și să fiu fericită. Odată, pe cînd hoinărea, ghebosul dădu peste un șarpe negru* mort. Plin de bucurie îl luă și ducîndu-se acasă zise femeii: — Draga mea, am găsit acest șarpe negru. Taie-l bucățele, gătește-l cu mirodenii din belșug și dă-l orbului ca să-l mănînce, spunîndu-i că e carne de pește. Are să moară numaidecît, pentru că lui îi place mult carnea de pește. Zicînd acestea, ghebosul ieși. Femeia aprinse focul, tăie șarpele în bucățele, puse unt și, cum era ocupată cu alte treburi, zise cu glas mieros către orb: — Dragă bărbate, ți-am adus niște carne de pește, care-ți place, căci totdeauna întrebi de asta. Peștii sînt puși la foc, ca să se frigă. Pînă isprăvesc treaba prin casă, ia o lingură și mestecă-i puțin! Auzind aceasta, orbul, plin de bucurie și lingîndu-și buzele, se sculă îndată, luă o lingură și începu să mestece. Dar pe cînd întorcea peștii, pielița neagră de pe ochii orbului, fiind atinsă de aburii plini de otravă,

---

* Șarpele *cobra*, foarte veninos.

începu să cadă. Atunci orbul se gîndi că acesta trebuie să fie un leac tare bun și își apropie ochii și mai mult de aburi. Recăpătîndu-și vederea, se uită mai bine și văzu în unt numai bucăți de șarpe. Atunci el se gîndi: „Ah! ce-i asta? Ea mi-a vorbit de carne de pește și, cînd colo, astea sînt bucăți de șarpe negru. Ia să cercetez eu mai de-aproape purtarea femeii celeia cu trei sîni. O fi pus ea la cale omorîrea mea sau ghebosul sau altcareva?“ Gîndindu-se astfel, își ascunse înfățișarea și se purtă ca un orb, ca și mai înainte. Între acestea ghebosul se întoarse și începu a se drăgosti cu femeia, fără nici o sfială, îmbrățișînd-o, sărutînd-o și așa mai departe. Atunci orbul, văzînd ce face acela și neavînd la îndemînă vreun cuțit, se duse plin de mînie la pat, apucă pe ghebos de picioare și rotindu-l cu putere deasupra capului îi izbi în pieptul femeii cu trei sîni. Din pricina izbiturii ghebosului al treilea sîn al femeii îi intră în piept. La rîndul său, ghebosul, fiind învîrtit cu putere deasupra capului aceluia, se făcu drept. De aceea eu spun:

Orbul și ghebosul și prințesa cu trei sîni: tustrei au izbîndit mulțumită relei lor purtări, fiindcă destinul le era prielnic. (100)

Cel ce dobîndise aurul zise: — Așa-i. Cînd destinul e prielnic, totul iese bine. Totuși trebuie ca omul să țină seamă și de sfatul prietenilor. Cine nu face așa, acela piere ca tine. Tot astfel:

Cei neuniți pier ca pasărea *bharanda* cu un singur pîntece, dar cu două gîturi, care-și mîncau unul altuia fructele. (101)

- Cum asta? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a paisprezecea

DEZBINAREA FATALĂ

Pe malul unei mări trăia odată o pasăre cu numele bharanda*, care avea un singur pîntece, dar două gîturi.

Odată, pe cînd se plimba pe ţărmul mării, găsi un fruct cu gust ca de ambrozie, aruncat de valuri. Mîncîndu-l, îşi zise: — Ah, am mîncat multe fructe pline de dulceaţă, aduse de valurile oceanului. Însă gustul acestuia este cum nu se mai află. Trebuie să fie al vreunui copac din rai sau poate că-i un fruct plin de ambrozie, căzut prin vreo întîmplare. Atunci gura a doua grăi: — Dacă-i aşa, dă-mi şi mie o bucăţică, pentru ca să simtă plăcere şi limba mea! Gura întîia zise rîzînd: — Noi doar avem un singur pîntece şi ne săturăm o dată. De ce vrei dar mîncare şi pentru tine? Cu ceea ce a rămas am să-i fac bucurie nevestei mele. Zicînd acestea, dădu restul femeii. Aceasta mîncă şi apoi, plină de bucurie, îl îmbrăţişă, îl sărută şi-l dezmierdă, spunîndu-i o mulţime de vorbe drăguţe. Însă gura a doua din ziua aceea stătu îngîndurată şi mîhnită. Într-o zi găsi un fruct otrăvitor. Cînd îl zări, zise celeilalte guri: — Lasă, neîndurato, ticăloaso, nesimţito; am găsit un fruct otrăvitor. Am să-l mănînc, ca să-ţi fac în ciudă! Cealaltă gură zise: — Proasto, să nu cumva să faci asta! Dacă faci asta, pierim amîndouă! Dar cu toate vorbele acestea, cealaltă gură mîncă fructul, ca să-i facă necaz. În scurt: pieriră amîndouă. De aceea eu spun:

---

* Pasărea fabuloasă numită *bharanda* trăieşte, spun autorii hinduşi, în ţinutul Uttarakurusilor, hiperboreenii Indiei.

Cei neuniţi pier ca pasărea *bharanda* cu un singur pîntece, dar cu două gîturi, care-şi mîncau unul altuia fructele. (102)

Cel cu roata zise: — Aşa-i. Du-te, dar, acasă. Dar să nu mergi singur. Doar se spune:

Omul să nu mănînce singur un lucru plăcut, să nu vegheze singur cînd ceilalţi dorm, să nu pornească singur la drum şi să nu se chibzuiască singur la ceea ce trebuie să facă. (103)

De asemenea:

Chiar şi un om de nimic e bun ca tovarăş de drum, căci asigură liniştea. Un rac a scăpat viaţa aceluia pe care-l însoţea. (104)

— Cum asta? întrebă cel ce dobîndise aurul. Celălalt povesti:

Povestea a cincisprezecea

BRAHMANUL, RACUL ŞI ŞARPELE

Într-un oraş trăia odată un brahman cu numele Brahmadatta. Acesta trebuia să plece într-o zi, pentru nişte treburi, într-alt sat. Atunci mama sa îl povăţui: — Copilul meu, cum pleci singur? Caută-ţi un prieten ca tovarăş de drum. Acela răspunse: — Mamă, nu te teme; drumul acesta nu e primejdios. Am să mă duc singur, căci am nişte treburi. Văzîndu-i hotărîrea, mama sa aduse un rac din iazul apropiat şi-i zise: — Copilul meu, dacă trebuie să te duci neapărat, atunci uite, racul acesta are să-ţi fie tovarăş. Ia-l şi du-te! Acela ascultă de sfatul mamei sale, luă racul cu amîndouă mîinile, îl înveli într-o frunză de camfor şi, punîndu-l într-o oală, porni iute la drum. Pe cînd mergea astfel, dogorit de arşiţa soare-

lui de vară, ajunse la un copac de la marginea drumului și se culcă sub el. Între acestea ieși dintr-o scorbură a copacului un șarpe și se apropie de el. Însă atras de mirosul plăcut de camfor, pentru care are o plăcere înnăscută, șarpele lăsă pe cel care dormea și, găurindu-i haina, mîncă cu multă lăcomie frunza de camfor din oală. Însă racul, care se afla în ea, îl omorî. Cînd brahmanul se trezi, văzu alături de el un șarpe negru lungit pe frunza de camfor. Atunci el se gîndi: „L-a ucis racul"; și înveselit zise: „Ah, a avut dreptate mama, cînd a spus că omul trebuie să aibă un tovarăș și să nu meargă singur. Și eu, cu inima plină de încredere, i-am urmat sfatul. Astfel racul m-a scăpat de-a fi omorît de șarpe. Cu drept cuvînt se spune că:

După cum e credința pe care o are cineva despre o povață, un loc de pelerinaj, un zeu, un astrolog, un învățător — tot așa e și izbînda aceluia." (105)

Zicînd acestea, brahmanul se duse în drumul lui. De aceea eu spun:

Chiar și-un om de nimic e bun ca tovarăș de drum, căci asigură liniștea. Un rac a scăpat viața aceluia pe care-l însoțea. (106)

După aceea cel ce dobîndise aurul își luă rămas bun de la cel cu roata, în felul brahmanilor, și plecă spre casă.

Și aici se isprăvește această a cincea carte, numită *Fapta nechibzuită.*

Așa se sfîrșește cartea aceasta despre purtare, numită *Panciatantra.*

TABLA DE MATERII *

Introducere V
Cuvînt înainte XV

Poveste introductivă

CARTEA ÎNTÎI. DEZBINAREA PRIETENILOR

1. Maimuța și pana de lemn 14
2. Șacalul și toba 28
3. Mîndria pedepsită 35
4. Călugărul și hoțul 43
5. Țesătorul și fata regelui 57
6. Cioara și șarpele 65
7. Bîtlanul și racul 66
8. Leul și iepurele 71
9. Păduchele și puricele 80
10. Șacalul albastru 82
11. Leul, pantera, corbul, șacalul și cămila 90
12. *Pescărușul și marea* 98
13. Gîștele sălbatice și broasca țestoasă 99
14. Cei trei pești 101
15. Vrabia, elefantul, ciocănitoarea, musca și broasca 104
16. Leul, șacalul, lupul și cămila 113

* Titlurile cu litere cursive arată că povestea respectivă are intercalată în ea povestea sau poveștile următoare.

17. Maimuţele şi Cioc-de-ac 121
18. Maimuţa şi vrabia 123
19. *Cuget-drept şi Cuget-strîmb* 125
20. Bîtlanul şi ihneumonul 128
21. Cîntarul mîncat de şoareci 130
22. Regele şi maimuţa. Devotamentul hoţului 133

CARTEA A DOUA. DOBÎNDIREA PRIETENILOR

1. *Păţaniile lui Aurică* 155
2. *Sesam cojit pe sesam necojit* 158
3. Şacalul lacom 160
4. Cartea de preţ 168
5. *Somilaka cel sărac* 175
6. Aşteptare zadarnică 178

CARTEA A TREIA. POVESTEA CORBILOR ŞI A BUFNIŢELOR

1. Iepurele şi elefantul 210
2. Potîrnichea, iepurele şi mţanul 214
3. Brahmanul păcălit 220
4. Şacalul şi peştera cu grai 233

CARTEA A PATRA. PIERDEREA AGONISITEI

1. Broasca şi şarpele 249
2. Măgarul fără inimă şi fără urechi 255
3. *Falsul erou* 259
4. Puiul de şacal şi puii de lei 260
5. Măgarul în piele de tigru 262
6. Cei trei gineri 263
7. Soţul păcălit 264
8. *Fata de şoarec* 268
9. Cei trei pustnici 270
10. Soţul bătrîn, nevasta tînără şi hoţul 275
11. Femeia necredincioasă şi hoţul 278
12. Maimuţa şi vrabia 284

13. Femeia brahmanului și ologul 282
14. Leul și cămila 285
15. Șiretenia șacalului 287
16. Cîinele în țară străină 290

CARTEA A CINCEA. FAPTA NECHIBZUITĂ

1. *Bărbierul și călugării* 295
2. *Ihneumonul și șarpele* 300
3. *Cei patru brahmani* 302
4. Învățătură fără minte și minte fără învățătură.... 308
5. Prostia celor patru brahmani învățați 309
6. Minte-însuțită, minte-înmiită și minte-simplă.... 312
7. Măgarul cîntăreț 315
8. Țesătorul cu două capete 317
9. Socoteala greșită 321
10. Răzbunarea maimuței 323
11. Dracul, hoțul și maimuța 329
12. Prințesa cu trei sîni 332
13. Întrebarea mîntuitoare 332
14. Dezbinarea fatală 337
15. Brahmanul, racul și șarpele 338

Redactor : ION ACSAN
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

Dat la cules 05.10.1968. Bun de tipar 03.04.1969. Apărut 1969. Tiraj 56.175 ex. broşate. Hîrtie tip B de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 14,88. Coli tipar 11,25. A. nr. 16.946/1968. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 89—39=59.

Tiparul executat sub comanda nr. 80 823 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România